

ცისფერყანწელის მიმონერა ერთად პირველად ქვეყნდება. წიგნებში თავმოყრილია ცამეტი მწერლის პირადი წერილები ერთმანეთთან, ოჯახის წევრებთან, მეგობრებთან, სხვა ქართველ თუ უცხოელ მწერლებთან, ოფიციალური მიმართვები და განცხადებები. მიმონერის ნაწილი დღემდე გამოუქვეყნებელი იყო.

წერილების უმეტესობა დაცულია ლიტერატურის მუზეუმში, დანარჩენი კი – საქართველოს ეროვნულ არქივში, ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში, შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში, იოსებ გრიშაშვილის ბიბლიოთეკა-მუზეუმში, ქუთაისის ცენტრალურ არქივსა და ისტორიულ მუზეუმში, გიორგი ლეონიძის სახლ-მუზეუმსა და მწერალთა საოჯახო არქივებში.

პირველ წიგნში ქრონოლოგიურად წარმოდგენილია 1902–1931 წლების მიმონერა, მეორე წიგნში კი – 1932–1937 წლების წერილები.

მიმონერა

ცისფერყანწელა

II

ცისფერყანწელა

მიმონერა

წიგნი II

ISBN 978-9941-9595-0-9

9 789941 959509

ლიტერატურის
Literature Museum

მუზეუმი

ცისფერყანწილები მიმონება

წიგნი II

თბილისი, 2018

1932

ტიციან ტაბიძე – გიორგი ჩუღოვი

5 января 1932 г.

Тифлис.

Многоуважаемый Георгий Иванович!

Получил Ваше письмо из Батума вчера ночью. Я очень жалею, что Вы были в Тифлисе и я об этом не узнал. Недели две тому назад мне писал Борис Леон. Пастернак, что Вы будете в Тифлисе на несколько дней у Евг. Евг. Лансере и что Вы ко мне зайдете. Я очень Вас ждал и когда узнал, что Лансере на Украине, написал Пастернаку, чтобы Вы к нам заехали. Ужасно досадно, что в Тифлисе не встретились, я бы Вас избавил от лишних хлопот.

Теперь я Вас жду и все устрою, прошу заехать прямо к нам – Грибоедовская 18.

Я давнишний Ваш читатель и почитатель и сочту за честь, видеть Вас в Грузии и лично с Вами познакомиться.

Искренне Вас уважающий

Тициан Табидзе

Тифлис, Грибоедовская 18, Т. Т.

გიორგი ჩუღოვი – ტიციან ტაბიძეს

8 января 1932.

Зеленый Мыс.

Большое спасибо за Ваше милое и любезное письмо, дорогой товарищ.

Я попаду в Тифлис число 15–20 и непременно навещу Вас.

Еще раз прошу меня извинить, что мне пришлось побеспокоить Вас просьбой о совете, как найти кров в Тифлисе.
Странствовать по нашему Союзу не так просто.
Жму Вашу руку.

Георгий Чулков

ბენედიკტ ლივშიცი – ტიციან ტაბიძეს

Ленинград, 20. I. 32.

Дорогой Тициан,

расставаясь с Вами, я никак не предполагал, что мне придется напомнить Вам о моем существовании и об обещаниях, данных мне в Ленинграде.

Вероятно, у Вас есть достаточно веские причины хранить столь долгое молчание: ограничиваюсь, поэтому, лишь выражением моего недоумения.

Мы все очень помним и Вас и Паоло, который, кстати сказать, тоже обманул наши ожидания, не приехав сюда в декабре. Было бы жаль, если бы отношения, так хорошо – и, казалось, прочно – завязавшиеся между нами, пресеклись из-за расстояния: по моему, у Вас нет никаких оснований сомневаться в искренности чувств, которые Вы оба успели внушить нам всем в Ваш кратковременный приезд.

Итак – жду от Вас все разъясняющего письма.

Дружески жму Вам руку.

Привет Вашему чудесному городу!

Ваш Бенедикт Лившиц

სერგო კლდიაშვილი – სოფიო და მელიტა კლდიაშვილებს

Тифлис. Варцихская №16.

Софие Григорьевне Клдиашвили.

28 янв.

Моя Чупура и Мелитунчик!

Только проехал Минеральные воды. Вспомнил твои рассказы о твоих скитаниях здесь в 18 году... Из Баку я прислал вам письмо, да забыл марку наклеить. Здоровы вы? Не отказывайте себе, не экономте. Еду очень хорошо. Хоть бы вы были со мной! Этим летом сдохну, а прокачусь с вами на север. Голубки мои, все вы перед глазами. Ляпунчик, засохли твои ветрянки? Не простудись. Сопун, угли пока очень не прогорят, печку не закрывай – опасно. Возьми у Шалвы клеенку, выбери также шторы и пусть отложит. Целую много.

Ваш крошка

[მინერალური წყლები, 1932]

გეორგი ჩულკოვ – ტიცციან ტაბიძეს

30 января 1932.

Дорогой Тициан!

Я познакомился с Ниной Александровной. Она была так добра, что приехала к нам и я мог вручить ей новую редакцию стиховторении, Вам посвященного. В первоначальном тексте есть смешная и нелепая ошибка, которую я заметил, когда в вагоне вспомнил почему то текст стихов.

Последние строчки надо читать так:

Тамари дивный вижу замок

И Руставели страстный взор.

Обнимая Вас дружески. Поцелуйте Вашу очаровательную Нину.

Георгий Чулков

P. S. Будьте таким добрым, пришлите мне первоначальный текст: я его уничтожу, дабы моя совесть меня не мучила.
Мой привет Леонидзе.

[მოსკოვი]

სერგო კლდიაშვილი – სოფიო კლდიაშვილს

Тифлис, Семеновская 16.

Софие Григорьевне Клдиашвили.

5/II.

Сопунчик!

Я выеду 7 или 8-го. Эти два дня сижу у Кати. Они с такой любовью относятся ко мне, что больше нельзя. Она совершенно здорова, служит. Завтра берет меня к кустарникам купить для тебя кое-что – куплю, привезу. Я очень о вас беспокоюсь. Мне все кажется, что вам плохо. Скоро увижусь с вами. Целую много.

Сер.

Детка моя Мелитунчик! Купил тебе сегодня ботики. Если будут малы, мы их обменяем на что-нибудь. Еще что-либо привезу. Целую тебя много.

Твой папа

[მოსკოვი, 1932]

შალვა სოსლანი – ტიციან ტაბიძეს

17/II-32. მოსკოვი.

პატივცემულო ძმაო ტიციან!

ჩემი ნაგვიანევი პასუხი ორრიგათ მინდა გამოვისყიდო. იმედია, როგორც „დიდ მწერლობაში ფეხ-შედგმულ კაცს“ მიმიხ-

ვდები. უპირველესად ყოვლისა – მთელი ამ ხნის განმავლობაში ვასრულებდი ახალ წიგნს, რომლის გარშემო მასალებსა და განწყობილებებს მთელი ოთხი წლის განმავლობაში ვაგროვებდი. ამ წიგნის დასრულების მთავარი ავტორი შეიქნა ინჟინერი ავდეევი, რომელთან „საისტორიოდ“ – შევხვდით: ტიციან – შენ, პაოლო და მე (უთუოდ გეხსომება!). ჩემზედ არაჩვეულებრივი შთაბეჭდილება დასტოვა ამ შეხვედრამ კიდევ უფრო დიდი – ალბომმა, რომელიც მან გადმომცა იმ ღამით, წასვლის წინ.

ამ შეხვედრაში, რასაკვირველია, მთავარი წილი პაოლოს მიუძღვის და მართალია, მას შემდეგ ეს „წყალთა და ნიაგ-ქართა ჯადოსანი“ არ მინახავს, მაგრამ მისი მუშაობის თემა ჩემი შემოქმედებით პრაქტიკად გადაიქცა. მოკლედ, ამ დღეებში, სწორედ, მე ეს წიგნი – სათაურით: „Встречное“ დავასრულე და ორ-სამ ლიტერატურულ ჯგუფში უკვე წავიკითხე. უფრო დალაგებით „აზრს“ შემდეგ მოგწერო. პაოლოსათვის ჯერ არ წამიკითხავს. საზოგადოთ პაოლო კარჩაკეტილი მუშაობს ამ უკანასკნელ ხანებში და ვფიქრობ, დიდათ ნაყოფიერადაც. განზრახული გვაქვს – წიგნი ავდეევის წრეში წავიკითხოთ. ამ დღეებში ჟურნალ „Мол. гвардия“-სი და РАПП-ის კრიტიკოსთა სექციის თანადასწრებით ვკითხულობ ამ ჟურნალის რედაქტორის კარავაევას ბინაზე...

ეს, მე თავი მოგაბეზრე სულ ჩემ ამბებზე თხრობით, თუმცა გამოტეხით უნდა გითხრა, რომ ამ წიგნზე არა ნაკლების სიხარულით ვმუშაობდი.

აქეთ ძალიან ამრეზილია საზოგადოება „РАПП“-ის ხელმძღვანელობაზე. ყ. შ. ყოველივეს მალე თავისი კალაპოტი მოენახება. ვინაიდან საქართველოს „რაპი“ პირნავარდნილათ იმეორებს აქაურ „РАПП“-ს, ამიტომ არა მგონია, რაიმე ახალი მათი ცხოვრების გარშემო გაიგო ჩემგან აქაურებზე. ახალი ისევ-და-ისევ „ურაპო“ წრეებში ხდება (მალე – უთუოდ, მეც ამეკრძალება ასე ურაპ-დალო წერილის წერა, ვინაიდან РАПП-ის ხელმძღვანელობა მეც РАПП-ში მეზიდება სამუშაოდ. უნდა მიცქირო მაშინ, როგორ „რაპუნს“ მოვრთავ!). ამჟამად, წინ „Конь и Кэтевани“-ს „гранки“ მიდევს საავტორო

კორექტურისათვის. მარტის პირველი რიცხვებისათვის უკვე გამოვა წიგნი. „კრიტიკოსნები“ დამარქაფებული ელიან საკბილოს. ერთი-კი მზად მაქვს მათთვის საპასუხოდ – что „пеший конному не товарищ“.

დაბოლოს, ტიცციან, ერთი რამ კიდევ უნდა გახარო: ეს ქალაქი, რომელზედაც ამ წერილს ვსწერ – ჩვენებური ვაზის წვენისაგან არის გაკეთებული (Бумага из отходов виноградской лозы). უთუოდ გეცოდინება ამ მეტამორფოზის ისტორია. სწორედ გუშინ ჩემთან იყო სოლ. ახვლედიანი და მთელი დასტა ახლად გამოშვებული ასეთი ქალაქისა დამიტოვა „ზეშთაგონებისათვის“...

ხომ კარგი ქალაქია, მართლაც? მეტად შესანიშნავი ამბავია ჩვენი ნუნუას მოყვარული მწერლებისათვის! ჩემთვის-კი, ამ ნუნუას მოკლებულისათვის: უფრო საგულისხმიეროც... გისურვებ გამარჯვებას.

ძმური სალამით შალვა სოსლანი

P. S. მოკითხვა ქ. ნინას. ხომ კარგათ იმგზავრა მოსკოვიდან? წასვლის წინა დღეებში ერთად ვიყავით ანტონოვსკაიას ქალთან. გითვლიან აქედან სალამს ყველანი.

შ. ს.

ალი არენიშვილი – იოსებ გრიშაშვილს*

29. II.

პატივც. სოსო

იმდენი შემთხვევით, რომ რამდენიმე დღით გამომიგზავნეთ არისტო ჭუმბურიძის „იდუმალი ძალა“. დაგიბრუნებთ სპეტაკად და წმინდათ. დამავალებთ.

პატივისც. ალი არსენიშვილი

[თბილისი, 1932]

* დაცულია იოსებ გრიშაშვილის ბიბლიოთეკა-მუზეუმი.

მიქელ პატარიძე – კოლაუ ნადირაძეს

ძმაო კოლაუ!

ადვილი წარმოსადგენია, თუ რა მღელვარებით უკითხავს ლექსს პოეტი პოეტს, მით უმეტესად, პირველად და ისეთს, რომლის მსჯავრი შეიძლება წამკითხველისთვის დაფარული სინამდვილის გამომჟღავნება იქნეს. ეს ახლახან დაწერილი ფრაგმენტი, შინაგან სიმკვრივეს მოკლებული და დაულაგებელი არის იმ დაპირების არა შესაფერისი შესრულება, რომელიც შენი ლექსის წაკითხვის დროს ვსთქვი. ყოველ შემთხვევაში, მღვდელი ფარაჯაშიც იცნობის. მიიღე ეს კიდეც გაუბედავი ჩახველება გამოუცდელი მომღერლის, რომელსაც დიდ არტისტთან უხდება დუეტის შესრულება. ყოველ შემთხვევაში, დაწყება შენ გეკუთვნის და შენი უნდა იყოს, საერთო უღლის განწევა-კი ჩემი უდიდესი სიხარული და სურვილი.

მიქელ პატარიძე

1932 წლის ზამთარი

ტფილისი

პანტელეიმონ ჩხიკვაძე – ტიციან ტაბიძეს

23/IV.

სალამი ტიციან!

მე უკვე ქობულეთში ვარ. კარგად მოვეწყვე. ვისვენებ ენერგიულად. ამინდი ცვალებადია. მეტ წილად ცივა. ზღვა ბობოქრობს, მაგრამ გაზაფხულის ცინცხალი დღე მაინც იგრძნობა. ბათომში ჯერ არ ჩავსულვარ. მიმოსვლა აქ ნაკლებია საერთოდ. მოვიწყენდი, რომ არ ვმუშაობდე. მუშაობით ვერთობი კიდეც. უკვე ერთ ფორმანახევარი გავაკეთე. მიკვირს, სად არის ამდენი ენერგია. დალლას არ ვგრძნობ. ალბად კლიმატური პირობები მოქმედებენ.

რომ გამოივლიდეთ აქეთ, ნაწყენი არ დარჩებით. სხვა რა ამბავია ფედერაციაში? წრის მუშაობა გამოაცოცხლეთ როგორმე, თორემ დაგვცხებენ.

მომწერეთ, ახალი რა არის. იფიქრეთ საზაფხულო არდადეგებზე. წასვლისა და თანხების შესახებ იქნება დაყნოსოთ რაიმე. მოგელით ან თქვენ, ან წერილს მაინც. მოკრძალებით სალამი თქვენს მეუღლეს.

სალამი. იყავით კარგად.

ამხ-რი სალმით თქვენი: პ. ჩხიკვაძე

ქობულეთი, სანატორია

[1932]

ტიციან ტაბიძე – პანტელეიმონ ჩხიკვაძეს

29 აპრილი, 1932 წ.

ქ. ტფილისი.

ძვირფასო ამხანაგო პანტელეიმონ!

თქვენმა წერილმა ორნაირად გამახარა: ერთი, რომ კარგად ხართ, მუშაობთ კიდეც და მეორე, რომ ჩვენ გახსოვართ. მართალი გითხრათ, მეხარება თქვენი მდგომარეობა – რამდენი ხანია ვოცნებობ, ასე რამდენიმე თვით წავიდე დასასვენებლათ და სამუშაოთ. დასვენება თითქო არ მჭირია – მაგრამ მუშაობისთვის საჭიროა მარტოობა და განზე გადგომა – რაც მე რამდენიმე წელია ვერ მომიხერხებია – ობიექტიურ მიზეზების გარდა, პირადი დროს გამოუყენებლობა და სიზარმაცე უფრო უნდა იყოს ამის მიზეზი. აპრილში კი ქობულეთი ოცნებაა. შარშანწინ ვიყავი სწორედ ამ თვეში ბათომიდან გაგრამდე ავტომობილით და წარუხოცელი შთაბეჭდილება დამრჩა – აქედან დაიბადა ჩემი „ახალი კოლხიდა“, რომელიც, სამწუხაროთ, აქამდე მხოლოდ იმ დროს მოგონებით იწერება. ვიცი, რომ ეს ნამდვილი სუბტროპიკული სამოთხეა – ეს კია, რომ ადამიანს ძალიან აზანტებს და უფრო ოცნებაში გადაყავს. მაგრამ აქ მწერალს იხსნის მწერლობის იწერცია – თუ მიჩვეულია კაცი მუშაობას, ავადმყოფიც ვერ მოისვენებს. საერთოდ, ჩვენი ამბები გეცოდინება გაზეთებიდან. რაპის ლიკვიდაციის შე-

სახებ – ეს ამბავი მე ცოტა ადრე ვიცოდი – ჩემთვის მოსკოვის შემდეგ არაფერი იყო მოულოდნელი. აქ ჯერ არავინ იცის, როგორ გაიშლება ამბავი და რას ნიშნავს ყველაფერი ეს – ელიან მოსკოვიდან ახსნა-განმარტებას. მაგრამ რაც ყველაზე უფრო უეჭველია, ეს არის შემოქმედებაზე დაყრდნობა და ნამდვილი შეჯიბრების მოწყობა – Ставка на творчество. თუ კერძოთ ჩვენთვის ვიანგარიშებთ, დარწმუნებული ვარ, ნამდვილი მწერლები არ დარჩებიან ნაგებული: ეს უფრო ეხება „აპარატრიკებს“ და მწერლების ბებია-ქალებს (ეს არ გაიგოთ, როგორც კრიტიკის სანინაალმდეგო გამოსვლა საერთოდ). მაგრამ ზოგიერთ შემთხვევაში, როგორც მ. გორკიც სწერდა, ეს კრიტიკა ხალისს უკარგავს მწერლობას დახმარების მაგიერ და კერძობასაც არ არის მოკლებული. მე მგონია, თქვენ ამხანაგები შეგიყვანენ საქმის კურსში. ჯერჯერობით არავინ არაფერი იცის – ერთ თვეში კი ალბად გამოირკვევა, მანამდე ან პირადათ გნახავთ ქობულეთში, ან წერილს მოგწერთ, ანდა ტფილისში შეგხვდებით. მე ძალიან გამიკვირდა თქვენი გამოსვლა ჩვენ პროზის დისკუსიაზე – როცა მითხრეს, მე იქ არ ვიყავი – ალბად ავადმყოფმა გულმა არ დაგასვენათ. ასეა, როცა საქმე ეხება თვითონ მწერალს. ყოველ შემთხვევაში, ჩვენ მოლოდინში ვართ – გვინდა, უეჭველათ მოინახოს ენა პროლეტარულ და საბჭოთა მწერლებს შორის და აქ არჩევა და გასაქანი ჰქონდეს ნამდვილ მწერლობას და არა შემთხვევით მეორე ხარისხოვან ხალხის შერჩევას, როგორც წინა ხელმძღვანელობა აკეთებდა და რაც მე არასდროს არ დამიმალავს. ქართული მწერლობა ისე დიდია თავის ტრადიციებით, რომ ჩვენმა თაობამ ძალიან ბევრი უნდა იმუშაოს, რომ ეპოქას არ ჩამორჩეს და მწერლობა მის სიმაღლემდე აიყვანოს.

საერთოდ, მუშაობა ფედერაციაში ჩვეულებრივი წესით მიდის, ეხლა ცოტა შეფერხდება, რადგან ხალხი გაურკვეველობაშია, მაგრამ ესეც გაივლის. მუშათა წრეების საკითხი ჩვენი მტკივნეული და ვიწრო ადგილია – მაგრამ უთქვენოთ ამის დაძვრა არც ისე ადვილია, თუმცა ჩვენ არ დავაკლებთ ცდას. კომუნალურ ბანკიდან მოგვცეს 2 ათასი მანეთი. სახელ-

მწიფო ბანკში ინახება და ვარლამს ნაკაზი მივეცი, უჩვენოთ არავის მისცეს – არც ისე შორს ვართ ერთმანეთისაგან, რომ ხმა ვერ მივანვდინოთ ერთმანეთს და თქვენც შეგეკითხებით – თუ პირადათ თქვენთვის საჭირო იქნება ფული, მოინერეთ და იმ წამსვე გამოვაგზავნიებ ვარლამს. ჯამაგირებითაც აპრილის 15-მდე ყველა დაკმაყოფილებულია – მეორე ნახევრისასაც დამპირდენ განათ. კომისარიატში. ისე, ტფილისშიც ძალიან სცივოდა და ხშირად წვიმდა – ისე კი, ყველაფერი აყვავებულია.

მინდა, ვისარგებლო ამ სამი დღით პირველ მაისისთვის და გავიდე ქალაქიდან – ლევანი ჩამოვიდა მოსკოვიდან და ეპირება წინანდალში წასვლას, თუ ეს მგზავრობა რაიმე მიზეზის გამო გადაიდო, მაშინ წამოვალ ბათომისკენ – მინდა, გადავხედო ჩვენ აყვავებულ შავი ზღვის სანაპიროებს და ქობულეთშიც ჩამოვალ.

ჩვენი ბიჭები, მგონია, ყველა ტერიტორიალურ ნაწილებში წავიდენ, ყველას სამხედრო ფორმა აცვია – მეც რომ მათსავით ახალგაზდა ვიყო, არ დავიყოვნებდი ფორმის გამოცვლას, მაგრამ ისეთი ცივი ზამთარი იყო, რომ ყველა სამუშაო გაზაფხულისთვის მქონდა გადადებული და ეხლა მაგრათ მომინდება დაჯდომა და წერა.

ასე იყავით კარგად და ჯამრთელათ, ჩემო პანტელეიმონ და წერილებიც ხშირად მოინერეთ – შემდეგი ჩემი წერილი უფრო საქმიანი იქნება. მოკითხვა და სალამი თქვენ მეუღლეს, თუ მანდ არ არის საერთოდ, ალბად ხშირად გნახულობთ.

სალამი ჩვენი ამხანაგებისგან, გელით კარგად დაბრუნებულს და ნაწერიტაც დამძიმებულს.

სიყვარულით და ამხ-ური სალამით

ტიციან ტაბიძე

ჩემი მისამართი: გრიბოედოვის ქ. №18. ტელეფონი: 15-66.

P. S. თუ მოხერხდა, ტელეფონით დაგელაპარაკებით, არის თუ სანატორიაში ტელეფონი – ფოსტის სადგური შორს არი ალბათ?

გიორგი ლეონიძე – პანტელეიმონ ჩხიკვაძეს

ძმაო პანტელეიმონ!

მოხარული ვარ, რომ კარგად ყოფილხარ და ისე ხალისიანად, რომ მუშაობ კიდეც. ალბად რამე წამუშავებულსაც ჩამოიტან.

ქობულეთის რბილი მზისა და გურიის მთების ნიავეზე ცხოველმყოფელი სხვა რაღა უნდა იყოს შენი ფილტვებისთვის? მე რომ შენ ალაგას ვიყო, ჯერ კიდეც არ დავიძვრებოდი მაინდამ...

მხოლოდ დღესა გწერ წერილს. ამის მიზეზი ის იყო, რომ ჩვენი შალვა ბაქოში იყო მივლინებული ორი კვირით, უიმისოდ კი, ცარიელი უსაქმო წერილი, ცარიელი იმედებით არ მინდოდა მომენერა..

ჩამოსვლისთანავე ვეცი შენს საქმეზე და შემოძლიან გახარო, რომ საქმე კარგად არის და „სინათლემ დასჭარბა“. იყო პატარა უიმედობა და ახლა ისიც გაფანტულია. მხოლოდ საქმე იმაშია, თუ როდის გათავდება ბინის შინაგანი მონყობილობა. ძალიან დაფაცურებულნი არიან მასალაზე და ახლა ყველაფერი მასალაზე ჰკიდია, ამიტომ კონკრეტულ ვადას ახლა ვერ მოგწერ. ახლა მასალას უნდა მივანვეთ. დღეს ინჟინერთან ვიყავი და მითხრა, დიდი იმედი მაქვს, ერთ თვეში მოთავდესო... აბამელიც ასე უცდის... შალვამ შემოგიტვალა, ჩემ სიტყვას ვასრულებ და მზიანი ბინა არ აგცდებო. შენი ბედი იქნება, თუ ივნისისთვის (ბოლო რიცხვებში მაინც) მოასწრეს. ალბად კიდეც ჩავიქეიფებთ... ასე: – თუ ვინმე შევა ბინაში – პირველთაგანი შენც იქნები...

სხვა, აქეთ ახალი არაფერია. წვიმებმა გაანყალეს გული.. რიგიანად ჯერ არც კი დამთბარა. მუზეუმის საქმე შენს მოსვლამდე გადავდევ, ალბათ ასე უმჯობესი იქნება და წერილი ტიცციანთან არ გადამიცია...

შალვამ დიდი მოკითხვა შემოგიტვალა და ყოველივე სიკეთე გისურვა, რასაც მეზობელი გურული კაცი უსურვებს მეზობელს..

ამ წერილს ძალზე სიჩქარით გწერ. ამ მუზეუმის საქმეებმა და ცალკე ბესიკმა ტვინი გამომაცალა..

სხვებრ – იყავი კარგად და მალე გვენახო ჯანიერი და ენერ-
გიული. ალბად საცაა ჩამოხვალ კიდეც.

ამხანაგური საღამით გოგლა ლეონიძე

8 მაისი, 1932

[თბილისი]

პაოლო იაშვილი – ჯიბრაილ იაშვილს*

ჩემო ძვირფასო მამა!

გისურვებ კარგად და ჯანმრთელად ყოფნას. ტფილისში ძა-
ლიან კარგად დავისვენე და მიშასთან მშვენივრად ვგრძნობ
თავს. მიუხედავად იმისა, რომ დიდი სიცხეებია, მიშასთან
ძალიან კარგი ჰავა არის და სოფელივით ვნებივრობთ. კი-
დევ ერთხელ ვრწმუნდები, რომ საქართველოს გარეშე ჩემი
ცხოვრება მეტად საძნელოა. აქ კიდევ დავრჩები 8-10 დღე,
შემდეგ მივინდა წავიდე ორის კვირით წყალტუბოში, შემდეგ
კი კარგა ხნით წამოვალ სოფელში, რომელსაც ძალიან შევ-
ნატრი. კუკუნა მოდის დედასთან ერთად. ადევნეთ თვალ-
ყური, ბევრი ბურთის თამაში მას ავნებს. შეიძლება ბებოს
არ შეეპუოს, და შენ ეცადე შეაკავო. ძალიან გული დამ-
წყდა, როდესაც გავიგე რომ ჩვენი წყალსადენი ჯერაც არ
არის დასრულებული.

მე მინდოდა მკაცრი წერილის მოწერა ჩვენს თემსაბჭოს-
თვის, ჯერ ჯერობით გწერ მხოლოდ შენ და გთხოვ, გადას-
ცე თავჯდომარეს, რომ თუ ერთს თვეში არ დაასრულეს
მუშაობა, მე ყოველგვარ პასუხისმგებლობას ვიცილებ თა-
ვიდან. უნდა ახსოვდეს, რომ ბოროტებას სჩადიან და ამ-
დენი ხანი ოქროდ ღირებულ საქონელს ახდენენ, ალპობენ.
მართლა გული მომდის. ასეთ უპატივცემულობას არ ველო-
დი არგვეთლებისაგან. გთხოვ, მამა, ყოველივე ეს უთხარი
წყალის კომისიას.

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

მედეიას მალე გამოგიგზავნი. სალამი ტუპის, ივლიტეს, როსტომს, ვიქტორ მაჭავარიანს, ვანოს და სხვებს.

მე ძალიან კარგად ვარ.

შენი მარად მოყვარული შვილი

პაოლო იაშვილი

ტფილისი, 10. VI. 32

ბაბილინა მდივანი – პაოლო იაშვილს*

შენ შემოგვევლოს შენმა დედამ შვილო პავლუშა!

ათას გაკოცებ და ღმერთს ვსთხოვ შვილო ისე წაიყვანოს შენი საქმე, რავარც ვევედრებოდი. სხვა, დედა გენაცვალა, ვიცი, მიკითხავ, ვარ ისე, რავარც იცი ჩემი ამბავი, სულ მოუსვენარი, შენმა წასვლამ, დედა, მამკლა, ისე უეცრივ რომ წადი. არ მეგონა. ისე ახლა, ჩემო დედა, ამიტანე.

თუ გნამს ჩემი დედა-შვილობა, ნუ მამკლავ შენი ფიქრით, მოუარე თავს, იყავი მოსვენებული, შენი ჯანმრთელობისთვის იფიქრე, სხვას ნურას დეეძებ. ჩემო დედა, ვილაც ვილაცას კინკლაობას დაანებე თავი. არ ვარგა შვილო რისთვის უნდა გადაიმტერო ვინმე, რათ უნდა ქნა ეს. დაანებე თავი, რა შენი საქმეა, ჩემო დედა ყველას უნდა უყვარდე და იყვეს მეგობარი მისთანა დრო არის, თუ დედა ვარ შენი და ცოტა მაინც გაქ პატივისცემა, ასე ქენი შენ დაგენაცვლოს შენი დედა. სულ მაგის ფიქრში ვათენებ და ვალამებ. ვაითუ ახლა გაკეთება უნდა რამესი, ვაითუ შია, ნეტაი თუ მომესწრო, რომ ასე არ ვიყო და ყველაფერი შეექნეს ჩემ შვილებს, დედუკო, ახლა ვერაფერი ვერ მოვახერხებ. პური ვერ ვიშონე, ჩემო დედა, და ნუ გამინყრები. აგერ მოვა პური და მოდი, შვილო, და გაგატანთ ბევრს და კიდევ გამოგიგზავნით ხოლმე. ჭადებს, რაცხა, ყველს, დედალს გიგზავნი, არც კი ვიცი, მადა ხარ თუ არა ჩემო დედა. გელი მალე. პურის მკაზე მოდი, თუ გინდოდეს ხაჭაპურები.

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

დედუკი, ბიძაშვილები ნახე ხოლმე, კოლიასას მიდი და მიულოცე ვაჟი. გრიზა თურმე დიდებულ ქალს თხოულობს. შენ დაგენაცვლა შენი დედა, მიშამ და თათუშამ გაკოცეს. შენი დედა გენაცვალოს. ივლიტემ და თამარამ გაკოცეს.

[არგვეთი, ივნისი, 1932]

პაოლო იაშვილი – ბაბლინა მდივანს*

ჩემო საყვარელო და ძვირფასო დედუკო!

ჩვენ ყველანი კარგათ ჩამოვედით, მხოლოდ გული გვწყდება, რომ წამოვედით არგვეთიდან, სადაც ცხოვრებას არაფერი არ სჯობს ქვეყანაზე. ამაღამ მოდის პაშა და მისი მოსვლა ისევ გაგახარებს და დაგამშვიდებს. აგურის გამოგზავნა შევაჩერე, რადგან შემეშინდა, რომ მართლა გაგიჭირდებოდათ მისი სახლში გადაზიდვა. როგორი მოსავალი იყო ღვინის? ფელამუში გზაში დაგვეღვარა, თათუშას აღარაფერი არ რგებია, პაშას კი ცოტა ვარგეთ.

იყავი კარგათ, ჩემო საყვარელო დედუკო, გაუფრთხილდი თავს. ივლიტეს ბევრს ვაკოცებთ, ყველას მოვიკითხავთ, კუკუნას და როსტომს უთხარი, რომ ბავშვების ჯავრი ნუ ექნება, არაფერს გაუჭივრებთ.

წყაროს შესახებ ჯერ ვერაფერი გავანწყვე, რადგან ფ. მახარაძე მოსკოვშია, მალე ჩამოვა და ყველაფერს მოვაგვარებ. მრავალს დაგკოცნი, იყავი იმედიანად და კარგათ.

შენი მარად მოყვარული შვილი პაოლო

საყვარელო დედა! მედეია, სონია და მე მრავალს ვაკოცებთ. გვენატრება არგვეთში ყოფნა. ივლიტემ ეცადოს რომ ჩურჩხელები კარგათ გააკეთოს. იყავით კარგათ, ჩემო დედა. ვაკოცებ ივლიტეს და ევუკას.

თქვენი მოყვარული თამარა

[თბილისი, ივნისი, 1932]

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

ბორის პასტერნაკი – პაოლო იაშვილს

Милый мой, дорогой мой Паоло!

Проходят недели, слагаясь в месяцы, и если продолжать и дальше так, то Вы никогда не узнаете, что едва поселившись здесь на озере, я тотчас же стал писать Вам. Я начал Вам несколько писем, и последовательно их оставлял вследствие их размеров. Они выходили то исследованиями по истории Урала, то попытками рассказать Вам(!), что такое Грузия.

Замечательно, что едва тут водворившись, мы стали вторично переживать проведенное с Вами лето. В такой цельности и с такой преследующей силой это случилось с нами впервые. Проявилось это в первое же утро, что мы проснулись в нашей трехкомнатной даче с терассой, предоставленной нам уральским обкомом партии, и пошли на озеро, и увидели стоверстный лес на том берегу, сосны и березы на этом, слюдяную гладь воды, тучи, могилы разрушенного кладбища, северную, бедную, привычную гамму. Мы ничего не сравнивали. Мы не сравнивали природы, мы не сравнивали людей. Мы просто, точно сговорившись, в один голос назвали Коджоры и потом с возвращающимся постоянством стали вспоминать Тифлис, Окроханы, Кобулеты, Цагвери и Бакуриани, и все места и все положения. Сегодня Тезик вставал в воображеньи с Тамарой Александровной, завтра кто-нибудь другой. Я со страшной силой почувствовал радость за Вас, что Вы сейчас там, что это опять окружает Вас, и Вы всех увидите!

Потому что это не только юг и Кавказ, т. е. красота всегда бездонная и везде ошеломляющая; и это не только Тициан и Шаншиашвили, Надирадзе и Мицишвили, Гаприндаивили и Леонидзе, т. е. люди замечательные на любой почве и не нуждающиеся в сравненьи, чтобы догадаться об их несравнимости. А это нечто большее, и притом такое, что и на всем свете стало теперь редкостью. Потому что (оставляя в стороне ее сказочную самобытность) это и в более общих отношеньях страна, удивительным образом не испытывавшая перерыва в

своем существовании, страна еще и теперь оставшаяся на земле и не унесенная в сферу совершенной абстракции, страна неотсроченной краски и ежесуточной действительности, как бы велики ни были её нынешние лишения.

Именно в этом свете увидели мы сейчас Грузию и поразились пережитому с Вами, как немыслимости и легенде. Ах, ведь это я, неверное и предчувствовал, когда, путаясь и не находя выражений, говорил с М. С. Джавахишвили о Грузии, как о форме. Но надо было сперва попасть сюда, в этот организм без духовных отправлений, неведомо зачем желающий привить себе эти потребности механически, без представления о последних, чужими руками и за большую плату, чтобы все это понять: чтобы, в тоске по русской культуре, вспомнить с благодарностью Тифлис и затосковать, по нем именно этой тоскою. И мне теперь ясно. Этот город со всеми, кого я в нем видел, и со всем тем, за чем из него ездил и что в него привозил, будет для меня тем же, чем были Шопен, Скрябин, Марбург, Венеция и Рильке, — одной из глав „Охранной Грамоты“, длящейся для меня всю жизнь, одной из глав, как Вы знаете, — немногочисленных; одной из этих глав и, в выполнении, — ближайшей по счету. Я говорю „будет“, потому что я писатель, и все это надо превратить в дело и всему найти выражение; я говорю „будет“, потому что всем этим он уже для меня стал...

Оттого ведь и пишу я Вам письмо за письмом, и их последовательно уничтожаю. Уже это не предмет вольной переписки. Уже этот круг воспоминаний владеет мной: уже он пишет меня, как сказал бы Тициан. Уже он стал для меня самостоятельным, в готовом виде найденным переживанием, подобным цветущему растению, то есть способным питаться всем тем, что я переживаю и буду переживать после него; и пока его не сменит какой-нибудь новый центр, той же породы, т. е. в свою очередь равный Скрябину, Рильке, Венеции и Тифлису, все соки почвы, постепенно распростираемой течением времени, будут питать его. Пример на лицо. На Урал, как мне теперь уясняется, я приехал ради него, во имя Тифлиса. Но

обо всем этом трудно писать в письме даже если оно пятое по счету. И не в письме, разумеется, скажешь это все. Что бы я ни задумал теперь, мне Грузии не обойти в ближайшей работе. И все это (что именно, трудно предвидеть) будет сгруппировано вокруг Вашей удивительной родины, как рассказ о части моей жизни сосредоточен на Маяковском.

Надо ли после этого прибавлять, до чего трудно мне во всей человеческой живости реализовать эту мою, самообогащающуюся любовь к Вам и всему Вашему, распределив ее по рукам и направив по адресу, Вам и Тициану, Надирадзе и Гаприндашвили. Такая переписка должна была бы, потому что я чувствую и что не оставляет моего воображенья, стать моим новым призванием. И, уступая непосредственности, я не знал бы, где мне остановиться. Потому что, следуя сердцу, я должен был бы писать письма не только Тамаре Георгиевне и Нине Александровне, не только Ниточке и Медее, а и улицам, по которым они ходят, и платанам, которые на них бросают тень. Нет, нет, я должен был бы даже переписываться с огорченьями, которые Вы им доставляете.

Перецелуйте же их всех от всей моей души и всем местам передайте, что они самые лучшие и дорогие, какие могла произвести земля. И одному из этих мест скажите, что собираюсь засесть на днях за прозу о всякой всячине, северной и военно-гражданской, я несколько верю в исполнимость этого решения только потому, что об Урале буду писать мысленно из Окрохан, и что это в вещи найдет свое выражение.

Не случайно не сообщаю Вам нашего адреса. Мне очень хочется знать, как вы живёте и что делаете, Вы и ближайшие друзья. Но Вы не ответите и это Вас будет, чем дальше, тем больше мучить. Будьте же здоровы и счастливы в этом незнание того, куда нам писать. Осенью же, если Вас еще не будет в Москве, снова спишемся.

Удивительно, что в чувствах моих к прошлому лету есть одна сторона, которую всего легче понял бы человек тогда от-

существовавший. Это – Робакидзе. Однако несмотря на вечное мое неумение выразить одно существо чувствуемого, без осложняющих частных, быть может эта особенность дойдет и до Вас с Тицианом.

Крепко обнимаю Вас, а половина письма пишется и Зиною. Часто также Адик дает доказательства живости своей памяти именно на кавказском матерьяле. Каламис цвери, каламис цвери, говорю я ему, и он вдруг расцветает и говорит о ливне в Бакурианах.

До свиданья со всеми.

Б. П.

30. VII. 32

შალვა აფხაიძე – პანტელეიმონ ჩხიკვაძეს

სალამი პანტელეიმონ!

მოგვივიდა თქვენი ბარათი ფულის გადმოგზავნის აუცილებლობის შესახებ. ცხადია, რომ ასეთს მდგომარეობაში, რომც არ გერგებოდეთ, გამომცემლობა ვალდებულია, ყოველგვარი დახმარება გაგინიოთ. იაკინთე აქ არ არის ახლა. გამომცემლობა უკაპიკოთ არის. ქალაქის გამოსასყიდი ფულიც არ გვაქვს. ასეთ უნუგემო პირობებში, ვეცდები, ამ პირველ ხანს გადმოგიგზავნო ორასი მანეთი, შემდეგ კიდევ. მხოლოდ ვეჭვობ, რომ ფოსტამ დროზე მოგანოდოს. ხვალ-ზეგ აუცილებლად გადმოგზავნი ამ თანხას და შემდეგ ვეცდები, მოგაშველო დანარჩენი.

ახლა „ფედერაციაში“-ც ვმუშაობ, ეს საკითხი მეც მეხება და ამიტომ გწერ ამ ბარათს. იყავი კარგად და ჯანმრთელად.

პატ-ით შ. აფხაიძე

8/IX – 32 წ.

[თბილისი]

ტიციან ტაბიძე – ნიტა ტაბიძეს

ჩემო ძვირფასო ნიტალია – როგორ ხარ, გენაცვალე, უეჭველად წერილები მომწერე ტფილისში, დედას გაუგონე და მოუარე. პაპიროსს ნუ მონაწევინებ და შენც ზღვაში ნუ იცვლექებ. აქ გემში ერთ კაცს ზღვის ფეხის საათი ჰქონდა ძენკვიანი, ისეთი კარგი იყო, მაგრამ თურმე ჩვენში არ იყიდება, ვილაც უცხოელს უჩუქებია მისთვის. იმ კაცმა იქნებ ტფილისში კიდევ გვიმონოს ასეთი საათი – მაშინ უეჭველად გიყიდი. გაკოცებ ბევრს და ველი შენგან წერილებს.

შენი მამიკო ტიციან

[ბათუმი, 14 სექტემბერი, 1932]

ნატო ვაჩნაძე – სერგო კლდიაშვილს

Сергей Давидович, дорогой, как живем. Скучаю я здесь без Вас. Все мне кажется, что Вы появитесь откуда-нибудь с Марго или того хуже! Так и не повидали Вы нас. Когда я была в Тифлисе, я ждала Вас последний вечер, но вы задержались в театре, читали пьесу. Очень интересуюсь, как прошла пьеса, что получилось.

Если Вы еще не забыли Наталию Георгиевну, то напишите добровольно ссыльной. И очень тоскующей без всех своих близких. Привет Всем и Илюше.

Наташа Вачнадзе

16/X-32

დავით მესხი – ტიციან ტაბიძეს

20/X. 1932 წ., სოფ. რიონი.

ტიციან!

ერთი წელიწადი ინურება, რაც „ჩემი მოგონებანი“ გამოვგზავნე ტფილისში. შენც, პაოლომაც და უფრო კი სიმ. ხუნ-

დაძემ არა ერთ გზის მომმართეთ – დამენერა მოგონებანი...
დავწერე, მოვაცოდვილე და მზის სინათლეს ველარ ეღირსა
– ეს ამდენი ხანია. დავიჯერო, ისე დავძაბუნდი, რომ აღარ
ვვარგვარ სულ კალმის კაცად?!. წელთა სვლამ დამამყავა
ხნოვანებით, მარა გონება კიდევე შემრჩა და მწერლობაში
მოჩხიროკედლობა კიდევე არ მინდა დავტოვო, თუ...

სოსო გრიშაშვილსა აქვს ჩემი მოგონებანი, ნუ დაიზარებ –
მოგმართავ როგორც რედკოლეგიის წევრს „მნათობისას“ –
გადაიკითხე, გააცანი ამხანაგებსაც და გადაწყდეს ამ ჩემი ნა-
ცოდვილევის ილბალი...

მე უფლებას გაძლევთ – თუ რამე ცოდვა ნახოთ შიგ – გამო-
ტოვეთ, შეაპაჩინკეთ ჰანგზე და სულ ექსორიას ნუ უყოფთ...
რა ვიცი, იქნებ, დიდი რამ საგანძური ვერ იყოს, მაგრამ არც
სულ ჩია უნდა დარჩეს ეგ ჩემი მოგონებანი და დასტამბი-
სათვის უღირსიც... მე ასე ვფიქრობ და ახლა თქვენ უწყით.
„მადა ჭამაში იხსნება“, ძალიან სასტიკ დიეტაზე ვარ ამ ჟა-
მად, და ჩემს მოცოდვილებულს გამომზეურებულს რო დავი-
ნახავ, იქნება, ხალისი მობრუნდეს და კვლავაც მივანვდინო
რამ ჩვენს მწერლობას. გრიშაშვილსავე გამოვუგზავნე ჩემი
ლექსების კრებული. იქნებ, მასაც გადაავლოთ თვალი – სად-
მე შეაკვეხოთ ზოგიერთები, თუ სულ ახალ „სალიტერატურო
გაზეთში“ ან ჟურნალში.

აბა, შენ იცი, თუ სულ დაჩაგრულს არ დამაგდებთ...

შენი დათ. მესხი

ჩემი მისამართი: ქუთაისი, სოფ. რიონი, ფოსტის ყუთი №11

პაოლო იაშვილი – კოლაუ ნადირაძეს

(პოემიდან „მიმართვა მეგობრებს“)

როგორც ზეციიდან მტრედების ჯოგი
მინაზე ჰფანტავს უნაზეს ჩეროს,
როგორც ურმული გადადის ბოგირს
და ოდნავ არხევს ნაძვების წვეროს,

როგორც დასტოვებს ალაზნის ლოგინს
და ცაში კენესით შესცურავს წერო,
ასეთი მინდა წერილი ზოგი
როგორც პასუხი, ძმაო, მოგწერო.
მაგრამ სიჭრელე და გაორება
ამ ჩრდილოეთში ზომა მეტია,
მეც მომიძებნეს მკერდი ქორებმა,
გულში ვატარებ ნისკარტს წვეტიანს,
სიცივე ჩადგა ყინვის ტბორებად
ოთახის კარი ჩამაკეტია,
სურდო, ხველება, ხშირი ზმორება
მოახლეებად გადამწყვეტია!
ქართულად ვთარგმნი პუშკინის ამბავს
ახლა ჯერშია მისი „ციგნები“,
მაგრამ სიჩუმე საუბარს აბამს:
„მარტო ხარ, მარტო, მარტოც იქნები“.
ვკითხულობ შოთას, ვაჟას და საბას
და ვერ მშველიან მათი წიგნებიც,
ვნვები... თავამდე ვიხურავ საბანს,
მესმის „მარტო ხარ, მარტოც იქნები“!
და ასე ღამეს მოჰყვება ღამე
და მოდის დილა საღამოს მზგავსი,
ძმაო, მომწერე ისეთი რამე,
ჰქონდეს ჩვენს ბაღში საუბრის ფასი,
ჩემს სადღეგრძელოს თუ ისევ სვამენ,
ჯერ თუ მთელია საჩემო თასი,
თუ გამოაკლდა ვინმე ჩვენს ცამეტს
და პოეტების დაინგრა დასი.
თუ ცოცხალია შაშვების დასტა
და დარჩა ბაღში მათი საკვები,
თუ ჩემს მედეას დაეტყო გაზდა
და ისევ არი ჩემი საქები,
თუ შენ და ნინა ხშირად ხართ მასთან
არ ივინყებენ ამხანაგები,
თუ ზაფხულამდე უჩემოდ გასტანს
ისევ ვუყვარვარ თუ ვეძაგები.

ძმაო კოლაუ! ეს არი დაუმთავრებელი პასუხი შენი ლექსის ჩემდამი. ეს ორი კვირა სრულებით გაოგნებული ვიყავი, ერთი პნკარი არ დამინერია არა თუ ლექსი, წერილიც. ნურავინ იფიქრებთ, რომ ეს დავინწყების ან სიცივის ნიშანია. ბევრს მოგწერო, მაგრამ უეჭველად იქნება ასეთი ინტერვალები, არ ვიცი, რა არის მიზეზი. მაგრამ ასე ხდება და მოხდება კიდევ. კარგი იქნება, თუ ამ ლექსს დაიზეპირებ და ისე წაუკითხავ ჩვენებს, უთუოდ სუფრაზე, მედეას ავადმყოფობამ სრულებით გამანადგურა და ერთი ხანი კატალეპსიის მდგომარეობაში ვიყავი. ძალიან მინდა მისი ნახვა, ნუთუ ვერ შესძელით ისეთი კომბინაცია, რომ არ გართულდეს მისი წამოყვანა. მე მაინც მაქვს იმედი, რომ შენ ჩამოხვალ. კარგი იქნება, რომ შენ წამოგყოლოდა სონია. მე წინააღმდეგი ვარ თამარის ჩამოსვლის, ეს გასაგებია და მიკვირს, როგორ გაიფიქრა მან ასეთი აზრი. ნუ იზარმაცებ, მომწერე, ველი უთუოდ შენს ლექსს „შემოდგომის მოსვლა“. მომწერე, როგორ მოგწონს ეს ლექსი. მეორე ნახევარში ცრემლის მაგიერ ქარიშხალი იქნება. ტიცინანს ვუგზავნი ერთს ნაწყვეტს პოემიდან. ჩვენი ჯგუფის გარდა ნურსად გაიტანთ ამ ლექსებს. ბევრს გააკოცებ. მოკითხვა წინას და წელის.

შენი მარად პაოლო იაშვილი

9.11.32

[მოსკოვი]

1933

ნიკოლო მინიშვილი – შალვა სოსლანს

ტფილისი, 1933 წ., 4 იანვარი.

ძმაო შალვა!

შენი ორი წერილი მივიღე ჩვენი პლენუმის პერიოდში. პლენუმის სამზადისმა და მისმა დასასრულმა ხელი შემიშალეს შენთვის მეპასუხა, მაგრამ შენმა კატეგორიულმა ტონმა ბოროზდინის შესახებ მაიძულა, მიმებეჭდა მისთვის პატარა წერილი, რომელსაც ვფიქრობ, – გაჩვენებდა.

მე ძალიან მაღლობელი ვარ შენი, რომ ჩემი მრავალტანჯული წიგნისადმი მზრუნველობის პათოსი აქამდე არ შემოგლევიან. ეს კიდევ უფრო ართულებს ჩვენს ურთიერთობას და მავალდებულებს ფრიად. თუმცა, ეჭვი არ მეპარება „ჩოთქში“ გამოვსწორდებით: არც მე ვინყებ ეხლა მწერლობას. არც მე ვათავებ. მაგრამ ვინაიდან ტფილისი მოსკოვიდან უფრო ახლოა, ვიდრე მოსკოვი ტფილისიდან – შეიძლება, ვალი ჩემზე დარჩეს და ამ პატარა უხერხულობას შენც უნდა შეურიგდე. მინდა, მეორე პლენუმზე მაინც ჩამოვიდე. გნახავ და რამეებსაც დავაკეთებთ.

პირველზე არ წამოვედი, რადგან ქართველების ხმას, როგორც ირკვეოდა, არ ექნებოდა ის ფიონი და რეზონანსი, რაც მე მინდოდა (უნდა წამოსულიყო 7 კაცი მაგათი მოთხოვნით და ამგენმა ეს პატივი ვერ შეიშვნეს). ამიტომ არ წამოვედი და საექსკურსიო პირობებში არც ეხლა წამოვალ. ვიბრძვი, რომ შეიცვალოს და შეთბეს პირობები, თუ არა და – კიდევ ვიბრძოლებ. რა გაენყობა. პლენუმზე მათრიეს და მაუთოვეს ექვსი დღე დილით და საღამოთი. გაზეთს ნაიკითხავდი (ჩემ წერილს, რომლის ირგვლივაც ატყდა დავიდარაბა). შედეგ ნომერში აძლევენ ყრილობის შედეგებს და ჩემს კრიტიკას.

ბევრი არაფერი იქნება, მაგრამ ცოტათი ატმოსფერა მგონი შეირყა. რაკი იბრძვის დაკარგულ სამოთხისთვის. ჯერჯერ

რობით არც სხვას უშვებენ და ვერც თვითონ შედიან. ჯერ-ჯერობით ესაა.

ცეკამ გაუკეთა რეკომენდაცია ჩემს წიგნს „ფედერაციისათვის“ (თუ ბოროზდინმა ჩემი წერილი განახა, იმას ვსწერ), როცა აქ იყო სელივანოვსკი.

მეეჭვება, რომ დამეჭიდონ, მაგრამ გავატანე, მაინც მივყვები რუსულ სინდისს კარამდე. თუმცა ამ შემთხვევაში არც სინდისია და არც კარი – ქეა ისე ღიათ ყველაფერი.

ამ ორ დღეში გამოვა „არსენა მარაბდელი“ – უეჭველად გამოგიგზავნი

„Речи Рек“ – ისე გაქრა, ვერ ვიშოვნე. ენახა ტიცციანს. ვერც მას ეშოვნა. თუ გამოუშვებ ჩემსკენ 1-2 ცალს, კაი იქნება.

„ქეთევანზე“ მოვილაპარაკოთ მოსკოვს (27/1).

იყავი კარგად – სპარსეთში გადახვეწილო.

შენი ნიკ. მინიშვილი

ანდრეი ბელი – პაოლო იაშვილს

Дорогой Паоло,

Я был бы счастлив увидеть Вас, но не надеюсь просто. Я привык к тому, что Вы меня не любите посещать, как например, в прошлом году. И 8-го и 9-го вечером мы с К. Н. дома; и Вы очень порадовали бы нас, если б зашли часов с 9-ти. Мой адрес: Москва 121. Плющиха, д. 51, кв. 1. Пишу план как найти: наш дом огромный, серый, на углу Плющихи и Долгого переулка. Остановка на Плющихе, перед домом; ход в дом через Долгий: проходите в ворота; и – сверт налево в черный подъезд (парадный с улицы заперт); Вы спускаетесь в полуподвал: дверь – одна.

Ждем. К. Н. шлет Вам серд. привет; и тоже ждет.

Остаюсь искренне любящий Б. Бугаев

Трамвай (№№17, 15)

Москва, 5 февраля, 33 г.

პაოლო იაშვილი – ანდრეი ბელის

Дорогой Борис Николаевич!

Около месяца я нахожусь в Москве, но 24 дня пролежал в постели из-за стрептококковой ангины в очень сложной форме. Ваш адрес не знают мои знакомые, и спасибо Г. Санникову, сегодня он мне сообщил. Когда разрешите к Вам? Одиннадцатого, конечно, буду на Вашем вечере. Можно ли раньше? Крепко Вас обнимаю, сердечный привет Клавдии Николаевне. Мой адрес: Неглинная 4. Гостиница „Европа“, ком. 3. телефон 106.90. доб. 3.

Ваш Паоло Яшвили

[მოსკოვი, თებერვლამდე, 1933]

პაოლო იაშვილი – მედეა იაშვილს*

ჩემო ძვირფასო, ჩემო სანატრელო მედიკო!

მადლობელი ვარ შენი, რომ ბევრ წერილებს მწერ. მე, მამიკო, ძალიან ავად ვიყავი, 24 დღე ვინექი ლოგინში, დიდი სიცხე მქონდა. საავადმყოფოშიდაც წამიყვანეს, და თუმცა ყველაზე კარგი საავადმყოფო იყო, მაგრამ მე გამოვიქეცი, რადგან კარგათ ვიყავი და ცუდათ შევიქენი. მე ძალიან ბევრი საქმეები მქონდა მოსკოვში, და მორჩენის შემდეგ დღე და ღამე მიხდება მუშაობა. შენი დიდი სურათი, ისეთი როგორიც ჩამოგიტანე მოსკოვიდან, ჩემს სანოლთან არის და ყოველ დღე მეც და ყველა ვხედავთ შენ სურათს. შენ ყველა გაქებს, ეტყობა ჭკვიანი ბავში არისო. ეს ხომ მართალია! შენ ხომ კარგად სწავლობ! ხომ ძალიან არ ცელქობ. შენ რაც მომწერე, ყველაფერს გიყიდი და გამოგიგზავნი. დედა ახლა სწავლობს, ბევრს მეცადინეობს და ეცადე მოეხმარო, ყველაფერი გაუგონო და შენის საქციელით ხელი არ შეუშალო. ბევრს გაკოცებ, ჩემო საყვარელო და კარგო მამიკო! მომიკითხე ყველა. ბავშებს აკოცე.

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

როდესაც დრო გექნეს და მამა გაგახსენდეს, წერილი მომწერე. ძალიან, ძალიან გამეხარდება.

შენი მამა პაოლო

12.2.33

[მოსკოვი]

ბაბილინა და პელაგია იაშვილები – პაოლო იაშვილს*

საყვარელო შვილო პავლო!

შენ გენაცვალა შენი დედა. შენი წერილი მომივიდა, მწერ, ოცდახუთი დღე ვინევით, რატომ შენი დედ-მამა არ ვიყავით ავანტყოფები, შენი სატკენი ჩვენ არ გვეტკინა, შვილო. სულ მეშინოდა, სულ ვფიქრობდი, რაღა ვქნა, ყელი რომ ეტკინოს ჩემს პავლოსთქო. შვილო, შენ დაგენაცვლა შენი დედა, სად ვიყავით, ჩვენ გვძინავდა, არაფერი არ გვეტკიოდა და შენ განუხებდა ყელის ტკივილი, წინეთ გავიგე, მაგრამ მე მეგონა, ხუთი ან ექვსი დღე იყავი, რამდენი ხანი წოლილხარ, ჩემო დედა. შენ დაგენაცვლოს შენი დედა. ახლა ის მანუხებს კიდე რომ მწერ, პავლო, დედუკი, მამაშენისთვის მე არ მიმიწერია, შენ თუ ყელი გტკიოდა, მიტომ რომ ვიცოდი ძალიან შეშინდებოდა, ალბათ ვინმესგან გაიგო, ოროლი წერილი მოდის კვირაში რანაირი წერილები, გადარევაზე არი, პავლოს ამბავს რატომ არ მატყობინებთო, ვერც იწერება, თუ ყელის ტკივილი ქონიაო, ალბათ არ უნდა რომ გამაგებინოს, გონია, თუ მე არ ვიცი, ძალიან ნუხს, დეპეშაც გამეეგზავნა. არ ვიცი, რატომ შეშინდა. ისე, მედეიას მოუვიდა გუშინ წერილი, ეხვეწება, შენი ბაბუ გენაცვალოსო, დეპეშით შემატყობინე ძალიან მალე პავლოს ანბავით, ძალიან ძარღვებ აშლილი ვარო. მე მწერს, არასდროს ასე არ ვყოფილვარო და უნდა ნევიდე, დედუკი, შენი წერილი უნდა მიუტანო, იქნება დამშვიდდეს. მაგრამ იმდე-

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

ნი ხნის შენი წოლა სულ გადარევს და რა ვქნა, ჩემო დედა, მინდოდა, შენ რომ აქ დაგხვთენოდი და მიმეტანა ამბავი, მაგრამ რომ დაგაგვიანდეს, შვილო, დავლა არ მოუვიდეს. ამიტომ უნდა წვედი. გთხოვ, ჩემო დედა, როგორც მოხვიდე, ისე შეგვატყობინე იმ დღესვე, მერე როცა წამოხვალ, ქუთაისში უნდა მოხვიდე და ნახო მამა, შენ გენაცვალე, ჩემო დედუკო, ვიცი, სანამ არ გნახავს, ვერ მოისვენებს. ახლა ჩემი ამბავი ხომ იცი, ჩემო დედა, რავა ვიქნები. მედიას დენაცვლოს ჩემი თავი ერთ მინუტში არ უნდა, რომ მომიშოროს, ბებო, არ გაგიშოფ, იმიტომ რომ ორჯელ მეტათ უნდა იყო ჩვენთან, აქ ორი შვილები გყავს, ამდენი შვილიშვილები ვართ და აქ დიდხანი უნდა იყოვო. რაფრათ ირევა, რომ ვიტყვი, ახლა წავალ დედა თქვა. შენი ნახვა ძალიან ეჩქარება, როდის მოვა მამა, ძალიან მინდა, რომ მალე მოვიდესო. გელთ, ჩემო დედა, მალე და მოდი მშვიდობით და ბედნიერათ, ისე რავარც შენ დედმამას უნდოდეს.

ძვირფასო ძმავლო! გისურვებ ყოველივე კარგს. როგორ ხარ. შენ ავამტყოფობამ ძალიან შეგვანუხა, რა არი ეგ შენი ყელის ტკივილი გაუთავებელი, ნუ თუ არაფერი ზომების მიღება შეიძლება, საბოლოოთ რომ მოსპო მაგ ყელის ტკივილი, დედა აქ არი, იჩქარის შინ წასვლას, ვერც ჩვენ ვაკავებთ, რადგან მამა ძალიან ღელავს, რა მიზეზია, არ ვიცი. ძალიან ხშირათ მოდის წერილი, სულ შენზე იწერება, ძან აწუხებს შენი მანდ ყოფნა. მაგრამ ანი მალე ჩამოხვალ, სანამ წამოხვიდოდე, მიწერე წერილი არგვეთში. შენი წერილი რომ მოუვა, დაწყნარდება, შენ უთუოდ დაგაგვიანდება, რადგან ტიცინი მოდის. თქვენები კარგათ არიან. იყავი შენც კარგათ. მოდი მალე. ბავშვებმა გაკოცა.

შენი მოყვარული პაშა

[არგვეთი, თებერვალი, 1933]

მედია იაშვილი – პაოლო იაშვილს*

ჩემო საყვარელო და კარგო მამიკო!

როგორ ხარ, მე უშენოდ ძალიან მომეწყინა, მალე ჩამოდი. ჩვენ ყველანი კარგად ვართ. ბებოს ბიძია კონიასთან აქედან წასვლა არ უნდოდა, სულ მარტო ვიქნებო. მალე ალბათ ბიძია ტუპიასთან წავა. მამიკო, მე ყველა წიგნები, რაც მქონდა წავიკითხე, და არ ვიცი, რა ვქნა. თუ იშოვი კარგ საინტერესო წიგნებს, ჩამომიტანე. თუ იშოვი | ტომს მაინც „Три мышекера“, ამბობენ, ძალიან კარგიაო. იყავი კარგად, მამიკო, და მალე ჩამოდი. მეტს ველარ მოგწერ, იმიტომ რომ სკოლაში მეჩქარება. გაკოცებ ბევრს, ბევრს, ბევრს. შენი მოყვარული შვილი მედია. ფისოსაგან მოკითხვა. ფისო უკვე სულ მარტო დადის ყველა ოთახებში. და ამბობს – დედა და მამა. გუშინ გაიხეთქა ტუჩი და ბევრი იტირა. ძალიან კარგი გოგოა. მე ძალიან მიყვარს.

[თბილისი, თებერვალი, 1933]

პაოლო იაშვილი – მედია იაშვილს**

ჩემო საყვარელო მედიკო!

კიდევ მივიღე შენი წერილი. ძალიან გამეხარდა, რომ შენ უკვე კარგად წერ ქართულად. ამ წერილში ასეთი შეცდომები ვნახე: „მე სწავლაში ვერ ვზარმაცობ“, უნდა დაგეწერა „მე სწავლაში არ ვზარმაცობ“. მეორე „ყველას ვლაპარაკობ ქართულად“, უნდა იყოს „ყველასთან ვლაპარაკობ“. შემდეგ: „მე კარგად ვარ ნუ ნუხდი“, უნდა იყოს „ნუ სწუხარ“ – მიუხედავად იმისა, რომ ეს შეცდომები იყო, წერილი ძალიან კარგად არი დაწერილი. ბევრს, ბევრს გაკოცებ, ჩემო საყვარელო მამიკო. ვარდისფერ დედოფალას და წიგნებს უთუოდ გიყიდი და მალე გამოგიგზავნი. რაც მოგენატროს,

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

** დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

მომწერე – ყველაფერს გიშოვი. მე ცოტა ავად ვიყავი, ახლა უკეთ ვარ, ავადმყოფობის დროს სულ შენ მენატრებოდი. დედას დაუჯერე, ხშირად ილაპარაკე ქართულად ბავშვებთან, არავის ნაეჩხუბო, და თუ მამიკო გიყვარს, ხშირად მომწერე წერილი. შენი სურათიდან თორმეტი გადავალეზინე და ვაჩუქე ჩემს ნაცნობებს, ერთი დიდი უნდა დავახატვინო მხატვარს, იმას შენ გაჩუქებ. მე შენთვის ვწერ საბავშვო ლექსებს, ცალკე წიგნად გამოვცემ, და სამი თვის შემდეგ გამოგიგზავნი შენ და ყველა შენ მეგობრებს. ახლა მოსკოვში ძალიან დიდი თოვლია და ყინვა, მე არ მცივა. კარგოთახში ვცხოვრობ და თბილად მაცვია. წერილებს კიდევ ბევრს მოგწერ. მომიკითხე ყველა ჩვენები, ბევრს გააკოცებ.

*შენი ძალიან მოყვარული მამიკო
[მოსკოვი, თებერვალი, 1933]*

პაოლო იაშვილი – მედეა იაშვილს*

ჩემო ძვირფასო, ჩემო კარგო მედეია!

მივიღე შენი ორი ბარათი. მაპატიე, რომ ასე გვიან გწერ პასუხს. არ არი ერთი წუთი, რომ შენზე არ ვფიქრობდე, და რა ბედნიერია ის ხალხი, რომელიც შენ ყოველ დღე გხედავს. წერილები უფრო ხშირად მომწერე, მომწერე ორი სიტყვა, მაგრამ საკუთარი და არა სხვისი ნასწავლები. დღეიდან მეც ძალიან ხშირად გამოგიგზავნი ღია ბარათებს. აქ ძალიან ცივი ზამთარია. იყო დღეები, როდესაც ყინვა 30 გრადუსამდე დადიოდა, მაგრამ მე არ შემშინებია, ბინაში ძალიან კარგად ვარ მოწყობილი, და ჩაცმულიც თბილად. ცოტა რამ გიყიდე და გიგზავნი. ფეხსაცმელები და „ბოტები“ ვერსად ვიშოვე, შენი ფეხის სარგო არ არის, ხვალ კიდევ მაქვს იმედი, ერთს ადგილს არიან დაპირებული. ყოველ შემთხვევაში ამ დღეებში უთუოდ გავაჩენ სადმე და გამოგიგზავნი. კარგად მოუარე თავს, ჩემო გოგონა, შენ რომ კარგად არ იქნე, ჩე-

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

მი სიცოცხლე არაფრად აღარ ივარგებს, ბევრი ისწავლე, იკითხე, და მე არ დამივინყო. მე როცა დავბრუნდები, სულ ქართულად უნდა მელაპარაკო. მე რომ მოსკოვში მოვდიოდი, შენ სიტყვა მომეცი ყველას ქართულად ველაპარაკებო, ხომ ასრულებ დაპირებას. ახლა ბებო არი მად და იმის იმედი მაქვს. სკოლაში ხომ არ ზარმაცობ, ფრანგულს თუ კარგად სწავლობ. ყველაფერი მომწერე. შემატყობინე, რა გიყიდო, რა უფრო გაგეხარდება. დამიკოცნე ყველა ბავშვები, მომწერე, როგორ არიან ოთარი, კუკუნა, ვადიკო, ცუგა, ძაგულა, კუკუშა, ნიტა, თინა, ფისო. ათასს გაკოცებ.

*შენი მარად მოყვარული მამა პაოლო
[მოსკოვი, თებერვალი, 1933]*

პაოლო იაშვილი – მედეა იაშვილს*

ჩემო კარგო, ჩემო სანატრელო მედეია!
მივიღე, ჩემო მამიკო, შენი წერილი. ასეთი წერილები სამ დღეში რომ ერთხელ მომწერო, სულ გახარებული ვიქნები. ძალიან ბევრი სამუშაო მაქვს, მაგრამ სრული იმედია, რომ ათს დღეში მოვათავებ და ჩამოვალ. ყოველ დღე მე და შენ ვიაროთ ერთად, თეატრში წავიდეთ, ქალაქ გარეთ ვისეირნოთ. როგორ სწავლობ. მუსიკაში კარგად, როგორც ინერები. ავად რომ იყავი, რატომ არ შემატყობინე. მად, ტფილისში, ჩამოვიდა არჩილ მიქაძის ბავში, გუგა – უთუოდ გაიცანი, ძალიან კარგი ბავშია, შენ უთუოდ მოგეწონება და კიდევაც დაუშემგობრდები. გაკოცებ ბევრს, ჩემო კარგო გოგო. დამიკოცნე ბავშვები. მომიკითხე ყველა.

შენი მამიკო

1933 წ.

[მოსკოვი, თებერვალი]

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

პაოლო იაშვილი – მედეა იაშვილს*

ჩემო მედიკო!

დიდი ხანია შენი წერილი არ მომსვლია. გავიგე, რომ ტფილისში ყვავილის სახადა, უთხარი დედას, რომ აგიცრას, სანამდე არ დაგაჩდება. მომწერე, როგორ არის დედა, სონია, ემილია იოსიფოვნა, როგორ არიან ბავშვები, შენი ამხანაგები, როგორ ცხოვრობ, რას აკეთებ. მე უშენოდ ძალიან მონყენილი ვარ, მაგრამ მალე ჩამოვალ და გნახავ. მომწერე, რა გამოგიგზავნო და რასაც მომწერ, ყველაფერს გიყიდი. ფეხსაცმელებს მალე გამოგიგზავნი. ბევრს გააკოცებ, ჩემო ძვირფასო გოგონა.

შენი მამიკო

[*მოსკოვი, თებერვალი, 1933*]

ტიციან ტაბიძე – ნინო მაყაშვილ-ტაბიძეს

24 თებერვალი, 933 წ.

ქ. მოსკოვი.

საყვარელო ნინა, ეს სამი კვირაა და შენგან ერთი ბარათი არ არის – ერთი დეპეშის გარდა. ხომ არ განწყდა სახლში ხალხი, მე რომ მოვდიოდი, ყველანი ავად იყავით.

ეს მეორე დღეა, ნორმალური ტემპერატურა მაქვს, მაგრამ ისეთ სისუსტეს ვგრძნობ, რომ ლანდივით დავდივარ.

ექიმები მირჩევენ, ჯერ კიდევ არ ავდგე ლოგინიდან და ყოველ შემთხვევაში, არ გავიდე გარეთ, სწორედ ისეთი მდგომარეობა არის, როგორც ქობულეთში იყო ჩამოსვლის წინ – თუ მომიხდა მართლა აქ დარჩენა – უნდა ვეჩვენო უეჭველად კრემლის საავადმყოფოში რენტგენისა და სხვა ანალიზისთვის.

ჩემ ავადმყოფობის გარდა არაფერს არ გწერ იმიტომ, რომ ჩაკეტილი ვარ ოთახში და ვერაფერს ვხედავ.

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

დამიკოცნე დედა, ნიტა, ქეთო, იოსება და ვინძლო მალე შევ-
ხვდეთ ერთმანეთს ტბილისში.

შენი ტიცვიან

ტიციან ტაბიძე – ნინო მაყაშვილ-ტაბიძეს

25/II – 933 წ.

ნინა, გნერ ამ წერილს და ხელი მიკანკალებს, რა არი, რომ
ამდენხანს შენგან ერთი წერილი არ არის. სხვა არ იყოს რა,
ნიტას მაინც დაანერიებდი.

ისე კი ტელეფონით ქვეყანა შეინძრა და ეხლა არც დეპეშაა
და არც წერილია – რა ვქნა, არ ვიცი.

მე ეხლა სიცხე არ მაქვს, მაგრამ საშინელ დაღლილობას
ვგრძნობ – ასე მგონია, ერთი წელიწადი ვიყავი ავად. თუ მო-
ვახერხე, ამ კრემლის საავადმყოფოში უნდა ვეჩვენო ექიმებს
და გავაკეთებო ანალიზი: მაგრამ მკლავს ის, რომ თქვენგან
ამბავი არაფერია. ყველა ხომ ერთად არ გახდით ავად?!

ალბად ამ წერილს მეც ჩამოუხსნრებ – რაც არ უნდა იყოს, ვჩქა-
რობ ტფილისისკენ.

შენი ტიცვიან

[მოსკოვი]

სერგო კლდიაშვილი – ტიცვიან ტაბიძეს

ჩემო ტიცვიანელო!

შეგვანუხა შენმა ავადმყოფობამ. გაგვაგებიე შენი ამბავი.
ტელეფონით ვერაფერი გავიგეთ. ნინას დარდი ნუ გექნება.
ვეცდებით, ვუპატრონოთ, სანამ ჩამოხვიდოდე. წამოსვლას
ნუ აიჩქარებ – გამორჩი და მაშინ წამოდი. პაოლოს და შენ
ბევრს ვკოცნი. ნინა, ნიტა, თამარა და მედეა კარგათ არიან.

შენი სერგო კლდიაშვილი

[თბილისი, თებერვალი, 1933]

ტიციან ტაბიძე – სერგო კლდიაშვილს

Тифлис. Пр. Руставели. Дворец Труда.

Издательство „Шрома да Техника“. Серго Клдиашвили.

Москва, гост. „Европа“ З. Тициан Табидзе.

ძვირფასო ძმაო სერგუნია,

მივიღე შენი წერილის ნაგლეჯი და უზომოთ გამიხარდა – ყველაფერზე უფრო კიდევ ის, რომ იმედს მპირდები – მანდ, თუ ძმა ხარ, იაკინთემ არ დაგვჩაგროს, ორასი მანეთი მაქვს გამოწერილი გაზეთის ჰონორარი და უეჭველად მისცეს სახლში – თუ კაცად ვივარგე და გარეთ გამოვედი, შენ „ფერფლს“ უეჭველად წავკრავ „გიხლში“ ხელს. მე მგონია, შენი წიგნი ყველაზე რეალურია და მაქედანაც არის სიაში წარმოდგენილი. პაოლოს გოგლამ მისწერა შენი ამბები და „დახურულის“ გასამართლება – იყო ერთი სიცილის სიმჭონია. ვკითხულობ „აკადემიის“ წიგნებს და ვოცნებობ ტფილისზე. სალამი სონიას და მელიტას. ბევრს გაკოცებ.

შენი ტიციანი

[27 თებერვალი, 1933]

ტიციან ტაბიძე – ნინო მაცაშვილ-ტაბიძეს

1 მარტი, 933.

ქ. მოსკოვი.

ძვირფასო და დაუვინყარო ნინა! დღეს პირველი დღეა, რაც ავდექი და ტანისამოსი ჩავიცვი – ისე ვარ გამხდარი, როგორც ლადო გუდიაშვილის დახატულ სურათში. საერთოდ მოსკოვში რას იშოვის საჭმელად კაცი და ჩვენ სასტუმროში კიდევ ყველაფერი საძაგელია და თანაც ცეცხლი ეკიდება, ერთი ჭიქა რძე და კისელი თერთმეტი მანეთი ღირს – და ასე სადილი და ვახშამი. ეს არის, რომ გული არ მწყდება, რადგან არაფერს გემო არ აქვს. ეხლა პირდაპირ ვოცნებობ ტფილისში დაბრუნებაზე, ამ ერთ კვირაში ალბად მანდ

ვიქნები. ჩემზე ნუ გეფიქრებთ – როგორც იქნება, თავს გავიტან – ეს არის, რომ ქალაქში გამოსვლა მეძნელება და ფულის აღებას მიშლის, ისე კი, როგორც იქნება, შეუწუხებლად ჩამოვალ ტფილისში. აბა, თქვენ იცით, როგორ მოუვართ თავს და კარგად დამხვდებით. ამ წერილის პასუხს არ ველი. გნახავთ ტფილისში, დამიკოცნე დედა, ნიტა, ქეთო.

შენი ტიცვიან

სოფია დისმან – პაოლო იაშვილს

За Индустриализацию. Москва.

21/III. 33 г.

Уважаемый тов. Паоло Яшвили!

Редакция журнала „Строим“ в текущий номер помещает иллюстрации Рионгэса. По рекомендации тов. Стора обращаю к Вам с просьбой написать к Рионгэсу статью строчек на 200 газетных. Текст нам нужен не позднее 25-го марта утром. Посылаю Вам последние номера „Строим“. Просьба сообщить, каким образом и когда можно у Вас получить статью.

Звоните по моему домашнему тел. 4-10-19. Утром от 9 до 11 ч. и вечером после 8-ми ч. Спросить Дисман, Софью Наумовну. Жду звонка сегодня.

С. Дисман

გიორგი ნამორაძე – სერგო კლდიაშვილს

21/III. 33 წ.

პატივცემულო ბ. სერგო!

ძალიან ბოდიშს ვიხდი, მაგრამ ბევრი მიზეზების გამო ვერ მოვახერხე, აქამდე პასუხი მომეწერა. ბ. დავითის მოთხოვნების თარგმანი პირველ კვარტალში უნდოდათ გადაეცათ

დასაბუქდათ. სამწუხაროდ, მე ვერ ჩავაბარე თავისს დრო-ზედ – 15 მარტისთვის. აქაც ხელი შემიშალა იმავე მიზეზმა, რამაც თქვენთან წერილის მონერაში. ეხლა 15 აპრილის-თვის უნდა უსათუოდ ჩავაბარო და ამის შემდეგ უსათუოდ გამოვაგზავნილებ ფულს, უკრლიტში გავლა მოუნდება ორიოდ დღე. მე აღარა მახსოვს, რა მოთხრობების თარ-გმნას ჰფიქრობდა მაშინ ბ. დავითი. მე ეხლა ავიღე „ქამუშა-ძის გაჭირვება“, „როსტომ მანველიძე“, „ბაკულას ღორები“, „სოლომონ მორბელაძე“ და „სამანიშვილის დედინაცვალი“. ერთი სათხოვარი მეც მაქვს და იქნებ დამავალოთ. წიგნს ესაჭიროება წინასიტყვაობა, მონდობილი მაქვს მე ესეც, არა უმეტეს ერთი ფორმისა და არა ნაკლებ ნახევრისა. სამწუხაროდ, ძალიან ცოტა მასალები მაქვს. ძალიან და-მავალებთ, თუ რასმე მომანვდით, ან კიდევ – თქვენს აზრს გამიზიარებთ ამის შესახებ და ნებას მომცემთ, იმითიც ვისარგებლო. თუ პასუხს არ დააგვიანებთ, კარგს იზამთ, თუმცა ვიცი, ეს წაგართმევთ დროს. ბოდიშს ვიხდი შეწუ-ხებისათვის.

თქვენი პატივისცემელი გ. ნამორაძე

მისამართი: Харьков 22, Клочковский спуск 2, кв. 67, Намо-რადзе.

ტიციან ტაბიძე – რაჟდენ გვეტაძეს

ძვირფასო და საყვარელო ძმაო რაჟდენ!

კვირაზე მეტია ვარ ქუთაისში – არის მოწყენილობა დემო-ნიურზე მეტი, მხოლოდ ვმუშაობ კი, რაც შემეძლება.

ჩამოვიტან წერილებს: შოლოხოვზე და მარიეტა შაგინიანზე. ეხლა ძალიან გთხოვ, როგორც პროვინციელი მწერალი, უეჭველად ამ ნომერში გაუშვათ ჩემი სამი ლექსი, უთხა-რი დავითსაც, რომ ძალიან ვთხოვ, ყოველივე მოსაზრებით. ამაზე იქნება დამოკიდებული ჩემი შემდეგი ლექსებიც და წერილი თქვენ გაზეთში.

12-ს აქ მოელიან მწერალთა კავშირის ხალხს, ალბად შენც იქნები – და ერთმანეთს ვნახავთ. თუ მანდ რამე იყოს საჭირო და ნინა მოვიდეს სათხოვრად, იმედი მექნება, რამეს გაუკეთებ – დანარჩენი შეხვედრისას.

შენი ტიცვიან ტაბიძე

6/V – 933 წ.

[ქუთაისი]

ნატა ჩხეიძე – სერგო კლდიაშვილს

პატივცემულო სერგო,

თქვენი წერილი მივიღე 24 მაისს. პასუხის გაცემა მინდოდა მხოლოდ საქმის გამორკვევის შემდეგ. მდგომარეობა კი ასეთია: თქვენი მოთხოვნა უნდა დაიბეჭდოს 15 სექტემბრისათვის, მწერალთა ყრილობასთან დაკავშირებით. ამისათვის თარგმანი უნდა ჩავაბარო 5 აგვისტოს. ამ დღეებში ვდებ ხელშეკრულებას.

ეს წუთია, გამოგიგზავნეთ დეპეშა შესწორებული ეკზემპლიარის მონოდების შესახებ. გთხოვთ, ნუ დამიგვიანებთ. თარგმანს ვინყებ მე-9 თავიდან. პირველი რვა თავი კი უნდა მომანოდოთ ამ ერთ თვეში მაინც. სხვანაირად იძულებული ვიქნები, ძველი ტექსტი ვთარგმნო.

სხვა, რაც შეეხება „ფერფლის“ გამარჯვებას. მე მომეწონა თქვენი სიტყვების ენერგიული ტონი: ავტორის ასეთი მიდგომა თავის ნაწარმოებისადმი აადვილებს მთარგმნელის მუშაობას. მაგრამ ერთი რამ უნდა გითხრათ: მე ვიღებ პასუხისმგებლობას „ფერფლის“ გამარჯვებაში მხოლოდ როგორც მთარგმნელი, თარგმანი კი მესმის ასე: მაქსიმალური სიახლოვე დედანთან, საუკეთესოდ გამოთქმული უცხო ენაზე. და რამდენადაც „ფერფლის“ მრავალი გვერდი ჩემთვის უცხო არ არის, ვფიქრობ, რომ თარგმნის დროს ამ პირობებს შევასრულებ. ერთი კი ცუდია: სამსახურიდან ექვს საათზე...

[მოსკოვი, 24 მაისის შემდეგ, 1933]

ანდრეი ბული – ტიცოან ტაბიძეს

Коктебель, 23 июня 33 г.

Дорогой, милый Тициан,

Не удивитесь, что эти года не писал Вам. Эти года были очень трудными, хлопотливыми, переполненными суетой внешней, соединенной с работой. Не сомневаюсь, что молчание мое Вы относили не к изменению отношений, а к чисто внешним причинам. В душе мы с Клодей всегда Вас, Н. А. и дочку Вашу помним и любим.

Это письмо к Вам пишу после разговора с Паоло Яшвили, бывшим незадолго до нашего отъезда в Крым. И оно вот по какому поводу. Я всю зиму болел (5 гриппов, катарр горла, бронхит на границе воспаления; один из гриппов и помешал мне видеть Вас в Вашу бытность в Москве. Доктора меня всячески гонят из Москвы, отчего мы и оказались в Коктебеле. Паоло любезно звал нас летом в Грузию, но я сказал, что у меня намерение на время убийственных для нас с Клодей месяцев (15 окт. 15 ноября) пожить на юге, ибо в конце октября я каждый год заболеваю в нашем климате; и простуда не излечивается до лета. Я и спросил Паоло: нет ли возможности устроиться в Грузии где-нибудь на октябрь-ноябрь (желательно бы с 15 окт. до 15 ноября)? Паоло сказал, что есть возможность нам провести этот месяц в Цинандалах (в Кахетии). И просил меня летом написать Вам или ему на Ваш адрес с просьбой навести справки о Кахетии, что я делаю; пишу отдельно Вам и ему, ибо не помню точно, к кому из Вас обратиться с этой просьбой. Милый Тициан, перешлите Паоло это письмо к нему (прилагаю), ибо не знаю его теперешнего адреса. Одновременно ставлю и Вас в известность о разговоре, бывшем с Паоло.

Итак: можно ли серьезно рассчитывать на Кахетию (Цинандали)? Паоло говорил, что у него полная на это возможность. Нам было б удобно туда поехать с начала октября (не поздней 15-го) и провести убийственный для меня месяц (до

нашей зимы) в теплом климате. Если есть у Вас лично какие нибудь сведения об этой возможности, – сообщите нам: не поздно ли ехать в Кахетию в октябре? И что для этого следует предпринять? Можно ли снять там нам комнату? Что следует с собой взять (из вещей, продуктов и т. д.). Раньше ехать не могу, ибо в конце июля в Москве; август пойдет на переселение нас в новую квартиру; сентябрь занят съездом писателей, а октябрь-ноябрь – свободен. Если нельзя в Кахетию, может быть, можно бы нам устроиться в Новом Афоне? И что для этого сделать? Хотелось бы попутно заехать в Тифлис, повидать Вас и кроме того: мой старый план писать о Грузии не исжит: помните, как я ехал писать книгу в 31 году, а помешала сперва чума, а потом неприятности (болезни К. Н. летом 31 года). Теперь...

ნატა ჩხეიძე – სერგო კლდიაშვილს

პატივცემულო სერგო,

ღმერთი, რჯული – აზრადაც არ მქონდა – თქვენი სიტყვები სანყენად მიმელო: მე მხოლოდ უბრალოდ გითხარით, რომ ზედმეტია ზრუნვა იმაზე, რაც თავის თავად ცხადია.

თქვენი წერილი და ხელთნაწერი მივიღე ორი დღის წინ. გუშინ მოვანერე ხელი ხელშეკრულებას. მუშაობა დავიწყე. ეს ორი კვირა (1 ივლისამდე) თავისუფალი ვიყავი ახალ სამსახურში გადასვლის გამო (из Ученого Комитета Цик СССР в Исторический музей). ნაწილობრივ ამ დღეებით ვისარგებლე თარგმანზე მუშაობისათვის. ვამბობ – ნაწილობრივ, რადგან თავისუფლებას სხვანაირადაც ვიყენებ: თანდათან ვიპყრობ ამ ახალ ქალაქს. ზამთარში მოსკოვი ყინულის სიმაგრეა: ვერ მიეკარებით. ეხლა გაიხსნა გზები და კარები. მეტად თავისებური ქალაქია: მას ითვისებ, როგორც ცოცხალ ორგანიზმს. მოსკოვის რუკას რომ დახედოთ, ამაში დარწმუნდებით.

მაინც ტფილისს ვერ ვივინყებ: ხშირად თქვენთან ვარ. მანდ

დავტოვე მეგობრები და და, პატარა დისწული: ძნელი ყოფილა ასეთი უეცარი მადგან დაშორება. მაგრამ სიძნელეების გადალახვა – ჩემივე საქმეა. რას წერთ ახალს? – შემშურდა თქვენი ის სიხარული, რომელმაც ოთახში ჩაკეტათ. და, რადგანაც ასეა, შეგიძლიათ, გამიზიაროთ ყოველივე თქვენი შემოქმედებით ზრახვა-განცდები: სავსებიდ გავიგებ.

არც „მნათობს“, არც „ლიტერატურულ გაზეთს“ არ ვლებულობ, საჭირო კი ორივეა. ამიტომ, მადლობელი ვიქნები, თუ გამომიგზავნით. ოღონდ ერთი რამ: „მნათობის“ ხომ წლის ყველა ნომრებია საჭირო, სხვანაირად უაზროა მისი კითხვა. ღებულობთ თუ არა აქაურ ლიტერატურულ გაზეთს? თუ არა – გამოგიგზავნით.

თქვენი მოგონებანი (გუშინ მივიღე) ჩემთვის ორკეცად საინტერესო იქნება: ის დამაბრუნებს იმერეთს – ჩემს მწვანე ფუთში.

მუშაობის შესახებ შეგატყობინებთ. თქვენც მომწერეთ.

იყავით კარგად.

ნატა ჩხეიძე

2-VII-33, მოსკოვი

შალვა აფხაიძე – პანტელეიმონ ჩხიკვაძეს

Абастуман. Пантелеимону Чхиквадзе. Санаториум Лечкомисии.

პანტელეიმონ!

მივიღე შენი ბარათი. გაცნობებ წიგნის მდგომარეობას. როგორც მაშინაც გითხარი ნყოფა დაწყებული იყო შენს აქ ყოფნაში. აწყობილია 100 გვერდზე მეტი. არ შევაკვრევი გვერდებთ, რადგანაც სურათებს ველოდი. ეს სურათებიც მივიღეთ და შევუკვეთეთ კლიშეები. რამოდენიმე დღის შემდეგ შესაძლებელი გახდება შეკვრა. კორექტურას კითხულობს სიხარულიძე და შემდეგ მე (ხარიტონი მიდის დასასვენებლად). საბოლოოდ გადმოგიგზავნება შენ იმ იმედით, რომ დაბრუნებას არ დააყოვნებ.

იმედი მაქვს, რომ აგვისტოში მოვრჩები ნყოფას და სეზონის დასაწყისში წიგნს ბაზარზე გამოვუშვებ.

პატ. შ. აფხაიძე

26/VII – 33 წ.

[თბილისი]

პანტელეიმონ ჩხიკვაძე – შალვა აფხაიძეს

2 აგვისტო, 1933 წ.

სალამი შალვა!

მივიღე შენი წერილი. მოხარული ვარ, რომ მუშაობა ჩემ წიგნზე ნაყოფიერად მიმდინარეობს. ჩემი თხოვნა ის იქნებოდა, რომ სურათები თავების მიხედვით იქნეს შერჩეული და არ აირიოს. კორექტურას ველოდები. [მომანოდე] შესაძლებლობისთანავე. ერთი დღის მეტს არ შევაცოვნებ უკან დაბრუნებას. იმედი მაქვს, წიგნის აწყობას და ბეჭვდას დააჩქარებთ. ამასთანავე არ იქნება ზედმეტი, თუ გარეკანის სამზადისს ამ თავიდანვე შევეუდგებით. შეიძლება, კლიშეები მომზადდეს წინასწარ, მუყაო მოიმარაგოთ და ფორზაცისა და სუპერკანისათვის საჭირო მასალები. ძალიან გთხოვთ, სურათისთვის (ჩემი სურათისთვის) კარგი ქალაქი შემირჩიო... ერთი სიტყვით, ამ წიგნის გაფორმების ბედილბალი თქვენ რაკი იკისრეთ, მე სრული დარწმუნებული ვარ, რომ სიტყვას არ გადაუხვევთ.

გამოცდილი ხელი უთუოდ დაეტყობა წიგნის გაფორმებას. შალვა-ჯან! თქვენ არაფერს მწერთ მეორე ჩემთვის ამჟამად არსებით საკითხზე. ეს არის, რაღა თქმა უნდა, ფული და ფული... მე ვიცი გამომცემლობის საერთო მდგომარეობა, მაგრამ თქვენ ყველანი შეპირებული იყავით ჩემზე, რომ ივლისის ბოლო რიცხვებში ფულს გამომიგზავნიდით. თქვენც გთხოვთ და იაკინთესაც (თუ მაქ არის), რომ როგორმე აგვისტოს ათამდე ათასი მანეთი მანვდინოთ, პუტიოვკები უნდა ვიყიდო და იმედი მაქვს, ხელს არ შემიშლით. ჩემი ახლა

თბილისში ჩამოსვლა (უფულობის გამო), ვგონებ არავის-თვის სახეირო და არც სახალისო არ არის. ძალიან გთხოვ, მიდეპეშო პასუხი, როდის შეძლებთ გადმოგზავნას, რომ აქ იმის მიხედვით დავარწმუნო კურორტთა სამართველო, რომ ფული მომივა... ნდობა მაქვს, მაგრამ ნდობას ხომ განაღდება სჭირდება.

მოველი პასუხს.

იყავი კარგად და ჯანმრთელად.

პატივ. პ. ჩხიკვაძე

[აბასთუმანი]

შალვა აფხაიძე – პანტელეიმონ ჩხიკვაძეს

პანტელეიმონ!

გიგზავნი პირველ ორ ფორმას. ძლიერ დააგვიანდა კლიშეების უქონლობის გამო. როგორც გწერდი, აწყობილი მქონდა 100 გვერდი. შემდეგ კლიშეების უქონლობის გამო შევაჩერე – მეტი აღარ ამიწყვეს. ბევრი ხარჯი იყო განუული და სურათებიც მომეწონა და ამიტომ გადავწყვიტე – შემეჩერებინა, ვიდრე კლიშეებს დამიმზადებდენ. თავის მხრივ კლიშეებს ძლიერ დააგვიანდა – მასალების უქონლობის გამო. ეხლა მზათ არის ტექსტში ნასასვლელი. არ შეგაშინოს წინა გვერდებმა. ამას შემდეგ დავბეჭდავთ, შენ ჩამოსვლის შემდეგ. მგონი, წინასიტყვაობა მიდის და მან შემაჩერა. არ ვიცი, რამდენ ადგილს დაიკავებს. ასე რომ, ჯერ ტექსტს დავბეჭდავ და შედეგ პირველ გვერდებს. პანტელეიმონ, ამაში შეცდომები იქნება. ხარიტონი არ არის, უკანასკნელ კორექტურას მე ნავიკითხავ. ვიდრე შენ გამოგზავნიდი, მეც ნავიკითხავ და გავასწორებინებ. შემდეგ შენი კორექტურის მიხედვით გავასწორებ და დავბეჭდავ ასე. ოღონდ ნუ დამიგვიანებ, თუ ძმა ხარ. ფულის შესახებ ველაპარაკე ფარცხ-ილს. დამპირდა, რომ გამოგიგზავნის. დღეს მითხრეს, რომ გადავუგზავნეო.

სალამით შ. აფხაიძე

[თბილისი, 2 აგვისტოს შემდეგ, 1933]

ტიციან ტაბიძე – პანტელეიმონ ჩხიკვაძეს

12 აგვისტო, 1933 წ.

ქ. ტფილისი.

ძვირფასო ძმაო და ამხანაგო პანტელეიმონ!

დღეს მივიღე თქვენი ბარათი, კოჯორიდან ეს-ეს არი ჩამოვედი და ძალიან გამახარა როგორც თქვენმა მოგონებამ, ისე ჩემი დაპირებული საქმის გახსენებამაც.

დიდებულია, რომ კუზმა სერგეიჩი მანდ ყოფილა, იმის გარდა, რომ ის უდიდესი მხატვარია, ეხლა პროზის წერასაც მიჰყო ხელი და მისი წიგნი, რომელიც „აკადემია“-მ გამოსცა, ნამდვილი შედეგია – ვეცდები უეჭველად ჩამოვიდე აბასთუმანში და გნახოთ, თუ მაინც ვერ მოვახერხებ, შენი იმედი მაქვს, რომ კუზმა სერგეიჩს კარგად მოაწყობ და ტფილისშიც ჩემ მისამართს ასწავლი – ცუდია, რომ პაოლო 15-ში მოსკოვში მიდის, თორემ ერთად ჩამოვიდოდით. თუ გაჭირდეს საქმე და თვის ბოლომდე დარჩენა მას გაუძნელონ, იმედია, დაეხმარები, უთხარით ჩემ მაგიერ, მანდ არის პეტრე აღნიაშვილის ცოლი – მარუნია მაყაშვილი და ის მოაწყობს.

თუ ჩვენ გაზეთებს არ კითხულობ და განსაკუთრებით „სალიტერატუროს“, არაფერს წააგებ, რასაკვირველია, მხოლოდ ლიტერატურის მხრივ – ლიტერატურა გაყინული ყავს ჩვენ აპარატს და მარტო „Неистовый Висарион“-ის იმედით ცხოვრობს. მაღაქია მოსკოვში წავიდა თავმჯდომარეების კრებაზე და იქედან სერგო ორჯონიკიძეს წაუყვანია ჩელიაბინსკში და კუზბასზე – ასე რომ, აქამდე არ ჩამოსულა. საერთოდ, აგვისტო ყოველთვის მკვდარი სეზონი იყო, მაგრამ ეხლა უფრო მიმკვდარებულია – ასე რომ, გული მაინცდამაინც ნუ დაგწყდება. ვიყავი ბათომში და ქუთაისში – მქონდა საშუალება, სვანეთში წავსულიყავი – მაგრამ ტფილისის საქმეებმა არ გამიშვეს. საქმე კი, ხომ იცი, ფულის შოვას შეეხება – ალბად შენც განვალებენ და არაფერს გიგზავნიან. ვეცდები, უეჭველად ჩამოვიდე – მანამდე გადაეცი ჩემი სალამი თქვენ მეუღლეს და პეტროვ-ვოდკინს – თანაც გადაეცით, რომ უჩემოდ არასგზით არ წავიდე ტფილისიდან.

მე რომ არ ვიყო კიდეც სახლში, უეჭველად ელიან და ტფილისელი მხატვრებიც ძალიან ელიან. ხოლო მისამართი არ აქვს სწორი და იცოდეს, რომ ვცხოვრობ გრიბოედოვის ქ. №18, ტელ. 15-66... როცა შევხვდებით ერთმანეთს აბასთუმანში, უფრო დანვრილებით მოვისაუბრებთ.

*სიყვარულით და ერთგულებით,
ტიციან ტაბიძე*

ტიციან ტაბიძე – ანდრეი ბელის

16 ავგუსტა, 933.

Тифлис.

Дорогой Борис Николаевич!

Давно и до Вашего письма собирался писать – но три года, что Вас не видел, заставляют робеть и все мучительно откладывал.

Мы так привыкли к Вам, что бесконечной казалась простота встречи – а теперь труднее, все больше забывается Борис Николаевич и с далека видим Андрея Белого, понятно потому, как мы хотим видеть Вас в Грузии и опять почувствовать близко. А тут и ждать нечего: все будет устроено – нужно договориться только о деталях – что мы и сделаем в Москве – во время съезда писателей.

Паоло вчера выехал в Москву, поговорите обо всем.

В Цинандалах можно устроится, я говорил с кем надо, но думаю, что в конце ноября там будет холодно – можно устроиться и на Новом Афоне.

Брать лишних вещей не надо, тут все достанем, в Тифлисе же поговорим о характере Вашей работы на грузинском материале, или же договоримся в Москве на съезде – с председателем нашей делегации. Главное, чтобы Вы отдохнули, а для нас важнее, чтобы отдохнули в Грузии. Хлопот и усилий нам это не будет стоить, все просто устроится.

В Абастумане отдыхает Кузьма Сергеевич Петров-Водкин, летом мы не могли встретиться, разошлись на вокзале, в конце

августа он заедет ко мне на несколько дней и тогда вспомним Десткое Село.

Хочу сообщить об одной моей работе, мне поручили организовать большой музей на станции Казбек – передали два больших дома, в 17 комнат (быв. дворец Казбеков) – работа очень интересная, тут и естественный музей народов Кавказа и Альпинизм и Пушкин и Врубель – и почти вся русская литература – собираю обширную литературу Кавказоведения, хочу год посидеть и поработать над историческим романом – Имам Шамиль. В Москве расскажу подробно обо всем, может быть удастся в будущем году видеть Вас у себя в гостях в Казбеке, и вспомнить как первый раз проезд наш в Груз. Дорогу. Завидую Паоло, что он Вас увидит раньше – передайте наш привет дорогой Клавдии Николаевне, и особую просьбу непременно приехать в Грузию.

Н. А.

Тициан Табидзе

გიორგი ლეონიძე – ტიციან ტაბიძეს

ძმაო ტიციან!

თუ ძმა ხარ, შემდეგ სათხოვარს გავალებ. 7-8-ში უნდა ჩამოვიდე ტფილისში, მაგრამ როგორც მნახე – არაფერი მაქვს. ის ხალათიც სხვისაა, მე რო მეცვა. შარვალი-ლაა ჩემი – ისიც დახეული.

1) მგონი, 1 სექტემბრისთვის მწერალთა კავშირში ტანისამოსი და ფართალი უნდა დაარიგონ. იქნებ ნორმაზე მეტი მომცენ, როგორც დაზარალებულს. ან მწერალთა კავშირმა მიშუამდგომლოს, სადაც ჯერ არს, მომცეს 1 კოსტიუმი, პლაშჩი და ფეხსაცმელი – შეღავათიან ფასებში.

2) იქნებ შენ და პაოლომ ინახულოთ ამხ. ვართანი და კოსტიუმის საქმეში რამე დამეხმაროს, რადგან არ ვიცი, ჩემ თავს მოუარო, თუ ცოლს და შვილებს, რადგან მათაც ბევრი რამ დააკლდათ.

გაძარცული ვარ, შიგნით და გარეთ!

თუ ძმა ხარ, შედით ჩემს მდგომარეობაში, ლამის არის თბილისში ველარ ჩამოვიდე და თუ რამე შეგიძლიათ, გამიკეთეთ ან მწერალთა კავშირში, ან ჩემს სამსახურში – აღმასკომში... თუ ძმა ხარ, ჩვეულებრივ ჩვენებურ დაუდევრობას ნუ გამოიჩენ ამ ორ პუნქტში, მიდი ჩემთვის და ორი სტრიქონიც მომწერე – ბაკურიანი, ახალქალაქის ქ. №5, გ. ლეონიძე.

როგორ ჩახველით? ძაან წვიმა იყო. პაოლო დამშვიდდა თუ არა მალე? მე რო შინელი გამოგატანეთ, ინჟ. სეჩანოვი ჩამოვა, იმისია და იმას მიეცით.

ტიციან, მეტს კი არ შეგანუხებ, იქნებ ტელეფონით დაურეკო უგროზისკში გამომძიებელ ადამიძეს (მე მიცნობს) ან ვისაც იცნობ, ხომ არაფერი აღმოჩნდა?

ბიჭო, თუ ძმა ხარ, ეცადეთ, კავკავში მალე არ წახვიდეთ. იქნებ ჩამოგისწროთ. თუ არა და ნება თქვენია.

მოკითხვა სიყვარულით: ნინას ნიტათი, პაოლოს, ბორის პასტერნაკს ცოლით, სანდროს, სერგოს, ჭიჭიკოს, კოლია მიწიშვილს, კოლაუ ნადირაძეს, შ. აფხაიძეს, რაჟ. გვეტაძეს, პ. აკობიას, კ. ჭიჭინაძეს და სხ.

შენი გოგლა

P. S. ჩემი პოემის პლანზე მაინც არა მითხარი რა. ამ ორ დღეში მომწერე პატარა ბარათი, რომ მომისწროს. ძალიან წერის გუნებაზე ვარ. 7 ჩამოვალ.

გოგლა

[ბაკურიანი, აგვისტო, 1933]

გიორგი ლეონიძე – პაოლო იაშვილს

ძმაო პაოლო!

არ ვიცი, ტფილისში ხარ ისევ, თუ არგვეთში. შენ და ტიციანს პატარა სათხოვარს გწერთ. იქნებ შეიარო ვართანასთან და როგორც გაძარცულს დამეხმაროს, ერთი კოსტიუმი, პლაშჩი და ფეხსაცმელი მომცეს – ნაღდ ანგარიშზე (შელავათიანი),

რადგან არაფერი ღა მაქვს ჩასაცემელი და არ ვიცი, როგორ ღა ჩამოვიდე. ის თეთრი ხალათიც უნდა ხეჩანოვს დავუბრუნო და მაშინ ნახეთ ჩემი საქმე. ტიცინანს ვწერ ვრცლად. ორი სიტყვით გაცნობეთ. მე მგონი, ვართანი, როგორც ჩემი უფროსი სამსახურის ხაზით, უნდა დამეხმაროს.

[ბაკურიანი, აგვისტო, 1933]

შალვა აფხაიძე – პანტელეიმონ ჩხიკვაძეს

პანტელეიმონ!

გიგზავნი „ნაბიჯების გაგრძელება“-ს. დამავინყდა გამეფრთხილები სურათების შესახებ: მიაქციე ყურადღება, კარგად მისდევე ერთმანეთს თუ არა. მათი გადასმა შეიძლება სურვილისამებრ, რადგანაც ყველანი ერთი ზომისაა.

გარდა ამისა, ახალი თავები იწყება ყველა კენტ რიცხვით. მე მგონია, ასე აჯობებს. ყოველ შემთხვევაში, შენი აზრი ამის შესახებ აუცილებელია. იქნებ ცარიელი გვერდი (ლუნი) არ მოგწონს? მომწერე აუცილებლად ამის შესახებ. ისე ვერ გავუშვებ, დასაბეჭდათ. მაგ. შეამჩნევ, რომ 59 გვ. შემდეგ მოდის 61 გვ., 60 მარცხ. გვერდია, რომ გადაშლი. როგორ გინდამ, დავინყოთ 61 გვ. 60-ით, თუ ასე დავტოვოთ, როგორც შეკრულია? ველი სასწრაფო პასუხს.

პატ. შ. აფხაიძე

28/VIII – 33 წ.

[თბილისი]

შალვა აფხაიძე – პანტელეიმონ ჩხიკვაძეს

პანტელეიმონს სალამი!

გუშინ გამოგიგზავნე კიდევ კორექტურა. დღეს გამახსენდა, რომ ბარათში სულ საწინააღმდეგო მოგწერე, რასაც ვფიქრობდი. თავზე ხალხი მადგა და ავირიე. მხედველობა-

ში მაქვს ის გარემოება, რომ შეკვრის დროს თითო გვერდი გამოუტოვებიათ, სახელდობრ, ყოველ ახალ თავს იწყებენ მარცხენა გვერდით, კენტი ციფრით და არის შემთხვევა, როცა მარჯვენა, ლუნი რიცხვით, გვერდი ცარიელი რჩება. ასე არ ივარგებს და ასე არც ნავა. უნდა მიჰყვეს ერთი მეორეს. ტექსტში ცარიელი გვერდების გაშვება ნიგნს დააუშნოვებს. ამის მოწერა მინდოდა და როგორც მახსოვს, მოგწერე კი სულ საწინააღმდეგო.

პანტელეიმონ! კორექტურა არ დამიგვიანო. მანდ შეცდომები იქნება, მაგრამ ამან არ დაგაშინოს. უკანასკნელი კორექტურა ჩემს მიერ არ არის გადახედული. ისე გამოგიგზავნე, რომ საქმე დაჩქარდეს. რომ კლიშეები არა, ეხლა აწყობილი მექნება სულ.

პატ-ით შ. აფხაიძე

29/VIII-33

როდის აპირებ ჩამოსვლას!

[თბილისი]

შალვა აფხაიძე – პანტელეიმონ ჩხიკვაძეს

პანტელეიმონ!

შენგან ჯერ არ მიგვიღია კორექტურა. სტამბა კი ძლიერ გვიჩქარის. ძალიან, გთხოვ – რაც შეგიძლია, დამიჩქარე. სხვათა შორის, დამავინცდა მომწერა, რომ გვერდებს გადაკეთება სჭირდება: უნდა ჩაიყაროს შპონები. რატომღაც აუნყვიათ უშპონოთ, თუმცა წინასწარ შეთანხმება ასეთი გვექონდა – უნდა აეწყოთ შპონზე. ასე რომ, ამ გარემოებამ არ დაგაფრთხოს.

კორექტურა! კორექტურა!..

შ. აფხაიძე

4/IX – 33 წ.

[თბილისი]

ტიციან ტაბიძე – პაოლო იაშვილს

ძვირფასო ძმავო პაოლო!

გნერ ამ ბრატს, თუმცა არ ვარ დარწმუნებული, რომ მოსკოვში მიიღებ – შენი მარშრუტი ყოველთვის უეცარია – და ამიტომ აჯობებდა, შენ თვითონ მოგენერა შენი ამბავი – წერილებს არ გთხოვ, დეპეშითაც ვხვდები ნიშნებს.

ორი დღის წინ ღამე გელაპარაკა ტელეფონით, როგორ ვინახე, სახლში არ ვიყავი, მაგრამ წინამ ყველაფერი მიაძმო. საწყალი რაჟდენი ორ დღეს სტიროდა შენ დეპეშაზე – ვერ იცნობ, ისე გამოიცვალა, არ მგონია, კაცად ივარგოს.

ერთი კვირა იყო აქ ბორის პილნიაკი, ვიყავით ყაზბეგში – შემდეგ ტრუსოს ხეობაში; ეტყობა, შეყვარებულია კირა ანდრონიკაშვილზე და არ ფიქრობდა მაინც და მაინც ტფილისიდან წასვლას. დავიღალე სასტიკად – მაგრამ დიდებულათ გავატარეთ ეს კვირა. იყო აგრეთვე კორნეი ჩუკოვსკი – გიგონებდა ყოველ დღე, პაოლომ ლექსი დამინერაო – მე კი არ მახსოვს, გეთქვას, რომ მას სადმე შეხვედროდე – ისე ძალიან საოცარი კაცია. შენ გეძებდა და მე მგონია, უშეზღობა არ დავაკელი, თუმცა ისიც ვუთხარი, რომ ყველაფერი გაათკეცდებოდა, შენ რომ ტფილისში ყოფილიყავი – ძალიან სწუხდა აგრეთვე ევგენია ვლადიმეროვნაც, მედეასთვის შენი დატოვებული წიგნები წამოეღო. ეტყობა, საწყალი ძალიან შეწუხებულია. აგრაფინამ მიიღო ლენას წერილი, გრიგოლი კარგად არის ბერლინში, მხოლოდ სწუხს, რომ ჩვენგან არაფერი ამბავია – ვილაცას ხმა გაევრცელებია <...> სიკვდილზე ბერლინში და გრიგოლი თურმე ძალიან ნაღვლობდა.

ვალოდია ჯიქიასგან ამ დღეებში არ ვიცი რამე ახალი, ისე ამასწინად იყო ტფილისში და ჩემთანაც შემოიარა – მთელი ღამე შენზე მელაპარაკებოდა. დაგვპატიჟა მე და ახმეტელი კიდეე ქუთაისში, მაგრამ ჯერ ქუთაისში წასვლას ვერ ვახერხებთ – გიცდით, შენ ჩამოხვიდე – გახსნა მაინც ნოემბრამდე არ იქნება.

მედეა პირველ ენკენისთვის ჩამოიყვანეს ტფილისში, ეგონათ, სწავლა დაიწყებოდა – მაგრამ სწავლის დაწყება 15-მდე გადადეს. ტფილისში კი საშინლად ცხელა და ძალიან

სწუხან, რომ ბავში ჩამოიყვანეს. მე ვნახე მედეა და ძალიან კარგად არი, ისე როგორც არასდროს არ ყოფილა. თამარა-საგან არაფერი ისმის – 15 ჩამოვა აბასთუმნიდან. ისე პეტროვოდკინმა მიაბო, კარგად არიო.

ტფილისში საერთოდ დიდი სიცხეებია და ყველანი აქედან გარბიან – მე რომ ყაზბეგის საქმე არ მქონდეს, ამდენხანს ათჯერ ნავიდოდი ქალაქიდან. ეხლა ამ წერილს ნაჩქარევად გწერ – მხოლოდ იმიტომ, რომ ტფილისის ამბები შეგატყობიო, ისე ველი ყარა-ყუმის ავტომობილების წასვლას ყაზბეგში, რომ თან წავყვე ავტადორათ, ვნახო სამოცი მანქანა სამხედრო გზაზე – და თანაც ჩემ მუზეუმს ერთხელ ზედმეტად მოვეჩვენო. შენმა დეპეშამ ბესოზე და შემდეგ გაზეთების ამბებმა აქ ძალიან გაგვახარა – ზოგი რამ მაღაქიამაც მიაბო, ჩვენი ინტუიცია არასდროს არ მოტყუვდება – არც ჩვენი მეგობრობა არ დაიჩაგრება.

ტფილისი

6 სექტემბერი, 1933

შოთა ჩოფიკაშვილი – ტიცინ ტაბიძეს

7/IX-33 წ.

ყაზბეგი.

ტიცინ ტაბიძეს.

თანახმა თქვენი მონერილობისა 31/VIII-33 წ. გადავიღე და გიგზავნით ფოსტით იმ ფოტო სურათებს, რომლებსაც თქვენ იწერებით.

რადგანაც ძალიან მიუდგომი ადგილია, მომიხდა გადაღება ტეხნიკუმის კრიშიდან და მაინც ერთ გადაღებაზე ვერ მოსთავსდა. გადავიღე კიდევ მეორე, პატარა ზომით 9/12 პანარამა და შევაერთე. ვაგზავნი ორივეს – დიდსაც და პატარასაც, 5 ცალი თითო გადაღებიდან.

ახალი გადაღება: დიდი 5 ც. ელირ. 18 მ., პანარამა 5 ც. – 20 მ. ძველი გადაღებების განმეორება 5 ც., თითოსი 2 გადაღ.

13/18 ელ. თითო 3 მან. $10 \times 3 = 30$ მ. და ც. პატარა 5×2 მ. = 10 მ.
სულ ელირ. 78 მ. 2 მ. გადმ. ფოსტ. სულ ნალ. პლატ. 80 მან.

ფოტ. შ. ჩოფიკაშვილი

გიორგი ლეჟავა არ არის სახლში, წასულია თრუსოში. ამ ორ
დღეში დაბრუნდება და თქვენს დავალებულს გადავცემ.

პაოლო იაშვილი – ტიცინიან ტაბიძეს

ჩემო ძვირფასო ტიცინან!

ვცხოვრობ ისევ ნაციონალში და აქვე დავრჩები. ჩემთან
ხშირად არის თეო იანელი. ცოტა მოვასულიერე. ალბად მა-
ლე ჩამოვა და თქვენ დახმარებას ნუ დააკლებთ.

დღეს მივიღე შენი ბარათი დატენილი ტფილისის ამბებით
და ვინატრე კიდევ ბევრი ასეთი ინფორმაციის მიღება. რაც
უფრო ხშირად ვარ მოსკოვში, უფრო მიძნელდება აქ ყოფ-
ნა და ამიტომ გვედრებით ყველას, ნუ დამაკლებთ თქვენს
ხმას. ბესოს, ლევანის და დათიკოს წასვლის შემდეგ სულ
მარტო დავრჩი და სასტუმროში მიხდება ხშირად შეხვედრა
საქართველოდან ჩამოსულ „СНАНЖЕНЦ“-ებთან. ეს საინტე-
რესო ხალხია მით – რომ ყველა ჟულიკებია სხვა და სხვა
სტილის. ამას წინად შუა ლამისას მივდიოდი ტვერის ქუჩაზე
და მოულოდნელად შემხვდა კონია ლორთქიფანიძე. მთელი
ქუჩა გააყრუა ბლავილით, ისე გაეხარდა – მეც გამეხარდა.
ბევრი მთხოვა, წავყოლოდი მას რაპელებთან – ქეიფში, მაგ-
რამ სხვაგან მეჩქარებოდა, ვერ წავყევი და მგონი, კიდევ და-
მემდურა. რაპელებს, რა თქმა უნდა, მაგისტანა პოეტი სულ
არა ჰყავთ. ვცხოვრობ მონყენილად – ვაკეები სამგორს და
მხოლოდ ხანდახან გამკრავს ძველი სხივი მელექსეობის. ალ-
ბად მალე გამოგიგზავნი 300 არგვეთლის გაგრძელებას. აქ
რადიოში წამაკითხეს რამოდენიმე ლექსი. სამასი არგვეთელი
მოსკოვის ქუჩებში თურმე „არული“-ვით ისმოდა, როგორც
ამბობენ აქაური ქართველები. ვწუხვარ, რომ ვერ დავესნა-
რი სტუმრებთან პურმარილს. პილნიაკი მალე ჩამოვა და მის
რაუტებზე გაჩაღდება ალბად საქართველოს ეპოსი, მოყოლა

ძალიან ტკბილად იცის ამბების და სადაც უნდა, ბევრსაც უმატებს. პასტერნაკი ჩემთვის ახლა ნამდვილი ობივაცი-ლი გახდა. დარბის განმანაწილებელში სანოვაგე კალათით და მთელი მისი პათოსი (მაინც ნამდვილი) სამზარეულოსა და ბავშვების ურიაშულის ფონზე იშლება. სთარგმნის შენს ლექსებს და ხშირად ტელეფონით მთხოვს კორექტივებს – შენი სტრიქონებისას. ამ დღეებში წამიკითხავს. მოგწერ ჩემს შთაბეჭდილებას. **Андрей Белый** არ მინახავს, ისევე როგორც გრიგოლისთვის წერილი არ მიმინერია. სამწუხაროდ, ეს ნამ-დვილი ანალოგია არის. ჩემთან ხშირად არიან **Павленко, Всеволод Иванов, Леонов, Алеша** და ასეთი ხალხი. ყველა ლაპარაკობს „**Беломорский**“ არხზე – მშენებლობაზე ლაპა-რაკი პატრიოტულ პათოსამდე აჰყავთ. **Павленко**, როგორც იცი, ჩვენი კომისარია. მე ამის წინააღმდეგ ძალიან ვიყავი, საზოგადოთ „კომისარების“ და ახლაც არ ვიცი კარგად, რას ნიშნავს ეს. ვიცი მხოლოდ, რომ რაღაც დამამცირებელი არის ჩვენთვის. ამ მცირე ბარათს პირველი ნომერი ჰქვია, და სულ მოკლე ხანში ათამდე შევასრულებ. სულ ვფიქრობ „ძმა ბიჭებში დაჩაგრულ“ რაჟდენზე – რა დიდი უბედურებაა, წერილიც ვერ მიმინერია, და მგონი, დეპეშაც სულელური მივსწერე. თუ დროზე ჩამოვედი, სულ არ მოვმორდები, ძა-ლიან მეცოდება და ზაზა თვალიდან არ მშორდება. აკოცე კიდევ ერთხელ ჩემს მაგიერ. მომწერეთ წერილები. მედეიას ნუ მიატოვებთ ყვავების ანაბარად. ბევრს გაკოცებთ ყველას და ყოველი თქვენი სტრიქონი სიმფონიად მიღირს.

შენი მარად ძმა პაოლო

13.IX.33.

მოსკოვი

გიორგი ლეჟავა – ტიცინან ტაბიძეს

პატივცემულო ტიცინან!

ყაზბეგის რაიონისათვის დიდი საქმე კეთდება, თქვენი ცდით, მუზეუმის გახსნით. უმაღლესი სასწავლებლის გახსნა ყაზ-

ბეგში გაცილებით პატარა საქმე იქნებოდა, ვიდრე მუზეუმის გახსნა. თვითონ მონინავე გლახობის უმეტესობა იცნობს ამ საკითხს და ძალიან გიმადლიან. ადგილობრივი ხელისუფლება დაინტერესებულია ამ საკითხით და ერთადერთი იმედი თქვენზეა, რომელმაც კარგად იცით, როგორ და რა საშვლებით უფრო ადრე და კარგად მოეწყობა ეს საქმე.

მე, თქვენი დავალებით, გიგზავნით შენობის შეკეთებით ხარჯთ-ალრიცხვას. ბოდიშს ვიხდი, რომ ის არ არის გადაბეჭდილი, მაგრამ ამ ხარჯთ-ალრიცხვის ავტორი ეხლა აქ არ არის და უიმისოთ გადანერა არ შეიძლება, რადგან შეიძლება დაზღვეული ვერ ვიქნე გადანერის დროს შეცდომებიდან.

ხარჯთ-ალრიცხვა უნდა გადიდდეს ადგილობრივი ფასების მიხედვით, რაც ოთხჯერ გაადიდებს შეკეთების ღირებულებას.

თქვენი გ. ლეჟავა

3/X – 33

თქვენი ბარათი მივიღე გუშინ.

[ყაზბეგი]

ბორის პასტერნაკ – ტიცინ ტაბიძეს

12. X. 33.

Дорогой Тициан!

Благодарю Вас за отклики, косвенно дошедшие до меня через Паоло и Элевтера. Мне кажется я понимаю, отчего они идут таким обходным путем, и готов Вас за эту деликатность поблагодарить.

Положение мое было бы совершенно простым, если бы З. Н. и Е. В. знали друг с другом. Их взаимное игнорирование друг друга это единственное, что продолжает затруднять мне писать. Сейчас мы с Зиной живем очень хорошо, ценой ее трудов, потому что мы нашли, что без работницы в доме тише и полнее. Никаких драм или колебаний у меня нет, и наверное последние перегородки, которые еще отделяют меня

от некоторых близких мне забот, со временем упадут. Зина так много перенесла в свое время, что я вполне ее насто-
роженности понимаю и оправдываю. И тут, как во всем, чу-
дотворцем окажется время.

Как бы ни изменилась жизнь Е. В., мне никогда не перестанет
быть близким все, что с ней делается. Вы наверное и без мо-
их писем это угадали. Но отсюда не надо делать ложных вы-
водов. У меня не было бы никаких тайн от Зины, если бы сама
она от них не отворачивалась. Так же невозможно, впрочем,
говорить и с Евг. Вл. о Зине.

Было бы очень мило, Тициан, если бы Вы просто мне напи-
сали, ни словом не касаясь поездки Е. В., эти вещи можно
отделить.

Правда ли нравятся Вам переводы? Позвольте в этом усомнить-
ся: всякие переводы заключают некоторое насилие над подлин-
ником, и плохие и хорошие, мои же скорее первого рода. Веро-
ятно я опешляю Вас, потому что у всякого художника в ходе его
работы складывается своя собственная идея устойчивости слова
и моя очень груба: в ней много диллетантского, не по хорошему
перемешанного с жизнью. По банальности она недалеко ушла
от того, что зовут надсоновщиной, апухтиновщиной или есенин-
щиной, когда берут самое слабое у этих поэтов для обозначе-
ния чужих недостатков. Все это я очень хорошо знаю, но этим
отличаются не только мои переводы от Вас и Паоло, но и весь
мой однотомник.

Что же касается неточности, которую я допускаю в этой ра-
боте, то вина будет м. б. несколько ослаблена, если я сбор-
ник назову: „Из грузинских поэтов“, т. е. упор в заглавьи
переместится с претензии на полную передачу в сторону ука-
занья источника, откуда эти попытки отправляются. При этом
непритязательном заглавии совесть моя перед Вами будет
совершенно спокойна. Есть у Анненского перевод Гейнев-
ского „Ich grolle nicht“. Может быть, Гейне переводили и точ-
нее, но на мой слух живет только этот перевод и кажется мне
точным, т. е. я люблю его, и, как живой организм, он бывает
разный в разное время, как и Гейневский подлинник, в чем
главное их сходство.

Как бы то ни было, Вы тут страшно понравились и идете в 3-м № альманаха „Год XVI“. Паоловых стихов я еще не давал, сдам завтра, не дожидаясь некоторых его объяснений по поводу двух-трех мест, которые я не вполне понял. Но вчера и сегодня я никак не мог уловить его по телефону и, возможно, отошлю Жгенти и сдам в здешнюю редакцию его вещи с упомянутыми неопределенностями, к-е можно будет исправить в гранках. Если Вы увидите Жгенти, передайте ему, что м. б. мне требуется корректура.

Не удивляйтесь некоторой моей двойственностью, Тициан, между давнишним моим письмом и этим: никакого расхождения между ними нет. Взрыв признательности, который Вы во мне вызвали, не остался без продолжения. Чудо жизни остается в силе, ни на минуту не прекращается и связывает меня с Вами и Ниной Александровной всеми сторонами моего существования. Напишите же мне на Волхонку, отталкиваясь от переводов. Мы с Паоло было уговорились приехать вместе в конце месяца, но меня начинают пугать холода на дороге, и вероятно я не поеду.

Зина часто говорит о Вас и нас и Нину Александровну очень любит. Чтение переводов знакомым дали новый повод для этих воспоминаний. Кланялся ли ты от меня, когда посылал переводы, спросила она меня как то. Если я этого не сделал, то позвольте теперь восполнить этот пробел. Крепко Вас Целую.

Ваш Б. П.

[ბობჯოჯი]

ბორის პასტერნაკ – ტიტუან ტაბიძე

23. X. 33.

Дорогой Тициан,

Мне не удастся поехать сегодня с Паоло, как это предполагалось. Может быть я приеду с бригадой, собирающейся в Тифлис в начале ноября, но и это еще под сомнением. Меж-

ду тем я подписал договор на книгу переводов, как м. б. уже писал Вам.

Я начинаю серьезно бояться за судьбу этой книги. Я должен сдать ее к концу января, и легко бы справился с работой, если бы знал язык и не нуждался в помощи самих переводимых.

Паоло был тут очень занят, и мог мне дать лишь незначительную часть из того, что я у него просил. Он начал переводить прозаически „Змеееда“ Важа Пшавела, но не мог довести до конца. Кроме того, что я послал Жгенти, я ничего от Паоло не мог получить, и не виню его, до того он был отвлечен делами по Рионгесу.

Между тем уже и тут, и по отношению к такому небезразличному для меня человеку, как Паоло, работа успела поставить меня в несвойственное мне и нестерпимое положение надоедливого просителя. Я боюсь, что в дальнейшем это только осложнится и ухудшится, поскольку дело сведет меня с людьми незнакомыми: для Вас и для П., людей для меня дорогих, я могу стать в положение временно неловкое или невыясненное, в надежде, что в дальнейшем оно разъяснится, чего быть не может в отношении остальных.

Я хотел перевести Важа Пшавелу, Паоло, Вас, Гафриндашвили, Леонидзе, Надирадзе (Мицишвили, если он пишет стихи), Чиковани и еще дать переводы из Галактиона Табидзе и Гришашвили. Паоло кроме того советовал присоединить к ним Шаншиашвили, Абашели, Лордкипанидзе, Каладзе и Машашвили. От них нужно получить подстрочники, но в самом спешном порядке. Все это должно быть доставлено в течение ноября м-ца. Ничего из того, что будет прислано позднее, я перевести не смогу по обстоятельствам договора. Но никому я не хотел бы навязываться, и, с основаньем или напрасно, я именно Вам доверяюсь в этом отношении, т. е. прошу Вас помочь мне в раздобывании подстрочников только у тех из перечисленных, где это будет делаться легко и с охотой. Вы знаете, Тициан, в какой форме подстрочников я нуждаюсь. Хотя в груз. яз. ударений нет, я очень просил бы обозначать

хотя бы условно, как именно читается стихотворенье. Напр., я никогда не слышал, чтобы говорили Тáбидзе или Табидзé, но всегда говорят Табídзе. Также читаете Вы: лéксеби, а не лексéби или лексебú. Нет, напр., ударений в древнегреческом. Но есть различье долгих и кратких слогов, в результате чего получится полное соответствие тому, что считается удареньями в нов. яз. Напр., первая строка Одиссеи читается: áндра мой ённепе мýза, полютропон пóс мала пóлла – и получается гекзаметр. Ударения не было и в лат. яз. Пишу, пишу Вам и вдруг вспоминаю, что ударенье не только было по лат. и по гречески, но в последнем были даже 3 градации ударений и дело не в этом, а в том, что стихосложение руководствовалось не удареньями, а долготами. Тогда Тициан, скажу по другому. Просто поставьте себя в положение русского переводчика и, сообразуясь с Вашим знанием русск. яз. и стиха, дайте ему ясные указания для воспроизводства размера. Иначе это становится областью произвола, как это было по отн. к Вам и Паоло, сколько ни уверяет меня Паоло в противном, т. е. в том, что размер свято соблюден. Я только воспроизводил идею размера по слышанному, потому что П. и Вы читали мне однажды эти вещи, и мне было, от чего исходить, чего в других случаях не будет.

Дорогой Тициан, просьба эта обращена и к Вам. Дайте мне еще несколько стихотворений, переведенных – мало. В отношении других имен я лишен возможности обратиться к авторам непосредственно (кроме Гаприндашвили, Надирадзе и Леонидзе) – помогите мне в этом либо прямо, либо через посредство Жгенти.

Милый Тициан, больше я этих просьб не буду повторять ни Вам, ни Паоло, ни Жгенти. Если к середине ноября или к приезду моему дело это не сдвинется с мертвой точки, для меня это будет знаком что работа моя в этом направлении нежелательна.

Крепко Вас целую. Привет Вашей семье.

Б. П.

შოთა ჩოფიკაშვილი – ტიცინან ტაბიძეს

27/X-33 ნ. ყაზბეგი

პატ-ცემული ტ. ტაბიძე!

მივიღე თქვენი წერილი (ღია ბარათი), მაგრამ ძალიან დაგვიანებით, რომელშიც ინერებით განმეორებას და ახალ სურათების გადაღებას და გამოგზავნას. წერილის დაგვიანების გარდა ამინდები იყო ცუდი და არ შეიძლებოდა გადაღება. ამიტომ დავაგვიანე. ახლა გიგზავნით ფოსტით **налож. плат.**-ით შემდეგ სურათებს: ახალი ეკლესია 2 მსრიდან, ორივე კარგათ გამოვიდა და მიტომ ვაგზავნი და თუ არ იყოს საჭირო ორივე, აარჩიეთ თქვენთვის უკეთესი და ერთს მივიღებ უკან. დაგიბრუნებთ ფულს, ღირებულებას. ორივე გადაღება 5-ხუთი ცალია. ახალი გადაღება 3 ცალით ეღირება 18 მ., განმეორება 1 ც. – 3 მ., სულკი თითო გადაღება 5 ცალით ღირს 24 მან., ორივე – 48 მან.

განმეორება ძველის გადაღ. ორივე სახლისა 10 და 10 ც. სულ $20 \times 3 = 60$ მან. ვიდეები კიოსკში რომ იყიდება, 24 კომპლექტს გიგზავნით, 5-ხუთს ცალს. დანარჩენები ზოგი ორია, ზოგი თითო. არ მაქვს დაბეჭდილი მეტი, სეზონი კი დამთავრდა და აღარ იბეჭდება. სულ არის 132 ცალი ღია ბარათი: $132 \times 45 = 59$ მან., 40 კ. სულ მთელი ჯამი უდრის 167 მან., 40 კ.

თქვენი პატ-ლი ჩიტო ჩოფიკაშვილი

ტიცინან ტაბიძე – მალაქია ტოროშელიძეს

გამომცემლობა „ფედერაციის“ რედკოლეგიის თავმჯდომარეს – ამხ. მალაქია ტოროშელიძეს

თქვენგან პირადათ მქონდა დავალებული, წარმომედგინა სა-ორიენტაციო გეგმა გამომცემლობა „ფედერაციისთვის“ „შესანიშნავ ადამიანთა ცხოვრების“ სერიის გამოშვების შესახებ. ეს საკითხი იმდენად მომნიშვნელებულია, რომ კომისიას, რომელსაც თქვენ დავალებთ მოხსენების დაწერას, არ გაუძნელდე-

ბა, დაამტკიცოს, როგორია დღეს ახალი საბჭოთა მკითხველის მოთხოვნილება სწორედ ასეთი ლიტერატურის შესახებ. მუშათა და კოლმეურნეთა წრიდან გამოსული ახალი თაობა ჯერ საკმარისად არ იცნობს რუსულ მწერლობას და ზოგჯერ მან არც რუსული ენა იცის. მას უხდება ქართულ ენაზე მიიღოს ყოველმხრივი განათლება და აქ სწორედ საგრძნობია პოპულიარული ბიოგრაფიების უქონლობა მეცნიერებისა და ხელოვნების ყველა დარგების მოღვაწეთა შესახებ.

რევოლუციის წინანდელ მწერლობაში მხოლოდ ზაქარია ჭიჭინაძის მიერ შედგენილი და გამოცემული ბროშურებით ამოიწურება ეს მწერლობა და არც საბჭოთა ხელისუფლების დროს სახელგამისა და სხვა გამომცემლობათა მიერ მიქცევია ამას განსაკუთრებული ყურადღება.

დღეს, როდესაც ხელოვნება გამოცხადებულია მასსების აღზრდის უდიდესს იარაღათ და ყოველ ფრონტზე გაჩაღებულია ბრძოლა ოსტატობის დაუფლებისთვის, უფრო საგრძნობი ხდება ასეთი პოპულიარული მწერლობის ხარვეზი და ამის გამოსწორება შეუძლია გამომცემლობა „ფედერაციას“, თუ ის თავზე იდებს, ხელმძღვანელობა გაუწიოს ასეთ გამომცემლობას, შეარჩიოს შესანიშნავი ადამიანების ცხოვრება მეცნიერებისა და ხელოვნების სარბიელზე და ახალგაზრდობისათვის გასაგებ ენაზე გამოსცეს:

ჩვენ მეცნიერებას და ხელოვნებას საკმარისად მოეპოვება კადრები, რომელთაც შეუძლიათ ასეთი ბიოგრაფიების დაწერა, როგორც საქართველოს, ისე უცხოეთის შესანიშნავ ადამიანთა შესახებ.

ვიმეორებ, ასეთი გამომცემლობის დაარსება იმდენად დროულია და იმდენად მომნიჭებულია, რომ „ფედერაციას“ არ გაუჭირდება, ამისთვის იშოვოს ქალაქი და სახსრები, რომ მატერიალური ბაზა შეიქმნას, თავის თავად ეს გამომცემლობა იქნება რენტაბელური – რადგან ფართე მუშათა და კოლმეურნეთა წრეებში ასეთი მოთხოვნილება დიდი ხანია არსებობს. რამდენადაც მე მქონდა საუბარი პასუხისმგებელ ამხანაგებთან, ასეთი წამოწყებანი ყოველთვის მიიღებს დახმარებას – და ხელის შეწყობას.

თუ საჭირო იქნება, შეიძლება, გამოცხადდეს ხელის მონე-

რა წინდანინ, რაც თავის თავად გამოაჩენს, როგორია ასეთი წიგნის მოთხოვნილება. თუ ამას შეუძლია საქმე გააჭიანუროს, მაშინ ისედაც შეიძლება საჭირო თანხის გამონახვა. თუ ეს წინადადება მიღებული იქნება და რეალურ ნიადაგზე დადგება, მაშინ წარმოდგენილი იქნება მთლიანი გეგმა ამ სერიისთვის და არჩეული იქნება, როგორც საერთო რედაქცია, ისე ამ სერიის სარედაქციო კოლეგია – იმ სისტემით, როგორც ეს აქვს გამომუშავებული მოსკოვის ჟურნალისა და გაზეთის გაერთიანებას მაქსიმ გორკის ხელმძღვანელობით.

ტიციან ტაბიძე

30/X – 933 წ.

ქ. ტფილისი

ზორის პასტერნაკ – ტიციან და ნინო ტაბიძეებს

6. XI. 33.

Дорогие друзья мои Нина Александровна и Тициан! Я не знаю как называется возвышенность, по которой уходят поезда из Тифлиса. Ее видно было из нашего окна в Орианте, я часто смотрел на нее, следя за медленно плывшим дымом, то скрывавшимся за каменными выступами, то снова появлявшимся. Те же манипуляции, что и этот дым, стал производить я, когда Вы и Корнеевы остались за поворотом, и Николай с Гольцевым могли, если захотели бы, вычислить по часам из окна гостиницы, как медленно было мое прощанье с чужим городом, сколько явлении его из за скал я счел последними и уже окончательными, после чего он вновь показывался, как бы оглядываясь уже из невозможности и сверх ожидания, и как трудно было мне за всем этим удержаться от слез.

Счастливые, счастливые! Как охотно я поменялся бы с Вами судьбой, если бы только не любил Вас.

Несловоохотливым пассажиром ехал я среди соседей по вагону; слишком большое богатство увозил я с собою в душе, но

не с кем было им делиться: все это были люди, не знающие Вас, не бывшие той ночью у Леонидзе, не защищавшие Ладю от нападков Шаншиашвили, не искавшие Казбека в сумеречно туманной панораме с террасы Э. А. Бедия – несчастные невежды без цели и призвания в жизни, раз их не было за теми столами, явившись на свет божий за час до отхода поезда специально для заполнения билетной брони.

Вы легко представите себе, дорогие мои, сколько раз я имел время и случай вновь и вновь пережить все перечувствованное и виденное. Времени для этого было тем больше, что опоздали мы в Москву более чем на сутки – на 30 часов. Сперва под Баку нас на 9 ч. задержала снеговая буря, потом мы целую ночь простояли за Махач-Калой, остановленные происшедшим на следующем перегоне крушением. А потом с нами стали обращаться как с выпавшими из графика по заслугам: семафоры, как подкошенные, опускались перед нами на полустанках и в полях. И, конечно, ясно было мне, что из расписания выпал я, а не поезд, потому что всеми мыслями моими я был не в дороге, а в днях, среди Вас проведенных.

И так, как я наговорил уже Вам столько глупости, что их количество переходит в качество, и как бы превращается в право продолжать и дальше в таком же духе, то сознаюсь Вам, что по приезде домой меня ждало возобновление всего пережитого с Зиной с самого начала, во всем былом драматизме, но на этот раз только вдвоем, под мирным, никем не оспариваемым кровом, так что временами брало сомнение, уместна ли эта глупая буря нового ознакомления, раз она так давно признана и стала такой очевидностью.

А вот на совсем уже другую тему, из области чистой глупости, образцы „идиотизма, как такового“.

На основании каких то телеграмм в английской и скандинавской печати отец в письме радуется моей поездке и... поздравляет меня(!). Прочел он видите ли, что возглавляю(!) я экспедицию писателей, потом в том же поезде проехавшую в Крым(!!!) и папе очень понравилась моя речь(!!!!), произнесенная в Тифлисе(!!!!!!).

Дорогие мои, стоит ли жить после этого и работать, когда каж-

дый из нас, не подавая к тому никакого повода, оказывается вдруг жертвой неведомой спекуляции, нереальной не только в отношении нас, но и с точки зрения ее собственных видов, и даже не разбирающей, где ей сесть и снести свое яйцо кукушки! Наудачу и совершенно случайно (так, очевидно засевают поля с аэропланов) избираются объекты для ажиотажа и человек, который желал бы честно пожить в горячих границах своей напряженной ограниченности, попадает в биржевую сказку. В моем случае это тем точнее, что ведь и все действительно сделанного мною на половину отягощен фальшивою легендою: не разлагается ли половина моей наличности, на такие „речи в Тифлисе“ и „крымские поездки“?

Ах, Тициан, как хотел бы я знать, но во всей действительности, кто я и что я, чтобы притти на судебный процесс со своей судьбой во всеоружие вещественных доказательств! У Зины есть ответ на этот вопрос, она со всей заинтересованностью большого друга полагает, что я бездельник, и ставит под сомнение нашу дальнейшую совместность, если наконец я снова не примусь за работу.

Но не совсем права она, потому что черта привязчивости, которую я за собой знаю, как единственную определенность, так велика во мне, что заменяет мне дело и кажется профессией. Привязываться к местам и некоторым часам дня, к деревьям, к людам, к историям душ, в пересказе которых я не нуждаюсь, так фигурно-геральдичны самые о них умолчание, так готов я бываю пересказать их за них самих – привязываться как то не по мужски и по дурачки, вот единственное, что я без всякой радости для кого бы то ни было знаю и умею.

Среди поклонов, которыми я Вас нагружу сейчас будет один – Вы знаете – которого я не смогу оформить, до того пережитый он и настоящий. Существо его в том, что я кланяюсь поэту Леонидзе и его поэзии тем же одним низким поклоном что и его жене и его судьбе и дому. И я могу заставить себя быть еще точнее: я кланяюсь искре детскости, пробегающей сквозь его руки и рукописи и ее душу и нисходящей на его детей. И я говорю не о том ложном, рафаэлизированном и переслащенном представлении детства, которого на све-

те нет, если не считать конфетных коробок. Но о простоте и вздорности и незащищенности ребенка, о его электропроводности. О способности детства выстроить мир на игрушке, и погибнуть, переходя улицу. О зрелище ребенка в гуще большой, далеко тем временем вперед зашедшей жизни, с которой он справляется, по детски просто, вздорно, расторопно и незащищенно. Но этот поклон так тяжеловесен, что лучше его не передавать.

У Зайцева узнал, что Б. Н. стало немного хуже и он в постели, но состояние его здоровья не вызывает опасений. Вышло продолжение „Рубежа“, второй том его воспоминаний. Я его скоро увижу, приветы же Ваши передал через Зайцева.

Поцелуйте, пожалуйста, Нину, будьте здоровы и поскорее приезжайте. С нетерпением жду Тихонова и Павленку, чтобы узнать, что было дальше. В их рассказах опять все увижу и снова буду с Вами. Как с юга привозят загар, так привез я на себе минутный отсвет всего бывшего и отсверкавшего, он должен был бы потухнуть и забыться, но, по выраженью Яшвили, стал дружбою художника с любимым цветом, и не уходит. Тициан, целую Вас.

Ваш Б. П.

Работаете ли Вы, Тициан? До получения материяла от Вас, Паоло и Л. не прикоснусь к имеющимся подстрочникам других – скучно.

Всем, всем без исключения приветы от всего сердца. Вы сами знаете, кому какие.

Б.

[მოსკოვი]

მიქელ პატარიძე – კოლაუ ნადირაძეს

კოლაუ!

ჩვენი „შემოდგომის დიალოგები“ თავის სათაურითაც ნებას მაძლევს ამ ყვითელ და ჭკნობის ხანას განსაკუთრებული

ყურადღება მივაქციო. გულიც ამას მოითხოვს. როცა ჭა-
დარს ფართე და ყვითელი ფოთლები შემოეძარცვება, როცა
მუქი ზეცა გამოუშვებს საძოვრათ ღრუბლების ფარას და
ჰაერის ცივი სუნთქვა შეარხევს გატიტვლებულ ტოტებს,
მაშინ გული არაჩვეულებრივი ტკივილით ძგერს და ჰარმო-
ნიულ სიტყვებს ეძებს. რამდენი ასეთი წუთი მახსოვს, და
უფრო მეტი დაკარგულა.

თუ ეს გულის ატკივება ოდნავ მაინც ჩავამწყვდიე ამ რით-
მების ჩარჩოში, მე იმ მონადირეს გამსგავსე, რომელმაც სი-
ლამაზით სავსე ფრინველი მოჰკლა და ამ „გამარჯვებამ“
მის ფეხთან საცოდავათ გამხლართული ფერადფრთიანი
სინის სიბრაღული დაავიწყა. ასეა პოეტიც: სიმღერამ გა-
მოსთქვა საბედისწერო წუთი, მაგრამ ეს წუთი განგმირულ
ფრინველივით გდია მის წინაშე.

მიქელ პატარიძე

ტფილისი, ნოემბერი, 1933 წ.

კოლაუ ნადირაძე – მიქელ პატარიძეს

ძვირფასო მიქელ!

იმ ბედნიერ დღეებს, როცა იწერება შესანიშნავი ლექსები
და იბადება კეთილშობილი იდეები, ალბათ, თავიანთი წი-
ნასწარგანზომილობა აქვთ. მე მჯერა, რომ ისინი განირჩე-
ვიან სხვა დღეებისაგან. მათი ტრანსცენდენტალური ლო-
გიკურობა ისეთივეა, როგორც შემოქმედების და ქვრეტის
აქტი. და, რასაკვირველია, სამართლიანი იქნებოდა, რომ
დღეებს თავიანთი მემატიანე ჰყავდეს, თუ, საერთოდ, ადა-
მიანის ცივ გონებას კიდევ არ დაუკარგავს ეს უზენაესი
თვისება... ჩვენი „შემოდგომის დიალოგები“ ასეთ საოცნე-
ბო ადამიანის ყურადღების საგანს უნდა შეადგენდეს.

ერთი წლის წინად ჩვენ მივმართეთ ერთმანეთს ორი პატა-
რა, მოულოდნელი ლექსით. ერთი წლის წინად საერთო მარ-
ტოობის და სევდების დღეებში, რომელთაც მხოლოდ ჩვენი
მეგობრობის და ხელოვნების სიყვარული ანელეზდა თავისი
სითბოთი, ჩვენ დაგვებადა, ძვირფასო მეგობარო, ეს იდეა,

უკეთ რომ ვთქვათ, სურვილი, რომ ამ მკაცრი საუკუნის გრიგალში გვეთქვა ჩვენი ხმით რამოდენიმე სიმღერა ერთმანეთის გასაგონად და კეთილშობილი რწმენით, რომ შევსძლებდით გამოგვეთქვა ის, რაც ასე გვალეღვებს ჩვენ, რაც მართლა აწვალებს ჩვენს მოუსვენარ, ცოტათი დაღლილ ფიქრს.

უკვე ერთი წელია, რაც მე მივიღე შენი მომართვა და შენი პირველი ლექსი. ჩემი დუმილი ამ ხნის განმავლობაში შეუწყნარებელი დანაშაული იქნებოდა, რომ მე არ მაიმედოვნებდეს რწმენა, რომ ეს დრო ტყუილად არ დაკარგულა, რომ თვითოეული დღე არ ყოფილიყოს განსჭვალული ფიქრით ამის შესახებ და იმედით, როგორმე მოვმზადებულიყავ ამ საპასუხისმგებლო და მაღალი მიზნისათვის.

ეხლა ეს, თითქოს შევსძელი. ამ წლის განმავლობაში არაფერი არ შეცვლილა ჩვენში: საქართველოს სიყვარული, ჩვენი მეგობრობა, ადამიანისადმი სიბრალული, ჩვენი თაყვანისცემა მშვენიერებისა და ხელოვნების წინაშე – იგივეა. მხოლოდ რამოდენიმე ვერცხლი შეემატა ჩვენს თმებს და შთაგონებამ რამოდენიმეჯერ ცეცხლით გაიარა ჩვენს სულში...

და თუ მართალია ბარბე, რომ „გრძნობებს, ზოგჯერ, თავიანთი ბედი აქვთ“ – მომეცი ნება, ძვირფასო მეგობარო, მეც დავიჯერო ეს და ვიფიქრო, რომ ამ გრძნობების და უანგარო სიყვარულის ბედი არ იქნება ისეთი მკაცრი და უღმობელი, როგორც ყოველთვის.

კოლაუ ნადირაძე

18. XI. 1933 წ.

ტფილისი

მიქელ პატარიძე – კოლაუ ნადირაძეს

ძვირფასო ძმაო კოლაუ!

ხელთათმანი გადაგდებულია და ის იშვიათი იერით და გამბედაობით ავიღეთ. შენი „სკრიაპინის ეტიუდი“ ჩემი სიხარული და ტანჯვაა. მიხარია, რომ ამ მარტოობის ხანაში მოვისმენ და ეს ხმა არა მარტო ჩემთვის იქნება ძვირფასი.

მიხარიან, რომ სიყალბეს მოკლებული ხმა, შეუძლებელი საერთოდ, ჩვენთვის შესაძლებელი გახდა. მტანჯავს ეს ხმა და ეს სიმღერა, რადგან ყოველდღიურ წვრილმანში ჩაფლულმა ისევ მაღლა ავიხედე და თავზარდაცემული დავრჩი. რამდენი ხანი გასული, და ჩვეულებათ გადაქცეული იმედი ყველაზე დიდი მირაჟი აღმოჩნდა. უღმობელი დასტაქარით გაუსვი დანა ამ წყლულს და გაჰკვეთე.

ერთხელ კიდევ ვრწმუნდები, რომ ჩვენი გულები თანაბრად ჰფეთქენ. მიიღე ეს ჩემი გამოძახილი იმ კმაყოფილებით, რამ შენ მიერ ნაჩვენები გამოსავალი მეც გავგაძლე და თუ ოდესმე იტყოდენ, რომ ყველა გზები რომში მიდის, ჩვენ ახლა ვამბობთ, რომ ყველა გზები სამუდამო სიმშვიდის მოედანზე იყრიან თავს.

მიქელ პატარიძე

[1933]

ტიციან ტაბიძე – იური ტინიანოვს

10 декабря, 933.

Тифлис.

Дорогой Юрий Николаевич!

Николай Тихонов и Ольга Форш расскажут Вам о месяце, проведенном в Тифлисе. Мы с Борисом Леонидовичем особенно жалели, что Вас тут не было, хотя была такая суматоха, что Пастернак сбежал через неделю, никак не смогли удержать. Нам посчастливилось, что Вы раньше приехали и удалось в спокойной обстановке сдружиться и сговориться, а нам и влюбиться.

Мои друзья с нетерпением ждут, что Вы сдержите слово и летом приедете к нам по всей вероятности и Пастернак лето проведет в Грузии. Но до того мне <...>. С приездом делегации русских писателей наладилось большое дело, об этом, по всей вероятности Вам расскажут, но Ваше предложение, устроить

в „библиотеке поэта“ грузинских романтиков у нас считается самым важным событием; Если я не спешил ответить, только потому, чтобы это издание было увязано с общим планом переводов, разработанным бригадой и официально оформленно. На днях вопрос об издании грузинских романтиков в б-ке будет стоять в Коллегии Наркомпроса и Вы получите протокол заседания и исчерпывающий ответ на все интересующие вас организационные вопросы.

Ваше участие в этом издании, а также репутация „Биб. поэта“ требует, чтобы мы взяли за дело со всей ответственностью. Вас много, что связывает с Грузией, но этот почин нас еще больше обязывает благодарить за сердечную дружбу.

Две недели после Вашего отъезда были недели воспоминаний о Вас; Нас очень огорчила болезнь Вашей мамы, надеемся, что теперь все прошло и Вы спокойно работаете.

Привет от Нины Александровны и Танит и Елены Михайловны, Натали Георгиевны, Сергея Давыдовича и Георгия Николаевича. При каждой встрече с Луарсабом Николаевичем вспоминаем Вас, передайте привет Вашей жене и дочери и Ираклию Луарсабовичу. Очень просим, не забывайте нас и обрадовать письмом.

Обнимаю и крепко целую.

Тициан

ვასილ ბარნოვი – ნიკოლო მინიშვილს

ბატონო ნიკოლოზ!

დიდათ გმადლობთ ჩემი წიგნების საქმის გამარჯვებით მონაწილეობისათვის. სრული იმედი მაქვს, კეთილად წარმართავათ აღთქმულს და მადლს და მარილს მოაყრით.

თქვენი პატივისმცემელი ვ. ბარნოვი

1933 წ. დეკემბერი

[თბილისი]

ვალერიან გაფრინდაშვილი – ბორის პასტერნაკს

Дорогой Борис Леонидович! Приветствую вас из Тифлиса. Очень жалею, что не сумел проститься с вами перед вашим отъездом в Москву и поблагодарить вас за внимательное отношение ко-мне. Нет такого дня, чтобы я и мои товарищи не вспоминали вас с любовью. Спасибо вам за надпись на книге ваших стихов и еще за то что, вы сами изъявили Фальяну (редактору Закгиза), чтобы я сделал подстрочник для „Гвелის Мчамели“ Важа-Пшавелы. Я сделал этот подстрочник и его привезет вам В. В. Гольцев. Не знаю, сумел-ли я оправдать ваше доверие, но я старался быть очень близким к подлиннику. Если какое-нибудь место будет для вас непонятно, прошу вас написать мне об этом, чтобы я мог сделать соответствующие комментарии. Особенностью этой поэмы является ее язык, в основном, конечно, грузинский, но с примесью чисто народных пшавских выражений и слов, не встречающихся в нашем теперешнем литературном лексиконе. Автор поэмы, между прочим, рифмует не все строки, а только вторую строку с четвертой. Мандельштам перевел поэму Важа-Пшавелы „Гоготур и Апшина“ без рифм, насколько мне помнится стилем былины. Поэма была напечатана в русском журнале „Восток“ (московское или ленинградское издание).

Мне лично „Гвелის Мчамели“ напоминает своим эпическим духом и складом „Песнь о Гайавате“ – Лонгфело. В свое время Григории Робакидзе, открывший Важа-Пшавелу, как замечательного поэта, сравнивал поэму „Гвелის Мчамели“ по глубине ее содержания с Фаустом Гете. В поэме есть места аналогичные пушкинскому „Пророку“. Делаю все эти замечания в надежде на то, что может быть они в какой-нибудь степени пригодятся вам при расшифровке истинного смысла поэмы. Есть книга Хаханова о грузинской литературе 19 века, в которой покойный профессор уделяет целый ряд страниц творчеству Важа-Пшавелы. Эту книгу вы можете достать в Москве. По моему глубокому убеждению, разделяемому моими друзьями голуборожцами, Грузия имеет двух великих поэтов

– რუსთაველი და ვაჟა-ფშაველას. როდესაც ცალკეულ ადამიანებს უნდა შეეძლოს მათი სახეების დასახელება, ეს უნდა იყოს მათი სახეების დასახელება. რუსთაველი და ვაჟა-ფშაველა მათი სახეების დასახელებას უნდა შეეძლოს. რუსთაველი და ვაჟა-ფშაველა მათი სახეების დასახელებას უნდა შეეძლოს.

Преданный вам Валериан Гаприндашвили

[თბილისი, 1933]

კოლაუ ნადირაძე – პაოლო იაშვილს*

ძვირფასო პაოლო!

ეს ეს არის ტიცინთან შემოვიარე. დამიხვდა ნახევრად შიშველი და დატვირთული მარტოობით. მეც უცნაურ მარტოობას განვიცდი. ამ ორ-სამ დღეში ლენინგრადში მივემგზავრები ლადო ლომინაძესთან ერთად და აქეთობას აუცილებლად გინახულებ მოსკოვში თუ არ გამომასწარი. ალის გაბითურების შესახებ ტიცინი გწერს. არ დამიკლია არაფერი. სამწუხაროთ ვერ ვცემე – ვალერიანმა ქომაგი გაუწია საბედისწერო წუთში. მედეა 1 სექტემბერს ჩამოვიდა. კარგათ არის და იკლებს მთელ ეზოს. მოგელით მოუთმენლად. რაჟდენის ტრაგედიის შემდეგ საჭიროა შენი სიტყვა და ცეცხლი. ყველაზე უფრო ჭიჭიკოსთვის, რომელიც მართლაც ნამეტი შეხმა.

გაკოცებ შენი კოლაუ!

ტიცინმა გადმოიღო თავის წიგნი, რომელიც უნდა გამოვიდეს სულ მალე. ვკითხულობ ლექსებს და ბედნიერებას ვეხები გულითაც და ხელებით.

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

„Не всякого полюбит счастье,
Не все родились для венцов
Блажен кто в этом сладострастье
Высоких мыслей и стихов“.

კოლაუ

[თბილისი, 1933]

**ტიციან, ნინო და ნიტა ტაბიძეები, თამარ და მედეა
იაშვილები, გიორგი ლეონიძე, ილო მოსაშვილი –
პაოლო იაშვილს***

ძვირფასო პაოლო!

ნინა უყვება თამარას სანყალი რაჟდენის ბავშვების სიკვდილს. ვერ წარმოიდგენ, რა საშინელებაა.

დღეს იყო ლექსების ალიაქოთი – გოგლამ წაიკითხა მართლა მშვენიერი ლექსები – განსაკუთრებით შენ მოგეწონება – სულ ყველაფერი აშენებულია უფანტასტიურესს სახეებზე. წუხელის და დღეს ათჯერ დაიღია შენი სადღეგრძელო, პოეტის და ადამიანის, ურომლისოდაც საქართველო და პოეზია ც იქნებოდა ჯოჯოხეთი.

პაოლო, ვინმე რომ სინჯავდეს პოეზიის პულსს – იცოდე, რომ ეს იქნებოდა მხოლოდ შენი ხსენება, შენი იმედი, შენი მოგონება, შენი სიყვარული.

პასტერნაკის წერილი მაბრმავებს, მაგრამ ეს ყველაფერი შენი საქმეა – მაგრამ შენი საქმე „ყანების“ საქმეა და პოეზია ც მხოლოდ „ყანებია“ – პაოლო – შენ რომ ამაღამ ყოფილიყავი – უეცრად დაწერდი შესანიშნავ ლექსს – საქართველო ლექსების ძარღვია – და შენ ამ ძარღვის მაჯის ცემა და Сердцебиение...

[ტიციანი]

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

Паоло, пришли сюда с Медейкой, Тициан заставляет меня, чтонибудь написать тебе. Не знаю, насколько тебе это будет приятно, но пишу. Медейке повезло, здесь много детишек и ей весело, очень здорова и целует тебя.

Тамара

ჩემო მამიკო, გაკოცებ ბევრს.

შენი მედეია

ძია პაოლო, გაკოცებთ ბევრს. მედეია კარგათ სწავლობს.

ტანიტ ტაბიძე

ძვირფასო პაოლო, ყოველ დღეს, ყოველ წუთს ვართ შენს მოგონებაში. უშენოთ ვნაღვლობთ. გაკოცებ ბევრს. რაჟღენ ვნაღვლობს და ნატრულობს შენს ადესას.

შენი ნინა

ჩემო პაოლო, პასტერნაკის წერილმა ამაღელვა და ისეთივე შთაბეჭდილება მოახდინა, როგორც მის საკუთესო ლექსებმა. უთხარი მას, მე ვერ გაუბედავ მოწერას, მივწერ ევგენია ალექსანდროვნას.

ნინა

გვაგიჟებს შენთან შეხვედრა. ვცხოვრობთ შენი სხივით და გკოცნით ყველაზე უყივჩაყესს პოეტს.

გოგლა

პაოლო, მე დღემდე მიხარიან, რომ ჩვენი თაობის პოეტებს შორის პირველად შენ გნახე სიღნაღის ნანგრევთა შორის ჩვენი ახალგაზრდობის პირველ დღეებში: მე იმავე სიყვარულით მიყვარხარ – ყველაზე მაგარი და უნაზესი პოეტი საქართველოში. ქუჩაში მიმავალი რომ დამინახვიხარ – რამდენი სიხარული მომდებია. შენს ვაჟკაცს მხრებს – ძალიან შორიდან ძმურად ვეხვევი.

ილ. მოსაშვილი

[1933]

პაოლო იაშვილი – თამარ ოქრომჭედლიშვილ-იაშვილს*

Письмо прервал на один день. Сегодня ты и Тициан говорили со мной по телефону из Тифлиса. За последнее время я нажал на работу, перевожу Пушкина, хожу в неделю два раза к Ю. Балтрушайтису, переводяику Руставели, и руковожу переводом, а последние дни целиком занят работой над литературной переделкой сценария Нуцы для кино. Живу я с Леваном очень хорошо, и только здесь почувствовал настоящее тепло и товарищеское к себе отношение. Только здесь понял как мрачно было у Авдеева. Я с Василием Никифоровичем сохранил очень тёплые и дружеские отношения.

[1933]

პაოლო იაშვილი – მედეა იაშვილს**

ჩემო ძვირფასო, ჩემო კარგო მამიკო!

ძალიან დამნაშავე ვარ შენთან, რომ წერილებს არა გწერ. არც შენ მწერ და მე სულ შენუხებული ვარ. ნუ თუ კიდევ ავად ხარ. მე ძალიან მალე ჩამოვალ და მივიღებ ყველა ზომებს რომ შენ სრულებით კარგად იქნე. გიგზავნი ცოტას, მე რომ ჩამოვალ კიდევ ბევრს რამეს ჩამოგიტან. შენ ალბად მიწყრები რომ ცოტა დამაგვიანდა, მაგრამ მალე სულ მალე ვიქნები შენთან. მერე სულ ერთად ვიქნებით, ყველგან ერთად წავალთ, ბევრ ამბებს და ზღაპრებს მოგიყვები, ახალ წიგნებს ჩამოგიტან და კარგად წაგიკითხავ, ლექსებს დაგიწერ. ალბომებს მე თვითონ ჩამოგიტან და ლექსებს ყველა ჩემი ამხანაგები ჩაგინწერენ. მე ძალიან კარგადა ვარ, ავად არ ვყოფილვარ, ყელიც არ მტკენია, თუმცა მოსკოვში ისეთი სიცივეები იყო, რომ ცხვირი ისე მიწითლდებოდა, როგორც წითელი ბოლოკი. შენ ეს წერილი რომ მოგივა, იმ დღეს მე

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

** დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

აქედგან წამოვალ. გაკოცებ იმდენს, რამდენი ვარსკვლავია ცაში, რამდენი ღერი თმა გაქვს შენ, და რამდენი სანტიმეტრია მოსკოვიდან ტფილისამდე – უსათუოდ გამოითვალე ეს ყველაფერი და რომ ჩამოვალ, მითხარი. ყველა მომიკითხე.

*შენი ძალიან, ძალიან მოყვარული მამიკო
1933-34 წლის ზამთარი*

პაოლო იაშვილი – მედეა იაშვილს*

ჩემო ძვირფასო, ჩემო კარგო მედეია!
მომივიდა შენი ბარათი, ძალიან გამახარა. შენ კარგად ყოფილხარ და კარგადაც უნდა იქნე. მე ძალიან მალე ჩამოვალ და სულ შენთან ვიქნები. შენ რაც მთხოვე, ჯერჯერობით გიგზავნი ნითელ ბერეტს, შოკოლადს და კაკაოს. შოკოლადი ამის წინადა კიდევ გამოგიგზავნე – ხომ მიიღე გოგლიკ გაბუნიას უნდა ჩამოეტანა. შაქარს და სხვას რასაც მთხოვ, გამოგიგზავნი ამ დღეებში – ვინმე წამოვა და გამოვატან. შენ ამ ბარათს მოგიტანს სალომე ყანჩელი, ჩემი მეგობარი, რომელიც ხშირად იყო ჩემთან და ძალიან კარგი ბავშია. შენ მას უნდა დაუშეგობრდე, ჭკვიანი და ნიჭიერია. აქ არის ახლა ლანიკო ლოლობერიძე – ბიძია ლევანის ბავში. მე ის ძალიან მიყვარს და ხშირად ვართ ერთად. შენ ხომ იცი, რომ მე ბავშვები ძალიან მიყვარს, ჭკვიანი და კარგი ბავშვები მით უმეტეს. სალომე და ლანიკო რამოდენიმეთ მიმსუბუქებდენ აქ უშენობას. ერთხელ როდისმე მე და შენ უნდა ჩამოვიდეთ მოსკოვში. იყავი კარგად, ჩემო ძვირფასო მამიკო. მალე მომწერე წერილი. ბიძია ტუპის აკოცე ჩემს მაგიერ და მიულოცე. მომიკითხე ყველა.

*შენი ძალიან მოყვარული და მონატრული მამა პაოლო
[1933-1934]*

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

1934

ტიციან ტაბიძე – ერმილე ბედიას

განათლების სახალხო კომისარს ამხ. – ე. ბედიას
თანახმად განსახკომის კოლეგიის დადგენილებისა, მე მივ-
ლინებული უნდა ვყოფილიყავი მოსკოვში ყაზბეგის მუზეუ-
მის შესახებ. კოლეგიის მიერვე გამოტანილი იქნა მეორე
დადგენილება ჩემი მოსკოვში გაგზავნის ქართული პოეზიის
დიდი ანტალოგიის რუსულად გამოცემისათვის, როგორც
ამ ორგკომიტეტის მდივანი.

დღემდე ამ საქმეების გამო ჩემი მოსკოვში გამგზავრება
შეუძლებელი შეიქმნა, რადგან შესაფერი წინასწარი მუშაო-
ბა ჩატარებული არ იყო. ვინაიდან ამ ჟამად ამ საკითხების
გამო ჩემი გამგზავრება უკვე შესაძლებელია, მე გადანყვე-
ტილი მაქვს, გავემგზავრო მოსკოვში და ლენინგრადში ერ-
თი თვით ა/წ. 21 იანვარს, ამიტომ გთხოვთ, გასცეთ განკარ-
გულება, გამომწეროს მე საგზაო და მივლინების ხარჯები
და მომეცეს ანგარიშ-ქვეშ სამი ათასი მანეთი.

ტიციან ტაბიძე

1934 წლ. 19/1

ნატა ჩხეიძე – სერგო კლდიაშვილს

Здравствуйте, милый автор,

Какое обилие – письма, книги, матерьял! Вы не представите,
что для меня все это – особенно здесь, в Москве.

4-го февраля заключила договор на перевод новелл. Пе-
ревод должен быть представлен 1 апреля („1-ое февраля“
Вашего договора очевидно, описка). Говорила с Зуевым и
предупредила его: допускаю редакцию только в том случае,
если она будет делаться человеком, знающим грузинский.
Такого в редакции „Советской литературы“ – нет и поэтому

Зуев предложил решить дело перевода „полюбовно“. Что-ж, пусть так, это значит, что каждая моя запятая – возьмет.

Я рада, что перевод Вам по душе. Основное сделано: во всякой переводческой работе „синяя птица“ – это воля автора и она, очевидно, была у меня в руках, когда я работала над „Пеплом“. Очень скоро получу его окончательную корректуру и в марте книга, очевидно, будет. Об оформлении предстоит особый разговор.

Новеллы прочла. Хорошо – „Цицино Гуриели“ и по стилю – своиские. Другие – слабее (Вы обещали выслать дополнительно две, но их нет). Образцы переводов вышлю.

14 февраля на две недели еду в дом отдыха (Горки).

В конце апреля буду в Тифлисе и увижу, наконец, Вас. Я рада этой встрече.

С ზაბო говорила о Вас. Я прочла ей Ваши письма – пожалуйста, шлите их еще и еще.

Хочу Вам предложить следующее: кажется „Заккнига“ предполагает издание сочинений Давида на русском языке (кто взялся за столь ответственное дело?). Давайте переведем Ваши воспоминания о Давиде с тем, чтобы предпослать их его сочинениям в виде биографического материала. Я люблю эту вещь – из всего, что я у Вас читала, это едва-ли не самое проникновенное.

Здесь сейчас Соломон Иорданишвили – мой давний друг – приехал „пристраивать“ „ვეფხისტყაოსანი“.

Прощайте же.

Жду приветов и писем.

Ната

15-11-34, [ძმბკოვნი]

Р. С. О С. Канчели и Абакелиа Зуеву передам.

За книги (Данте и персидских лириков), за газеты – спасибо. Для меня это – живые куски родной жизни.

Н.

რეზონი ტინიანოვი – ტინიანოვი ტაბიძის

Ленинград, 17. II. 34.

Дорогой Тициан!

Очень рад, что Вы с Ниной Александровной скоро у нас будете, и с нетерпением Вас поджидаем. Бумагу, которую Вы мне прислали, уже сообщил в Изд-ве и „Г-не поэта“. Все с радостью ее приняли и приложат все старания, чтобы издать настоящим образом грузинских романтиков. Смутило всех только Ваше упоминание о том, что большая часть материала войдет в книгу, к-рую Вы издаете в изд-ве „Советская литература“. Дело в том, что и „Г-не поэта“ и издательству хочется издать книгу своеобразную и не дублирующую других. Придется подумать о каком то „размежевании“ обоих изданий.

Большое спасибо, что избрали меня членом комитета по изданию Антологии – Вы знаете, как я интересуюсь грузинской поэзией и люблю ее.

А летом мы с женой как будто действительно собираемся в Грузию. С большой радостью вспоминаю о вечерах, как Сергей Давидович изображал отца Гамлета!

Сердечный мой привет Нине Александровне. Жена и дочка Вас заочно знают и будут рады познакомиться.

Пастернакам кланяюсь – не прибудут ли и они с Вами?

Обнимаю Вас, друг мой.

Ваш Ю. Т.

В самом конце м-ца, числа 27 или 28 мне придется на 4 дня уехать, – как устроить, чтобы это не помешало нашему свиданию?

ნიკოლოზ მინიშვილი – პეტრე აღნიაშვილს*

Тифлис, 20 марта 1934.

Многоуважаемый Петр Семенович.

В первые дни моего приезда из Москвы я не мог видеть Вас, т. к. я вынужден был бы говорить о той неприятной истории, жертвой которой я чуть было не стал. Мое дело было ясное и правое, но все же мне неудобно было идти к Вам, хотя бы с тем, чтобы доказывать свою правоту и опрометчивость предпринятых в отношении меня мер взыскания.

Вопрос мой был вскоре урегулирован, приказ о моем снятии – отменен и в каком-то отношении я должен чувствовать себя удовлетворенным. Хотя хабуть происшедшее – трудно.

Я знаю – это дело кончилось в таком виде не без Вашего участия, но если бы оно кончилось иначе, все же злоупотреблять Вашим вниманием я не мог.

Мне кажется, что теперь я могу встретить Вас без особого смущения. И т. к. у меня есть к Вам очень большая, литературная просьба, – прошу уделить мне немного минут, когда Вы это найдете возможным.

Уважающий Вас Нико Мицишвили

Т. Орагвелидзе. Прошу принять тов. Мицишвили. П. Аг.

Вопрос исчерпан решеием ЦК. 14. V. 34. Орагвелидзе.

ტიციან ტაბიძე – სერგო კლდიაშვილს

Тифлис, Варციხская (быв. Семеновская), №16.

Серго Клдиашвили.

ძვირფასო ძმაო სერგო! ვარ უშენოთ ტაშკენტში და შუააზიაში და ძალიან ვწუხვარ. ამ წერილს გწერ ქეთოს ბინიდან – ქეთო, აკბარი და სოსიკო ღმერთივით დამხვდენ და ერ-

* დაცულია შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში, ფონდი 8, აღწერა 3, საქმე 306.

თი გაუთავებელი ქეიფია და შენი მოგონება და საყვედური, რომ არ სჩანხარ: ნინას მივწერე დეპეშა ჩამოსულიყავი, მაგრამ გაზეთში ნავიკითხე, რომ თურმე კოლხიდმშენში წასულხარ – თუ შენებურად სურამის ელექტრო-მანქანის ოინი ქენი, ხომ რა კარგი, თორემ ისე კოლხიდა ვერაფერი სასეირნო ადგილია. ორი შენი წიგნი გენიალურად გამოდის მოსკოვში – და ყველა კრებულებში შეტანილი ხარ ღმერთივით: ძალიან გიგონებენ იური ტინიანოვი და ალექსანდრ ზუევი. ორივე ღმერთივით ბიჭებია და რომ ჩამოვალ, მაშინ მოგიყვები. გაკოცებ ბევრს – სალამი სონიას და დამიკოცნე მელიტა.

შენი ტიცციანი

[ტაშკენტი, 2 აპრილი, 1934]

ნატა ჩხეიძე – სერგო კლდიაშვილს

Тифлис, Вардцихская (б. Семеновская),

Серго Давидовичу Клдиашвили.

Москва, Красная пл. Исторический музей, Н. Чхеидзе.

8-IV-34.

Здравствуйте, милый автор,

письма, матерьялы, мемуары Давида – получила. Теперь жду книгу его рассказов и Ваши письма – еще и еще. Это жадность, но Вы-же сами в ней повинны: зачем было приучать меня к такому обилию?

В ближайшее время вышлю образцы переводов „Цицино Гуриели“, „Повелитель Лашхии“, „Ушгул“, „Мурзакан“. Вещи эти просили меня для альманаха „Год XVII-й“. „Цицино“ я уже сдала, другие сдам на днях. Гольцева я не видела, но думаю, ничто не помешает передать эти новеллы и ему для грузинского сборника. Недавно была его статья в „Литературном Критике“ по поводу русского издания книги Буачидзе „Обзор грузинской литературы“. Статья пустая ни в меру, но он справедливо цукнул Бенито за лающий тон его критики. Не знаю, как сейчас, но еще очень недавно Бенито был из тех критиков, о которых сказано:

„Охотник до журнальной драки
Сей усыпительный зоил,
Разводит опиум чернил
Слюною бешеной собаки“.

Вы предлагаете перевести Давида. Сейчас, пока я вновь не вернулась к его вещам (думаю, что лучше всего это сделать вместе с Вами) – я ничего не могу сказать. Конечно, это очень большая ответственность – и перед собой и перед обеими литературами – и для меня она очень привлекательна. Но вопрос этот отложим до Тифлиса.

Сейчас, кажется, придется мне взяться за перевод „ბათა ქექია“ Демны. Вещь я знаю только в отрывках и представляется она мне очень сложной. К тому-же она велика и закабалит меня надолго. Но все ж придется мне ее взять – чтоб двинутся в Тифлис: там ждет меня Алик, двухлетний гражданин вселенной, давно уже объявивший: „ნატა დეიდა ჩამოვა აპრილში“. Могу-ли пересрочить?

Мемуары Давида читаю. Они особенно увлекательны здесь, в Москве.

10-IV-34

Только что получила книгу Давида и Ваше письмо – и следом – известие о смерти моей мамы. Мне очень трудно сейчас оставаться в Москве и я все усилия принимаю к тому, чтобы выехать поскорей. Работу над Вашими вещами закончу в Тифлисе. Все-же (на всякий случай) остальной матерьял вышлите возможно скорее. Относительно Абакама поговорю с Зуевым. Всего лучшего.

Ната

ტიციან ტაბიძე – ნინო მაყაშვილ-ტაბიძეს

ძვირფასო ნინა! წუხელი ჩამოვედი სამარყანდში. ვერ წარმოიდგენ, რა ქალაქია – სულ მთლად ერთიანად მეჩეთებშია

გახვეული და ეს სურათიც თემურ ლანგის ანუ ტემერლანის საფლავია – ჟრუანტელის მომგვრელი – დავდივარ ქარაკუმში და ვეძებ მიშას კვალს. მაგრამ ჯერ კიდევ ვერ მივაგენი. გაკოცებ ბევრს შენ და ნიტას. დედას და იოსებს ჩემი სალამი.

შენი ტიცციან

[სამარყანდი, 18 აპრილი, 1934]

ტიციან ტაბიძე – ნიტა ტაბიძეს

ჩემო ძვირფასო და საყვარელო გოგო ნიტკო, გაკოცებ ბევრს და ველი შენ ნახვას. მე ეხლა ვარ სამარყანდში. აკოცე ბებოს, დედას და იოსებას.

შენი ტიცციან ტაბიძე

[სამარყანდი, 18 აპრილი, 1934]

ტიციან ტაბიძე – ნინო მაყაშვილ-ტაბიძეს

ძვირფასო ნინა, გწერ ამ წერილს სამაყანდის ვოკზალიდან. აბა, შენ იცი, თუ ოჯახს არ დაამშევ – თუ მომცეს ფული ასხაბადში, გამოვავ ზავნი.

შენი ტიცციან ტაბიძე

[სამარყანდი, 19 აპრილი, 1934]

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

Дорогой Сергей Давидович!

Спасибо за быстрый ответ и за любезный отзыв о моей книге. Так как мы с Павленко предполагали в апреле снова поехать в гостеприимный Тифлис, то экземпляра „Саванэ“, предназначенный для Вас, я не отправил в Тифлис по почте или с Н. И.

Мицишвили. Но поскольку Вы книжкой заинтересовались, я все таки ее пошлю Вам, не дожидаясь поездки.

Спешу заверить Вас, что у меня нет никаких „теорий“ о „самостоятельном“ происхождении сванов. Ничего общего с Вяч. Ковалевским я не имею и не желаю иметь. Конечно, свани – картвелы и особого народа собой не представляют. Но в процессе исторического развития они, будучи не раз оторваны от остальной Грузии, не могли не обособиться. Отсюда – частичное непонимание грузинского языка сванами, проявляемое не так редко. Ведь в разговорный язык сванов попало много слов не грузинских вовсе, а другие грузинские слова постепенно искажались. Отсюда и получилось, что сваны говорят на языке „своем“, т. е. на смеси грузинского с рядом других. И этому своеобразному „жargonу“ грузинская письменность соответствует далеко не полностью. Тем не менее, должен признать свою формулировку в книге неособенно удачной. Сванов я, действительно, люблю, как всю горную Грузию, да и вообще просто – всю Грузию. Мечтаю летом собрать материал для книги о коренной, „настоящей“ Грузии, преимущественно в плане переделки человеческой жизни путем соц. строительства.

Начал я свое письмо с того, о чем следовало бы написать в конце, а теперь примусь за настоящее начало.

Вчера мне сказали в ГИХЛ-е, что Ваш „Пепел“ уже подписан к печати. Относительно размеров рисунков к Вашим новеллам я уже сообщил А. Н. Зуеву и зав. художественной частью Н. Г. Машковцеву. Последний пошлет новое письмо Тамаре Абакелия. С Н. Н. Чхеидзе я обязательно установлю деловые отношения. Очень рад, что Вам повезло с переводами. Как правило, переводы с грузинского просто ужасны. Я это узнал очень хорошо, намучившись с альманахом „Сахелгами“ и со сборником новелл Лео Киачели.

Очень интересуюсь Вашей исторической повестью „Халдэ“. Очевидно, она будет посвящена халдейскому восстанию. У меня самого есть довольно-таки неопределенный проэкт, написать нечто беллетристическое о Халдэ, но не в виде

исторической повести. Впрочем, я не беллетрист и едва ли отважусь когда-нибудь на это дело.

Текст Вашего „Пепла“ я попросил доставить мне из ГИХЛ-а. Хочу ознакомиться с ним до его выхода в свет.

Буду очень рад, снова повидаться с Вами. Большой привет друзьям.

Искренно уважающий Вас Виктор Гольцев

P. S. Здесь, в Москве мы уже не раз пили за Ваше здоровье – вместе с Тицианом Табидзе, Паоло Яшвили и Н. И. Мицишвили, а также и без них.

Жму Вашу руку. У Вас в Тифлисе, наверное, уже тепло. А в Москве прохладно и очень сыро. Весь город разрыли из-за строительства метро: не пройти, не проехать. Со временем будет хорошо, но пока-что – отвратительно.

Началось ли печатание собрания сочинений Вашего покойного отца? У меня есть мечта – издать в „Academia“ его одготомник. Подумайте на эту тему, а я бы поговорил с Л. Б. Каменевым.

Еще раз большое спасибо Вам за сердечное ко мне отношение.

Ваш В. Г.

Москва, 24 апреля 34 г.

რიურიკ იზნევ – რაჟდენ გვეტაძეს

Грибоедовская 37. Раждену Матвеевичу Гветадзе.

Дорогая Нина Романовна и Ражден Матвеевич!

Шлю Вам из Москвы мой сердечный привет. Очень жалею, что не смог провести у Вас перед отъездом вечер. Один раз был у Вас и не застал дома. Надеюсь, повидать Вас в Москве на съезде.

В августе собираюсь в Тифлис. Скучаю без него, так привык за эти несколько месяцев к нему. Книгу переводил, сдал в

из-во; рассчитываю, что Вы пришлете мне еще подстрочник
Ваших стихов для журнала.

Ваш Р. Ивнев

3/V. 34

Адрес: Москва, 69 п/о, до востреб.

მარიამ მაჭავარიანი – სერგო კლდიაშვილს

შვილო სერგო! ვერიჩკამ მითხრა, სონია იყო ავათო. მე იმას ვწუხვარ, ვაი თუ მართლა ავათ არის, თორემ ძალიან გასალანძლავი ხარ ჩემგან. რას გიშავებთ ასეთს, რომ ასე დამივიწყეთ ყველამ. თუ განუხებთ ხან ფულის აღებაზე, ხან სახლის შესახებ, ან ალარ შეგანუხებთ არავის. ეს ყველა თქვენვე გხმარდებათ. მე მოვითმენ ყორიფელს, ვეგდები ასე საცოდავათ, როგორც ვარ, რომ ადგილი არა მაქვს, რომ დავწვე დაუსველებლად. სახლი სულ გადახთილია, ლამფები ჩამოცვინდა, კილამ თავში დამეცა. ცხენის ბაჟის (450) მანეთი გადასახთელი მომანერეს, ამასაც გავყიდი, აბა, სადა მაქვს ამდონი, რომ გადავიხადო. ვენახის წამალი ძლივს მომცეს 2 გირვანქა. იყოს ისიც, აბა, რა ვქნა. ამის მონერაც არ მინდოდა, მაგრამ ეს არის უკანასკნელი ჩემგან შეწუხება სიტყვითაც და ისე არა, ჩემო დედა, ალარ შეგანუხებ. რომ მქონდეს საშვალეზა, მე თითონ ამოვიდოდი და ამ სახლის შესახებ რაცხას გადავწყვეტავდი. დავანგრევ და ორ ოთახს ავაშენებ, დანარჩენს გაკეთებაში მივცემდი. ასე უნდა ვქნა მაინც და საყვედური არავისაგან არ გავიგონო. ხვალ მივალ ოსტატთან, მოურიგდე. ყურებამ და შეპირებამ რა დღეში ჩამაყენა, ნახავ. თქვენ იყავით კარგათ და მე ვიქნე ასეთ დღეში, არაფელია, დიდხანს ხომ ალარ ვიცოცხლებ, ვიცი. ტანჯვაში ვატარებ ჩემს სიცოცხლეს სულ.

დედა

ვაკოცებ სონიას და ლიალიას. როგორ არიან, ვიცოდე მაინც.

3 ივნისი

[სიმონეთი, 1934]

იური ტინიანოვ – ტიციან ტაბიძეს

13. VI. 34.

Дорогой Тициан!

Завтра едут в Тифлис Елена Александровна и Инна, как передовой отряд, а я – арриергард, двинусь около 20. Не совсем ясно представляю себе, где и как можно на лето устроиться – будьте нашим Вергилием (III ч., парадная).

Привет Нине Александровне и всем друзьям.

Ваш Юр. Т.

[*ლენინგრადი*]

ნატა ჩხეიძე – სერგო კლდიაშვილს

Милый Серго,

очень ждала Вашего появления последние дни и ни дождалась. Плохо...

Сейчас еду после осложнений с билетом (вместо вчерашнего скорого еду сегодня пассажирским). Жду в Москве Вашего остального материала или вернее, Вас самого. Приезжайте утешить ფატი, а заодно и меня.

Уезжаю с грустью, что не сумела досыта хлебнуть родного неба. Следующий мой приезд будет результатней.

Книги – Ваш подарок – везу и думаю, одну из них передать от Вас ფატი.

Гонорар шлите на Москву.

Привет. Привет.

Ната

12-VI-34

Кола и Бабея возвращаю с благодарностью.

Пишите: Москва, Красная пл. 2, Исторический музей.

სერგო კლდიაშვილი – მარიამ მაჭავარიანს

18 ივნისი.

დედა, ნუცა, გოგი!

საოცრად მიკვირს თქვენი საქმე. რატომ არაფერს იწერებთ? რატომ არ შემატყობიეთ, რა ქნა გოგიმ ქუთაისში წყალტუბოს შესახებ? ძნელი არ იყო ერთი წერილის გამოგზვნა. საჩქაროდ ველი თქვენგან ცნობას. სონია მოდის და ველარ გამოვეტიეთ. ფული არ მოუციათ ჯერ და უფულოთ როგორ ჩამოვიდეს! როგორც კი მივიღებ, მად ვართ გარქვნილი. პოკო კომანდიროვკაში იყო აქამდი და ამიტომ ვერ ვნახე. დღეს უნდა დავხვერო – იქნებ ჩამოვიდა. რა ამბავია სიმონეთში? ნუცა, მოინერე მადაური ამბავი – როგორია ფასები, რას ჭამთ, დედიკო როგორაა და შენი მერცხლები. ჩემი მელიტუნჩიკი გვახჩობს – მალე წამიყვანეთო. ინამეთ ღმერთი, მომწერეთ საჩქაროთ. დედა და ბავში ერთად უნდა წავიყვანო წყალტუბოში.

თქვენი სერგო

[თბილისი, 1934]

ბ. ოსტროგორსკი – ვალერიან გაფრინდაშვილს

Издательство Московское Т-во Писателей, Москва.

13 июля, 1934 г.

Уважаемый товарищ Гаприндашвили!

Издательство московского т-ва писателей просит Вас в возможно краткий срок прислать на имя тов. Гольцева В. В. (Москва 2, Сивцев-Вражек 20, кв.3) свою небольшую автобиографию с указанием основных этапов вашего идейно-творческого развития и с приложением библиографии (хотя бы краткой) Ваших произведений. Помимо даты Вашего рождения нужны также сведения о том, когда Вы начали писать, когда появилось в печати первое Ваше произведение. Кроме

того, было бы желательно получить от Вас сведения, какие поэты Грузии или других стран оказывали воздействие на Ваше творчество и в какой период.

Указанные материалы совершенно необходимы для составления био-библиографических примечаний к сборнику переводов грузинских поэтов, сделанных Борисом Пастернаком. От вас зависит не задержать выход в свет этого сборника.

Зам. гл. редактора: Н. Острогорский

გიორგი ლეონიძე – შალვა რადიანს

სახელგამი. შალვა რადიანს.

18. VII. 34.

ძმაო შალვა!

დღეს გირეკეთ მთელი სალამო და ლამის 12-ზედაც არავინ მიპასუხეთ. მუზეუმში მინდოდა წამეყვანეთ. დილაზე ბაკურიანში მიმყავს ცოლ-შვილი და რადგან ბევრი სარბენი საქმე მქონდა (ბაგაჟი, ჩალაგება, ბილეთი და სხ.), მაინც რაკი ქეთოს შევპირდი, მინდოდა, მეჩვენებინა მუზეუმი. რაკი ველარ გიპოვეთ, მე თვითონ წაველი, მოვძებნე ბარბარეს მასალა და მზად მაქვს გადმოსაცემად. ეს მასალაა „ორიოდე სიტყვა ჩვენს ყმანვილკაცობაზედ“ და წერილი რედაქციისადმი. მე დავბრუნდები 26-27-ში და მაშინ გადმოგცემთ. შალვა! „შაჰნავაზიანის“ წინასიტყვაობასაც მაშინ ჩამოგიტან. თბილისში აღარ მომეცა საშველი ამდენ რბენაში. ბაკურიანში დავასრულებ.

დიდი მოკითხვა და სალამი ქეთოს და თქვენებს.

ამ წერილს გწერ სალამოთი და დილაზე მივდივარ.

გოგლა ლეონიძე

[თბილისი]

ილო მოსაშვილი – რაჟდენ გვეტაძეს

ძმური სალამი რაჟდენს!

გაგიხარდება.

მოსკოვის ნაცვლად – ბაკურიანში ვარ და გელი.

რაჟდენ ჩემო, დიდ მეგობრულ სამსახურს გამინევ, თუ ცოტაოდენ ფულს გამომიგზავნი.

შენ სამასს შემპირდი და ეგ ჩემთვის ეხლა პირდაპირ ცხოვნება იქნება.

ჩვენ ხომ ყველა გვჩაგრავს და ერთმანეთს ჩვენ მაინც დავეხმაროთ.

ბაკურიანში ჩინებული ამინდია და ყოველნაირად დაისვენებ, რომ ჩამოხვიდოდე.

უშენოდ არ მივდივარ მეცხვარეების ბინებში.

გელი.

შენი ილო მოსაშვილი

1934-19/VII

გრიგოლ ცეცხლაძე – რაჟდენ გვეტაძეს

გამარჯობა ძმაო რაჟდენ!

როგორ ხარ. ამბობენ ტფილისში დიდი სიცხე დაიწყო. როდის აპირებ აგარაკზე წასვლას. ნინა ხომ კარგათ არის. აქ ამინდები კარგია. შენი ბავშვები კარგათ არიან.

ისე ქვიშხეთში რომ წამოვედი, ძლიერ ვნანობ. რაღაც არეული ხალხია წრეულს ჩვენს სახლში.

რაჟდენ, იქნებ მოახერხო ან სახელგამიდან ან ფედერაციიდან ფული ამილო. შენ რომ ევგენი ონეგინი გაქვს პოპულარული გამოცემა, ის უთუოდ გამომიგზავნე, მე მქონდა და დავკარგე, ეხლა კომენტარიებს ვადგენ და ძლიერ მჭირდება. ერთ კვირაში მეც ვაპირებ ტფილისში ამოსვლას.

სხვა აქაური რა მოგწერო. საერთოდ მონყენილობაა. ხანდახან ვთამაშობთ ფრაპს.

ქვიშხეთი, 23/VII. 1934 წ.

შალვა აფხაიძე – რაჟდენ გვეტაძეს

რაჟდენ სალამი!

ძლიერ მინდოდა შენი ნახვა, მაგრამ, სამწუხაროდ, ველარ მოვახერხე. შენ დამპირდი, რომ ერთად გავუშვებ ორ ლექსსო. ორი კი არა, ერთიც არ გაგიშვია. კაცო! თქვენი ვერაფერი გამიგია. სწერს კაცი – არ ბეჭდავთ. არ წერ და საყვედურია – რატომ არაფერს აკეთებო. ძლიერ დაიმედებული ვიყავი, რომ რამეს გაუშვებდი. არ ვიცი, რატომ დაბრკოლდა. ნინას უთხარი მაინც მიზეზი.

ახლა გიტოვებ ხუთ ახალ ლექსს. ერთი დიდია. მე მგონია, აქ საეჭვო არაფერი აღარ უნდა იყოს. თამამად შეიძლება მათი დაბეჭვდა. არც მხატვრულად არიან მანცდამაინც სუსტნი და ისედაც მისაღებია სავსებით.

ესენი მაინც დამიბეჭდე, თორემ არავითარი ხალისი აღარ მექნება. ამ ლექსებს შორის შეიძლება შენ რომ გაქვს – მათი დაბეჭვდაც.

რა უყავით წერილს რუსთაველის თეატრის შესახებ?

უთხარი ნინას!

მივდივარ მოსკოვ-ლენინგრადში გასასეირნებლად.

იმედი მაქვს – ჩემს ინტერესებს დაიცავ.

პატივით შალვა

30/VII. 34 წ.

[თბილისი]

ტიციან ტაბიძე – რაჟდენ გვეტაძეს

...ამ წერილს გწერ ერთ-ერთ გამომცემლობაში, სადაც ლაპარაკია ახალ მწერლებზე – ნ. ტიხონოვს გაუკეთებია დიდებულად შენი „მერკვილაძის დები“ – და ძალიან მალე დაიბეჭდება ან „იზვესტია“-ში, ან „პრავდა“-ში – თვითონ ძალიან აქებს და სხვა მწერლებისაც წაუკითხავს. ჩვენ აქვე ვცხოვრობთ წყნარად და მშვიდათ – სენსაცია არაფერია – ასე რომ, უფ-

რო დიდი წარმოდგენის ვიყავით ტფილისიდან ამ ყრილობაზე. ეს კია, რომ ლექსებს მიეცემა ეხლა დიდი გასაქანი.

შენი ტიცვიანი

[მოსკოვი, 22 აგვისტო, 1934]

ტიციან ტაბიძე – სერგო კლდიაშვილს

ძვირფასო ძმავო სერგო, გწერ ამ წერილს, მაგრამ აქამდე გული მიფრიალებს.

ჯერ როგორ აჩქარებული წამოვედი, სული არ მომითქვამს, მატარებელშიც საერთაშორისო ვაგონის ადგილები ვერ ვიშოვე და გადაღლებული ჩავედი მოსკოვში თოთხმეტი საათის დაგვიანებით.

თითქმის იმ დღესვე მომიხდა გამოსვლა. 5 საათზე დაბარებული ვიყავით ა. ბუბნოვის ბინაზე ყველა მომხსენებლები და სიტყვის მთქმელები.

და იყო ბჭობა დიდი, როგორ შეემოკლებიათ ორატორები, ვისაც ერთი საათი ჰქონდა მიცემული, 25 წამამდე დაიყვანეს და მე როგორც იყო, 10 წამი მომცეს.

მაგრამ როცა თეატრში მივედი და პრეზიდენტში დაჯდენ მთავრობის წევრები, კიდევ ერთხელ დაინყეს შემოკლება, აკადემიკოსს ორლოვს 25 წამი 10 წამად გაუხადეს, ლუპოლს 50 წამი – 28 წამად. მიკიტენკომ გააგრძელა სიტყვა 15 წამიდან 25 წამამდე. ადგა ბუბნოვი და მთხოვა, სიტყვა შემემოკლებია, მერე კიდევ სტავსკიმ მთხოვა შემოკლება – ყველაფერი ეს ხდება, როცა ლოჟაში ზის სტალინი და მთელი პოლიტიბიურო და გული საგულედან ამოვარდნას აპირებს. კოლია ტიხონოვი მირჩევს, მოდი, ქართულად დაუმატე კიდევ შენი ლექსიო, მე კი ვგიჟდებოდი და სულმოუთქმელი დავინყე ლაპარაკი, ცივი ოფლი მასხამდა, სომნამბულასავით ვიყავი, მაგრამ საქართველომ და ახალმა მასალამ მიშველა და მისმენდენ კიდევ და მგონი, მოიწონეს კიდევ. ეხლა ვარ ამ მოსკოვში და გიგონებ შენ და შენთან წარდის გაგორებას.

გოლცევი და მისი იულია სულ შენ ნატვრაში არიან, პავლე ანტოკოლსკი და ზოია გკითხულობენ და გკითხულობენ, ფატი კიდევ თითქმის ყოველდღე ჩვენთან არის.

გუშინ ვიყავით ლეონოვთან სადილად, შემდეგ ნავედით გ. ნეიგაუზის კონცერტზე, დიდებული კონცერტი იყო. მერე იქედან ნეიგაუზთან სახლში, იყო ბორისი, ზინა, და კირა უბორისოდ. ხვალ, ხვალ ზევით მივდივართ პერედელკინოში. იქ არიან – ფედინი, პავლენკო, პილნიაკი და სხვები.

ერთი სიტყვით, მგონია, ცოტა ხასიათი გამიკეთდეს და გავერთო. მაგრამ ძალიან მინდა, მალე დავბრუნდე. ნამოსვლის წინ ვერ მოვასწარი შენთან საუბარი, მაგრამ შენ იცი, ალბად მიხვდები, რაც უნდა მეთხოვა, შენი ტაქტის იმედი მაქვს.

მომიკითხე სონია და ლიალია, მომიკითხე ჩვენი ხალხი – ლიდია და ზოზო, რაისა და არჩილი და ჩემი ამხანაგები.

ძვირფასო სერგუნია, აბა შენი იცი, ერთ კარგ წერილს თუ მოინერები, აქ უკვე დიდებულ ხასიათზე ვარ, თუ მანდ არ გამიფუჭეს გუნება, მაგრამ მგონი, ყველანი მოდიან აქ.

გაკოცებ ბევრს და ველი შენგან წერილს.

შენი ტიცვიანელო

[მოსკოვი, აგვისტო, 1934]

ვალერიან გაფრინდაშვილი – ალექსანდრე სიგუას

ამხ. საშა! გთხოვ, შეინუხო თავი და ხვალ მომიტანო სასახლეში მალე. ტოროშელიძის მოხსენება რუსულ ენაზე. შალვა რადიანმაც დამართო ნება, რომ მივიღო თქვენგან ეს წიგნი. თუ მე არ ვიქნე, ნინა კლდიაშვილს დაუტოვეთ. ვიყავი სახელგამში ორჯერ და ვერ გნახეთ.

პატივისცემით ვალ. გაფრინდაშვილი

XI-2. 1934

[თბილისი]

ნიკოლო მინიშვილი – ლავრენტი ბერიასა და ლევან აღნიაშვილს*

თბილისი, 14/IX–34 წ.

პლენარის პროსპექტი 50, ტელ. 23-99.

საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალურ კომიტეტს – ამხ. ლ. პ. ბერიას, ლ. ს. აღნიაშვილს

პატივცემულო ამხანაგებო!

მანამ, ვიდრე საბოლოოდ უარს ვიტყვოდე ყოველგვარ ლიტერატურულ და საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მუშაობაზე, რითაც ბოლო 14 წლის განმავლობაში აქტიურად ვიყავი დაკავებული, მინდა, გადმოგცეთ ეს დოკუმენტი და გაგაცნოთ მიზეზები, რომელთა გამოც იძულებული ვარ, მივიღო ჩემთვის ესოდენ რთული გადაწყვეტილება.

რა თქმა უნდა, შემეძლო არ დამენერა ეს წერილი ცკ-ს სახელზე და უბრალოდ განზე ვმდგარიყავი.

მაგრამ თქვენთვის ცნობილია, რომ საქართველოს ლიტერატურულ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში შემთხვევითი ადამიანი არ ვარ და ეს დოკუმენტი არ უნდა განიხილოთ, როგორც ერთი ადამიანის პირადი საკითხი.

ამხ. მინიშვილი ხომ იმ რამდენიმე მწერალთა შორისაა, რომლებიც 1921 წელს, საბჭოთა მთავრობის მოსვლის პირველივე დღეებში გამოჩნდნენ. და როგორც უნდა აკნინებდნენ მის მოღვაწეობას, ფაქტია, რომ მან დიდი შრომა გასწია ხელოვნების იმ დანესებულებათა ორგანიზაციული ფორმების ჩამოყალიბებაში, რომლებსაც იმ დროს საქართველოს განათლების სახალხო კომისარიატი ქმნიდა.

მინიშვილი ერთადერთი მწერალი იყო და ალბათ, ერთადერთი ქართველი, რომელიც მენშევიკებისა და საფრანგეთის ოხრანკის ტერორის ქვეშ, ორ წელიწადს თავგამოდებით იბრძოდა ემიგრაციის წინააღმდეგ, რითაც ყოველდღიურად სასწორზე დებდა საკუთარ სიცოცხლეს, და ეს იმ დროს, როდესაც ზოგიერთი მოდური მწერალი „ბოლშევიკთა ტყვეობის-

* დაცულია შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში, ფონდი 8, აღწერა 3, საქმე 306.

გან“ თავის დაღწევაზე ფიქრობდა და პატრიოტი მეშჩანებისა და ფილისტერთა წინაშე აძაგებდა და ლანძლავდა მას.

საყოველთაოდაა ცნობილი მკვლევლობების, ცემისა და დაპატიმრებათა, ციხეებისა და გადასახლებების ის ატმოსფერო, რომელშიც მწერალ მინიშვილს ევროპაში უხდებოდა მუშაობა. მიუხედავად იმისა, რომ პარტიის წინაშე არავითარი ვალდებულება არ გააჩნდა, საბჭოთა საქართველოს მტრებს ებრძოდა კალმითაც, სიტყვითაც და მოქმედებითაც.

ძნელია სამშობლოსა და ევროპაში ანტისაბჭოთა ძალების წინააღმდეგ ბრძოლის ისტორიიდან მინიშვილის სახელის ამოშლა, რადგან ამას მოწმობს მრავალი დოკუმენტი, მათ შორის მის მიერ პარიზში დაფუძნებული გაზეთი და ორგანიზაციები, მისი წიგნები და პუბლიცისტური სტატიები.

საქართველოს საბჭოთა საზოგადოებას კარგად მოეხსენება, რომ მან საკუთარი შემოქმედების დაზარალების ფასად ბოლო ათ წელიწადს უდიდესი შრომა გასწია საქართველოს საგამომცემლო საქმეში, ხოლო საქართველოს მწერალთა კავშირის ისტორიას კარგად ახსოვს იგი, როგორც ერთ-ერთი აქტიური შემოქმედი, რომელსაც არაფრით შეურცხვენია თავისი, როგორც მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის სახელი და რომელიც ყოველთვის ცდილობდა ჩვენი ლიტერატურული ძალების კონსოლიდაციას და პარტიასა და ხელისუფლებასთან მის დაახლოებას.

მწერალ მინიშვილის ლიტერატურულ გამოსვლებთან დაკავშირებით შეიძლება ითქვას, რომ ამ წლების განმავლობაში, ლიტერატურულ პრესასა და კრიტიკაზე დაყრდნობით, ძნელი არაა დარწმუნდე, რომ იგი ქართული საზოგადოების საკმაოდ მრავალრიცხოვანი ნაწილის საერთო განწყობილებას გამოხატავდა. მან ჩვენს ლიტერატურაში თავისებური ორიგინალური თემატიკა ჩამოაყალიბა და, როგორც მხატვრულ პროზაში, ასევე ლექსებსა და ლიტერატურულ-პუბლიცისტურ სტატიებში, წერილის ახალი ჟანრი შექმნა.

ცნობილია, რომ მწერალ მინიშვილს საბჭოთა ქართულ ლიტერატურაში ამ მდგომარეობისთვის არც თავისი წარმოსადგეი გარეგნობითა და რიხიანი ხმით და არც იმერეთის ტოლუმბაშის პირფერული და ფარისეველური ფანდებით არ მიუღწევია.

მას არასოდეს უწუნუნია და დაუჩივლია მთავრობის წარმომადგენლებთან, მის მელანს არასოდეს ასდიოდა ღვინის სურნელი, მისი სამუშაო მაგიდა შრომისა და ფიქრის თავშესაფარი იყო და არა დუქნის დახლი ძმაბიჭური გართობისა და მხიარულებისთვის, ისიც ლიტერატურის ხარჯზე.

მისთვის ყოველთვის უცხო იყო მლიქვნელობა და პირმოთნეობა, თვისებები, რომლებსაც ამ ბოლო დროს ზოგიერთი ავტორიტეტული პირი ესოდენ დიდად აფასებს.

იგი არასოდეს ლალატობდა თავის რწმენას და თანამოაზრეებთან არასოდეს ენეოდა სპეკულაციას ოჯახური პრობლემებითაც კი. საბჭოთა ხელისუფლების მიერ სისხლის სამართლის კოდექსის არცერთი მუხლის მიხედვით არ ყოფილა ნასამართლავი, არ გაუყალბებია არავის ხელმოწერა და თამასუქი. მასზე ვერავინ იტყვის, ანტისაბჭოთა შეთქმულების გამო იჯდა და შემდგომ ხელს ართმევდა იმ ადამიანების მამებსა და ძმებს, რომლებსაც საკუთარი ტყავის გადარჩენისთვის უღალატაო.

ამას ხაზს იმიტომ ვუსვამ, რომ ეს სულმდაბლური თვისებანი ბოლო დროს ძალიან დაფასებული და კულტივირებულია იმ მწერალთა წრეებში, რომლებიც ჩვენი ლიტერატურის ბედს განაგებენ და ავიწყდებათ ის ღირსებები, რომლებიც ყველა დროს ამშვენებდა პოეტებსა და მოქალაქეებს და რომლებისთვისაც მწერალ მინიშვილს არასოდეს უღალატია.

მართალია, ზოგიერთათათვის იგი გარკვეულწილად მიუღებელი გახლდათ, რამდენადაც მიისწრაფოდა, ამაღლებულიყო ყოველგვარ სიმდაბლეზე – ლიტერატურულ წრეებში ჩამჯდარი ზოგიერთი უსაქმურისა და ჭორიკანას ჭკუანაკულულობასა და გონებაჩლუნგობაზე, – ცდილობდა არასოდეს ემოქმედა ვინმეს კარნახით, არასოდეს გაეველო სხვის ჭკუაზე ან ესაუბრა სხვისი სიტყვებით და ა. შ. ცდილობდა დაეცვა საკუთარი ღირსება და ხშირად დელიკატურად, მაგრამ მაინც არქმევდა ყველაფერს საკადრის სახელს.

მას არ დაუნერია არცერთი სტრიქონი, არ გამოუთქვამს არცერთი ფრაზა, რომლის მიხედვითაც იფიქრებდი, მტერი ყოფილაო: იგი იყო, არის და დარჩება საბჭოთა ადამიანად, მიუხედავად ახალი დონ ბაზალიოებისა და ტარტიუფების

ქირქილისა, რომლებიც მოქმედებენ ძველი და არაორიგინალური ფორმულით: „ცილისწამება უკვალოდ არ ჩაივლის, რალაც მაინც დარჩება“.

პოეტ მინიშვილს, ასეთი მდაბიო საქმეების ფონზე, საკუთარი თავი ბევრად ღირსეულად მიაჩნია და კმაყოფილდება თავისი საფლავის წარმოსახვით, თუ როგორ პატივს მიაგებენ მას მომავალი თაობები.

ეს არც ლირიკაა და არც ფრაზა, არამედ ცხოვრებაა ადამიანისა, რომელიც შეგუებულია იმას, რომ მხარს დაუჭერენ, მაგრამ არ განადიდებენ.

არასოდეს ვიღვწოდი მეტისკენ, მაგრამ ის „სარგებელი“, რასაც ამ ბოლო დროს მთავაზობენ, რასკოლნიკოვის სიტყვებს თუ გავიმეორებ, იძულებული ვარ, „მოკრძალებით დავუბრუნო“ მათვე, ქვემორე სწორედ მათზე მექნება საუბარი.

1932 წელს ცკ-მ დამანინაურა და მწერალთა კავშირის თავმჯდომარის მოადგილედ დამნიშნა. თვალეში არავის ვეჩხირებოდი და არც ჩემი სამუშაოს სფერო გაუკიცხავს ვინმეს, ყოველ შემთხვევაში, მე არ მსმენია.

ბოლო დროს მწერალთა კავშირში სამმა რეორგანიზაციამ გადაიარა ჩემ თავზე. როგორც ჩანს, თავმჯდომარისთვის არასასურველი ვიყავი, რადგან პირფერობა და ლაქუცი არ შემეძლო.

პირველი რეორგანიზაციისას მოადგილის ნაცვლად, მდივნად გამიშვეს. არაფერი შევიმჩნიე, მუშაობის ტემპი არ დამიგდია, თითქოს არც არაფერი მომხდარიყოს.

კვლავ რეორგანიზაცია... ამხ. დემეტრაძის მოადგილედ მნიშნავენ... ამ ადამიანზე არაფერი მაქვს სათქმელი, რადგან, როგორც ფრანგები ამბობენ: „არაფრისგან არაფერი გამოდის“.

მე მაინც გავაგრძელებ და კიდევ უფრო ვაძლიერებ გულმოდგინე მუშაობას.

ამომშალეს სრულიად საკავშირო ყრილობის დელეგატთა სიიდან, მაგრამ რადგანაც საზოგადოების წინაშე ადამიანის მიმართ ასეთი შეურაცხმყოფელი ქმედების გამართლება ძნელია, კვლავ ჩამსვეს.

მთელი ქალაქი ლაპარაკობს ჩვენი თავმჯდომარისადმი ამხ.

სტალინის დირექტივებთან დაკავშირებით. სხვათა შორის, ამ დირექტივების შესახებ ხმები ტრიალებდა მოსკოვშიც, ჩვენი თავმჯდომარის ზოგიერთი გულმოდგინე თანაშემწის მიერ. მაგრამ ეს კიდევ სხვა საქმეა.

ქართული ლიტერატურის შესახებ მოხსენებისთვის თბილისში ინვევენ ლიტერატურის ასე თუ ისე მცოდნე ყოველ ადამიანს. ინყება რალაც ვიქტორინა. მონაწილეობაზე უსიტყვოდ მეუბნებიან უარს.

არაფერს ვიმჩნევ.

მაგრამ უკვე აღარ მესალმება შეფი. არც კი იხედება ჩემს მხარეს. რა თქმა უნდა, არც მე ვცდილობ მისი კუმტი მზერის მიპყრობას.

მოსკოვში მიემგზავრება ნარჩევი საზოგადოება – ჯავახიშვილი, იაშვილი, ჟღენტი, დემეტრადე (რომელიც ბოლოს, ოჯახური პირობების გამო, ვერ წავიდა).

მე კი, როგორც უბილეთო, მომისროლეს, არადა მოსკოვში სწორედ საჩემო საქმეა. საქმე, რომელიც მენატრება.

ბოლოს და ბოლოს, დელეგაციასთან ერთად მეც მივემგზავრები მოსკოვში. მაგრამ არავინ მიხსნის, რას წარმოვადგენ დელეგატებს შორის, ერთი სიტყვითაც არავინ არაფერს მარიგებს, ინსტრუქციას არ მაცნობს.

მოსკოვში თავმჯდომარემ არც კი მომისმინა, მის და ორგკომიტეტის მიერ დავინყებული როგორ ვიყავით დაყუდებულები კურსკის სადგურში ორ საათზე მეტხანს. არც ის იკითხა, როგორ ჩავედით, სად, როგორ მოვენყვეთ და ა.შ. თავმჯდომარეს ჯერ კიდევ თბილისში წარუდგინე წერილობითი მოხსენება იმის თაობაზე, თუ რა საქმეების გაკეთება მოგვინევდა მოსკოვში, რომელ კომისიებში გადანაწილდებოდა დელეგაცია, როგორ მოგვარდებოდა პრესის საკითხი მოსკოვში, თბილისში და სხვ. მაგრამ უშედეგოდ.

ამის შესახებ მოსკოვშიც ვთქვი, თუმცა არავითარი ყურადღება. ვხედავ, როგორ ნაწილდება დელეგაცია, ინყება ჭორაობა, ჩურჩული, დაბეზლება. მიდის საქმეების გარჩევა და იხლართება ინტრიგების, ტყუილებისა და ცილისწამებათა ქსელი. ამ ყველაფრისგან ჩამოშორებული ვარ. ერთადერთი, რაც დამრჩენია, ისაა, რომ ღირსეულად დავიჭირო თავი.

განზე ვდგევარ. ვიცდი, დამიძახებენ თუ არა, მაგრამ ამოდ-
ვიცი, რომ თავმჯდომარეს გაეხარდება ჩემი მარცხი და
მლიქვნელი მისი მათამებლები სწორედ ამას ცდილობენ, ბო-
როტად ხუმრობენ ჩემს ვიზიტებზე ცკ-ში, სკპ (ბ)-ში (ВКПБ)
კაგანოვიჩის, მიქოიანის შესახებ.

შემდეგ აღმოჩნდა, რომ თურმე ეს ყველაფერი სისულელეა,
მაგრამ „ცილისწამებისგან რალაც მაინც რჩება“.

ჩემით უკმაყოფილონი არიან, რადგან გამოსვლა პირადად
თავმჯდომარესთან არ შევატანხმე და ეს უკმაყოფილე-
ბაც უსაფუძვლო იყო: როცა თავმჯდომარე დ. დემეტრაძის
ნდობით აღჭურვილი პირი, მისივე დავალებით, პ. ქიქოძეს-
თან ერთად წინასწარ კითხულობდა ჩემს მოხსენებას, მასში
ამ დროს შევიტანე გარკვეული ცვლილებები.

უფრო მეტიც – ამით გულდანყვეტილმა, ეს მოხსენება წი-
ნასწარ გადავეცი სხდომის პრეზიდიუმს – ამხ. პავლენკოსა
და ტიხონოვის ხელმძღვანელობით, როცა მათ მიერ შესწო-
რებული მოხსენება დამიბრუნდა, მე ის ნავიკითხე სხდომა-
ზე, რომელსაც პავლენკო თავმჯდომარეობდა.

რაც უფრო ვიზღვევდი თავს შესაძლო მარცხისა და შეც-
დომებისგან, მით მეტი სიძლიერით „მუშაობდა“ ზოგიერთი
ამხანაგი, რომლებიც, ვფიქრობ, დელეგაციის ხელმძღვანელ
პირთა თანხმობითა და მითითებით მოქმედებდნენ.

ცნობილი სიტყვები მახსენდება: „მომეცით ადამიანის მიერ
დანერვილი ერთი სტრიქონი მაინც და მე მას სახრჩობელამ-
დე მივიყვან“.

ჩემი მოხსენება დაახლოებით ექვსას სტრიქონს შეიცავდა და
სულაც არაა საჭირო იყო ცნობილი, ნებისმიერი მთავრობის
დროსაა შესაძლებელი ადამიანის უკიდურეს ზომამდე მიყვანა.
ჩემი თავმჯდომარე ყოველმხრივ ცდილობდა ჩემს მოხსენე-
ბაში შეცდომების პოვნას.

მაგრამ ცენტრალური ორგანოების, როგორებიცაა „პრავ-
და“, „იზვესტია“, „ტას“ და სხვ. დადებითმა კომენტარებმა
სრულიად გადაფარა ამ გულღრძობთა დამოკიდებულება.

ამიტომ გაავრცელეს ვერსია, თითქოს რედაქციებში გავ-
ლენიანი პირები მყავს, რომ ვილაც მეხმარება და კიდევ
სხვა სისულელები.

არცერთ რედაქციაში ფეხი არ შემიდგამს, პრესის არცერთ თანამშრომელთან ამ თემაზე არ მისაუბრია, მაგრამ კარგად ვხედავდი, როგორ ამუშავებდნენ საქართველოს დელეგაციის ზოგიერთი, სკანდალურად „ჩავარდნილი“ ორატორის ჰაერივით ცარიელ მოხსენებებს, თუ როგორ გადაიქცეოდა სამწუხარო აპლოდისმენტები მეორე დღეს პრესის ფურცლებზე აღფრთოვანების „მქუხარე ოვაციებად“ და ა. შ.

ჩემ წინაშე ვითარდებოდა არასასიამოვნო სცენები, თუ როგორ ადგენდა ვიღაც „წმინდათა“ და „არაწმინდათა“ სიებს, როგორ პირფერობდა რიგი ავტორებისა და როგორ აძევებდნენ ჩანაწერებიდან ჩემს სახელს. ასევე გაიმართა ქართული პოეზიის საღამო, სადაც წაიკითხეს „ყველაფერი საუკეთესო ქართული პოეზიიდან“, თუმცა ეს ორი პოეტის შემოქმედებაა უფრო იყო.

ჩემმა უფროსმა ამხ. ჟღენტს დაავალა, სხდომაზე გავეთათხე ჩემი „შეცდომების“ გამო, რადგან ხედავდნენ, რომ სხვა ხელჩასაჭიდი აღარაფერი გააჩნდათ, რისი წყალობითაც ჩამძირავდნენ და თბილისში პოლიტიკურ დამნაშავედ ჩამომიყვანდნენ.

არ შევჩერდები ბევრ დეტალზე, მარტო იაშვილის არჩევნები რად ღირს. ამ სცენიდან აქამდე ყველასგან მივიწყებული სატირიკოსი ეშმაკი შედევრს შექმნიდა.

ნურავინ იფიქრებს, თითქოს ჩვენ, მწერლები დაკოდილი ცხვრების ფარა ვიყოთ და თავმჯდომარეს უფლება ჰქონდეს, თავისი სურვილის მიხედვით დაკლას, ვინც სურს და როცა სურს. ჩემი დაკვლაც შეიძლება, მაგრამ არა პეტელა და მით უმეტეს, დაკოდილი ცხვარივით.

ლიტერატურაში არც კოოპერატივიდან და არც ორმოცდათხუთმეტი წლისა მოვსულვარ. თითქმის ოცი წელია მას ვწირავ სულსა და ნერვებს. ლიტერატურა – ჩემი სიცოცხლეა და არა თანამდებობრივი საქმე.

თანამდებობას დავთმობ, მაგრამ სიცოცხლისთვის ვიბრძოლებ.

ლიტერატურა მემკვიდრეობა არ არის და, ვგონებ, ახლა ყველა თქვენგანის მოსაზრებას გამოვთქვამ. ამ კოლექტივის ადამიანების ხელმძღვანელი არ უნდა ამცირებდეს მათ, არ უნდა უწყობდეს ხელს მათ „ჩავარდნას“, არ უნდა უხა-

როდეს მათი შეცდომები, არამედ უნდა ეხმარებოდეს, ამ-
შვიდებდეს, ახარებდეს.

განონასწორებულ, მშვიდ და საკმაოდ თავმდაბალ ადამიანად მიმიჩნევენ და თქვენ, ჩემი წერილის კითხვისას, მიხვდებით, რატომაა იგი ასეთი ხისტი.

როგორ ვიყო მშვიდად, როცა გილიოტინასთან მიმათრევენ და სურთ, მომაჭრან არა თავი, არამედ სული და ოცნება მხოლოდ იმიტომ, რომ ჩემი ხელმძღვანელობა, ან მისი მეუღლე ვერ მიტანს.

აი, ჩემი გამოსვლის სტენოგრამა. გთხოვთ, გაეცნოთ. როგორც უკვე მოგახსენეთ, მან სამჯერადი ცენზურა გაიარა. ის დადებითად შეფასდა ცენტრალურ გამომცემლობაში და მთელმა რიგმა ადამიანებმა აღიარეს როგორც ამიერკავკასიელთა შორის საუკეთესო გამოსვლა.

ხოლო რაც შეეხება დანარჩენს, რასაც ჩემზე საუბრობენ, მინდა ვთქვა: რადგან საქმე იქამდე მივიდა, რომ თქვენი განხილვის საგანი გავხდი, უკეთესი ხომ არ იქნებოდა, თავადვე მეთქვა, რომ ჩემი გასამართლება და დასჯა გსურთ. იქნებ აღმომაჩნდეს არგუმენტები და შევძლო ბრალის აცილება. ეს, ჩემი აზრით, არ გენყინებათ, პირიქით, ადამიანს უნდა დაეხმარო გაჭირვებიდან თავის დაღწევაში და არა – ჰკრა ხელი და ხევში გადააგდო.

აქვე მინდა აღვნიშნო, რომ მოარულ ხმებს იმის შესახებ, თითქოს მე ამხ. ბერიას წინაშე ამხ. იაშვილთან დაკავშირებით არალოიალურ როლს ვთამაშობდი, ის ფაქტიც აქარწყლებს, რომ ამხ. ბერიას ცხოვრებაში ორჯერ შევხვდი – ერთხელ 1927 წელს, მეორედ კი წელს, მაისში.

შეგიძლიათ, არ დამიჯეროთ, მაგრამ ამხ. ბერიამ ხომ კარგად უწყის, რომ მასთან იაშვილის შესახებ არასოდეს მისაუბრია, მით უმეტეს იაშვილისა და ცკ-ს ახალი ხელმძღვანელობის „მტრობის“ საკითხზე. ეს ისეთივე სისულელეა, როგორც მითი კაგანოვიჩის შესახებ და ა.შ.

შეგახსენებთ, რომ ამ წლის დასაწყისში, ამხ. აღნიაშვილთან შეხვედრისას, როცა იგი, ქართველ მწერლებზე საუბრისას, ამხ. იაშვილსაც შეეხო, მე ნამდვილად გამოვთქვი საკუთარი აზრი და აი როგორი ფორმით: „ეს ნიჭიერი ადამიანი, პირად

გარემოებათა გაუარესების გამო, ჩამოშორდა ლიტერატურას და ყველაფერი უნდა ვილონოთ მის დასაბრუნებლად“.

ჩემი აზრით, პატიოსნად ვიქცეოდი, ამას რომ ვამბობდი, და შეუძლებელია, ამ სიტყვებში ვინმეს შეურაცხმყოფელი რამე იპოვო.

ასეთივე პატივისცემით ვსაუბრობდი სხვა მწერლებზეც, ვისზეც კი სიტყვა ჩამოვარდა.

უკვე ყველაფერი ვთქვი, ყოველივე ამან ჩემ თავზე გადაიარა და, ვგონებ, ცოტა არაა.

დავასრულებ იმით, რითიც დავიწყე:

ამ რთულ ვითარებაში სხვა არაფერი დამრჩენია, რომ განზე გავდგე.

რამდენადაც პარტიისა და საკუთარი შემოქმედების წინაშე თავს უდანაშაულოდ ვგრძნობ, მით უფრო მშვიდად ვარ.

თუ ჩემს სიმართლეში თქვენს დარწმუნებას შევძლებ, ეს აღარ ამაღელვებს, რადგან „ორჯერ არაფერი იწვის“.

ამხანაგური საღმით ნ. მინიშვილი

ეს წერილი სამ ეგზემპლარადაა დაბეჭდილი: ამხ. ბერიას-თვის, ამხ. აღნიაშვილისა და ჩემი არქივისთვის. იგი არავის ნაუკითხავს, პირადად მე დავბეჭდე. და რადგან მიმაჩნია, რომ ამხ. ტოროშელიძეს აცნობებენ ამ წერილის შესახებ – ზედმეტ ეგზემპლარს მას აღარ გავუგზავნი.

ნ. მ.

ნატა ჩხეიძე – სერგო კლდიაშვილს

13-X-34.

Мой милый автор,

Когда-то Вы приучили меня к обилию Ваших писем и Вам это удалось легко. Теперь Вы, повидимому, задались целью отучить меня от них – и это уже гораздо труднее.

Говорят, Вы долго были в деревне (отдаленные доходят слухи), сейчас повидимому, в Тифлисе – давайте поговорим попржежнему. 20-V в Тифлис выезжает В. В. Гольцев, он Вам

доставит подробную информацию дел и планов. Планы у Гольцева на 35 год – грандиозны – Чавчавадзе, Клдиашвили, Казбек, Важа, Гурамишвили и даже – Саят-Нова.

„Грузинские рассказы“ сданы в ГИХЛ, сейчас находятся на редакции. Сборник, также, как и перевод, одобрены, за исключением трех рассказов: „Жизнь маленького человека“, „Великая суббота“ и „Созар“, которые, возможно, не подойдут тематически (слишком большая фиксация на „бывших людях“). Окончательно вопрос об их включении в сборник выяснится в ближайшее время.

Теперь косаюсь самих переводов. Я вышлю Вам экземпляры переводов (хотела-бы с Гольцевым), как только мне вернут из квалификационной комиссии при Союзе Писателей.

Работала с увлечением и думаю, новеллы угодили мне лучше „Пепла“. Очень важно теперь-же позаботиться их оформлением (кстати, сообщаю, что художник, оформлявший „Пепел“, снимается с работы. Нам то с Вами в этом мало утешения). Гольцев о книге очень печется и, верю, дело делает. Я с своей стороны здесь бью тревогу и Вы с своей стороны, конечно, себя не забываете. Кажется, оформление делает Абакелиа – как иллюстратора, я ее не знаю, но ее графическая скульптура очень талантлива.

Один вопрос: у меня сильное искушение перекрестить Ваш рассказ „Четки“, назвав его „Кинжалом“. Название Четки мне неясно. Ведь вещественный центр рассказа – кинжал, орудие чести и орудие производства горца. За ним встает от смерти и идет вдогонку за победителем Тамби Ратиани. Четки же здесь – лишь эпизодический предмет (их можно было-бы сделать вещественным центром рассказа совершенно другого – именно психологического или эстетического порядка). Словом, Ваш ответ.

Сейчас работаю над „ბობოხე“ Д. Шенгелая. Забираюсь в самые дебри языка, и в глубь, и в даль – и также, очень усердно, в Даля, волею неба и Соломона Иорданишвили, попавшего мне в руки. У Демны хороши эти гимны матери-земле – переводить, как пловец, качаясь на их ритмах – и чертовски трудны интонация плача и проклятий (беру Библию и читаю „Плач Иеремии“).

Из исторического музея ушла и сейчас оформляюсь, как переводчик в Группкоме ГИХЛ. Живу попрежнему в Гиреевском затишьи – сейчас очень, – запустили, тлен и сырость (а у Вас сейчас апогей винограда).

Милый Серго, а как Вы? Работа? Как идет издание „Пепла“ в Тифлисе? Ни думаете-ли Вы пустить в Заккниге и „Рассказы“?. Словом, жду и жду Ваших деловых и дружеских излияний.

Встречаюсь с ფატი – с ней заглядываем в музей, обсуждаем события и Вас поминаем лихом за „измену“.

У меня сильное искушение быть этой осенью в Тифлисе (Алик ждет!), да не знаю, как позволят средства.

Привет.

Ната

P. S. Пишите попрежнему на адрес музея.

P. S. К Вам просьба: укажите мне грузинское произведение (роман или повесть) из военной жизни – современного автора (преимущественно – империалистическая и гражданская война). Журнал „Знамя“ предложила мне дать им что-либо в этом направлении из грузинской литературы. К сожалению, тифлисские литорганизации очень мало озабочены тем, чтобы снабжать таких работников, как я, хотя-бы минимально текущей литературой и библиографией (а были обещания).

Жду!

Н.

[მოსკოვი]

ალი არსენიშვილი – შალვა რადიანს

17. X. 1934

პატივც. ამხ. შალვა

გიგზავნით ორ წერილს – პუშკინზე და ლერმონტოვზე. სათაურები არ მიმიცია. მგონია, როგორც წინასიტყვაობისათვის, ზედმეტიცაა. და თუ არა – იყოს თქვენი ნება, მონათლეთ.

დაგვიანებული კი არის, მგონია, მაგრამ ჩვეულებისამებრ მოუმზადებლად არ დავწერე და ამან დრო მოითხოვა.

რაც შეეხება... ჰონორარს: ვითხოვ უმაღლესს – განუელი შრომის და მიღწეულ ეფექტის მიხედვით. ამაზე პირადათ.

ამხ. სალამი, ალი არსენიშვილი

[თბილისი]

ნატა ჩხეიძე – სერგო კლდიაშვილს

21-X-34.

Милый Серго,

Неделю назад выслала Вам воздушное письмо, дошло-ли?

Сейчас едет Виктор Викторович Гольцев, с ним посылаю переводы рассказов. Прочтите, укажите недочеты. Свое заключение сообщите Гольцеву – мне важно, чтобы мой редактор знал мнение моего автора. Кстати, сколько листов примерно будет переведенный мною материал?

Я заключила договор на 5 листов. Не кажется-ли Вам, что здесь его больше? Я то ведь считать небольшой мастер. О количестве листов пришлите мне справку на русском языке (для издательства). Если рассказы нужны Вам к делу – перепечатайте, эти-же экземпляры, верните с оказией или заказной почтой.

Милый Серго, я видела Вас во сне умирающим и сегодня целый день хожу с ужасной тяжестью на сердце. Пожалуйста, успокойте меня и рассейте мою эту дурь – т. е. напишите как можно скорей.

У Павла Давид Месхи видела I-ую гл. „ვეფხის ტყაოსანი“, переведенную Сандро Канчели. Это здорово и лучшее из всего, что сделано из Ш. Руставели на русском языке.

Привет. Жду.

Ната

Москва, Красная пл. Исторический музей

ნუცა კლდიაშვილი – სერგო კლდიაშვილს

ტფილისი, ვარციხის ქ. 16, სერგო კლდიაშვილს.

23/X-34, სიმონეთი.

ჩემო სერგო!

ჭირიმე, გკოცნით სამივეს, კარგათ იყავით. სერგო, დედა ავით არის, სიცხე აქვს 37,5, სახეზე გასიებულია და თავი ტკივა, ფეხებიც ძალიან ტკივა. სახლის ამბავი დედამ ხომ მოგწერა და ელის შენგან ამბავს. მანამდი ჩხარში არ უნდა, რომ წაიღოს შენი გამოგზავნილი განცხადება. ვარა-ზაშვილთან გაიგე ამბავიო. ფული ერქარება და წყალტუპოს უნდა წავიდეს.

მოინერე დროზე ყველაფერი ამბავი. გკოცნით ყველას.

ნუცა

ნუცა კლდიაშვილი – სერგო კლდიაშვილს

2 ნოემბერი, ჩხარი.

სერგოს ჭირიმე!

ეხლა ეს არის, მახათაძეს ველაპარაკე. მითხრა, რომ ჩვენ უკვე მზათ ვართ, გავაკეთოთ, მხოლოთ ღლონტზე არის საქმეო, აქამდინაც გავაკეთებდით, ღლონტმა გვითხრა, ფულს მოგცემითო. მაგრამ თქვა და ისე დარჩა, თქმათო. ეხლა მისწერეთ სერგოსო, რომ შევიდეს თედოსთან და დააჩქარების ფულის გამოგზავნაო; თუ ფული არ ექნებაო, მაშინ ნება დაგვრთოს, რომ აქ ჩვენი ფული გავიხმაროთო. თედოს მიუცია ორი ათასი მანეთი. ეხლა, სერგო, შენზეა საქმე, თედოსთან შედი და ფული დააჩქარებიე. თუ ფული არ ექნეს, მაშინ აქ ნება დართოსთ, რომ თავისი ფული დახარჯონ და მერე, თედოდან რომ მოუვათ, თავისთვის წაიღებენ. ეს მახათაძის სიტყვებია, ასე მისწერეთ ეხლავე სერგოსო და აბა, შენ იცი. ფული როგორც მოგვივა, ერთ

კვირაში გავაკეთებთო. ყველაფერი საქმე მოთავდა ჩვენსას და სახლზეა მხოლოდ საქმე. აბა, შენ იცი, ლლონტს თუ დააჩქარებო, სხვა ყველაფერი უცეფ იქნება. *Остановка только за деньгами.* რა კარგია მახათაძე, რა მშვენივრათ მიმიღო, დედას ამბავიც მკითხა. ამ წერილს ჩხარის ფოსტაში ვწერ ფანჯარაზე, საძაგელი კალმით და თუ გაიგე ნანერი, კარგი უნდა. დედამ თქვა, წყალტუპოს პუტიოვკას თუ მიშოვიო, თორემ ისე არ ღირს ჩემი წასვლაო. გელით მალე, ჩემო სერგო, ჭირიმე და აბა, შენ იცი, თუ დააჩქარებო. გკოცნით ყველას. მახათაძემ მითხრა, რომ მე ლლონტს გაუგზავნე დეპეშა ამის შესახებო, მაგრამ პასუხი არ არისო და ეხლა სერგომ იხლაფორთოს თედოსთანო, დროზე გამოაგზავნიოს ფულიო.

ნუცა

[1934 წელი]

ვიკტორ გოლცევ – ტიციან ტაბიძეს

Тифлис, 23. XI. 34.

Дорогой Тициан!

Уезжая из Тифлиса, я хочу лишний раз поблагодарить Вас и Нину Александровну за все то исключительное внимание, которое вы обе мне оказали! Из всех тифлисских домов, дом №18 на Грибоедовской является для меня самым близким.

Твердо рассчитываю, еще много поработать с Вами, подготовить совместно и антологию и многих классиков Грузии. Надеюсь, что скоро будем иметь удовольствие встречаться с вами обоими в Москве.

Большой привет Нине Ал., Ните и всем друзьям.

Искренне уважающий и любящий Вас Виктор Гольцев

Очень жаль, что не удалось поговорить с Н. А. перед ее отъездом.

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

Дорогой Серго!

Каждый раз, как я вспоминаю Вашу лезгинку со столовыми ножами, арию Мефистофеля и „умирающего лебедя“, я начинаю весело улыбаться. Вы были в ту ночь неподражаемы. Вообще, мне очень будет недостовать Вас в Москве. К Вам я и раньше относился самым лучшим образом, а в этот приезд я особенно почувствовал дружескую близость к Вам. О Вашей книге новелл не беспокойтесь: я за ней присмотрю. Все будет в порядке. Большой привет Вашей супруге и всем друзьям.

Ух, как стало бросать!

Любящий Вас Виктор Гольцев

24. XI. Вечер

[მოსკოვი, 1934]

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

Москва, б. XII. 34.

Дорогой Серго!

Вернувшись домой, я очень часто вспоминаю Вас. Свое обещание, достать Вам II том Мериме, я выполнил и послал Вам его заказной бандеролью.

Работы у меня множество. Сижу и над редактированием Ваших новелл, с тем, чтобы сдать их в производство до нового года. За свой сборник не волнуйтесь. Я приложу все старания, чтобы он вышел хорошо. Приезжайте, приезжайте к нам в Москву. Устроим в Доме сов. писателя вечер, посвященный Вашему творчеству.

Большой привет Вашей супруге и всем друзьям, без которых я здесь скучаю.

Искренне уважающий и любящий Вас Виктор Гольцев

ბორის პასტერნაკ – ტიტოან და ნინო ტაბიძეებს

Дорогие мои Нина Александровна и Тициан!

Когда я получил тот вечерний стол в конверте, я стал вам писать письмо за письмом. Ах, вы оба такие родные! Но ведь мы столько еще увидим в жизни общего, и столько раз еще и так сильно будем жить друг другом, неправда ли? Так что зачем нам писать друг другу письма.

Мне бы только освободиться сейчас от своей кабалы, от прозы. Долго рассказывать, зачем я ее пишу.

Когда я называю Вас близкими, родными, равными, душевно-понятными – это не пустые слова и не праздные. Приедете, у Клавдии Николаевны спросите.

В неотсланных письмах я Вам о себе писал. Что у меня в душе нечто подобное бутылке с крепким клеем, где в один кусок склеивается лучшее из того что я переживал. Я вам стал перечислять с чем вы у меня связаны: с Роланом, с моей старшей сестрой, с нынешней революционной Германией, явившейся вдруг естественным продолжением Рильке и т. д. И вдруг вспомнил, что Вам ли, Нина, не знать этого строя, когда рядом с Вами живая такая бутылка – Тициан. А Тициан, как там ни верти, оказывается сильнейшем лириком из всех. Я это и раньше знал. Но он слишком близок мне. Как и о себе самом, я не смел этого знать даже про себя. Иногда я им жертвовал совершенно как собою, можете Вы это понять? Однако, слышали ли Вы, что в зале сделалось, когда я недавно от Важа Пшавелы, над которым засыпать начали, и от некоторых других перешел к нему! К Вашим собачкам, Нина, Тициан будет сердцем московской книги, он ее спасает. Но довольно, довольно. А то и это письмо не отойдет.

Когда я увидел „Змеееда“ в виде книги, у меня сердце сжалось от невозможности сказать, кому я ею обязан. Это я должен был бы сказать Е. А.

Первый месяц по возвращении я помнил все места и мгно-

венья в Тифлисе, и они за меня работали. А она была их летящим лицом.

Ей не надо этого говорить, она и без нас с вами это знает. Только знает, как только знает все всегда и Зина, ничего никогда не понимая.

Понимать совсем другой мир, совсем иной стиль и род жизни, это не места и не мгновенья, не Тифлис даже, даже, может быть, не земля, это близкое, случаем подаренная допущенность к делам истории, это участие в ее будущем, это широкий роман с теряющимися границами нескольких особо счастливых, под небом, покрывшим их смыслом одной общей даты. Это клей, о котором была речь выше, это Вы и я, это наши соединенные руки.

Посылаю вам свою летнюю карточку. Ее снимал простой Одоевский учитель, я его не стеснялся, оттого и вышел.

Обнимаю Вас, Тициан.

Ваш Б.

[მოსკოვი, 8 დეკემბერი, 1934]

სერგო კლდიაშვილი – ნიკოლოზ ცხაკაიას

Редакцию газеты „Сталители“.

Редактору тов. Н. Цхакая.

პატივცემულო ამხ. ნიკოლოზ!

პირობა შეგისრულეთ. დავითის მასალები ჩამოგიტანეთ 11-ს. წინა ღამით კი თქვენ თბილისში წასულხართ. ამჟამად სოფელში ვარ დედასთან. დავითის მასალების ჰონორარი დედას უნდა მივცე. დავითის შემოდგომის აზნაურების მდგომარეობაშია და ამჟამად, მაგ ჰონორარის იმედი აქვს. ამ წერილის მომტანი საგანგებოთ გამოვავზავნეთ თქვენთან იმ იმედით, რომ გამოატანთ. ბოდიშს ვითხოვ, პატივცემულო ნიკოლოზ, შეწუხებისთვის, მაგრამ დედას ისე ძალიან სჭირდება ფული, რომ მეტი ღონე არ გვექონდა, უნდა

გამოგვეგზავნა. სურათი და მასალები ამხ. შელეგიას გადა-
ვეცი. კიდევ ბოლიში და წინასწარი მადლობა.

თქვენი პატივისმცემელი სერგო კლდიაშვილი

სოფ. სიმონეთი

13. XII. 34 წ.

გთხოვთ კიდევ, გამოატანოთ ცნობა, თუ რამდენი მიეცით.
P. S. მინდობილობა ფანქრით დავწერე (მელანი არაა) და
ამის მიზეზით, მე მგონია, თქვენი კანტორა უარს არ იტ-
ყვის ფულის გაცემაზე.

ს. კ.

ვანდობ

ამხ. მიხეილ კომნატნის, მიიღოს გაზ. „სიტყვა და საქმის“
რედაქციიდან დავით კლდიაშვილის მასალებში კუთვნილი
და ჩემი ჰონორარიც.

სერგო კლდიაშვილი

სერგო კლდიაშვილი – ნიკა აგიაშვილს

ამხ. ნიკა!

წ. ცხაკაიას ვუგზავნი წერილს და ვთხოვ ჰონორარის გა-
მოგზავნას დავითის მასალებში და ჩემს შენიშვნაში. თუ
ცხაკაია მანდ არ არის, მაშინ სთხოვეთ შელეგიას. დედას
სრულიად არა აქვს ფული და მე ვაიმედებ, რომ თქვენგან
მიიღებს. ნუ მეტყვიან უარს. მე უნდა ჩამოვსულიყავ, მაგ-
რამ შეუძლოთ შევიქენ.

პატივისცემით სერგო კლდიაშვილი

ამხ. ნიკა!

ჩემს შენიშვნაში ჰონორარს არ ვთხოვდი, მაგრამ იქიდან ბი-
ლეთის ფული 30 მანეთი მივეცი და აქედან კიდევ უნდა მივცე.

ს. კ.

პ. ნიკა!

მინდობილობა დაუმონმებელია და ამას ნუ მოიმიზეზებენ,
შენი ჭირიმე.

ს. კ.

[სიმონეთი, 13 დეკემბერი, 1934]

სერგო კლდიაშვილი – პარმენ შელეგიას

გაზეთ „სტალინელის“ რედაქციაში პარმენ შელეგიას.

პატივცემულო პარმენ!

რაც დარჩა დავით კლდიაშვილის მასალებში ჰონორარი, გთხოვთ, ალიოს გადასცეთ. მე თუ რაიმეს მომცემთ წინასიტყვაობაში, მადლობელი ვიქნები. ამხ. ნ. ცხაკაია დამპირდა, გზის ფულს აგინაზღაურებო (კელამ გონორარის ნახევარი დაჯდა!) და თუ ამ პირობასაც შემისრულებთ, სიონში ერთ სანთელს დაგინთებთ. ნიკა აგიაშვილს სალამი.

თქვენი სერგო კლდიაშვილი

[1934 წლის 13 დეკემბრის შემდეგ]

სერგო კლდიაშვილი – ტიციან ტაბიძეს

ჩემო ძვირფასო ტიციანელო!

ახლოა შენი მახინჯაური, მაგრამ ისე მგონია, ცხრა მთას იქით იყო. ძალიან მომენატრა შენი ნახვა, შენთან ყოფნა. გუშინ ჩემთან იყო ნინა და ცოტა შეგიკურთხეთ – გაცილებული ბათუმში ჩასულხარ. აი, ამიტომ არ გაგიკვირდეს, თუ ერთ დღეს უშენობა ველარ მოვითმინოთ და მადეთ გამოვსწიოთ.

აქ ყველაფერი ძველებურად მიჩანჩალობს. მაჩაბლის ქუჩის ბედლამში ჩვეულებრივი სიმყრალე სდგას. გაიგებდი, სიმონ ჩიქოვანზე მოხსენება წაიკითხა ვალერიანმა. რა იყო, რა მოხდა, რითი დასრულდა – გაიგებ, როცა ჩამოხვალ. მე მხოლოდ პირველ სალამოს ვიყავი. მოგწერდი ცოტა რამეს, მაგრამ დახურულ კონვერტსაც ვერ ვენდობი.

სანდრო ჩამოვიდა ქიზიყიდან. იმავე დღეს კატამ გაირბინა მის და მიხეილა ჩავაჯვიშვილის შუა. ამბავი მინიშვილის კაბინეტში დაიწყო (გაგრძელება და დასასრული ალბად ფრიად პიკანტური იქნება!). შეხვდენ ერთმანეთს არიფიონულად, ერთმანეთი მოიკითხეს. სანდრომ უთხრა – პიესაზე ვმუშაობდი, „არსენას“ ვწერო, იქნებ არსენა მარაბდელიც ვუნოდოო. დაცქვიტა მიხეილამ ყურები. ეს კიდევ არაფერი, შემდეგმა უფრო გადარია.

სანდრომ უთხრა: რათ გენყინა, მეც ხომ მაქვს უფლება არსენაზე დავწერო, შენ საკუთრებას ხომ არ შეადგენს ის კაცი. შენ რომანი გაქვს, მე პიესას ვწერ. წერის დროს ვსარგებლობდი სხვადასხვა მასალით – ულენშპიგელით, გერმანიაში გლახთა აჯანყების ისტორიით, ხალხური არსენათი, ყაზბეგის პიესით და ნაწილობრივ შენი რომანითაცო. ეს ველარ მოითმინა მეტრმა (ძალღი მიაკვდა კისერში!). – ცოცხალი ვარ, თუ არაო! – იყვირა. ჯერჯერობით მეტი არაფერი მომხდარა. უნდა ვიქონიოთ იმედი, რომ მიხეილა აწი დაიწყებს საქმის გართულებას და ჩვეულებრივად აქოთდება.

სალიტერატურო გაზეთის უკანასკნელ ნომერში ალბად ნახავდი „გუგულის რჩევა-დარიგებას“. უკვე ისე გადიდკაცებულა, რომ გვარის მონერასაც აღარ კადრულობს. ესეც მეტრია! თუმცა რა საჭიროა, ისედაც გასაგებია, ვინ იქნება ამ სიმყრალის ავტორი. მიხვდებოდი – შენ გკბენს. რა აფხაკურებს იმ უბედურს! შენ მანდ მოისვენე და მოკეთდი – გუგულები ვერაფერს დაგაკლებენ.

ჩამოიტან ალბად კაი-კაი ლექსებს. შენ ხომ ოცნებობდი რამდენიმე ხნით განმარტოებას, დასვენებას და თავის ნებაზე მუშაობას. ძალიან კი გვენატრება შენი ნახვა. ეს დროც ალბად მალე დადგება. გკოცნი ბევრს, ჩემო კარგო ტიცვიანელო.

შენი სერგო კლდიაშვილი

24. XII. 34 წ.

[თბილისი]

ვიკტორ გოლცევ – ტიცინან ტაბიძეს

Москва, 24. XII. 34.

Дорогой Тициан!

Как-то Вы там поживаете в древнем городе Тифлисе? Что поделывает Нина Александровна? Нита должно быть стала совсем взрослой! Ей, как капитану, я припас только-что вышедшие „Морские рассказы“ Станюковича. Не знаю только, посылать ли книгу по почте. Серго Клдиашвили я послал Мери-ме, но до сих пор не получил подтверждения, что заказная бандероль дошла. Напишите о своих планах, о тифлисских новостях. Мы собираемся перед пленумом Правления большой вечер груз. поэзии. Хочу устроить Вам вызов в Москву от ВССП. Большой привет всем друзьям.

Искренне любящий и уважающий Вас Виктор Гольцев

Жена шлет серд. привет.

Под Нов. Год буду пить за здоровье Вашего семейства.

იური ტინიანოვ – ტიცინან ტაბიძეს

28. XII. 34.

Детское Село.

Дорогой Тициан!

Верьте, только болезнь может помешать мне ответить Вам сразу на Ваше прекрасное письмо. Здравница, которую Вы мне прислали, так мила и хороша, что я ее вспоминаю, как свою самую большую удачу или даже „достижение“ за последний год. Я в Детском Селе, отдыхаю, гуляю каждый день, бездельничаю. Село мне нравится, я бы и дольше здесь прожил, да нужно возвращаться. Сабу Орбелиани получил, и как только здоровье позволит, засяду за него. Передайте мой самый сердечный дружеский привет Нине Александровне, Елене Михайловне, Сергею Давидовичу и Ните. Ее выступлений на съезде (кулуары) никогда не забуду.

Поздравляю всех с Новым Годом, который совершенно неожиданно наступил – и крепко обнимаю Вас, дорогой друг.

Ваш Ю. Т.

Дорогие друзья! И это письмо затерялось, и я в отчаянии, что Вы можете подумать, что я не отвечаю Вам с каким-либо предвзятым намерением. Болею, пишу, снова болею, etc – вот почему не пишу Вам. Часто о Вас вспоминаем и всегда любовно. Поклон всем милым друзьям, пославшим мне привет.

Ваш Ю. Т.

გრიგორი სოროკინ – ტიცინან ტაბიძეს

Ленинград, 29/XII – 34 г.

Уважаемый Тициан Юстинович,

Рукописи Ваши получили. Ждем обещенных Вами транскрипций и комментария.

Крайне важно, чтобы мы получили все материалы в самое ближайшее время, т. к. возможен переход „Библиотеки Поэта“ в другое издательство.

Крепко жму руку.

Г. Сорокин

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

Москва, 31 декабря 34 г.

С Новым Годом, дорогой Серго!

Старый год прошел не зря, ибо мы положили начало хорошей грузино-русской литературной дружбе. Но почему Вы называете меня в письмах по имени и отчеству? Мы же условились, отчества откинуть. Вашу книгу новелл я отредактировал, отшлифовал перевод и составил примечания.

ნია. Думается мне, что теперь всё пройдет хорошо. Но зато переводчица, крайне ревниво относящаяся к каждой своей фразе, будет ворчать, когда увидит тексты, исправленные мною. Но я твердо уверен в том, что перевод стал значительно лучше и вежливо, но непреклонно отведу ее претензии. Н. Н. переводчица хорошая, но все же язык у нее корявый. Не сомневаюсь, что Вы будете на моей стороне.

Большой привет Вашей супруге да всем друзьям.

Любящий и уважающий Вас Виктор Гольцев

ალექსანდრე სიგუა – ნიკოლო მინიშვილს

1934 წელი.

ბატონო ნიკოლო!

მოსკოვში თქვენი გამგზავრების შემდეგ ხშირად შემოდინენ მხატვრული ლიტერატურის განყოფილებაში ქართველი მწერლები: კონსტანტინე გამსახურდია, მიხეილ ჯავახიშვილი, ტიცვიან ტაბიძე, პაოლო იაშვილი და სხვები. მიხეილმა მთხოვა, თავისი წიგნების დაბეჭდილი თაბახები და მივეცი. გიორგი ლეონიძეს ჯერ არ წარმოუდგენია თავისი ლექსების კრებული. კონსტანტინეს აინტერესებდა, თუ როგორაა მისი წიგნის „გოეტეს ცხოვრების“ რომანის ბედი. ვალერიან გუნიამ მითხრა, სად არის ნიკოლო-იულიუს კეისარიო. ვალერიან გუნიას ხელშეკრულება გაუფორმე „რევიზორის“ გამოცემაზე. განყოფილებაში მეორე თარგმანიც იყო დავით კასრაძისა. ვალერიანი დიდხანს იჯდა ჩემთან და ბევრი საინტერესო ამბები მიაშობო ილიასა და აკაკის, ვაჟასა და ალექსანდრე ყაზბეგის ცხოვრებიდან.

პეტრე სამსონიძის წიგნის შესახებ დიდი ამბავია ატეხილი, მგონი, ბერიამ დაურეკა ბიბინეიშვილს და არ ვიცი, რით დამთავრდება.

თქვენი მოყვარული საშა სიგუა

მარიამ მაჭავარიანი – სერგო კლდიაშვილს

შვილო სერგო! ჩემს გაჭივრებას გოგი გეტყვის. რა მომარჩინეს ამ ზამთარში, ჩემი სახლი დაინგრევა, ლამფები ცვივა. ამ ხალხს ბინა არა აქვს, რომ დაწვენ. რა ვქნა, რა ვიფიქრო, დარჩა სახლი საძაგელ მდგომარეობაში. მეც ამ სახლში უნდა დავლიო სული. ჩემო სერგო, ისე არის საქმე, სერგოს ჭირიმე, ნუცას მიეცი 260 მანეთი, მაგეც ცოდვა არის. მე გწერდი, მართებს მაგისი, სიმიდი რომ ვიყიდე მაშინ. მიხაილის კიდო ორი თვის მისაცემი არის და მთხოვს. მე ერთი კაპიკიც არა მაქვს, საპონი რომ ვიყიდო, არა მაქვს. განუხებ, მაგრამ აბა ვის უთხრა ჩემი გაჭივრება. შენ მოგელი უთუოდ, სამშაფათს ცხენს დაგახვედრებ პლადფორმაზე; რაც უნდა ცუდი ამიდი იქნეს, მოდი. გაიგეთ ჩემი გაჭივრება; სიმშრალე არ არის. მე, ჩემო დედა, სად შემიძლია იმის ხლადფორთი, რომ რაჭიდან ყავარი მოვიტანო, ვინ წავა, რა უნდა მიცე ეხლა. იფიქრეთ და თუ თქვენ შეიძლებთ ხლადფორთს, კი ბატონო, მეტი მე არ შემიძლია. თუ გაუძელი ჯავრს, გამიძლია, თორემ თქვენი ჭირი წამილია.

ვაკოცებ სონიას და ლიალიას ბევრს, გოგიმ ვერაფელი წამოილო, შენ რომ ჩამოხვალ, წაილე, რაც იქნება.

შენი დედა

[სიმონეთი, 1934]

მარიამ მაჭავარიანი – სერგო კლდიაშვილს

შვილო სერგო! ქუთაისში წასვლა მინდა. გავხთები მათხოვრათ, იქნებ ვიშოვო სახლის სახურავი; სახლი დალპა, დათიკო ჩხეიძეს შევეხვეწებ, იქნებ ფესტი გამომატანოს. აქ მოიტანა ბესარიონის სერგია. მშვენიერია, ოღონდ შელება უნდა, ადვილი მოსატანია და მჩატე, იაფიც დაჯდება. წავალ, ვთხოვ, იქნებ უმფრო იაფ ფასებში მომიხერხოს; ყოფილი მთავრობის დაწესებულებაში ტრესტში, ფუთით ღირს (42) მანეთი, მე იქნებ უმფრო იაფ ფასებად მომცეს.

მაქედან რომ მიმართვა იქნებოდეს, მაშინ ადვილათ ვიშოვი, ისე ბევრი არის ამ ფასებში. მხოლოდ თუ ფული მექნება. აქეთ მიხაილი მყავს მეოთხე თვეა, არაფელი მიმიცია, რა ვქნა, არ ვიცი. მე მინდოდა ჩამოსვლა, მაგრამ რა გავაკეთო. თუ არაფელი იმედი იქნეს, სახლს დავარღვევ, ორ ოთახს ავაშენებ და დანარჩენ ფიცარს გაკეთებაში მივცემ, აბა, რა ვქნა. ერთი ჩამოსულიყავი და უმფრო დარწმუნდებოდი. მე, ჩემო დედა, კი არ გავალებ, თუ შენუხდები, მაგრამ თითონ იფიქრე და ისე მოიქეცი. მე თუ რამე მაქვს, ჩემი თავისათვის არ ვიხმარ, უნდება ისევე დასაქცევ ოჯახს. თუ არ გინდათ, მაშინ ნუ შენუხთებით მარტო ჩემთვის, როგორც იქნება, ვიძალღებ და წკნელს მოვირაგვავ და ისლით გადავხურავ და შევალ შიდ. ეს ნუ კი გენყინება, შენ არ გავალებ, შვილო, მხოლოდ მრცხვენია, აბა, ვის მივმართო, მითხარი. მეგონა, ჩამოხვიდოდი და ერთ რამეს გადამიწყვეტიდი. შენ არ გცალბია, გეყოფა შენი ცოლშვილი, ვიცი, მაგრამ მოიფიქრე, შენი გამზრდელი სახლი, სიტყვით უნდა მომხედო, სხვაზე ხომ არ განუხებთ არავის და ისე ნუ გამიგულისდები. როგორც გავს, ბავშაც არ მიგზავნი, შენ სულ არ მოიხედე აქეთ. ნუცამ კი მითხრა, სერგო და ლიალია ჩამოვლენო, მაგრამ არ მჯერა. ლიალიას და სონიას ვაკოცებ.

[სიმონეთი, 1934]

მარიამ მაჭავარიანი – სერგო კლდიაშვილს

შვილო სერგო!

როგორც იქნა, ველირსე სახურავს, მაგრამ კიდო დიდი ხლაფორთი უნდა ანი. ლურსმანი უნდა ყავრის და ლარტყის დიდი ლურსმანიც დაჭირდება უმფრო ცოტა გადასაკიდლების. ასე რომ ეტყვი, თითონ ამოგიჩვენე, იციან, როგორი უნდა. სინა უნდა ყავარს, თორემ თხელი ყავარი არის და სულ დასკდება, ლურსმანს ვერ მოიკავებს. სხვა კიდო, ფინები სულ არცერთი არ ვარგა, ყიდვა, მოტანა უნდა. ცხრა ხე არის კიდო ზევით გამოსაცვლელი, დამპალი არის. რა ვქნა, მე რათი ვქნა ეს ყორიფელი, ოსტატს ვნახავ და მოველაპარაკები. მხოლოდ შენი აქ ჩამოსვლა არის საჭირო.

როგორ არის საქმე ფულის შესახებ? მე არაფელი არ ვიცი, ოსტატი კიდეც რომ დავაყენოთ, წინდანინ უნდა ნახე-ვარი; ამის საშვალეა თუ არის, მე ეს არცეთი არ ვიცი, თუ დროზე არ მოვაგვარეთ ყორიფელი, მერე ამიდები ცუდი დაინყოს, რალა ვქნათ. ჩემი აბანოზე წასვლა ჯერჯერობით არ ხერხდება და მერე კი, თუ არ წავედი, ძალიან ცუდათ მაქვს ფეხები, ძლივს დავდივარ. პოკოც გეტყვის აქაურ ამბავს. რა ვქნა, ვერავის ველარ ვშოულობ მოსახმარებლად და ყურძენი რითი მივინახო, თუ ერთი თვით კაცი ვიშოვო, დავიყენო თუ არა, ჭურებს გარეცხა უნდა, ყურძენს შემოტანა; საქირაოს დლიურათ ვერავის ვერ ვშოვობ. თუ ჩამოხვალთ, კარგი იქნება, თორემ მოინერე მაინც.

რომ მქონდეს ეხლა ფინები და სხვა, ეხლავე დავაყენებდი ოსტატს, მერე უმფრო ძნელი იქნება კეთება. რაც გაგენყოს, დაუჩქარე, სერგო, თორემ კიდო დარჩება გაუკეთებელი და სახლი დაინგრევა, იცოდე. ეხლა ძალიან გადანეული არის სახლი, იქნებ ესეც გავასწორებინოთ.

სონიას და ლიალიას, ანიას ვაკოცებ.

შენი დედა

[სიმონეთი, 1934]

მარიამ მაჭავარიანი – სერგო კლდიაშვილს

სერგოს ჭირიმე,

ნუცა გეტყვის აქაურ ამბავს. თუ შემომხედავთ, კარგი იქნება. ხომ იცი და ნუცაც გეტყვის, ერთი გროში აღარ გამაჩნია. ლურსმანი თუ დროზე არ მომაშველე, კაცი გამიცდება და სახლი რომ გადაიხდება, შეჩერება აღარ ივარგებს. ერთ სიტყვით, სერგო, გამოიანგარიშე და ისე მომიწყვეთ ეს საქმე, აბა, მე რა ვქნა. მეც ვერ ვარ კარგათ. რავა იქნება, არ ვიცი. ნუცა გეტყვის ყორიფელს.

დედა

იოდი უნდა დედას. ქალაღდი გამომიგზავნე.

[სიმონეთი, 1934]

სერგო კლდიაშვილი – მარიამ მაჭავარიანს

დედა! გიგზავნი 450 მანეთს. გიგზავნი სინას, რომელშიაც 74 მანეთი მივეცი. არ დაინუნო იმით, რომ წვრილია. ვისგანაც ვიშოვე, მითხრა, რომ ეს მიაქვთ კრამიტისა და ყავრისათვისო. სინა 8 კილოზე ცოტა მეტია. ლურსმანი ჯერ არ მიუღიათ საწყობში და ამ სამ-ოთხ დღეში აუცილებლად იქნება; სვირში ამბროლაძესთან დავტოვე ერთი იაშვიკი ლურსმანი, აიტანეთ ის, აჩვენე ოსტატს, რამდენი უნდა კიდევ და გამოადგა თუ არა ეგ ლურსმანი. აბროლაძემ, როგორც გითხარი, მითხრა მაშინ, რომ რეიკები ეღირება 382 მანეთი და რალაც კაპიკები. ლარდაყინების ფულს დათულას გამოვატან; ამ დღეებში ჩამოვა. მანამდე გამოართვი სიმონს ხეები და ფულს დათულა ჩამოუტანს. ოსტატსაც დროით მივანვდი ფულს. დროით გაყიდე, შენი ჭირიმე, რაც გასაყიდელია და მოიხმარე. ნუცას გამოატანე დაწვრილებითი წერილი, რა მდგომარეობა გაქვს. ყველაფერს მოგანვდი. რეიკები აიტანეთ.

შენი სერგო

[თბილისი, 1934 წელი]

1935

ნიკოლოზ ცხაკაია – რაჟდენ გვეტაძეს

სიტყვა და საქმე – რედაქტორი.

2. I. 1935 წ.

ამხ. რაჟდენ!

თქვენი ნოველა „ლაშა“ მივიღეთ. ძლიერ კარგია და მეტად გაგვიხარდა მისი მიღება. იბეჭდება მორიგ ნომერში – №10. ძალიან გთხოვთ, არ შეწყვიტოთ თანამშრომლობა და სისტემატიურად გვიგზავნოთ, როგორც ნოველები ისე ლექსებიც. კარგი იქნება, თუ ზოგი მათგანი ქუთაისის ცხოვრებიდან იქნება აღებული.

ეხლა გიგზავნით ას მანეთს კუთვნილ ჰონორარის ანგარიშში და დანარჩენსაც მალე გადმოგიგზავნით.

მეგობრული სალამით ნიკ. ცხაკაია

[ქუთაისი]

ბორის ბრიკ – კოლაუ ნადირაძეს

6. I. 35 გ.

Дорогой Колау!

Простите, что до сих пор не высылал Вам книжку своих переводов, которая украшена Вашими стихами, наиболее искренними из всех там помещенных.

Благодарю Вас за то, что Вы дали мне их перевести. Благодаря им книжка не носит сплошь официального характера. У Вас уже не мало поклонников в РСФСР, благодаря переводам Пастернака, но число их еще увеличилось. Многие – и литераторы и просто русские читатели – особенно выделяют Ваши стихи, как и стихи Чичинадзе („Аналогию“) за то, что они не стремятся подкупить своей „темой“, а берут только искус-

ством и чувством. Надеюсь получить от Вас новые подстрочники, которые не успел выпросить у Вас ввиду своего поспешного отъезда осенью. Между прочим, „Приход Осени“ я напечатал еще до выхода книжки в ленинградском журнале „Резец“. К сожалению, не имею сейчас номера этого журнала.

Что пишете? Как живете? Пишите мне пожалуйста, дорогой Колау, ибо в Вашем освещении дела грузинские и тифлисские для меня были бы интереснее всего и Вы правдивее всего и безбоязненно всего могли бы описать их.

Дружески жму Вашу руку. Привет Вашей уважаемой супруге.

Ваш Борис Брик

P.S. Привет Тосе Петренко. Жду его стихов, которые не успел забрать осенью.

Ленинград, 19, Глухозорская 19 кв. 2. Борису Ильичу Брику.

პარმენ ლორია – სერგო კლდიაშვილს

7/II. 1935 წელი.

ამხ. სერგო!

მართალია, პირადი თქვენი ცნობა არა მაქვს, მაგრამ ეს გარემოება არ მიშლის ხელს, გთხოვოთ ზოგიერთი რამ და იმედიც ვიქონიო თქვენგან თანაგრძნობის.

აჭარისტანის საბჭ. მწერლების ორგანიზაციას გადაწყვეტილი აქვს მამათქვენის, ჩვენი საყვარელი დავითის სახელი უკვდავყოს აჭარისტანისა და განსაკუთრებით კი ბათომის მშრომელ მოსახლეობისათვის. ჩვენ გადავწყვიტეთ, ერთ-ერთ ქუჩს უწოდოთ დავითის სახელწოდება (ეს ადვილია), გამოვარკვიოთ ბინა, რომელშიდაც ცხოვრობდა დავითი და აღნიშნულ შენობას გაუკეთოთ სათანადო ნიშანი. პირადად მე, ვაგროვებ მასალებს დავითის მოღვაწეობის შესახებ ბათომში, ბევრი საყურადღებო მასალები აღმოჩენილი მაქვს, მაგრამ ამით არ ვკმაყოფილდები. აქაურ მცხოვრებთან შორის, რომლებიც დავითს პირადად იცნობდენ, ისეთი ვერავინ აღმოვაჩინე, რომელსაც მიეთითებოდა იმ ბინაზე,

რომელშიაც ცხოვრობდა დავითი და ამიტომ გადავწყვიტე თქვენთვის წერილის მოწერა (მისამართი შემთხვევით გავიგე). მინდათ, გთხოვოთ, თუ გახსოვთ ან გაგიგონიათ, მომწეროთ მისამართი ან ადგილმდებარეობა იმ სახლისა, რომელშიაც დავითს უხდებოდა ცხოვრება. ამას გარდა, შეიძლება დარჩენილია ხელნაწერები (დაუბეჭდავი) და ვინაიდან ამ მოკლე ხანში ჩვენი გაზეთის „ლიტერატ. აჭარისტანის“ ერთ ნომერს უშვებთ ძველი ბათომის სახის მისაცემად და ამ საქმეში ყველაზე ძვირფასი ჩვენთვის დავითის ნაშრომებია, გთხოვთ, გამოგვიგზავნოთ (სასყიდლით).

შეიძლება, ამ ბათომის მეისტორიე ადამიანის არქივში ინახებოდეს მაშინდელი ბათომის სურათები, მოღვაწეების (ვოლსკი, ასათიანი და სხვ.) პორტრეტები, ან მიმონერები და ვინაიდან ჩვენთვის ისინი ძვირფასი იქნება, ნუ დაიზარებთ გამოგზავნას და, გარდა იმისა, რომ შეძლებისდაგვარად გადავიხდით მათ ღირებულებას, დიდად მადლობელიც ვიქნებით პირადათ თქვენი.

ველოდები პასუხს.

*აჭარისტ. საბჭ. მწერლების კავშირის მდივანი –
პარმენ ლორია*

მასალები გამოიგზავნება ამ მისამართით: ბათომი, ცხაკაიას ქ. №54, პარმენ ლორია

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

Дорогой Серго!

Я давно не писал Вам из-за того, что был ужасно занят. Меня обременяли всевозможные заботы – и личные и общественные. В плане семейном меня очень беспокоило здоровье моей жены. В левом легком у нее появился новый туберкулезный очаг. Но, к счастью, он не стал быстро увеличиваться.

В плане общественном всю вторую половину января я занимался подготовкой вечера грузинской поэзии. Вся основная работа легла на меня. При плохом качестве аппарата на-

шего ВССП пришлось мне не только подготовить программу вечера, но и позаботиться о всех мелочах, вплоть до списка вин для банкета. Потом мы все поехали в Ленинград. Там мне тоже пришлось повозиться. Но результатами я удовлетворен: оба вечера удались; грузинских поэтов встречали очень приветливо и сердечно.

Книга Ваших „Грузинских новелл“ находится в наборе. Благодаря тем поправкам, которые я внес в текст по согласованию с Вами, всё обошлось благополучно. Что же касается художественного оформления Вашей книги, то оказалось, что Тамара Григорьевна Абакелия так и не получила двух писем от нашей Графической части. В Москве я свел ее с кем надо и сейчас она засела здесь за работу. Сроки ей теперь даны самые минимальные. Думаю, что она с иллюстрированием книги справится удачно. За все этим делом я послежу.

Очень хотелось бы Вас повидать. Интересно было бы узнать подробности о Вашей пьесе. А как большая повесть или роман? Вероятно, из-за пьесы Вы отодвинули прозу в сторону.

Ужасно жаль бедного Валериана Ивановича. Он так давне не был в Москве и ему так хотелось пожить в Москве, в Ленинграде – и вдруг телеграмма о смерти матери! Все эти дни после его отъезда я очень часто вспоминал о нем.

А о Вас, дорогой Серго мы вспоминаем тоже очень часто, но в более веселых тонах. Вместе с Ниной Александровной, Тицианом и другими мы уже не раз пили за Ваше здоровье. Собирайтесь ли Вы конкретизировать свой план поездки в Москву? Сейчас ехать я не очень советую, ибо предстоящий пленум не даст возможности устроить Ваш вечер должным образом. Лучше приехать в апреле или в конце марта.

Передайте мой большой привет Вашей супруге и всем тифлисским друзьям.

Любящий Вас Виктор Гольцев

P. S. Через Нину Александровну я пошлю Вам „Альманах

грузинской прозы“, в котором напечатан Ваш „Властитель Лашхети“. Оформлен он довольно хорошо.

Спасибо Вам за ласковые слова, сказанные в последнем письме. Ваше хорошее отношение ко мне я очень ценю. Искренне люблю Вас как хорошего, настоящего писателя и обаятельного человека.

Крепко жму Вашу руку.

Ваш Виктор

16. II. 35, Москва

ზორის პანტონაჟ – ტიტან ტაბიძე

10. III. 35, вечер.

Дорогой Тициан,

Утром я проснулся в 8 часов. Зина говорит – все таки я на твоём месте проводила бы Тициана. Я так и думал сделать. В начале десятого, ещё неумытый и неодетый я позвонил Жанго, чтобы узнать точно, когда и с какого вокзала отходит Сочинский. Он сказал, что в 10-30. А мне ещё надо было умыться и совершить все утренние условности. Я легко примирился с мыслью, что прозевал проводы: 1) Вы этого не хотели; 2) Вы ещё в сознании моём были здесь, отъезд ещё не совершили, мириться с фактами было ещё легко.

Дальше всё пошло чрезвычайно глупо. За весь год я не помню более грустного и бездельного дня. Я присел за работу. Она не клеилась, всё валилось из рук. От какой то беспричинной грусти мной овладела сонливость, мне казалось, я за столом усну. Я прилег, провалялся с час, не засыпая. Потом пошел в город по делам. На Никольской встретил Паоло. Он сказал, что поезд отходил в 11.30. Я мог ещё свидеться с Вами, на чудесном утреннем воздухе! От этого известия настроение мое не улучшилось. Из Гихла я пошел к Евг. Вл. Она на меня в обиде, между нами произошел печальный разговор. Я вышел на Тверск. бульв., посмотрел на часы: всё ещё 2 часа

дня, серое северное предобеденное время, а грустных происшествий уже столько, что по ощущению пора бы уж и вечеру, а все – день.

Дома отдохнул, снова попробовал писать. Я вдруг совсем забыл, как это делают. Такой опустошенности я давно не испытывал. Тут я только понял, что Вы уехали, что не созвонится с Вами сегодня, и Вас не увидеть.

Вы думали, Тициан, что Ваше пребывание понижает мою производительность. А как я, пока Вы были в Москве, работал!! И вдруг, точно все лишилось цели, серая обезсиливающая пустота.

Что же будет с работой, если это повторится завтра? Тициан, у меня к Вам просьба: может быть в апреле я позволю себе короткий перерыв. Приготовьте и пришлите к этому времени несколько наиболее лирических своих подстрочников (с фонетикой!), типа переведенных, с природой и метафорами, тряхнем же стариной в Известиях и Кр. Нови! Сделайте это, повернем время вспять, я опять, как вначале, хочу немножко посидеть над Вами и Паоло. Пусть не обижает Вас, что эта просьба высказывается при наличии у меня неиспользованных Ваших подстрочников. Я прошу об этом без всякой логики и связи: может быть, несмотря на просьбу, я переведу что ниб. именно из них. Но при беглом обзоре я под натиском нареканий, вызываемых моей собственной позицией, немного пугался откровенной глубины и сложности большинства из них. Сделайте это, Тициан. А может быть и не делайте. Как хотите.

Мне трудно будет без Вас, я не скоро опять свикнусь с Вашим отсутствием. Прощайте, мой дорогой. Поцелуйте Нину и Ниту. Я знаю, что Вы иногда будете думать обо мне: не заставляйте себя писать мне, я знаю, как это нашему брату, писателю, трудно. Обнимаю Вас.

Ваш Б.

Выразите, пожалуйста, мое соболезнование Валериану Гаприндашвили. Я свинья, что не написал ему. Расскажите, как

поразило и потрясло нас это событие как раз после ночи с Сельвинским.

[მოსკოვი]

ნატა ჩხეიძე – სერგო კლდიაშვილს

21-III-35.

Милый Серго,

со времени моего отъезда не знаю о Вас ничего – и после дружеских писем, какими Вы меня баловали, это очень трудно. Пожалуйста, напишите. Как дела деревенские? Покрыт-ли дом? Как дела Вашего производственного романа? Есть надежда, что к третьему кварталу новеллы выйдут, наконец – и я очень этого жду. Мне сдается, что это будет книгой наибольшего успеха из всех грузинских книг на русской почве.

„Бата“ меня волнует и бесит, восторгает и злит. Я исчерпала весть запас своего цинизма и чувствую, что это сотая доля того, что нужно. Граблю его силу, накапливаю слова, ловлю на лету и вижу их во сне. Есть один ужасный порок у этой вещи: смакование, грозящее перейти в жвачку – до чего он растянут при сюжетной своей дряблости: надо избежать всего этого в переводе – а все это – особые трудности.

Я попрежнему мытарствую без комнаты. Сейчас прилагаю все усилия ликвидировать свой кочевой строй.

Что у Вас дома? Как Соня и грациозная Ваша дочка? Пожалуйста, пишите.

К Вам просьба: вышлите мне срочно „Гео“ (оставленный мною у Вас) и моего „Андрюшу“. „Гео“ хочу тиснуть здесь в журнал. 30-го марта в Тифлис едет Фатьмуша – и Вам обо мне расскажет. Привет Вам и Вашим. Жду.

Ната

Пишите по адресу: Москва, Улица 25 Октября, 10, Гослитиздат.

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

Дорогой Серго!

Большое спасибо Вам за Ваше сердечное, дружеское письмо, которое глубоко тронуло и меня, и мою жену. В частности, благодарю Вас за внимание, проявленное к здоровью моей жены. Что касается Махвиладзе и ее тебецкой медицины, то наши врачи смотрят это косо. Думается мне, что заглазно, по одному диагнозу ей будет трудно распознать болезнь (тем более – „гематогенную“ форму). Сейчас жене настолько лучше, что врачи вообще перестали давать ей лекарства. Зато передо мною стоит сложная проблема устройства ее на лето в прохладном месте. Крым и побережье Кавказа не годятся. я подумываю о Боржоме, или Бакуриани, или Шови, или просто о Коджорах. Буду действовать после новой консультации врачей. Возможно, что Литфонд Грузии мне поможет в этом деле. О моей затее со сборником, посвященном Грузии (к 15-летию советизации), о специальных номерах „Наших достижений“ и „30 дней“, о проекте поездки группы наших писателей в начале этого лета в Грузию для собирания материяла – наверное, Вам уже рассказал Тициан.

Что касается Вас и Вашего творчества, то я Вас нисколько не „раздул“, как Вы мне пишете. Я самым искренним образом считаю Вас крупным писателем и наконец, что некоторые люди в Грузии недостаточно ценят Ваше творчество. Поэтому я и стараюсь „пропогандировать“ Ваши произведения у нас. Могу Вас порадовать, что „Гио“ в переводе Наты Чхеидзе (выправленном мною) я передал Н. С. Тихонову и он будет напечатан в №3 ленинградского журнала „Звезда“ вместе с моей статьей о Вас. Статья большая – примерно 3/4 печатного листа (формы, как говорят у Вас).

Гослитиздатовский сборник Ваших новелл подписан мною к печати. Отредактировал я его тщательно. Относительной ошибок Наты Чхеидзе в новелле „Пропасть“ не беспокойтесь: я сам давно уже заметил ошибку и выправил ее в рукописи.

Когда-нибудь я покажу Вам, как я правил переводы. Почти все страницы стали лиловыми от моих мелких поправок (перевода). Для того, чтобы сдавать книгу в набор, пришлось заново перепечатать все тексты. Ошибок против русского языка, неуклюжих фраз с неправильной расстановкой слов у Наталии Николаевны было очень много. Кое-что она явно путала. Например, во „Властителе Лашхети“ восставшие крестьяне у нее поднимали вверх щиты. Я исправил на копья. Тем не менее, я считаю Нату Чхеидзе хорошей переводчицей, ибо у нее есть самое ценное качество: понимание художественного образа. Едвали она будет довольна моей правкой (увидит, когда книга выйдет из печати), но мне кажется, что Вы мою работу одобрите. Я потратил на нее много времени, работая с интересом.

Вот относительно печатания этих же переводов в Закгизе придется Вас огорчить. Без особого разрешения Гослитиздата ни Вы, ни Ната Чхеидзе не имеете права печатать их отдельной книгой в другом издательстве. Однажды такое параллельное печатание было разрешено в отношении „Долой кукурузную республику“ К. Лордкипанидзе и Закгиз надул Москву, выпустив свое издание раньше, вопреки соглашению. Больше такие штучки Закгизу разрешаться не будут вовсе. Я думаю, что понадобится второе издание. Если же Гослитиздат почему-либо не станет переиздавать „Грузинские новеллы“, тогда можно будет разрешить сделать это Закгизу. Но это надо будет тогда оформить официально в письменном виде.

Очень интересуюсь сборником рассказов Вашего отца. Постараюсь включить сборник его произведений в план 1936 г. по Гослитиздату. Вообще же работа в таком неповоротливом и бестолковом заведении, как Гослитиздат, мне ужасно надоела. Уж очень много времени отнимает у меня редакторская работа. Мало возможностей остается писать статьи. Учтите, что наряду с интересными произведениями, приходится редактировать вещи очень посредственные и браковать много заведомой дребедени, наживая себе врагов.

Очень интересуюсь дальнейшим развитием литературно-об-

щественной жизни Грузии. Продолжайте сообщать мне все новости. А нашему дорогому бездельнику Тициану (на которого я не могу сердиться) напомните, пожалуйста, об антологии и о подстрочниках к его собственному сборнику стихов. Тициан обещал написать мне немедленно по возвращении в Тифлис но пока молчит. Хочу знать поподробнее о Вашей пьесе, о том „как живет и работает Серго Клдиашвили“ (это я вспомнил название книги Сергеенко о Толстом). Надеюсь, что у Вас дома всё обстоит благополучно, что все наши общие друзья процветают. А Наталия Георгиевна Вачнадзе дважды (как я это узнал стороной) была этой зимой в Москве, но ни зайти в мою скромную хижину, ни позвонить по телефону не соизволила. Дас! Надеюсь, что Елена Михайловна меня забыла не окончательно. Что подельывает Мицишвили? Уехал ли он в творческий отпуск? При случае передайте ему, что новую книгу его прозы мы хотим ориентировно включить в план 1936 г. В ближайшие дни начну редактировать для „Литературного наследства“ переписку Брюсова и Блока, писать к письмам вступительную статью и комментарии. К работе над русскими символистами, которыми я занимался в прежние годы очень много, я возвращаюсь с охотой.

Погода в Москве противная, переменчивая, ветряная; то тепло, то снова холодно. Черезчур ранняя весна сменилась слишком поздней зимой. Все чихают, кашляют, злятся. Я тоже. Хочется тепла, настоящего, ласкового, южного. Однако, всему на свете приходит конец. Пора кончать и мое письмо. Получилось оно длинное.

Моя Юлия Сергеевна благодарит Вас за заботы о ее здоровье и просит передать Вам и Вашей супруге большой привет. Кстати, она – большая ценительница Вашего дорования.

Будьте здоровы и благополучны, дорогой Серго! Всех друзей, живущих в славном городе Тифлисе, я сейчас не перечисляю, но Вы сами знаете, кому надо поклониться от меня.

Крепко жму Вашу руку.

*Любящий и уважающий Вас Виктор Гольцев
Москва, 22 марта 1935 г., ночь.*

ტიციან ტაბიძე – ?

...მთელი შეგნებით მოგმართავთ თქვენ და განვაცხადო, რომ გაზეთ „კომუნისტში“, №71, 24 მარტი, 1935 წ. მოთავსებული წერილი არ დამიმსახურებია. იქ სრულიად მიჩქმალულია ჩემი განვლილი წლების მუშაობა და აშკარად დამუშავების ხასიათს ატარებს, რადგან ამ წერილს შეუძლია, ერთგვარ სიგნალად გახდეს ზოგიერთ კრიტიკოსებისათვის, რომელთაც წარსულში ჩემზე ბევრი უმართებულოც დაუნერიათ, და ეს უეჭველად ასე იქნება, რაც მე სრულიად დამიკარგავს მუშაობის სტიმულს და გამანადგურებს. გთხოვთ, თქვენი ავტორიტეტით დაავალოთ მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელობას, გაერკვეს ამ საქმეში და ამარიდოს მე ასეთი განსაცდელი.

მე ეხლახან დავბრუნდი მოსკოვიდან, სადაც დავესწარი საკავშირო მწერალთა კავშირის პლენუმს, რომელიც სწორედ მარქსისტულ კრიტიკის საკითხებზე სათათბიროთ იყო მოწვეული და იქ უპარტიო მწერლების დამცირებას ადგილი არ ჰქონია. და რაც საერთოდ პრესაშია, ამის გარდა, მე მაკვირვებს, რატომ მაინც და მაინც მე ვიქენი ამოღებული ნიშანში, ასეთი ძველი შეცდომები რომ არ ჰქონდეს, საქართველოში მწერალი ძვირად მოიპოვება. განმეორებით ბოდიშს ვიხდი ამ ბარათისთვის, მით უმეტეს, რომ არ მაქვს იმედი, შემდეგშიც არ მომიხდეს კიდევ თქვენი შეწუხება, მაგრამ მე ვერ ვძლიე ჩემ ალელვებას.

[24 მარტის შემდეგ, 1935]

ვალერიან გაფრინდაშვილი – შალვა რადიანს

ამხ. შალვა! მე გავეცანი ლერმონტოვის „მწირის“ თარგმანს, შესრულებულს ამხ. ტერენტი ქეცხას მიერ. ზოგიერთ ადგილებს დაჭირდება გასწორება, საერთოდ კი თარგმანი ლირსეულია.

პატივისცემით ვ. გაფრინდაშვილი

2/IV – 35 წ.

[თბილისი]

სურვენი მაკაშინი – ტიტონი ტაბიძის

16/IV-35.

Москва.

Глубокоуважаемый Тициан Юстинович!

Редакция журнала „Литературное Наследство“ обращается к Вам с нижеследующим.

Один из очередных сборников нашего издания будет специально посвящено публикации материалов по истории франко-русских литературных взаимоотношений XVIII-XIX столетий. Книга выйдет одновременно на русском и на французском языках. Она строится, как и все наши сборники, почти исключительно на публикации различных материалов, разысканных нами в архивах. Количество и ценность этих материалов весьма значительны. Мы располагаем более чем 600 автографами – документами различных французских писателей, которые были так или иначе связаны в своей деятельности с Россией. Кроме публикации сборник включит в себя ряд исследовательских статей. Темы их будут связаны с изучением различных проникновений французской литературы в русскую литературу и с изучением русских реакций на эти проникновения. Далее, войдут в сборник различные мемуары, сообщения, обзоры и т. д., также построенные в основном на неизданном архивном материале.

Ценность привлеченного документального материала позволяет нам надеяться сделать наш сборник значительным и интересным не только для нашей, но также и для французской литературно-научной общественности.

Однако, мы находимся еще в начале нашей большой работы. Внутренняя композиция книги настоятельно требует включения в нее ряда тем, для которых нам трудно найти здесь соответствующие материалы. Таковы, например, темы, относящиеся к изучению связей французской литературы с нашими национальными литературами в их прошлом. У нас

уже есть в частности, материал для небольшой публикации о влиянии французской литературы на украинскую. Но у нас нет пока никаких документов, выясняющий вопрос о роли и значении французской литературы в историческом развитии грузинской поэзии, в частности, в творчестве „голуборожцев“. Мы обращаемся к Вам в первую очередь с просьбой авторитетно разъяснить нам в какой мере научно правомочна вообще тема о влиянии французской литературы на грузинскую, целесообразно ли ставить эту тему и, в случае положительного ответа, какая новая документация могла бы быть положена в основу такой работы и кто мог бы ее выполнить для нас.

Второе наше дело к Вам заключается в просьбе, помочь нам вообще в выявлении и в получении тех автографов французских писателей, и вообще документов, относящихся и вышеизложенной тематике сборника, которые хранятся в Государственных и частных собраниях Грузии. Как можно бы было организовать работу по выявлению нужных нам материалов так, чтобы она дала наибольший эффект? Мы будем Вам признательны за всякие указания в этой области.

Наконец, последние две просьбы имеют вполне конкретный характер. У нас есть ряд существенных дел и вопросов к тов. Бебутову в Тифлисе и к администрации Музея в Зугдиди. Посланные нами письма очевидно до адресатов не дошли, повидимому из-за неточности адресов, которыми мы располагаем. Во всяком случае, несмотря на неоднократные напоминания мы никаких ответов не получали. Так вот, редакция убедительно просит Вас, оказать ей любезность и найти возможность переслать прилагаемые при сем тексты наших старых писем по назначению.

Мы будем Вам весьма признательны за выполнение вышеизложенной просьбы и за быстрый отклик на это письмо.

С искренним уважением,

Лит. Редактор – С. Макашин

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

Дорогой Серго!

Хоть Вы и не ответили мне на весьма обширное письмо, пишу Вам снова. Прежде всего – о делах.

Ваша книга уже отпечатана. Задержка – за рисунками, которые пойдут вклейками на более хорошей бумаге, за переплетом и за печатанием сложной суперобложки. Полагаю, что Ваша книга будет иметь привлекательную внешность, совсем непохожую на оформление „Пепла“.

Одновременно с этим письмом посылаю Вам заказной бандеролью дубликат (неправленный) верстки Вашей книги. Но на всякий случай (вдруг Вы не получили мое последнее письмо) повторяю Вам, что эти рассказы без особого разрешения Гослитиздата печатать в Загизе нельзя.

На-днях мне предстоит неприятный разговор с Натой Чхеидзе. Она черезчур высокого мнения о качестве своих переводов и пришла теперь в транс, когда убедилась, что я довольно решительно выправил тексты. Она, видимо, недостаточно учитывает законы русской литературной речи и, стремясь к оригинальности, зачастую строит фразу неправильно, а иногда – совсем плохо. Смею думать, что моя редакторская работа пошла на пользу Вашей книге. Очень прошу Вас, поскорей прочесть посылаемую мной корректуру и, оставив ее у себя, сообщите мне Ваше мнение о проделанной работе.

В комментариях я нарочно процитировал М. Торошелидзе, которого Вы так нежно любите. Ведь он сам не смог отрицать высокое художественное качество Ваших произведений. Что же касается исторической справки о прошлом Сванетии, то я полагаю, что без нее целый ряд деталей остался бы непонятным для русских читателей.

Итак, прошу Вас, дать нелицеприятный отзыв о моей работе, чем скорее, тем лучше. А еще лучше было бы, если бы Вы написали Н. Н. Чхеидзе и посоветовали ей успокоиться. Я к ней очень хорошо отношусь и, несмотря на всякие дефекты в ее работе, считаю хорошей переводчицей. Но нельзя же ей цепляться с таким упорством за неуклюжие фразы в переводе в

расчете на сохранение „мелодии“. Во-первых, настоящей „мелодии“ не получается все равно, а во-вторых, я полагаю, что она дает не Вашу, а свою „мелодию“ и неуклюжестью фраз сильно затрудняет восприятие текста русскими читателями. Ведь Ваша книга должна быть очень четкой в смысле языка и читаться легко. Яснось я и старался внести в текст перевода. Насколько это мне удалось – судить не мне, а Вам. Скоро, в №3 ленинградского журнала „Звезда“ должен появиться Ваш „Гио“ и моя большая статья о Вашем творчестве. Как видите, я, исходя из того бесспорного положения, что Вы являетесь выдающимся писателем, в меру своих сил стараюсь Вас „пропагандировать“. Вообще я особенно хорошо отношусь к Вам. Вы, Тициан Табидзе, Саша Кутатели и еще немногие стали очень дороги мне. Я ценю дружбу с целом рядом других грузинских писателей, но к Вам и к обитателям дома №18 на Грибоедовской у меня особое отношение. Я очень рад, что судьба свела меня с такими людьми.

Пишите мне, дорогой Серго! Я люблю получать Ваши интересные письма, наполненные таким четким почерком. Сообщайте о себе, об общих друзьях и... посплетничайте, бога ради! В самом деле, что нового слышно в столице Грузии?

Моя жена еще раз благодарит Вас за внимание и просит передать Вам и Вашей жене привет. Мою Юлию Сергеевну врачи на лето посылают не на юг, а в среднюю полосу России. Я уже забронировал для нее путевку в „Одоев“. Там, в бывшей Тульской губернии, в „благоуханной глуши“ (как любил выражаться Ал. Блок), вероятно снова будут проводить лето и Пастернаки.

Получил письма от Валериана Ивановича и Тициана Табидзе. На Тициана я перестал сердиться, узнав, что он был серьезно болен. Ему бы следовало перестать кутить и беречь себя.

Будьте здоровы и благополучны, дорогой Серго! Не забывайте о Вашем московском друге.

Любящий Вас Виктор Гольцев

19. IV. 35.

[дмбзтзг]

ტიციან ტაბიძე – ალექსეი ტოლსტოის

28 апреля 1935 г.

Г. Тифлис.

Многоуважаемый и дорогой Алексей Николаевич!

Присылаю Вам, только что вышедшую первую книгу вашего романа „Петр I“ на грузинском языке. Перевод сделал Ив. Мачавариани, который переводил Гауптмана, Гоголя, Достоевского, Ибсена и др. Не успела книга выйти, как она уже разошлась и в самых далеких уголках Грузии ею захлебываются. Вспоминаем прошлогодний Ваш приезд в Грузию и обещанье еще раз посетить нашу страну осенью этого года. Если на самом деле удастся Вам вырвать время для Грузии, то бесконечно нас обрадуете.

Был недавно в Армении, просили, если приедете в Грузию приехать в Армению, машину пришлю в Тбилиси, но мы знали, что Вы очень заняты работой над Петром I в кино и с нетерпением ждем Вашего огромного триумфа.

Прошу принять мой и Нины Александровны искренний привет Наталье Васильевне, Мариане, Никите и Автору, поклон от моих друзей грузинских поэтов, которые помнят Ваш высокий и лестный отзыв на вечере грузинской поэзии в Москве во время первого съезда писателей.

Искренне Вас ценящий, Тициан Табидзе

Тифлис, Грибоедовская 18

პანტელეიმონ ჩხიკვაძე – ტიციან ტაბიძეს

2/V-35.

ქობულეთი.

პატივცემულო ტიციან!

ჩამოვშორდი ლიტერატურის მაჯისცემას და ეს არის. რომ იცოდეთ, როგორ მენატრება ერთი სულდათქმული საუბარი თქვენთან. ასე მგონია, ეს აღარ მოხდება. დავძაბუნდი

ამ ოთხი თვის განმავლობაში. სიცხე აღარ მშორდება. ხასიათი გაფუჭებული მაქვს და ასე უფერულად მიდიან დღეები და თვეებიც.

ტიციან! როგორ უნდა გაგიბედო, მაგრამ გაჭირვება რას არ გაგაბედვინებს. თქვენ იცით ჩემი მდგომარეობა. მატერიალურიც კი. უკვე შვიდი თვეა აღარსად არ ვირიცხები. ნიკოლოზსაც ვთხოვე და იქნებ აკაკი თათარიშვილთან მიშუამდგომლოთ, გამინიონ დახმარება, სანამ ფეხზე დადგებოდეთ. თუ გაიჭირვოს და უარი თქვას, ცხადია, აღარ შეაწუხებთ. ვინ იცის, იქნებ უკვე დავავინყდი ყველას. ხომ იცით, ლოგინად ჩავარდნილი კაცი უკვე აღარავის აღარ აინტერესებს. მომიკითხეთ ქ-ნი ნინა დიდის პატივისცემით. ტიციან! ნუ გაიკვირვებთ, და ნურც დამძრახავთ, რომ ასეთ პირადულ საკითხზე განუხებთ. იყავით კარგად და ჯანმრთელად.

პატივისცემით პ. ჩხიკვაძე

P. S. თუ დრო და მოცალეობა დაგირჩეთ, ძალიან მასიამოვნებთ, თუ ერთ წერილს მომწერთ ამ უდაბნოში.

პ. ჩხიკვაძე

რაჟდენ გვეტაძე – ტიციან ტაბიძეს

Грузия, Тифлис, ул. Мачабели №13, Т. Табидзе.

Белорусия, Союз Советских Писателей, Р. Гветадзе.

ძმაო ტიციან!

სალამი! როგორა ხართ?

ჩვენ ამჟამად ვიმყოფებით მინსკში, სადაც ბელორუსები დიდის ამბით შეგვხვდენ, თავს გვევლებიან. პირდაპირ ზეიმია. რეპორტიორები და ფოტოგრაფები უკან დაგვდევენ. არ ვიცი, სამდე გასტანს ასე.

ყველანი ჯანმრთელად ვართ.

მე მანუხებს მხოლოდ ნინას და ბავშვების ამბავი და თქვენი ნახვის სურვილი.

მუშაობა აქ შეუძლებელია.

ჩემი რომანის დასაწყისი თუ წაიკითხე?

როგორ არიან პაოლო და სხვები? გავიგეთ, ბენიტოს შემოუტევია.

მაჩქარებენ. იყავით კარგათ. მოკითხვა ნინას და მეგობრებს.

ძმური სალმით რ. გვეტაძე

15/V [1935, ბელორუსია]

ვალერიან გაფრინდაშვილი – იოსებ გრიშაშვილს*

ტფილისი, ალგეთის შესახვევი №1.

იოსებ გრიშაშვილს.

17 მაისი, 1935 წ.

ძმავ სოსო! გთხოვთ, გამოცხადდეთ 19 მაისს მწერალთა კავშირში. როგორც გითხარით, ვამზადებთ თურქული პოეზიის სალამოს. მე დავარიგე „პადსტროჩნიკები“ ცნობილ პოეტებს შორის (კ. ჭიჭინაძე, პ. იაშვილი, ტ. ტაბიძე და სხვები). თქვენთვის გადავინახე საინტერესო მასალა და ერთი აშუღი. სალამო შესდგება ამ თვის დამლეფ, ამიტომ ვჩქარობთ – გვინდა, მალე გავაკეთოთ თარგმანები. აკ. თათარიშვილმა ცალკე დამავალა, რომ თქვენ უთუოდ სთარგმნოთ რამოდენიმე ლექსი. ვიქნები თქვენს მოლოდინში 12 საათიდან სამ საათამდე.

ვ. გაფრინდაშვილი

[თბილისი]

* დაცულია იოსებ გრიშაშვილის ბიბლიოთეკა-მუზეუმში.

ვალერიან გაფრინდაშვილი – იოსებ გრიშაშვილს*

საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირი.

მწერალთა სასახლე, ი. მაჩაბლის ქ. №13. პ/მგ. მდივანი.

21 მაისი, 1935 წ.

ამხ. სოსო! მე წერილი გამოგიგზავნეთ, რომ მოსულიყავით ჩემთან კავშირში. გთხოვთ, შემოხვიდეთ და ნუ დააგვიანებთ შემოსვლას. წამოიღეთ თქვენი თარგმანები

მირზა-ფატალი ახუნდოვისა და ხალხური ლექსისა. დრო ცოტა დაგვრჩა. უნდა გვითარგმნოთ ერთი ლექსი მაინც.

პატივისცემით ვ. გაფრინდაშვილი

მოგელით 12 საათიდან სამამდე ყოველდღე.

[თბილისი]

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

Дорогой Серго!

Ваша книга выходит наднях. Говорят, что №3 „Звезды“ с Вашим „Гио“ и с моей статьей о Вас уже вышел, но я его еще не видал. Относительно той небольшой вставки, объясню при встрече. Поверьте мне пока, что эта фраза была нужна.

Собираюсь скоро ехать на сев. Кавказ. Возможно, что в этом году в Грузию не попаду. Жаль, что Вы так и не выбрались к нам в Москву в этом сезоне. Спасибо Вам за сердечное письмо.

Большой привет Вашей супруге и всем друзьям.

Любящий Вас Виктор Гольцев

[მოსკოვი, 25 მაისი, 1935]

* დაცულია იოსებ გრიშაშვილის ბიბლიოთეკა-მუზეუმში.

ტიციან ტაბიძე – რ. კაჭარავას

სახელმწიფო ბანკის ტფილისის განყოფილების გამგეს
ამხ. რ. კაჭარავას

თქვენ განყოფილებაში იყო გახსნილი განსახკომიდან ყაზბეგის მუზეუმის ანგარიში.

ამ უმად ყაზბეგის მუზეუმი გახსნილია და მთელი შტატი იმყოფება ყაზბეგში.

გთხოვთ, გასცეთ განკარგულება, რომ ჩვენ ანგარიშზე დარიცხული თანხები გადაიგზავნოს სახელმწიფო ბანკის ყაზბეგის განყოფილებაში.

ყაზბეგის მუზეუმის დირექტორი: ტიციან ტაბიძე
3/VII – 935 ნ. ქ. ტფილისი

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

11. VII. 1935

Дорогой Серго!

В №38 „Литгазеты“ напечатана поганая рецензия о Ваших новеллах. Меня всячески ругают за всё. Я уже написал ответ (копию посылаю Вам), но Жанго Гогоберидзе и К⁰, повидимому, не хотят успокоиться и будут продолжать травлю. Их положение облегчается тем, что я не в ладах с редакцией „Литературки“ после дискуссии о критике.

Мне думается, что ССП Грузии должен вмешаться в это дело активно; да и Вы сами не должны остаться в стороне. Действовать надо было бы очень быстро.

Только-что я написал письма А. С. Татаришвили, Д. Деметрадзе и Тициану Табидзе. Меня уже выругали в той же „Литературке“ за „Альманах груз. прозы“. Если Тифлис снова будет молчать и не реагировать общественно, – мне придется сделать неутешительные выводы об отношении ко мне на деле.

А у писателей Ваша книга имеет успех. В частности ее хвалил

Павел Антокольский. Очень понравилась она племяннице А. И. Сумбатова-Южина и многим другим.
Крепко жму Вашу руку.

Ваш Виктор Гольцев
[მოსკოვი]

სერგო კლდიაშვილი – მელიტა კლდიაშვილს

პატარა ცემი (ბაკურიანის ხაზი), ბავშვთა სანატორიუმი.
მელიტა კლდიაშვილს.

25 июня.

Ляля дорогая!

Мама хотела приехать 25-ого, но так как она с первого июля уже должна быть в Боржоме, то спешно шьет себе платье и партниха не отпустила ее. Мы вместе приедем 1 июля, через пять дней. Дядя Шалва приедет 30-го. Почему не пишешь? Мы беспокоимся. Поцелуй Мелиту, Лиану и Эку.

Твой папа Сер. Клдиашвили
[თბილისი, 1935]

ვიქტორ გოლცევ და პაველ ანტოკოლსკი – ტიციან ტაბიძეს

Кутаис, 10 августа 35 г.

Дорогой Тициан!

Вчера ездили в Гелаты вместе ленинградцами. Были восхищены архитектурой, фресками, природой. Жалели, что Вас нет с нами.

Принимают нас хорошо.

Передайте наш общий привет Нине Александровне и Ните. Желаем скорой встречи с Вами – с нашим дорогим другом.

Любящие Вас: Виктор Гольцев, Павел Антокольский

სტეფანე ალიბეგაშვილი – ტიცციან ტაბიძეს

სალამი ბ-ნო ტიცციან!

გისურვებთ გამარჯვებას მუდამ და ყველგან, გისურვებთ ჯანმრთელობას, რაც აუცილებელია ყოველივე მშრომელისათვის. უღრმესი მეგობრული სალამი ქ-ნ ნინას, დედას და თქვენს ბავშვს.

ბ-ნო ტიცციან! ჩემს წამოსვლის წინა დღით მოველი თქვენთან, მაგრამ სახლში არ ბრძანდებოდით, წასული იყავით კახეთში, ისეც რამოდენიმეჯერ დაგირეკეთ და ვერ მოვახერხე თქვენთან ლაპარაკი ჩვენი საქმიანობის ირგვლივ. იმედია, მაპატიებთ და დამერწმუნეთ, ეს არ მიენერება ჩემს საქმისათვის დაუდევრობას და გულგრილობას.

ბ-ნო ტიცციან! ღრმად დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენ გაინტერესებთ მთლიანად ჩვენი საერთო საქმიანობა: ნება მიბოძეთ, გაცნობოთ შემდეგი:

უპირველესად ყოვლისა, ჩვენი ექსპედიცია არის რაიონში და მასალების ირგვლივ შეგროვების საქმეში გაცხოველებული მუშაობა სწარმოებს, განსაკუთრებულად კი: ბოტანიკური ექსპონატების, ენტომოლოგიაში და ზოოლოგიაში, ფოლკლორში და გეოლოგიას და კოლმეურნეობის ირგვლივ მუშაობაშიც შედარებით არა უშავს რა. რაც შეეხება მათ კომერალურ დამუშავებას, აზრი ექსპედიციისა არის ასეთი, რომ ყოველივე სახის ექსპონატი გადატანილი იქნეს ტფილისში და მანდ მოხდეს მეცნიერულად მათი დამუშავება.

რაც შეეხება ეკლესიის რემონტს: მართალია, ძალზე გენყინებათ, მაგრამ გულახდილად გამოგიტყდებით, რომ თანხის უქონლობის გამო ვერ შეუდგე საქმეს. სასოფლო საბჭომ მითხრა, ჩვენ არც გვაქვს კირი და არც არავითარი დახმარება არ შეგვიძლია, ვინაიდან თანხა სულებით არაფერი მოგვეპოებაო. მეც, მოგესხენებათ, რომ ექსპედიციის ფულიც არა მაქვს, არამც თუ კირის მოტანის, მისი ტრანსპორტის და მუშების მონვევის და მათი ხელფასი, ბანკიდან გადმორიცხული ფული ჯერ არ მოსულა და რომ კიდევ მოვიდეს, ექსპედიციის ლალატს თავის მოკლვა მირჩენია, ვინაიდან ამ ექსპონატების (რომელიც შეგროვილია ჩვენი ექსპედიციის მიერ) შემხედვარი, მხოლოდ ამით ვსულდგმულობ და ვსცოცხლობ, ისე შე-

მიყვარდა და მიხარია. შეიძლება ეს ნაკლადაც ჩამეთვალოს, მაგრამ თქვენ ვერ წარმოიდგენთ, რა ძალზე მიხარია.

ერთად-ერთი ჩვენი მუზეუმი, რომელმაც შესძლო, მისი გახსნის პირველივე წელს მოაწყო, თუმცა პატარა, მაგრამ შედარებითი შინაარსიანი ექსპედიცია და იმედია, თქვენი მხრივ და სამეცნიერო სამმართველოს მხრივ მოწონებული იქნება და ამისი იმედიც მაქვს, თუ არა ვცდები.

რაც შეეხება სახლის შეძენას, იგინი თანახმა არიან, ოღონდ აქაც ფულია საჭირო. ქალი ლაპარაკობს, თუ ახლავე მიშოვით ფულს, დავცლი, თუ გნებამთ დღესვეო, ოღონდ меньше пять с половины тысяч руб. не соглашается, მაგრამ მე ვფიქრობ, თუ თქვენი დახმარება და მზრუნველობა გვექნება და ეს იქნება და არავის ეჭვი არ ეპარება ამაში, რომ თქვენ ამ გაჭირვებულ მომენტში დაგვეხმარებით, რის შესახებ მე აქ უთხარი ამხ. მიშა კაკაბაძეს და აღმასკომს და მთლიანად და სავსებით მოწონებულია ეს აზრი, ე. ი. ამ მოკლე დღეების განმავლობაში მთლიანად შეკეთდეს ეკლესია და შეძენილი იქნეს სახლი, მხოლოდ თქვენზედ არის ახლა დამოკიდებული ჩვენი საქმე და იმედი, ფულს ჩქარა გადმოგვიგზავნით, ა/კ. ფინსახკომის შეპირებისამებრ. მე მხოლოდ ამას ველოდები, თორემ შევებულებაში წავიდოდი და რომ ახლა წავიდე და ეს საქმეები ასე დავტოვო, ეს საქმისადმის გაქცევა გამოვა, მაგრამ თუ არ მოეწყო, იმედია, მაცნობებთ და მაშინ წავალ თუ არაფერი გამოვა.

შემდეგ ამისა, თქვენის დახმარებით მე შევძელი მოლაპარაკება ფოტოგრაფთან, ოღონდ არა ჩიტოსთან, არამედ ლუდუშაურია ადგილობრივ. ჩიტო მოითხოვს დიდ ჯამაგირს და თანაც ლაპარაკობს, მე ამ ზამთარ ტფილისში მინდა წავიდეო, საერთოდ ჩიტოსთან ძალიან ძნელია ლაპარაკი და რაღაცა უიმედობასაც გამოსთქვამს ჩვენზე და ლაპარაკობს, „თქვენთან არავითარი ლაბორატორია არ იქნება და მე მატყუებთ“-ო. თქვენ ამოდენა ბიუჯეტს ვინ მოგცემსო, თქვენ თოვლის ციხეებს აშენებთ მაშინ, როდესაც მე საუკეთესოდ ვმუშაობ და სხვა. ამ ფოტოგრაფს მოველაპარაკეთ, დაგვთანხმდა, ოღონდ ითხოვს კვალიფიკაციის ამაღლებისათვის მუზეუმის ფოტოლაბორატორიაში მივლინებას ტფილისში ორი თვით ზამთრის პერიოდში. გთხოვთ, მიპა-

სუხოთ, როდიდან დავნიშნო შტატში და რა პირობებში. ახლა ეს ამხანაგი ჩვენ ექსპედიციასთან არის რაიონში, ოღონ არა ჯამაგირით, არამედ ნარდათ.

ინჟინერი გიორგობიანი არ ჩამოსულა და გთხოვთ, გაახსენოთ განსახკომს მის სასწრაფოდ მოვლინებაზე, თორემ მთლიანად წყალი ჩამოდის შენობაში. გარდა ამისა, გთხოვთ, გვიშოვოთ ფოტოქალაქი – $13 \times 18 = 500$ ც., $18 \times 24 = 200$ ც.; ფოტოპლასტინკები – $13 \times 18 = 100$ ც., $9 \times 12 = 100$ ც., $18 \times 24 = 100$ ც.

ჩვენთან ჩამოდის ლენინგრადის სახელმწიფო აკადემიის მატერიალურ კულტურის საარქიოლოგიურო განათხრებისათვის ექსპედიცია ამ თვის დამლევს, სადაც მეც ვარ მიმაგრებული განსახკომის სამეცნიერო სამმართველოდან და სიძველეთა დაცვის კომიტეტიდან, ასე რომ, საქმეები ძალზე მრავალია.

უკანასკნელად, კიდევ გთხოვთ უმორჩილესად, დაგვიჩქაროთ ფულის გადმოგზავნა, თქვენ გენაცვალეთ, მინემ თავისუფალი დრო მაქვს, დავაჩქარო ეკლესიის რემონტი და სახლის შექენა მთლიანად სწყვეტს ჩვენ საბოლოო საქმის გამარჯვებას.

პატივისცემით, სტეფანე
23/VIII – 35 წ.

უმორჩილესად გთხოვთ სასწრაფოდ პასუხს.

[ყაზბეგი]

ბორის ბრიკ – კოლაუ ნადირაძეს

Тифлис, ул. Джугашвили 7.

Николаю Галактионовичу Надирадзе.

Брик Борис Ильич. Батум, Главная почта. До востребования.

23. VIII. 35 г.

Дорогой Колау!

Я уже в Батуми, живу с семьей в гостинице „Аджаристан“, куда нас устроил Сулухиа. Завтра уеду в Кобулети искать комнату, но вне зависимости от того, где я буду жить, адрес для

корреспонденции у меня до 1 октября будет следующий: Батуми, Главная почта до востребования, Борису Ильичу Брику. На этот адрес жду от Вас обещанный подстрочник „Шотландского Кочегара“, чтобы я мог уже на аджарском побережье ознакомиться с этой вещью. Тогда перевод ее в Ленинграде в октябре-ноябре будет уже облегчен.

Дружески жму Вашу руку.

Борис Брик

ვიკტორ გოლცევ – ტიცვიან ტაბიძეს

ბარისაბო, 25. VIII. 35.

Дорогой Тициан!

Шлю Вам привет из Хевсуретии, где много интересного и дикого. Был в Чаргали. Подъезжая к дому Важа Пшавела, я волновался. Нас встретили Вахтанг и вдова Важа, привели в убогое жилище великого поэта. Теперь его образ стал для меня еще ближе, еще привлекательнее. Завтра собираемся ехать верхом в Шатиль, Туро и другие интересные селения.

Большой привет Нине Александровне, Ните и всем друзьям. Дружески жму Вашу руку.

Ваш Виктор Г.

ბორის ბრიკ – კოლაუ ნადირაძეს

Тифлис, ул. Джугашвили 7.

Николаю Галактионовичу Надирадзе.

Ленинград, 36. До востребования, Борис Ильич Брик.

2. IX. 35.

Дорогой Колау!

Должен был выехать из Батуми в Ленинград, поэтому прошу послать подстрочник в Ленинград до востребования Борису Ильичу Брику.

Если Вы уже послали на Батумский адрес, который я Вам сообщил в предыдущей открытке, то не беспокойтесь, Батумская почта перешлет в Ленинград.

Дружески жму руку.

Борис Брик

პაველ ანტოკოლსკი – ტიცციან ტაბიძეს

5 сентября 1935. Москва.

Дорогой любимый наш друг, Тициан Юстинович!

Низко кланяемся Вам оба и благодарим за чудесное письмо. С того дня, когда, не попрощавшись, мы как проклятые сорвались из Тифлиса и очутились в вагоне – мы не переставая вспоминали Вас – как лучшего и самого близкого за все дни пребывания в Грузии человека. И серьезно, нам очень больно и горько, что из за роковых обстоятельств наша дружба оказалась внешне разорванной.

Здесь понемногу наклеивается сезонная, обычная, мало праздничная жизнь. Будем тянуть эту лямку и с благодарностью вспоминать все горячее и сердечнее, что мы видели в вашей стране и от Вас лично. А Вы сами знаете, что этого было очень много.

Как будто Вам скоро надо быть в Москве? Краем уха я слышал, что в октябре предстоит пленум Союза по вопросам национальных литератур. Вот было бы хорошо и как раз во время! Очень ждем Вас.

Бориса Леонидовича еще не удалось повидать. Слышал, что он все еще худо себя чувствует. А вот Тихонов как будто скоро должен быть в Тифлисе.

Нувот, дорогой Тициан – теперь как будто все. Вслед за письмом шлю Вам свои переводы и стихотворение о Пиросманишвили. Надеюсь, что очень скоро приступлю к переводу Вашего большого стихотворения о Грузии. Но помните, что у меня еще нет транскрипции грузинск. текста.

Еще просьба: насчет подстрочников и транскрипции Бараташвили, чего у меня в конечном счете не оказалось в чемодане: либо затащил Виктор, либо я сам виноват.

М. б. Вы будете так добры напомните т. Шаншиашвили о его обещании прислать сюда для театра Вахтангова перевод его пьесы об Арсене – хотя бы, временно приблизительный.

Напишите, что Вам нужно от Москвы – я с радостью буду Вашим поставщиком и контр-агентом – начиная от букинистов и кончая... хотя бы недрами Гослитиздата, где мож. б. когонибудь надо взять за бока, поторопить и т. д.

Крепко Вас обнимаю. Низко кланяюсь Нине Александровне и Вашей дочке (хотя не знаю ее).

Зоя энергично присоединяется к моим приветам.

Ваш Павел Антокольский

Мой адрес: Москва 34. Больш. Левшинск. пер., д. 8-а, кв. 38.

Ծորոնս ՅանտյրնԵՅ – ԳրԻՅՈՒՆ ԳՅԾՈՒՅԼ

6. IX. 35.

Золотой мой Тициан!

Долго рассказывать, что со мной было все это лето. Я и сейчас не поправился, но решил перестать обращать внимание на сердце, на печень, на сон и на нервы, а главное, я опять дома, с Зиной, и опять несколько узнаю себя, правда не таким как прежде, но все же как бы собою. Когданибудь я подробно расскажу Вам, что я вынес за эти 4 месяца, а пока ограничусь тем, что надо знать Вам, Вам одному, лично Вам.

В течение этих мучений я не перестал любить своих близких и стариков, не забыл Паоло и Генриха Густавовича, не отвернулся от лучших своих друзей. В Париже я виделся с Мариной Ц. Но в эту поездку, как и в многочисленные и безцельные отлучки в разные дома отдыха, куда я приезжал для поправки и где сходил с ума от тревог одиночества, я неизменно во-

зил с собой, как талисманы: постоянную мысль о З. Н., одно письмо Райнера Марии Рильке и одно Ваше весеннее – помните? Я часто клал его себе на ночь под подушку, в суеверной надежде, что может быть оно мне принесет сон, от недостатка которого я так страдал все лето.

Щербакову, с которым я разделял каюту по пути из Лондона в Ленинград, я много рассказывал о Вас. Это было самое худшее время моих испытаний, какая то болезнь души, ощущение конца без видимого наступленья смерти, сама тоскливая немыслимость. И тогда, когда я задумывался над тем, что же будет дальше, я иногда представлял себе, что отпрошу Вас у Нины и доваландаюсь остаток дней при Вас, Тициан, гденибудь близ Казбека. Но это были размышления, зиждавшиеся на нескольких чернейших допущеньях.

Все это прошло. Меня печалит и временами пугает резкая перемена, происшедшая со мной в этом году. Но ни лечится, ни ездить куда ниб. на отдых или поправку я больше не буду. Хочу попробовать поработать (я больше 4-х мес. ничего не делал). Надо ли говорить, как я Вам благодарен за Вашу память, за теплоту и щедрость Вашего сердца? Вы знаете, как сильно я люблю Вас – сильнее Вас только Зину. Привет от всей души родным Нине и Ниточке.

Ваш Б.

Я еще раз напишу Вам. Я только что приехал в город, разобрал вещи, нашел Ваше новое письмо, и эти несколько слов моих – вместо телеграммы. Горячий и сердечный привет Паоло. Эта дружба тоже неизменна, в ней тоже большое счастье. Пусть дальше припишет Зина.

Дорогой Тициан! Жаль, что столь желанная поездка к Вам, пока откладывается. Но и я очень скучаю по Вас и Нине. Когда приедете к нам? Целую Вас крепко обоих. Не забывайте нас и пишите чаще.

Любящая Вас Зина

[дтб,зтзг]

კოკი აბაშიძე – რაჟდენ გვეტაძეს

ძმაო რაჟდენ! გითვლი მეგობრულ სალამს კისლაგოდსკიდან. 7 სექტემბრიდან აქა ვარ. მომათავსეს ძალიან კარგს სანატორიუმში – „Ленинградского Совета“ №13. კარგი პირობებია და მოვიკეთებ ალბათ. აქ დავრჩები 4/X-დე. ვეცდები, დავამზადო ჩამოსვლამდე „გრ. აბაშიძის რჩეული ლექსების“ მცირე კრებული ნინასიტყვაობით. სხვათა შორის, ტფილისშიაც გთხოვე და ეხლაც ვიმეორებ ჩემს თხოვნას. რაც ფული მქონდა, ოჯახობას გავატანე ქობულეთში, ასე რომ, მე სრულიად უფულოდ დავრჩი. ბევრს არა გთხოვთ. ძალიან დამავალებ, თუ სხვა და სხვა გონორარის ანგარიშში – გამომიგზავნი ას მანეთს. მე ვფიქრობ, ამ თანხის გამოგზავნა არ გაგიჭირდება, მე კი სამუდამოთ დამავალებ. სალამი მეგობრებს.

შენი პატივისმცემელი კოკი აბაშიძე
12/IX. 935 წ.

ჩემი მისამართია: Кисловодск, Санатории „Ленинградского Совета“ №13, Абашидзе Константину Ильичу.

ბორის ბრიკ – ტიცვიან ტაბიძეს

4. X. 35 გ.

Дорогой Тициан!

Приехав в Ленинград, я все болел и потому не писал Вам. Надеюсь, что у Вас все благополучно и что Вам удалось поехать где-нибудь у моря. Только теперь, к сожалению, принялся за перевод новых Ваших стихов, но кончу их не позже 1 ноября, таким образом можно будет новый год в „Новом Мире“ начать Вашими стихами. Предварительно пошлю их Вам на Ваше суждение, но надеюсь, что Вы, как обещали, будете в начале ноября в Ленинграде. Напишите мне сейчас же, будьте добры, о Ваших планах на осень и зиму, и когда Вы собираетесь быть

в Москве и Ленинграде, чтобы мое письмо не разошлось с Вами. С нетерпением жду от Вас подстрочника „Бахтриони“ Важа Пшавела, а если нельзя – то другой его поэмы, или двух его поэм. Пшавелу, как Вы уже знаете, я решил перевести всего. Большая просьба, дорогой Тициан, написать мне также, если не затруднит, в каком положении издание моей собственной поэмы „Завещание Руставели“ в Сахелгами. Я писал уже Гасвиани и Радиани, но пока не получил ответа. Буду рад получить от Вас кроме Пшавелы еще и других классических грузинских поэтов. Между прочим, я делаю для „Библиотеки поэта“ несколько стих. А. Чавчавадзе и В. Орбелиани. Жена моя и сын кланяются Вам, Нине Александровне и Ните. Дружески жму руку Вам, поклон Нине Александровне и Ните.

Ваш Борис Брик

[Ленинград]

ტიციან ტაბიძე – ნინო მაყაშვილ-ტაბიძეს

Письма запаздывают. Телеграфирую здоровье, получение денег.

Тициан

[მოსკოვი, 5 ოქტომბერი, 1935]

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

Дорогой друг!

Мне самым серьезным образом недостает Вас и еще двух-трех добрых тифлисских знакомых. О Вас же, о наших встречах и о том... как Вы лечили мой желудок, я вспоминаю с особой сердечностью. Когда же Вы приедете в Москву, чтобы я мог, обняв на вокзале, встречаться с Вами за стаканом доброго грузинского вина?

Прохвост Нозадзе, который любого может предать и продать за грош, почти все наврал в своем письме к т. Чачава.

Возвратившись в Москву, я увидел постановление Секретариата ССП СССР по нашему делу уже напечатанным. Вообще скандалить мне совершенно не пришлось. Марченко и Щербаком приняли меня очень хорошо. Даже сам Жанго Гогоберидзе сделал несколько примирительных жестов. А вчера какой-то человек в Союзе при виде меня поспешно схватил за руку и заискивающе улыбнулся. Это был Нозадзе. Но я склонен делать большую разницу между ними двумя. Считая теперь злосчастную июльскую историю законченной, получив удовлетворение в печати, я не стану больше воевать с Жанго. Но Нозадзе я попрежнему считаю совершенно разложившимся человеком.

Переворачивая страницу, я кончаю говорить о них обоих; есть темы поинтереснее.

От Н. С. Тихонова получил очень бодрое и яркое письмо из Петергофа, а вслед за тем он сам прикатил на один день в Москву. Он готовит сейчас книгу стихов о Западной Европе. Не знаю, разделяете ли Вы мое восторженное отношение к нему; я очень люблю многие его стихи и считаю превосходным прозаиком; а личного обаяния у него хоть отбавляй.

Павленко, закончив большой роман о будущей войне с Японией (я познакомился с ним в незаконченном виде), отдыхал в Крыму. Скоро должен вернуться в Москву.

Пастернак чувствует себя лучше. Здоровье его, видимо, налаживается. Но пока он как следует еще не работает.

Что касается моей скромной особы, то я еще не втянулся за эти две недели в московскую жизнь как следует. В Гослитиздате – скука и сутолока. Рябинина поговаривает о своем уходе (но думается мне, что не уйдет). А я мечтаю перейти на договорную систему работы, ибо хочу получать больше презренного металла и больше писать, чем читать и редактировать на ряду с хорошими рукописями разное барахло, вроде... Ну, обойдемся без примеров. Сейчас пишу большую статью о Борисе Лапине, давно уже заказанную мне „Красной новью“. Потом предполагаю попробовать написать нечто очерково-хевсурское.

Очень интересуюсь Вашей пьесой, Вашей новой повестью. Напишите мне о себе подробно. Сообщите также, что сейчас происходит в театре Руставели, успокоились ли они и как начали сезон.

Кого встречаете из общих друзей? Тициану, Мицишвили и Гогле Леонидзе я написал по открытке, но они пока не удосужились ответить. Увидите – пожурите их.

Что в Москве хорошо – это концерты. Сезон сразу оказался оживленным. Чудно поет Тассинари, романьольская крестьянка. Превосходный виолончелист Морис Марешаль. Кроме них, мне предстоит слушать пение Бандровской, скрипку Цимбалиста и еще много замечательного. Особенно приятно слушать хорошую музыку у нас в клубе на Поворской, в небольшом зале, в более интимной обстановке. Были бы Вы в Москве – слушали бы мы музыку вместе.

Занятия грузинским языком я возобновляю и надеюсь, что в конце-концов кое-что буду знать. Конечно, господин Нозадзе нашим учителем больше не будет. Согласилась преподавать Ната Чхеидзе.

Передайте мой сердечный привет Вашей супруге, Нине Александровне, Тициану, Тамаре Константиновне и Николаю Иосифовичу, Елене Михайловне и Георгию Александровичу.

Вчера мы слегка кутнули дома и, перечисляя друзей, пили за Ваше здоровье. Долго я буду вспоминать наши тифлиссские фации!

Будьте здоровы и благополучны, дорогой Серго. Пишите мне часто, не забывая о Вашем друге –

Викторе Гольцеве

Москва, 19. X. 35

P. S. Еще незнающая Вас, моя жена благодарит Вас за заботы о моем здоровье и просит передать Вам привет. Здоровье ее значительно лучше и ей нет надобности ехать этой осенью на юг. Можно вздохнуть посвободнее, но все таки надо еще быть на чеку года два.

В. Г.

ირაკლი ანდრონიკაშვილი – ტიციან, ნინო და ნიტა ტაბიძეებს

Дорогие Нина, Нита и Тициан!

Зашел к вам пожелать в последний раз всего хорошего и еще поблагодарить вас от всей души за гостеприимство, внимание и отношение.

Очень тронут и очень, очень благодарю вас.

Надеюсь, что возьму всё. Встречи в этом году больше не будут. 1) Вы в Москве, 2) Мы в Киеве, 3) Я в Тифлисе.

Итак: расстаемся на недолго, надеюсь. Еще раз большое за все спасибо.

Привет всем.

Преданный Вам Ираклий Андроникашвили

20 октября 1935 г.

ტიციან ტაბიძე – აკაკი თათარიშვილს

ღრმად პატივცემულო

ამხანაგო აკაკი!

გაუგებრობა, რომელიც ამ ბოლო დროს დამყარდა ქართულ პოეზიის ანტოლოგიის რუსულ ენაზე გამოცემის ორგანიზაციასთან დაკავშირებით, მაიძულებს, მოგმართოთ ამ წერილით. მე ამასაც მოვერიდებოდი, რომ ეს საქმე არ ატარებდეს ღრმა საზოგადოებრივ ხასიათს და არ მეშინოდეს მისი ჩავარდნის და იმ პასუხისმგებლობის, რაც მე მეკისრება.

მე არაფერს არ ვიტყვი იმ სისტემატიური იზოლიაციის შესახებ, რომელსაც მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელობა იჩენს ჩემს მიმართ, ამას ალბად ღრმა მიზეზები აქვს, როცა თქვენც დაგარწმუნეს ასეთ მოპყრობის აუცილებლობაში, მაგრამ რა გაენყობა, ასეთი ყოფილა ჩემი ბედი. მე უფრო მალეღვებს ის საქმე, რომელსაც მე ამდენი ენერგია და დრო შევალე და მადლობის მაგიერ ლამის დამბრალდეს მისი ჩავარდნა.

ჯერ კიდევ ახალგაზრდობიდან ჩემ მიზანს შეადგენდა ქართული პოეზიის დიდი ანტოლოგიის გამზადება რუსულ ენაზე. სტუდენტობის დროს მე თვალყურს ვადევნებდი, როგორ აკეთებდა ვალერი ბრიუსოვი სომხურ პოეზიის წიგნს და რა ენტუზიაზმს იჩენდენ ჩვენი მეზობლები. ამ საქმის მოგვარება მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლების დროს შეიქმნა ჩვენში შესაძლებელი, რადგან წინად არ იყო ამისთვის საჭირო სახსრები და ადამიანები, და ამ საქმის წამოწყება დაკავშირებულია საკავშირო მწერალთა ორგანიზაციის ბრიგადის ჩამოყალიბებასთან საქართველოში, რომელიც მაქსიმ გორკიმ მოაწყო და რომელშიც შედიოდნენ შესანიშნავი რუსეთის პოეტები და მწერლები: ბორის პასტერნაკი, ნიკოლაი ტიხონოვი, ი. ტინიანოვი, ვიქტორ გოლცევი, პ. პავლენკო და ა. ზუევი. მე მოვანყვე იმათი შეხვედრა მაშინდელ განსახკომთან ამხ. ერ. ბედიასთან და ამ დღიდან საძირკველი ჩაეყარა ამ საქმეს. ამის შესახებ არსებობს განსახკომის კოლეგიის დადგენილება 1 სექტემბერი, 1933 წ.

ამხ. ერ. ბედიას მიერ მე ვიყავი გაგზავნილი მოსკოვში და ლენინგრადში 1934 წლის იანვარში, იქ დავრჩი მასამდე და შევკარი ხელშეკრულება გამომცემლობა „საბჭოთა მწერლობასთან“ ანტოლოგიის შესახებ და ლენინგრადის მწერლების გამომცემლობასთან „ქართველ რომანტიკოსების“ შესახებ.

ანტოლოგიის მასალების დაგროვება და შედგენა დაევალა ენისა და ლიტერატურის ინსტიტუტს სახელ. უნივერსიტეტთან და ამ ინსტიტუტის დირექტორი ამხ. ა. ჭყონია და მე განსახკომის დადგენილებით დანიშნული ვიყავით მდივნებათ (ასლი დადგენილების ინახება თქვენთან, არხივში).

გამომცემლობა „Сов. Лит-ра“-მ გადმოუგზავნა ინსტიტუტს ათი ათასი მანეთი და ჩვენ შევუდექით საქმეს.

მხოლოდ მალე Сов. Лит. გამომცემლობა გაუქმდა და მისი ფუნქციები გადაეცა „Гослитиздат“-ს. ამ გამომცემლობასთანაც მე ვანარმოებდი სახ. უნ-ტის რექტორის დავალებით მოლაპარაკებას და ამ წიგნის გამოცემა განსაკუთრებულ ყურადღების ცენტრში დაისვა, რასაც ხელს უწყობდა ქართულ პოეზიის დიდი გამარჯვება საკავშირო მწერალთა ყრილობაზე მოსკოვში.

არ ყოფილა ერთი წამი ჩემ ცხოვრებაში ამ ორი წლის განმავლობაში, რომ მე ამ საქმეზე არ მეფიქრა და თუ მაინც საქმე ბრკოლდებოდა, ამის მიზეზი იყო დაფინანსების მოუგვარებლობა და ინსტიტუტის დირექტორების შეცვლა, როცა საქმეს ახალი ხალხი ეცნობოდა.

მე რომ არ ვიყავი ამ საქმეში დაინტერესებული მარტო მატერიალურად, ამას ისიც მოწმობს, რომ ჩემი ხელფასიც არ მიმიღია თავის დროზე და ორი წლის მუშაობის მხოლოდ ხუთი თვის ხელფასი ავიღე, ისიც თქვენი დახმარებით, მე ურყევად დარწმუნებული ვარ ეხლა, რომ ეს იყო ჩემი მხრივ დიდი შეცდომა და იმედი მაქვს, ამას გამოვასწორებ, როცა საქმეს ჯეროვნად გაეცნობიან, სადაც ჯერ არს.

როცა Гослитиздат-მა გადაწყვიტა ანტოლოგიის გამოცემის შეფარდება საქართველოს გასაბჭოების 15 წლის თავისთვის და საჭირო გახდა ტემპების აჩქარება, ამის შესახებ წერილები გამოუგზავნეს საგარეო კომიტეტში ამხ. ლავრენტი ბერიას და განსახკომში თქვენ, თუმცა მე ვთხოვდი გამომცემლობას, არ შეეწუხებიათ ამხ. ლ. ბერია. ამისთვის მთავარმა რედაქტორმა – ამხ. ი. ლუპოლმა მაინც მოიწერა ეს წერილი. ამ წიგნის დაჩქარებას სთხოვდა ამხ. ლავრენტის რუსეთის მწერალთა ბრიგადის თავმჯდომარე პ. პავლენკო იმ წერილში, რომელიც მან გამოუგზავნა, როგორც ანგარიში საკავშირო მწერალთა ყრილობაზე (ეს წერილი დაიბეჭდა ქართულ „სალიტერ. გაზეთში“).

ამ ორი წლის განმავლობაში მე ორჯერ მომეცა საშუალება, რამდენიმე წამით მელაპარაკა ამხ. ლავრენტი ბერიასთან და ორივე შეხვედრის დროს ველაპარაკე ანტოლოგიის შესახებ, მარტო ეს ფაქტი საკმარისი იყო ჩემთვის, რომ უდიდესი პასუხისმგებლობით და მოვალეობის შეგნებით მემუშავა ამ წიგნისთვის და მგონია, ეს დავამტკიცე კიდევ.

მოგეხსენებათ, მე ავადმყოფი კაცი ვარ, გულის ასტმა უკანასკნელ დროს მთელი კვირაობით მიხუთავს სულს და არ მაძლევს მუშაობის საშუალებას, მაგრამ მე მთელი ზაფხული ტფილისში გავატარე და ერთი დღე დასვენებისა არ მქონია. ამ ხნის განმავლობაში ვცდილობდი ამ საქმის წინ წაწევას,

როცა ფული არ იყო ამ საქმისთვის, მე ვთარგმნე დარჩენილი ლექსები რუსულად, დაახლოვებით 7 ათასს სტრიქონამდე, მე გავაკეთებე ჩემი ხარჯით რუსული ტრანსკრიპციები ქართულ ლექსებისთვის, მე გადავაბეჭდიე ჩემი ხარჯით ეს ტექსტები მანქანაზე და ჯერაც, როცა უკვე დაფინანსება მოხდა, ერთი მესამედიც არ მიმიღია.

მე ეს საქმე ჩავარდნიდან ვიხსენი, 85% საქმე მოგვარებულია, რუსეთში კიდეც შეიქმნა ამის შესახებ დიდი რეზონანსი, რომელსაც მე დოკუმენტალურად დავამტკიცებ და რაც მთავარია, ამ საქმის გარშემო თვითონ რუსეთის გამოჩენილ პოეტებში დამყარებულია შემოქმედებითი კონტაქტი და ურთიერთობა, რაც არ შეიძლება, განსაკუთრებით არ იყოს დაფასებული და შესაფერი. ამის შემდეგ ჩემი მუშაობის მიფუჩეჩება და ზოგიერთ შემთხვევაში დისკრეტიზაციაც, როგორც ეს მოინდომა განსახკომის თანამშრომელმა ივ. კაკაბაძემ თავის პასკვილში, რომელიც მართლაც მეტის მეტია და მე მოვითხოვ, დაუყოვნებლივ გაირჩეს ეს საქმე, რომ ვამხილო ეს უტიფარი ცილისწამება, თუ თქვენ მას დოკუმენტად სთვლით.

მართალია, მე ყოველ გზაჯვარედინზე არ მიყვირია ჩემ მიერ გაკეთებულ საქმეზე, მაგრამ ეს თავაზიანობის ბრალია და არ შეიძლება, ეს თავაზიანობა მე დანაშაულად მიმიჩნიონ.

დოკუმენტებით ხელში მე დავამტკიცებ, თუ რამდენი რამ გადამხდა ამ საქმის მოგვარებისთვის, ვისთვის არ მიმიმართავს და არ შემინუხებია, რომ საქმე წინ წამენია და რამდენი კიდევ დამრჩა სალაპარაკო, რომელსაც ამ წერილში ვერც კი დავწერ მორიდებისთვის.

აგრეთვე იმის შესახებ, თუ როგორ აკეთებენ ამ საქმეს ჩვენი მოძმე რესპუბლიკები, რამდენი კაცი მუშაობს და რა ხარჯებს ეწევიან.

მიუხედავად ყველაფრისა, ჩემს გარშემო შეკრულია რაღაც ჯადოსანი წრე, რომელიც ვერ გამირღვევია და ისიც ვიცი, თუ საქმე ეხლავე არ გამოირკვა, შესაძლებელია, კიდევ უარესი ბრალი დამედოს, ამიტომ უკანასკნელი თხოვნით მოგმართავთ:

1. გამანთავისუფლოთ ანტოლოგიის ორგკომიტეტის მდივანობიდან და საერთოდ ამ საქმიდან.

2. დანიშნოთ კომისია, რომელიც გამოარკვევს ამ საქმის გარშემო ჩატარებულ მუშაობას, რომ ამ კომისიის დასკვნა და ჩემი მოსაზრებები მე წარუდგინო იმ პატივცემულ ამხანაგებს, ვინც ამ საქმის გამო შემინუხებია.

ამასთანავე დავსძენ, რომ არასდროს მე ამ საქმის გამორკვევისთვის არავისთვის არ მიმიმართავს, რადგან ვიცოდი, რომ აქ ჩავარდნა დანაშაულს უდრის, მაგრამ რადგან მე ისედაც უსამართლოდ დამნაშავე გამოვდივარ, მინდა, თავის დროზე მოვიხსნა პასუხისმგებლობა, რომ შესაძლებლობა მქონდეს თქვენ წინაშე და აგრეთვე დაინტერესებულ საზოგადოებრივობის წინაშეც, დავამტკიცო ჩემი სიმართლე და ამ საქმისთვის თავდადება.

ტიციან ტაბიძე

20 ოქტომბერი, 1935

ტიციან ტაბიძე – ნინო მაყაშვილ-ტაბიძეს

ძვირფასო ნინა, გუშინ ველაპარაკე ტფილისს და ნიტა მოვიდა ტელეფონთან. შენ, როგორც წესია, სახლში არ იყავი. კარგად არ ვიცი, რა მელაპარაკა ნიტა, მაგრამ მალე ჩამოვალ ტფილისში.

აბა, შენ იცი, თუ უჩემობას არ დაამჩნევ ჩემ საქმეს, განსაკუთრებით ყაზბეგში, ალბად ლეოს ინახულებდი. ეხლა მონახე კოლია ჩერნიავსკი და დაინყეთ „არსენა“-ს ლექსის „პოსტროჩნიკი“ – ჩამოვალ და მაგას გავუსწორდები. გადაეცი სალამი ჩვენ მეგობრებს, მე აქ ძალიან მომწყინდა. ორ დღეს ვიქნები პლენუმზე და მერე ჩამოვალ.

სალამი დედას, ნიტას ბევრი კოცნები.

შენი ტიციანი

[მოსკოვი, 23 ოქტომბერი, 1935]

გამომცემლობა „Советский Писатель“ – ტიცინან ტაბიძეს

Уважаемый т. Табидзе!

Простите за задержку книг.

Уходя в отпуск я оставил на складе распоряжение о высылке Вам же, но вернувшись, к сожалению не проверил, сделано ли это.

Сегодня наш грех исправлен и книги посланы.

Я еще раз извиняюсь за задержку.

1/XI-35

[Москва]

ბორის ბრიკ – კოლაუ ნადირაძეს

Тифлис, ул. Джугашвили 7.

Николаю Галактионовичу Надирадзе.

Брик Борис Илыч, Ленинград, 36. До востребования.

11. XI. 35 г.

Дорогой Колау!

Получил Ваше письмо, рад и благодарен, что не забываете меня. Вашу поэму „Шотландский Кочегар“ получил еще до этого и сейчас же принялся за работу, но – увы! – Гослитиздательство потребовал, чтобы я перевел по договору поэму „Натела“ Акакия (1048 строк) и я принужден был временно отложить Вашу поэму. Впрочем устроить ее можно было бы только к февралю (празднование 15-летия Сов. Грузии), а до тех пор я успею ее закончить и даже выслать Вам на рассмотрение. Надеюсь, что успею включить ее в свою книгу переводов, выходящую в 1936 г. в Гослитиздате.

Писал Паоло о том, что прошу выслать вторую половину подстрочника его поэмы мне, но ответа не получил. Может быть его не было в Тифлисе? Не решаюсь писать ему пока и очень прошу передать эту мою просьбу, а также то, что

мною переведен уже отрывок из его поэмы и доработано раннее переведенное отдельное стихотворение. Надеюсь получить от Паоло ответ.

Дружески жму Вашу руку. Сердечный привет Паолу. Очень рад за Тосю, которому пишу отдельно.

Ваш Борис Брик

მიხეილ ჩიქოვანი – ტიცციან ტაბიძეს

სალამი პ-ლო ტიცციან!

იქნებ გაგიკვირდეთ, რომ ამ წერილს მე გწერთ, ისიც შორიდან – ლენინის ქალაქიდან, მაგრამ მე ყოველგვარ მოულოდნელობისა და პირფერობის გარეშე ჩავდივარ ამას, და ამას თქვენ მიმიხვდებით. 7 ნოემბერს დილით, 11 საათზე ლენინგრადის ერთ-ერთ დიდ პროსპექტზე გამოვედი და „საზამთრო სასახლისაკენ“ გავსწიე: მაინტერესებს ვნახო 7 ნოემბერი იქ, სადაც პირველად აფრიალდა წითელი დროშა, საიდანაც გაიპარა „საშკა“ (კერენსკი) და „ავრორას“ ყუმბარებმა „ზ. სას-ლეს“ ფანჯრები ჩაუმტვრია! მინდა, ვნახო კიროვი თავის ამხანაგებში, ერთი სიტყვით, ჩემთვის ყველაფერი უცხო და საინტერესოა. მივდივარ მოედნისაკენ. ზღვა ხალხი. ქუჩებში დემონსტრანტები ფოქსტროტს, ვალსს ცეკვავენ (ახლა აქ ეს მოდაშია!). ისაკიევის სობოროს მახლობლად შემაჩერეს, მარტო გავლა არ შეიძლება. დემონსტრაციაში კი მე არ ჩავრეულვარ. წასვლა მინდა, მესმის რაკეტების, მაშხალების გრუხუნის, ვხედავ შუქურ ბრწყინვალეობას და დირიჟაბლზე მიმაგრებულ დროშის ფრიალს, მე მინდა მოედანზე გარება; სურვილს ვერ ვბორკავ, შეუკავებლად მივიწევი წინ, მაგრამ მილიციონერები!.. მაგრამ გამოსავალიც არის, ვიღაც ქალები წრიალობენ, ხელი ჩაუკიდიათ 7–9 წლის ქერა კულულებიანი გოგონებისათვის და წასვლა უნდათ... არც იმათ უშვებენ. მაშინ მე გამოსავალი ვიპოვე. ვსთხოვე იმათ, ჩავკიდეთ ხელი ერთმანეთს (შუაში გოგონები გავიჩერეთ) და ჩავდექით დემონსტრაციის

რიგში. აა, მივდივართ. ჩანს მთავარი შტაბი. მოედანი. შევჩერდით. აგერ კუთხეში გაზეთს კითხულობენ, იქით კიოსკი. მივრბივარ. ვყიდულობ ყველაფერს, მათ შორის „Л. Л.“-ს. გადავშალე „ლენინგ. ლიტგაზეტა“ და ვხედავ თქვენს ლექსს. ჯერ არ მგონია, იქნებ თვალი მატყუებს, ან, მაგრამ არა. „ლიტ. ლენინგრადი“ ოქტომბრის დღესასწაულს თქვენი ლექსით შეეგება, „Здравияца“ მოედნის გარებამდე 3-ჯერ ნავიკითხე. დაბრუნების შემდეგ ყველას ვუამბობდი, ყველას ძალიან მოეწონა. ასე მოხდა, პ-ლო ტიციან, 7 ნოემბერს თქვენი ლექსი ლენინგრადში ზეიმობდა. მართალია, ეს შეიძლება თქვენთვის დიდს არას ნარმოადგენდეს, მაგრამ არა, ეს ფაქტი მაინც დიდია. მე მიხარია, რომ ქართული პოეზიაც მხარში უდგია დიდ კავშირისას: სადაც ბაგრიცკი, სადაც ზოშენკო და ლავრენევი ამბობენ სიტყვას, იქ ტიციანიც არის; არა მარტო მათთან, არამედ დღევან. რუსეთის სხვა კორიფეებთანაც. ტიციან! გიგზაფნი „Л. Л.“ 6 ნომბრ. ნომერს, შეიძლება უკვე მიღებული გაქვთ, მაგრამ ეს მე არ ვიცი, ამისთვის ესეც მიუმატე კოლექციას. 9-ში პეტერგოფი ვინახულე, მალე „ცარსკოე სელოს“ ვესტუმრები. მაინც რა შესანიშნავი ქალაქია ეს ლენ-დი! ძეგლების ტყეა გადაუჭარბებლად. მიაშბეს ახმეტელის აქ ყოფნის (გასტროლების დროს) ამბები. ზოგიერთები მას მეიერხოლდზე მალლა აყენებენ!

ნელს ლენ.-ში პირველად ჩამოვედი. ღამე იყო 2 საათი, ოქტომბრის სადგურიდან გამოვედი თუ არა, თვალში ალ. I ძეგლი შემეჩეხა. ვაკვირდი, ვაკვირდი და ვერ დავიჯერე, ნუთუ რუსეთის მეფეები ასეთ ცხენებზე იჯდენ! არა, ეს ცხენი კი არა, ზაქია, უკუდო... უკაცრავი პასუხია, რაღაც უშნო ცხოველი. კარგია პეტრე I-ლი, ნამდვილ შეეფერება მას პუმკინის პოემა.

პ. ტიციან! ამ სტრიქონების წერისას მაგონდება ოსეთში ჩვენი ყოფნა: ჯავა. შესქელებული ექიმი და სირჩა!

ტფილისში როგორი ამბებია? სალამი გადაეცით გ. ლეონიძეს, თუ არ დაიზარებთ და შეახსენებთ, კარგი იქნება, ერთი რაღაც „ლიტ. მემკ.-სათვის“ დაუტოვე. რავა იქნება მისი საქმე? იქნებ არ დამიტოვოს ამ №-ის გარეშე. მე აქ იანვრამდე

დავრჩები. შემიძლია, დავალებებიც შეგისრულოთ, თუ კი ასეთი გექნებათ გასანდობი.

შორიდან გართმევთ ხელს.

მის. ჩიქოვანი

მისამართი: Ленинград, В. О. Университетская набер. №5, ИЯМ, М. Я. Чиковани.

Р. С. პ. ტიცციან! გოგლა წამოსვლის ხანს მეუბნებოდა ლენინგრადში არსებულ ქართულ ხელთნაწერებზე, მონიეროს დაწვრილებით, რა და სად ეგულება. მომწეროს ილიას, აკაკის აქ ყოფნის კალენდარიც და მასალებს ჩამოუტან.

მ. ჩიქოვანი

[ლენინგრადი, 7 ნოემბრის შემდეგ, 1935]

ვიკტორ გოლცევ – ტიცციან ტაბიძეს

Москва, 12. XI. 1935.

Дорогой Тициан!

Мне было очень приятно услышать Ваш голос и голос Нины Александровны, доносящееся из столь мною любимого Тифлиса. Тотчас же я позвонил Борису Леонидовичу и мы снова говорили о Вас, о грузинской поэзии, о нашей работе и дружбе. А вчера Павел Антокольский, не успев очухаться от путешествия из г. Горького, зашел ко мне и читал перевод Вашей „Родины“. Мне и Юле он представляется очень удачно сделанным. Нужно исправить только две строчки. Завтра или после завтра текст перевода будет Вам выслан.

Как я Вам уже сообщил по телефону, Сергей Спасский заканчивает работу над Вашим „Амундсеном“ и несколькими лирическими стихотворениями. Думаю, что и он нас с Вами не подведет.

Но, дорогой Тициан: поскорее присылайте даты и автобиографию, если хотите ее поместить в книге. Думаю, что автобиография нужна, будет интересна русским читателям. Я хотел бы,

чтобы в Грузии к празднованию ее пятидесятилетия Ваша книга уже красовалась в готовом виде. Для этого ее надо сдать в производство в середине декабря полностью. А Вы указанные материалы должны прислать не позже, чем к 25 ноября.

Последнее время я немало волновался и нервничал, так как здоровье моей Юли несколько ухудшилось. Температура и сейчас еще выше нормы. Но, кажется, все обойдется без новых ужасов. Летом ее надо будет повезти в Шови. Говорят, что там чудно.

სერგო კლდიაშვილი – კოლია გიორგაძეს

ძვირფასო ძმაო კოლია!

დედარჩემი საავადმყოფოში მოვათავსეთ. თავის ძვალი არა აქვს დაზიანებული. ჭრილობა დიდი აქვს, მაგრამ სასიკვდილო არაა. სახეზე შესივდა. ამით არაფერი უჭირს, რამდენიმე დღე კიდევ ექნება და შემდეგ დაცხრომას დაუწყებს. ექიმები და პროფესორი ძალიან გაკვირვებული არიან, რამ გადაარჩინაო. რომ იოტის ოდენათ ძვალს შეხებოდა ჩამოვარდნილი ხე, გადარჩენის იმედი აღარ იქნებოდა. ბევრი სისხლი დაუკარგავს და ამის გამო სუსტადაა. დათიკო ღვინეფაძე რომ მად არ ყოფილიყო და ჭრილობის შეკერვით სისხლის დენა არ შეეჩერებია, ცხადია, ვერ გადარჩებოდა. ისე, სრულ გონზეა, უკეთესად არის და ლაპარაკობს. განსაკუთრებით იგონებს იმას, რომ მეზობლები დიდი ყურადღებით მოეპყრენ. შენი კი ისეთი მადლობელია, რომ მეტი აღარ შეიძლებოდა. როგორც თითონ მიამბო, უმეტესი დრო არ მოშორებიხარ, ძალიან გაგიმხნევებია და ყურადღებით მოქცევიხარ. არ ვიცი, რითი გადაგიხადო ამისათვის მადლობა. მე ყოველთვის პატივისცემით და ძმურად გიყურებდი, მაგრამ ამის შემდეგ ეს გრძნობები კიდევ უფრო მომემატა შენდამი. თუ ცოცხალი ვიქენი, ვეცდები, ნამდვილი ძმობა გაგინიო. რასაც ჩემი ძალა და ღონე განვდება, ძმობას გაგინევ შენცა და მოვახმარ იმ საქმესაც, რომელსაც შენ ახლა სათავეში უდგინარ.

მე მინდა, რამდენიმე დღით ჩამოვიდე სოფელში. შენ, თურმე, ქალაქები და სხვა ასეთი რამ გჭირდება. ჩემს კისერზე იყოს. გაძღვე სიტყვას, არასოდეს არ მოგაკლო. თუ ამ მოკლელ ხანში მადედან ვინმე წამოვიდა, დაავალე, ჩემთან მოვიდენ, გამოატანე სია, რაც გჭირდება და გამოვატან. ჩემი მისამართი ასეთია: ვარდციხის ქუჩა (ყოფილი სემიონოვის), №16 (ვორონცოვის ხიდი ახლოა და იქ ვისაც კითხავს, ყველა ეტყვის). ამ რამდენიმე დღეს დავიცდი, შევხედავ, როგორ წავა დედას ჯანმრთელობა და შემდეგ ჩამოვალ.

კიდევ დიდი მადლობა, ჩემო კოლია. შენს ცოლს პატივისცემით მოვიკითხავ. თურმე, ისიც ზრუნავდა დედაჩემისთვის. კარგად გნახე.

შენი სერგო კლდიაშვილი

12 ნოემბერი

მეორე წერილი ვერიჩკა გიორგაძისაა და გთხოვ, ბავშვის ხელით გაუგზავნო.

[თბილისი, 1935]

სერგო კლდიაშვილი – ვერიჩკა გიორგაძეს

დაო ვერიჩკა!

დედა ღამით გვიან ჩამოიყვანეს. ისე გვიან იყო, რომ იმ ღამეს საავადმყოფოში ველარ წაიყვანებოდა. მეორე დღით მივიყვანეთ. იმავე დღეს ჭრილობა შეუხსნეს და ნახა პროფესორმა. დათულას, თურმე ძალიან კარგად გაუკეთებია ყველაფერი. რომ ასე არ შეეკერა, სისხლიდან დაინრიტებოდაო. ჭრილობის სურათი გადაიღეს და თავის ძვალი დაუზიანებელი აღმოჩნდა. პროფესორმა თქვა: ძვალს რომ მცირედითაც მოსდებოდა ხე, გადარჩენა შეუძლებელი იქნებოდაო. პირდაპირ საკვირველად გადარჩენილა. ჭრილობა დიდი აქვს, მაგრამ სასიკვდილო არაა. სახეზე შესივებულია. სისივნიე თანდათან უმატებს, მაგრამ ეს არც თუ ისე საშიშია. ყოველდღე უწმენდენ ჭრილობას. ამ განმენდის დროს დიდი

ტკივილები აქვს, მაგრამ მარჯვედ იტანს. იმედი გვაქვს, რომ მალე გამორჩება. პავლე დოლონაძე ალბად შენუხებუღლი იქნება. უთხარი, რომ არაფერი უჭირს. შემთხვევით მოხდა, რას იზამ. დიდი მადლობა გადაეცი ბაბუაშენს, ამბროსის, ნოეს და ყველას, ვინც იმ შემთხვევის დროს მიხედა და ხელი შეუწყო. დიდი ყურადღება მიგიქცევიათ და მოხმარებინართ. დედა ყველას სიყვარულით გიგონებთ.

არა მგონია, რომ მალე შეიძლოს დედამ მად ჩამოსვლა. მე კი მალე უნდა ჩამოვიდე. შენი ჭირიმე, მომწერე, რა მდგომარეობაშია სახლი და საერთოდ ოჯახი. რამდენიმე დღეს დავუცდი იმას, თუ როგორ იქნება დედა და შემდეგ ჩამოვალ.

[თბილისი, 12 ნოემბერი, 1935]

ბორის ბრიკი – ვალერიან გაფრინდაშვილს

6. XII. 35 გ.

Многоуважаемый Валериан Иванович!

Простите, что не писал Вам с отъезда из Тифлиса. Хотел сначала перевести Ваши стихи. Потом Гольцев прислал мне сделанный Вами прекрасный подстрочник „Нателы“ А. Церетели для перевода и я засел за эту работу и отослал уже в Москву. Посылаю Вам „Под сурдинку“ и „Незнакомую улицу“; надеюсь, что в какой-то степени передал Вас. Во всяком случае буду рад получить указание и если нужно – исправлю. Кроме этого, посылаю Вам и третье переведенное мною Ваше стихотворение „Моя страна“, но заранее прошу Вас простить меня. Это стихотворение, как видите, я уже решился напечатать, без Вашей авторизации, вернее, у меня его выпросили работники ленинградской „Красной газеты“ (утреннего выпуска). Во всяком случае, с этим переводом меня постигла неудача, еще усугубленная самостоятельной (без автора и переводчика) правкой редакции. Таким образом, вряд ли Вы признаете его своим. Дело в том, что я недопустимо вольно, по-моему, перевел это стихотворение

и, разумеется, оно от этого проиграло, появилась какая-то разностильность. Редакция же почему-то удалила вторую строфу, четверостишия печатала, как восьмистишия, удалила сравнение с Прометеем, а корректор наделал еще ошибок. Несмотря на это, впрочем полтора миллиона демонстранцев Ленинграда утром 7 ноября имела возможность читать это стихотворение и Вы, конечно в искаженном виде, приобрели кроме любви и уважения знатоков – популярность в ленинградской массе. Многие спрашивают меня, где можно видеть другие Ваши стихи и я отсылаю их к переводам Пастернака и Тихонова.

„Под сурдинку“ и „Незнакомую улицу“, разумеется, уже без Вашего на то согласия не дам в печать и буду с нетерпением ждать Вашего строгого отзыва об этих переводах.

Я очень бы хотел напечатать в „Новом Мире“ 4 Ваши стихотворения, мною переведенные – маленьким циклом. Гронский просил меня об этом. Поэтому напишите мне, можно ли печатать „Блуждающий парадиз“, „Под сурдинку“, „Незнакомую улицу“ и какие самые необходимые исправления сделать в „Моей стране“ для того, чтобы можно было закончить цикл этим стихотворением.

Большая просьба к Вам, дорогой Валериан Иванович, узнать у Гасвиани или Радиани, как с изданием моей поэмы „Завещание Руставели“, на которую я заключил договор с „Сахелгами“. Буду очень благодарен Вам, если черкнете заодно мне и об этом.

Вы, вероятно, знаете, что мы пробыли в Батуме всего 10 суток и, ввиду задержки денег ЗакГизом, вынуждены были отказаться от уже предоставленных нам путевок в Махинджаури. Деньги ЗакГиз прислал в Батум, но они пришли туда уже через день после моего отъезда и были потом вторично высланы мне в Ленинград. Не правда ли замечательная история?

У ленинградских редакций (не всех) есть дурная привычка, не платить авторам переводимых стихотворений, пользуясь отдаленностью.

Во всяком случае, я Вас очень прошу без всяких стеснений черкнуть пару слов с просьбой о высылке гонорара по адресу: Ленинград, 141, Фонтанка, 57. Редакция „Красной утренней газеты“ литсектор, тов. Файнштейну. Моя просьба для них недостаточна, а Вам они без всяких разговоров вышлют гонорар. Сделайте это, если не ради себя, то ради меня, ибо мне всегда неловко, если автор переведенного мною стихотворения не получает гонорара.

Вы, вероятно, знаете, что мне удалось проездом через Москву, устроить в „Литгазете“ отрывок из Руставели в переводе Тоси? Я очень рад за него. Он пишет мне, что заключил договор на всю эпопею с грузинским отделением Академии Наук. Как я рад! Благодарю Вас за сердечный и справедливо-одобрительный отзыв о его переводе на вечере в союзе писателей.

Мы все здоровы, заработок есть, не нуждаемся, но пока еще плохо с комнатой: нам еще Литфонд не переменял помещения, несмотря на обещание. Надеюсь, что Ира Ираклиевна, Вы и Наночка здоровы. Пишите, дорогой Валериан Иванович, о всех своих делах; что написали? Как дела вообще? Я, жена моя и сын дружески жмем Вашу руку и шлем сердечный привет многоуважаемой Ире Ираклиевне и милой Наночке.

Ваш Борис Брик

Ленинград, 36, до востребования, Борису Ильичу Брику.

ბენედიკტ ლივშიც – ტიციან ტაბიძეს

Ленинград. 21. XII. 1935.

Дорогой Тициан!

Уже давно собирался написать Вам, но автомобильная катастрофа, случившаяся со мною около месяца назад, помешала мне сделать это. Я получил сотрясение мозга, перелом носовых костей, парез лицевого нерва и несколько рваных ран на лице.

Две недели я пролежал в клинике и почти столько же времени нахожусь дома, соблюдая полупостельный режим. Вряд ли раньше нового года мне удастся выйти на улицу. Хотя невропотологи категорически запретили мне всякое умственное напряжение, я за последние две недели нечто перевел из грузинских поэтов: две вещи Леонидзе, одну – Мицишвили и одну – Каладзе. Хотелось бы иметь под рукою, пока я еще не ушел с головой в своих французов, и Ваши стихи, стихи Паоло, а также грузинских классиков, начиная с Гурамишвили и кончая Важой. Ведь если подстрочники придут слишком поздно, я не уверен, что мне удастся выполнить к сроку мои обязательства.

Тем не менее не с целью поторопить Вас я взялся за перо. Нет! Мне просто хотелось в ответном письме услышать Ваш голос, почувствовать немного того братского тепла, которое сделало дни моего пребывания в Тифлисе счастливейшими днями моей жизни, а Грузию – моей второй поэтической родиной. За день до катастрофы у меня собралось несколько человек – Тихонов, Саянов и др. – мы всю ночь до утра ни о чем не говорили, кроме Грузии: каждый из нас, по своему полной любовью к ней, хотел говорить и слушать только о ней... Мы тоже за процветание этой чудесной страны, за ее прекрасных поэтов, за Важу особо, за наших милых друзей, и условились в будущем году поехать втроем в Тифлис.

В Москве я встретился с выздоровевшимся Пастернаком теплее, чем когда-либо, быть может, именно потому, что между нами связующей нитью протянулось наше общее чувство любви к Грузии...

Я был бы счастлив, если бы мне удалось хоть частично воплотить его в книге не переводов, а оригинальных стихов: это было бы только естественной данью всему пережитому мною в Тифлисе.

Братски Вас обнимаю, дорогой Тициан. Сердечнейшие приветы Нине Александровне и всем моим друзьям – поэтам.

Искренне Вас любящий Бенедикт Лившиц

ეკატერინე გაბაშვილი – გიორგი ლეონიძეს

ბატონო გიორგი!

მანამ დარები იყო, სხვა და სხვა მიზეზით და უფრო კი ჩემი გულმავიწყობით, ვერ მოვახერხე მუზეუმში ამოსვლა და თქვენთან მოლაპარაკება სხვა და სხვა სალიტერატურო კითხვების შესახებ. და კერძოთ ჩემი ლიტერატურული არხივის შესახებ.

ეხლა როდისაც ზამთარი დადგა სახლში ჩაკეცა შეიძლება იქნება მოვახერხო ჩემი ქალაქდების დალაგება, ან სიის შედგენა, როგორც სონლულაშვილი ამბობს, გარდა ამისა, მე მინდა თქვენ დამიყენოთ კითხვები მოკლეთ, რასაკვირველია, თუ რაგვარათ გამოვსახო ჩემი ლიტერატურული მოგონებანი და ლიტერატორთა ნაცნობობის მხარე? წინათ „მნათობში“ წავიკითხე ზოგიერთი ნაწილი მანსვეტოვის და (არა მანსვეტაშვილის) მოგონებანი და მახსოვს თქვენც გითხარით მწერალთა სასახლეში შეხვედრის დროს, რომ ახშფოთებული ვიყავი იმისი სიყალბით ილიას და მაჩაბლის დამოკიდებულების შესახებ.

ეხლა, როცა სოფლიდგან ჩამოველ, ვნახე მთელი იმისი სიცრუით და ბაქიაობით სავსე „დონიაგოსებურათ“ აგებული „ილიადა“ მეტადრე, ამ გომერის მიბაძვამ „ილიაობის“ დღეობის ახწერამ, თაბრუ დამასხა. ვის არ ნაჰკრა და ნამოჰკრა, ვისი ამხანაგობა და მეგობრობა არ დაიჩემა. თითქმის მთელი ქართველი ინტელექცია თავის დამქაშებათ და თანამოაზრეთ გაიხადა, ილიას მესაიდუმლე გახდა, იმის ოჯახურ განწყობილებასაც ხელი შეეახო. დიმიტრი ბაქრაძეს ჯიხვი დააცლევინა, პერტე უმიკაშვილი გაამასხარავა და სიმთვრალის დროს ვანო ოქრომჭედლიშვილი ღვინით გაანუნვინა და კიდევ და კიდევ ვინ არ გაამასხარავა.

ერთი სიტყვით, მე მინდა თქვენთან მოლაპარაკება და თუ შეიძლება, ერთ საღამოს მობრძანდით ილო სონლულაშვილთან და იქ ვილაპარაკოთ. ჩემ ოთახში მე თავისუფალი არა ვარ.

*პატივისცემით თქვენამდე ეკ. გაბაშვილისა
[თბილისი, დეკემბერი, 1935]*

გიორგი ლეონიძე – ეკატერინე გაბაშვილს

დიდათ პატივცემულო ბატონო ეკატერინე!

გთხოვთ: –

გააგრძელოთ თქვენი მემუარები, მე ჩემის მხრივ ყოველ-
ნაირად ხელს შეგიწყობთ. რასაკვირველია, ნივთიერადაც...
დაგიდებთ შესაფერ ხელშეკრულებას. ხვალიდან შემიძლი-
ან, თქვენს განკარგულებაში გადმოგცეთ ჩემი თანამშრო-
მელი ქალი, რომელიც მემუარების წერის დროს მდივნობას
გაგინევთ... და ივლის თქვენთან ყოველდღიურად. შეგიძ-
ლიანთ, უკარნახოთ კიდეც...

მოგონებები შეგიძლიანთ თქვენი ბავშვობიდანაც დაიწყოთ.
ფართედ...

რაც გიჭირთ, დაწვრილებით დამინერეთ და გამომიგზავნეთ...
თქვენი წერილი არ მიმიღია.

ჩემი მისამართია: სოლოლაკის ქ. №6.

[თბილისი, 1935 წლის დეკემბრის შემდეგ]

რაჟდენ გვეტაძე და გრიგოლ ცეცხლაძე სალიტერატურო ფონდის გამგეობას*

სალიტერატურო ფონდის გამგეობას

მწერალთა ერთი ჯგუფის

განცხადება

მწერალთა ერთ ჯგუფს, რომელშიც შედიან: რ. გვეტაძე, გრ.
ცეცხლაძე, ვ. გაფრინდაშვილი, ს. ჩიქოვანი, გ. ქიქოძე, ს.
წვერავა – გვაქვს ძველი წიგნების მალაზია და საამკინძაო.
ამხანაგობის მიზანია, მწერალთათვის და სამეცნიერო მუ-
შაკათათვის იშვიათი წიგნების შეძენა და მინოდება და აგ-
რეთვე მწერალთა ინდივიდუალური ბიბლიოთეკებისათვის
წიგნების დაკანვა შეღავათიან პირობებში.

* დაცულია ქუთაისის ცენტრალურ არქივში.

მწერალთა ამხანაგობა სთხოვს ლიტფონდს, მიიღოს, თავის მფარველობის ქვეშ, როგორც დამოუკიდებელი ერთეული, შემდეგი პირობებით: 1. ამხანაგობას ექნება დამოუკიდებელი მოქმედების უფლება, საკუთარი მუშაობის გეგმა და საფინანსო ანგარიში, – ლიტფონდის კონტროლის ქვეშ, 2. ამხანაგობა ლიტფონდს გადაურიცხავს ყოველწლიურად 15% წმინდა მოგებიდან; 3. იმ შემთხვევაში, თუ ამხანაგობის მიერ წარმოებული საქმე იზარალებს, ზარალს სავსებით იხდიან ამხანაგობაში გაერთიანებული წევრები, რომელნიც პერსონალურად პასუხის მგებელნი არიან ამხანაგობის ყოველგვარ საქმიანობაში.

ამხანაგობის მინდობილობით:

გრ. ცეცხლაძე, რაჟდენ გვეტაძე

[1935 წლიდან]

1936

ლადო ჯაფარიძე – რაჟდენ გვეტაძეს

ამხ. რ. გვეტაძეს.

ძვ. რაჟდენ!

ეს ერთი ხანია (კვირაზე მეტი), რაც ავად ვარ, თორემ ძალიან მინდოდა შენთან შემოსვლა. გრიშამაც ვერ მოიცალა და სულ ჩემი იმედი ჰქონდა, რომ მე მოვახერხებდი შენთან შემოსვლას და იმ უკანასკნელი თავის მიღებას.

როგორაა მისი საქმე? თუ დაბეჭდილი არაა ჯერ, ეგება ხელნაწერი მაინც გექნეს, რომ ბარემ მოვათავოთ მთელი თარგმანი. ამას მოგიტანს ჩემი ქალიშვილი და გთხოვ, მაცნობო მისი პირით, თუ როდის იქნება დაახლოებით ან დაბეჭდილი ან ხელნაწერი. მგონია, ბევრი აღარ იქნება დარჩენილი.

ველი პასუხს.

დ. სალ. ლადო ჯაფარიძე

9/1-36

P. S. რაც უკვე თარგმნილია, იმის დაბეჭდვა შეიძლება, მაგრამ შეიძლება, უკეთესი იქნებოდა, წაგვეკითხა ერთად, როგორც პირველი თავები წაიკითხა იმ დღეს გრიშამ. თუ გინდა, ბარემ დაბეჭდო – მაცნობე და გამოვეზავნი მთელს მასალას.

ლადო

ნიკოლაი ზაბოლოცკი – ტიციან ტაბიძეს

11 янв. 1936.

Ленинград.

Дорогой Тициан Иустинович!

Простите меня ради бога за то, что не ответил на Вашу новогоднюю телеграмму; не ответил по глупейшей причине: перед

новым годом и после в течении нескольких дней невозможно было пробиться к телеграфу; народ совершенно ошалел и стоял со своими телеграммами сплошной стеной.

Итак, примите мои запоздалые поздравления и дружеские пожелания здоровья, удач и веселья в этом году.

Сегодня получил Ваше письмо от 6 января. Очень рад, что перевод В. Пшавела Вы находите удачным. Очень благоприятный отзыв получен также от В. В. Гольцева, который перевод принял для своего альманаха. В переводе будет несколько небольших исправлений, что необходимо иметь ввиду изд-ву „Academia“, если оно будет печатать поэму. Эти исправления я вышлю Вам в непродолжительном времени. Очень рад также и тому, что перевод Орбелиани, судя по Вашим словам, устраивается в Закгизе.

В течении последних дней читал Вашу книгу „Избранное“, кот. смог достать только из библиотеки (Ваш экземпляр еще не получил; вероятно, получу на-днях; заранее благодарю Вас за него) несмотря на то, что почти все эти переводы были мне известны по-одиночке, должен сказать, что, собранные вместе, они прекрасно дополняют друг друга и читатель, несмотря на некоторый разноречивый в голосе переводчиков, имеет возможность, наконец, почувствовать Тициана Табидзе целиком; убедиться, что автор, благодаря своей яркой творческой индивидуальности, в основном проходит через этот разноречивый невредимым, что дается, увы, только очень-очень немногим. У Вас есть какая то пленительная чистота лирического голоса, душевность его и очень широкий диапазон; конечно, Вы – один из самых крупнейших поэтов нашего Союза и я очень горжусь Вашей дружбой; она побуждает меня к постоянной и упорной работе; Ваше малейшее одобрение и сочувствие значит для меня очень много, ибо оно исходит от человека с непогрешимым вкусом и истинно-поэтической душой.

Нравится мне также и внешность книжки; она отпечатана очень чисто, бумага прекрасная, переплет хорош. Если Ваша следующая книга (по-русски) будет еще удачнее – Вам

обеспечено глубокое и прочное внедрение в русские читательские массы.

Должен сказать Вам по секрету (чтобы не сглазить!), что и у меня с книжкой стихов начинается что-то такое получаться. Она в основном принята к изданию ЛенГихлом, вставлена в план и утверждена Москвой. Идут разговоры о конкретном содержании. Если все будет благополучно, книжка весной может уже выйти. Она небольшая, строк на тысячу с лишним. Но лиха беда начало, как говорится!

Я занят массой привходящих, около-литературных дел и, признаться, за последнее время несколько отбил от работы. „Абесалом и Этери“ очень меня беспокоит. Руставели висит над головой и времени для другого перевода почти не остается. Научите, как быть, Тициан Иустинович!

От Цыпина вчера получена следующая телеграмма: „Получено письмо Табидзе о переводе вами грузинской легенды. Сообщите, когда можете представить перевод“. Я предполагаю послать ему перевод В. Пшавела; если Цыпин сумеет договориться с Лупполом, он может издать В. Пшавела отдельной книжкой.

С нетерпением ждем Вас в Ленинград; здесь у Вас так много друзей и искренних ценителей, приезжайте же скорее!

Передайте мой сердечный привет Нине Александровне и дочке. Миколу Платоновичу кланяйтесь, пишу ему одновременно. Привет всем друзьям и знакомым.

Ваш Н. Заболоцкий

Жена благодарит Вас за телеграмму и в свою очередь шлет свои лучшие пожелания Вам и Нине Александровне.

ტიციან ცაბიძე – სერგო კლდიაშვილს

ძვირფასო სერგუნია!

ისე წამოვედი, ვერც კი გაკოცე დამშვიდობებისას, მაგრამ შენ იცი, რა დავიდარაბაშიც ვიყავი.

ისე კი, სულ შენზე და შალვაზე ვფიქრობდი გზაში, რომ ასე დაფეთებული ნამოვედი.

მოსკოვი ღმერთივით არის, აქ არის დიდი „შეძლებული“ ცხოვრება და ტრიალ-ტრიალი.

ისეთი ახალი წელიწადი იყო, რომ ადამიანი გაგიჟდებოდა. ჯერ ვიყავით პასტერნაკთან, მერე ნავედით მწერალთა კავშირში და მერე ანტოკოლსკიმ წაგვიყვანა ვახტანგოვის თეატრში. იყო ერთი გაუთავებელი კარნავალი.

სხვათა შორის, პ. ანტოკოლსკის დაუნერია წერილი პოეზიაზე, პასტერნაკმა ძალიან აქო, დიდებული წერილიაო და თურმე ქართველ მწერლებიდან მხოლოდ შენზე ამოდის სული, როგორ და რად, ვერ გავიგე. პასტერნაკს ძალიან მოსწონს, ალბად მალე დაიბეჭდება „სალიტერატურო გაზეთში“. ისე, ყველანი გკითხულობენ, გელიან და გკოცნიან. მიიღე ეს წერილი, როგორც უბრალო მოთხრობა დიდ საქმეებზე და დიდ მოსკოვზე.

მანდ, თურმე დიდი ამბები ყოფილა და ძალიანაც ულანძღივართ. ღმერთმა შეარგოთ, თუ არ მოწყინდათ, მაგრამ თუ რაიმე იყო საინტერესო, უეჭველად მოინერე.

მომიკითხე სოფია გრიგორიევანა და მელიტა. სალამი ჩვენ საერთო მეგობრებს. სახლის ნომერი დამავინყდა. ნინამ მოგწერა წერილი, არ ვიცი, მიიღე თუ არა?

ასე, ჩემო სერგუნია, იქნება ერთი დაკრა ხელი და წამოხვიდე, ეს იქნება დიდებული საქმე.

შენი ტიცციან ტაბიძე

[მოსკოვი, 13 იანვრამდე, 1936]

ნინო მაყაშვილი-ტაბიძე – სერგო კლდიაშვილს

ჩემო ძვირფასო, ულამაზესო, დაუვინყარო სერგუნი, ძლიერ გაგინე, რომ მოვდიოდი, კინალამ სინავსე დაგაბრალებე, მაგრამ ტიცციანელომ თქვა, დღეს სამუდამოდ დავრწმუნდი,

რომ სერგო ნავსი არ არისო. მე კი მერე გული დამწყდა, გაგანვალე და მადლობაც ვერ გითხარი. მშვენივრათ ვარ, დიდებულათ, მარტო ნიტკოს და დედას დარდი მაქვს. გენაცვალე, მიხედე ხოლმე. დაურეკე მაინც, ჩემო სერგუნი. გაკოცებ ბევრს, ბევრს. დამიკოცნე სონია და მელიტა.

შენი ნინო

[მოსკოვი, 13 იანვრამდე, 1936]

ტიციან ტაბიძე – სერგო კლდიაშვილს

Тифлис, ул. Варцихская (быв. Семеновская), №16.

Серго Клдиашвили.

Москва, гостиница Метрополь, №266.

Тициан Табидзе.

ძვირფასო ძმაო სერგუნი! ორი ბარათი მოგწერე, შენგან ერთი პასუხიც არ არი. შენი პასუხი იქნება, ერთი დაკრა ფეხი და ჩამოხვიდე ამ მოსკოვში.

სერგუნია ჯან, აქ პირდაპირ სამოთხეა მწერლობაში და ერთი გაუთავებელი საამური ცხოვრება. ერთ საქმეს გავალე, სერგუნი, და უნდა ამისრულო – შეიარო გაზეთ „კომუნისტში“ მუშისვილთან ან ვასო ეგნატაშვილთან, იქ მქონდა დატოვებული წერილი „ვაჟა-ფშაველა და დავით გურამიშვილი“. თუ კაცი ხარ, ხელნაწერი არ დამეკარგოს, გადასაბეჭდად მქონდა მიცემული კომუნისტის მემანქანე ქალთან. გთხოვ, ქრისტეფორე რაჭველიშვილი დაიხმარო, ის მიაგნებს მაგის ნაკვალევს.

ასე, ჩემო სერგუნი, ვიქნები დაიმედებული, ამ საქმეს გამიკეთებ.

შენი ტიციან ტაბიძე

[13 იანვარი, 1936]

ტიციან ტაბიძე – სერგო კლდიაშვილს

ძვირფასო და საყვარელო ძმაო სერგუნია!

მივიღე შენი წერილი და ეს იყო ერთადერთი, საერთოდ რაც მივიღე ტფილისიდან – მხოლოდ გოგლამ მიულოცა ნინას დღეობა დეპეშით.

ნუთუ მართლა არაფერი ხდება ტფილისში, ან მე ასე დამი-
ვინყეს მეგობრებმა. სერგო ჩემო, მოსკოვი გასაგვიჟებელია –
ვერ წარმოიდგენ, რა რია-რია ამბებია! ალბად ვალერია-
ნი მოგიყვებოდა ზოგიერთი ტრიუმფების ისტორიას. აქ ძა-
ლიან სერიოზულად ფიქრობენ შენი საღამოს მოწყობას და
გამოძახებას, ყველანი დიდი ქებით და აღტაცებით გიგონე-
ბენ, იური ტინიანოვი სულ შენზე და მარტო შენზე მელაპა-
რაკა მწერლობაში, მეც მოვუყევი, რაც ვიცოდი.

მაქსიმ გორკის აღმანახისთვის ელიან შენ ნოველებს, არ
ვიცი, ბარათი მიიღე თუ არა? ეს აღმანახი გამოვა გაზაფ-
ხულზე და დიდი ამბით იქნება გახმაურებული.

იყო აქ გუშინ წინ პაველ ანტოკოლსკის პოეზიის საღამო,
სულ საქართველო დატრიალდა, რამდენჯერმე წააკითხეს
ლექსები საქართველოზე და მე ოვაციებს მიმართავდენ,
მაგრამ ეს ყველაფერი მხოლოდ იმისთვის მაგონდება, რომ
მანდ ბაიყუშებმა იცოდენ, სად არის პოეზია? პასტერნაკს
მოუყვა ტინიანოვი შენ ამბებს და მთელი დღე ვიცინეთ. ტი-
ნიანოვმა დასძინა, ცარიელი ნიჭია და სიხარულიო.

სერგუნია, რატომ არ მოინდომებ, ერთი გამოუდგე აქეთკენ
გზას, შენი წიგნები ეხლა შეიძლება ერთად გამოვიდეს გოს-
ლიტიზდატში ერთ ტომად და თან ახალიც დაუმატო, კ. გამ-
სახურდიაშვილმა აიღო უკრაინა და ეხლა რუსეთს მოადგა. ვერ
წარმოიდგენ, რა მენყინა, თურმე აქ იყო ცაკის სესიაზე შენი
სიძე ისლამოვი, გაზეთებში გვიან დაიბეჭდა მაგის სიტყვა და
ვერ მივუსწარი მოსკოვში, რომ მეცა პატივი – ისე კი, მოს-
კოვი ამისთვის გაჩენილია ამ პერიოდში. შეიძლება ქეთოც აქ
იყო, მაგრამ ვერ გავიგე. კ. ჭიჭინაძე ძალიან ემადლიერება,
კარგად მიმიღოვო. ეხლა ორივე კონია მოსკოვში არიან.

სერგუნია, შენ რომ წიგნები შემომითვალე, უეჭველად ჩამო-

გიტან, თუ დამაგვიანდა, გამოგიგზავნი, უკვე ვიყიდე და ნინა კითხულობს.

სერგო, ძალიან გთხოვ, შალვა აფხაიძეს გამოაგზავნიო ლექსები, შენ მოეხმარე და გააკეთებზე „ПОДСТРОЧНИК“-ები ან ვალერიანს სთხოვოს და ის გაუკეთებს. საჭიროა აქ ანტოლოგიისთვის და ისეც დავბეჭდავ ჟურნალებში, ანტოკოლსკი და სპასკი მზად არიან, თარგმანი საჩქაროთ გააკეთონ.

ნ. ტიხონოვმა გამოსცა თავის წიგნი „ИЗБРАННОЕ“, შიგ შეუტანია ქართველი პოეტები, მაგრამ ვინც ბევრს ყვირის და ვინც სთარგმნა, ისიც ამოუყრია და ეხლა უყურე, რა ალიაქოთი იქნება.

სერგუნია, გენაცვალე, მომწერე მანდაური ამბები, ზოზოსი, პაოლოსი, ლიალიასი და ასე.

გაკოცებ ბევრს შენ, სონიას და მელიტას.

შენი ტიცციან ტაბიძე

[მოსკოვი, 27 იანვარი, 1936]

P. S. სერგო, გენაცვალე, „კომუნისტის“ რედაქციაში მოიკითხე ჩემი წერილი ვაჟა-ფშაველაზე, ძალიან გთხოვ, ხელნაწერი გამოართვა, გადაბეჭდილი აქვთ, მეშინია, არ დამეკარგოს.

სტეფანე ალიბეგაშვილი – ტიცციან ტაბიძეს

გამარჯვება ბ-ნო ტიცციან!

მივიღე თქვენს მიერ გამოგზავნილი წერილი 1/II-36 ნ. და ძალიან გამეხარდა ის მდგომარეობა, რომ თქვენ მოგეწონათ ფოტო-გამომცემლობის საქმე. მე ასეც მოველოდი და სრულებით ეჭვი არ მეპარებოდა თქვენს სოლიდარობაში, მხოლოდ მთავარი არის ფოტო-მასალის შოვნა, რაც მთავარია, ამიტომ მთელი იმედები ასეთის შეძენა, ე. ი. ნებართვის გამოტანა მთლიანად თქვენზე არის და დიდათაც ვიმედოვნებთ თქვენს უშუალო დახმარებაში. მხოლოდ რაც შეეხება ჩემს მხრივ, მოვკდები და გავაკეთებ, ყოველგვარ ორგანიზაციულ საკითხებზე არც შეგანუხებთ და არც შევჩერდები მაგ სიძნე-

ლევების წინაშე, ოღონ გთხოვთ უმორჩილესად, ყველის ვაჭრის – ლლონტის ცხვირის მოტეხის საშუალება მომეცით და მერე რომ ვიცოდე, ორი საათის სიცოცხლე დამრჩება, არაფრის დიდებისათვის არ დავიხვე უკან.

ბ-ნო ტიცციან! თქვენი განკარგულება მე დიდი ხანია ნაწილობრივ შევასრულე, სახელდობრ ეკლესიის რემონტის ირგვლივ. მაგალითად: დურგალი დიდხანია მუშაობს და ფანჯრის ჩარჩოები და კარები მზათ არის, „მრონისაა“, მხოლოდ შუშებს ვერა ვშოვნო, რომ ჩამესვა და ამითი დამეცვა ფრინველებისაგან, ვინაიდან ძალიან აჭუჭყიანებენ. შუშების ჩასმის შემდეგ მე იქ დავდგამდი ფეხს და ორ დღეში შენობა გამზადებული იქნებოდა მთლიანად, მაგრამ რა ვქნა, რომ შუშების შოვნა არც კავკავშია და არც აქა? თუ მანდ როგორმე მომიხერხებთ, გთხოვთ, გამოგზავნოთ „Наложным платежом“. ვფიცამ, სინიდისს გამოვისყიდი და დიდათაც დავალებული ვიქნები. ზომა თუ გინდათ, ასეთი იქნება თვითო ფურცლის: 1x1,5; 1x1; 1x2 და 2x2; ზომა მოცემულია მეტრებში.

რაც შეეხება სახლის შესახებ, რომელიც ჩვენს ეზოშია, გაყიდვაზე კატეგორიული უარი განაცხადა და ლაპარაკობს: „ამიშენეთ ახალი სახლი ორი ოთახით და ერთი კუხნით“ და სახლი ჩაიბარეთ“-ო. რა საკვირველია, ამისი შესაძლებლობა ჩვენ არა გვაქვს და ასეთი რომ იყვეს კიდევ, ადგილი იმდენია ეზოში, რომ ამისთანა სახლს კი არა, უკეთესს გამოვჭიმავდი და ამ ბებრუცუნას თვალებს სილით დაუბრმავებდი.

ბ-ნო ტიცციან! მანქანამ ძალზე გამახარა, ვიძლო ხარლამპი პეტროვიჩს ამისი სიბრაზით თმა და წვერი გავაყრეინოთ. ამ წერილის გარდა მე თქვენ გამოგიზავნეთ კიდევ ორი წერილი.

ქ-ნ ნინას ჩემი უღმესი მოხეური სალამი. გთხოვთ სასწრაფოდ პასუხს. მე ტფილისში წავალ 7-8 ამ თვეს.

პატივისცემით, სტ. ალიბეგაშვილი

1/11 – 36 წ.

[ყაზბეგი]

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

5. II. 1936.

Дорогой Серго!

Мы с Вами поменялись ролями. Прошу великодушно простить меня, что так долго не отвечал на Ваше сердечное письмо. Оправдываться не стану, так причин было достаточно много, но ни одну из них нельзя назвать достаточно уважительной.

Вас мы часто вспоминаем в Москве. Под Новый год пили за Ваше здоровье, потом еще раз у Антокольских вместе с Ниной Александровной, Тицианом и несколькими другими хорошими людьми.

Сейчас я хочу устроить, чтобы две-три Ваши новеллы были переведены на французский язык и были напечатаны во французском издании журнала „Интернациональная литература“. Если этот проэкт осуществится, дам сопроводительную статейку о Вашем творчестве. Полагаю, что Вам будет приятно увидеть французские тексты своих новелл. Я намечаю: „Властитель Лашхети“, „Язычник“ и „Четки“.

Очень прошу Вас, прислать мне текст Вашей пьесы, хотя бы на грузинском языке. Я хотел бы дать ее прочесть кому-нибудь из московских грузин и потом обсудить вопрос: не подойдет ли она для русской сцены (в Тифлис едет Н. Н. Чхеидзе. Посоветуйтесь с ней об этом, покажите вещь).. Было бы хорошо, если бы Вы дали краткое изложение содержания пьесы (по актам).

Огорчает меня болезнь Вашей матушки, которую Вы так нежно любите. Надеюсь, что она теперь поправилась после несчастного случая и чувствует себя хорошо. Конечно, я понимаю Ваше беспокойство за ее судьбу. Вам пришлось пережить много горестных волнений.

А у меня дома дела обстоят сносно, но все таки не так, как хотелось бы. Хотя здоровье моей жены стало неизмеримо лучше и опасности для жизни сейчас уже нет, все же ее легкие остаются очень хрупкими, уязвимыми. Процесс в них еще не закончился. А после перенесенного недавно (в декабре) гриппа у нее сделался плеврит, правда, небольшой.

Сам я тоже болел гриппом. В итоге сильно ослабло мое сердце, которое и без того не отличается мощностью.

Мне очень досадно, что Вы черезчур резко выступали на заседании президиума Союза. Конечно, тупиц и бездарностей в нем немало, но зачем же давать им повод, „законный“ повод Вас прорабатывать. Ведь от этого они только усиливают свои позиции, а Вам будут втыкать палки в колеса и создадут режим наименьшего благоприятствования. Разрешите сказать Вам со всей дружеской откровенностью, что всё время находиться в оппозиции к существующему руководству Союза Писателей, стоять в стороне и ничего не делать практически для того, чтобы это руководство стало лучше – позиция невыгодная, да и неправильная. Вот так у Вас и создается репутация писателя, настроенного анти-общественно. Надеюсь, что Вы не рассердитесь на меня за эти откровенные слова. Для меня несомненно, что в тифлисской литературной среде Вы занимаете не то место, которое Вам по праву принадлежит – место едва ли не самого лучшего прозаика из числа живущих сейчас.

Закгизовского сборника рассказов Вашего отца я не видал. Закгиз почему-то перестал высылать мне свою продукцию. Если пришлете мне книгу старого Давида – буду признателен. Плохое качество перевода учту. Надо будет подумать о хорошем издании.

Работаю много, но меня досадует, что редакторская работа в Гослитиздате отнимает у меня так много времени и мешает писать. Не знаю, довелось ли Вам прочесть мою статью о переводах Пастернака, напечатанную в №1 „Красной нови“. Наш друг Тициан (пребывающий сейчас в Киеве), повидимому, ею не очень доволен, так-как я придаю значение некоторым грузинским поэтам, значение которых он никогда не признавал (Машашвили, Каладзе), или последнее время взял под сомнение (Мицишвили). Я очень люблю Тициана, связан с ним дружбой, очень ценю его, как поэта, но есть у меня с ним существенные расхождения в оценках. И черезчур уж он ревнив к литературной славе. Меня он упрекает,

что я „черезчур объективен“. Поэтому мне было бы сейчас особенно важно, чтобы Вы совершенно нелицеприятно высказали мне свое мнение об указанной статье.

Когда же Вы, злодей, пришлете хотя бы грузинский текст своего рассказа для юбилейного сборника о новой Грузии? Неужели Вы сами не хотите быть представленным в нем? Пока время еще не вполне упущено. Торопитесь!

Очень хорошее и интересное письмо получил от Мицишвили. Сообщите, дорогой Серго, как поживает Ваша семья и наши общие друзья, в частности – Елена Михайловна и Георгий Александрович Нанейшвили, Валерьян Иванович, Паоло. Всем им передайте мой большой привет. Говорят, Паоло написал интересную поэму. Непонятно, почему его не включили в состав грузинской делегации на пленуму правления ССП СССР. То возносят, всюду выбирают, а то...

Что касается меня, то я в Минск ехать не собираюсь. Делать мне там, в сущности, нечего. А работы дома великое множество накопилось из-за болезней, банкетов и разной суетни. За хевсурский очерк еще не принимался. А хочется его написать. Будьте здоровы и благополучны. Пишите мне почаще, не забывайте своего самого искреннего друга.

Любящий Вас Виктор Гольцев

[მოსკოვი]

ბორის ბრიკი – ვალერიან გაფრინდაშვილს

6. II. 36.

Многоуважаемый Валериан Иванович!

По просьбе Виктора Викторовича и по собственному желанию посылаю Вам 8 переведенных мною стих. Ак. Церетели с просьбой постороже рассмотреть их, сложив с подлинником. Ваши подстрочники, как всегда, были прекрасны.

„Перед иконой“ даже начиналось в подстрочнике двумя ям-

бическими строчками. У меня есть вопрос: как понимать в этом стих. выражение „Подобный щебетунье ласточке апостол“? Так ли у Церетели. В чем смысл этого выражения? Большая просьба разрешить мои сомнения. Был бы очень рад, получить от Вас новые подстрочники Ваших собственных стихов. К сожалению, я задержался в Москве и уже не застал Вас в Ленинграде. Слышал, что вы вновь упоминали обо мне и в Ленинграде. Благодарю Вас, дорогой Валериан Иванович за Ваше доброе ко мне отношение. Просьба – передать мой привет всем находящимся сейчас в Тифлисе поэтам, в особенности Тосе, которого я прошу мне писать и посылать мне все, вырезки моих переводов из тифлисской печати. Надеюсь, что его Руставели движется.

Дружески жму Вашу руку.

Сердечный привет многоуважаемой Ире Ираклиевне и Наночке. Жена и сын всем Вам кланяются.

Борис Брик

(Ленинград, 19, Глухоозерская 19. кв. 2).

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილი

10. II. 1936.

Дорогой друг Серго!

Послал Вам большое письмо, а через день получил от Вас новое послание и книгу новелл Вашего отца. Спасибо, дорогой! Насчет новых рассказов Ваших, могу сказать пока только то, что заранее радуюсь им. Конечно, мы их устроим. Что же касается Наты Чхеидзе, то Вы сможете переговорить с ней в Тифлисе непосредственно.

Выдержки из Вашего письма читал Павелу. Он откликнулся с большой сердечностью. К Вам он относится превосходно и его радует Ваше хорошее к нему. Да, дорогой Серго, дружба грузинских и русских писателей – уже не задача, а вполне реальный и отрадный факт.

А вот совсем неотрадно, что юбилей Грузии перенесли обратно на февраль. Ни Пастернак, ни Тихонов, ни Антокольский, ни многие другие в феврале приехать в Тифлис не смогут. Вообще, это решение столь внезапное, дезорганизует все наши литературно-издательские начинания, приуроченные к маю. Ох! Большое спасибо за дружбу, за хорошие ласковые слова. Многие друзья мои в Грузии оказались при испытаний дружьями, но я не сомневаюсь, что моя дружба с Вами ничем никогда не омрачится.

Жена моя шлет Вам привет, а также Зоя Константиновна и Павел Григорьевич. Пожалуйста, поклонитесь Вашей супруге. Надеюсь, что она теперь поправилась.

Ваш Виктор Гольцев

[москოვი]

ეფემია გედევანიშვილი-ლეონიძე – ნინო მაცაშვილ-ტაბიძეს

Москва. Метропол 266. Тициану Табидзе.

ნინას. 12/11. 36 წ.

ძვირფასო დაო ნინა! მოგიკითხავთ სიყვარულით შენ და ტიცინს. როგორა ხართ? დიდი ხანია თქვენგან წერილი აღარ მიგვიღია. ისე კი მესმის შენი კარგათ ყოფნა და ძალიან მიხარობ, რო შენ მაინც ხარ გახარებული და კმაყოფილი ცხოვრებისა. ნინა! შენ რო იცოდე ჩემი ამბავი, გაგეცინება, ხო იცი აქაური ამბები, უკეთ რო ვთქვა, ჭორები. ცოტა არ იყოს. ძალას მატანენ შეგატყობინო, მაგრამ თავს ვიკავებ ვითომ. ჯერ პირველში დავწერე ერთი უზარმაზარი წერილი და გაგიხარობ, მოვიხებ გული. მაგრამ მეორე დღეს რო კიდევ გადავათვალიერე, გოგიმ შემამჩნია და არ მიჩნია გამოგზავნა. ხო იცი, რათაც? ვისმეს შეიძლება ხელში ჩაუარდეს, სალაპარაკო გახდებო, რა თქმა უნდა დავხიე. გაიარა ერთმა კვირამ და კიდევ გავაჭრელე, ისიც დავხიე. რა ვქნა, პატარა წერილის მიწერა არ მიწოდდა და ვერც მოვახერ-

ხე. ამ ათი დღის წინათ გამოგიგზავნე დახურული წერილი. ყველაფერს დანვრილებით იქა გწერდი, ის აქამდე მიღებული გექნება. ესლა ეს ღია ბარათი განგებ ავიღე, რო კიდევ არ გავაჭრელო მეთქი ჩემებურად. თქვენები კარგათ არიან. დღესაც ვიყავი დედაშენთან, ზის და გელის სანყალი. ნინა, ხო იცი ჩემი ბედი. მე კიდევ ავათ ვიყავი, ორი კვირა ვინექი, დღეს პირველათ გაველი კარში. ტიფის შემდეგ ვერ გამოვდექი, ცუდათა ვარ. ფისო და თინა ბევრს კოცნიან, ძალიან უხაროდათ, შენი დეპეშები რო მოსდიოდათ. ნინა, გენაცვალე, თუ არ შეგანუხებ და შესაძლო იქნება შენთვის, სანამ აქ ჩამოხვალ, ბავშვები ძალიან გთხოვენ, ჩამოუტანო ლურჯი ბერეტები. ფულს რომ ჩამოხვალ, აქ დაგახვედრებ. მე კი ჩულქები და თუ რამეს წამომიღებ, დიდი მადლობელი დაგრჩები. გოგლა ყოველდღე აპირებს წერილის მონერას.

ფეფუცა

ლადო ჯაფარიძე – რაჟდენ გვეტაძეს

ძვ. რაჟდენ!

ამ დილით ადრე ჩავირბინე გრიშასთან, რომ გამომერთმია თარგმნილი მასალა, მაგრამ გაესწრო უნივერსიტეტში. ამიტომ მთელი მასალა არ მომიტანია. გიტოვებ მხოლოდ ნაწილს. დანარჩენს ხვალ დილით შემოგიტან. დასაწყისი რვეულებშია, რომელიც შენ დაგვიბრუნე ამას წინეთ, წასაკითხავად.

მე მგონია, დღეს მეტს ვერ გადაბეჭდავს მაინც.

ერთი სიტყვით, ვეცდები ხვალ გინახულო პირადად. იმ მასალასაც უკლებლივ მოგიტან.

კარგი იქნება, რომ წავიკითხავდეთ ამ დღეებში. გნახავ და მოვილაპარაკოთ, თუ როდის.

ამ. სალ. ლადო ჯაფარიძე

21/II-36

ანატოლი ტარასენკოვ – ტიცვიან ტაბიძეს

Москва, 1/III-36.

Милый Тициан,

Посылаю вам № газеты „Moscow Daily News“, где напечатана моя небольшая статья о грузинской поэзии. В ней есть несколько строк о Вас, а там же дан Ваш портрет, что мне особенно приятно. К сожалению, по обычаю, господствующему в этой газете, статью мою дали почемуто без подписи. Очень жаль, что не удалось нам повидаться в Москве перед Вашим отъездом. Надеюсь, что когда снова будете в Москве, зайдете ко мне – напоминаю адрес: Гранатный пер. 2., кв. 57. Горячий привет Нине. У нас в Москве грустно, – бьют славную и умную Мариэтту Шагинян и вообще „прорабатывают“ друг друга. Крепко жму вашу дружескую руку.

Толя Тарасенков

ქეთევან კლდიაშვილი – სერგო კლდიაშვილს

ჩემო საყვარელო სერგო!

თემურის ავანტიურაობამ ძალიან აგვირია ყველაფერი. სიცხეს არ უკლებს, რასაკვირველია, ფილტვების მიზეზია, კვება და ჰაერია მისი წამალი. ჭკუაზე კინალამ შევიშალეთ, ეხლა მე თითონ დავიმედდი, რადგან უკეთობა ეტყობა, გასუქებულია, გავამუქეთ და არაფერი არ აქვს ფილტვებში; როგორც გამოზაფხულდება, აგარაკზე გადავიყვან აქვე და ივნისში კი მოსკოვის აგარაკზე ნაძვებში, ავიღეთ უკვე ბინა. შენ წერილზე ბევრი იცინა და დაწერა პასუხი მამინვე, კატის კუდზე ვითომ თითონ ჩამოკიდებული და მოდის თბილისში, წერილიც იყო, მამამისს მისცა წასაკითხავათ და მიაგდო აკბარმა სადღაც, ეტყობა, და ველარ ვნახეთ. ერთი ამბავი დაგვინია, ეხლა კიდე აპირობს მონერას.

შენი პიესა ხშირათ იდგმება, კარგია ალბათ, როდის ვნახავ, როდის მეღირსება. გამომიგზავნე აუცილებლათ შენი

ახალი ნაწერები. იუბილეს საზეიმო სხდომა მოვისმინეთ კარგათ რადიოთი. თუ გიყვარდე, ხშირათ მოიწერე, იქნებ გადანიჭო აქ ჩამოსვლა, ეხლა საუკეთესო დრო არის აქ ივნისამდღი. ჩამოდი და ერთად წავიდეთ აქედან. დედიკო წელს უნდა წამოვიყვანო აუცილებლათ.

ჩვენი სოსიკო მუშაობს ისე, რომ მალე მოსკოვში აგზავნიან გრინკოსთან წარსადგენათ, როგორც წარჩინებული მომუშავე. გახარებული ვართ ყველა, რომ მისი შრომა დააფასეს, ისე ერთგულათ და კარგათ მუშაობს.

თქვენები როგორ არიან? ლალუკა რატომ არ იწერება? სონია ავათ რომ იყო, რატომ არ იწერებით, ეხლა როგორ არის? რატომ იცით წერილის უყურადღებოთ დატოვება? ჩამოდი, ჩემო სერგო, აქ ეხლაა კარგი, ყველაფერი ბევრია. აკბარი ბუხარაშია, მალე ჩამოვა. დედიკოს ამბავი მოიწერე, ჩემო სერგო. ნუ დამივიწყებთ, ხშირათ მოიწერეთ. ეხლა შენ ფული გაქვს, ალბათ და წამოდი. გკოცნით მე და თემური. ვკოცნით სონიას და ლალუკას.

შენი ქეთო

13/III – 36 წ.

[ტაშკენტი]

ქეთევან კლდიაშვილი – სერგო კლდიაშვილს

ჩემო საყვარელო სერგო!

დღეს მივიღე შენი წერილი, ორი დღეა, რაც დავწერე წერილი, თქვენთვის გამოსაგზავნი და სულ ვერ მოვიცალე, რომ მივცე მაინც ვისმეს, ჩააგდოს ყუთში. ხვალ (18/III) გამოსასვლელი დღეა და ყველას გაუგზავნი წერილებს. ვზივარ სახლში, ყველა წავიდა და მე თემურთან დავრჩი. თემურს სიცხეს აძლევს კიდე. 37,3 აქვს დღეს დღით, საღამოს 9 საათზე კი 36,9. გავაშუქეთ და არაფერი აღმოაჩნდა. ყველას აგრე აძლევს სიცხეს, ვისაც გრიპი ქონდა აქ. ჩვენ მაინც ძალიან დაშინებული ვართ და არ ვაკლებთ არაფერს. გასუქდა, ძალიან კარგათ არის. შეიძლება ჯირყვლების მიზეზი იყო-სო, ამბობენ ან უფრო, გრიპი ჯერ არ გათავებიაო. მე კი

აღარ ვარ, ჩემო სერგო, თან ვაკვდებოდი ბავშვს და შკოლაში კი გამიცვივდა. ამიდებიც აღარ დადგა, ორი დღე მზე იყო და დღეს კი წვიმს. აკბარი ორი დღეა, რაც ჩამოვიდა ბუხარიდან. მასაც გრიპი აქვს, უსიცხო, მაგრამ სად სცალია დასანოლათ. მეც ვმუშაობ. ასე მიდის ჩვენი ცხოვრება, ვშრომობთ და ვართ, ყველაფერი ბევრი არის აქ. სასაბნეებს, ხვალვე გავიგებ, რა ღირს და კარგი ხარისხის უნდა იყოს, თუ არა ისე არ ღირს, მოგწერ მაშინვე. თუ ჩამოხვალ მაისში, ძალიან გაგვახარებ, მაგრამ აკბარმა არ დაიჯერა, რომ უთხარი. ჩამოდი, ჩვენ აგარაკი გვაქვს კარგი (12 კილ. ქალაქიდან), დროს კარგს გაგატარებებთ, სამარკანდშიც წავიდეთ. დედიკოს კარგათ ყოფნა ძალიან მახარებს, თუ შენ არ ამეტებ, რატომ არ მწერს, თუ კარგათ არის? თუ გიყვარდე, სოფელში ჯერ ნუ გაუშობთ, ნეტავი წრეულს ჩამოსულიყო ჩემთან. გაისათ კი აუცილებლათ წამოვიყვან.

შენი პიესა ხშირათ იდგმება, ქართული გაზეთებიდან ხშირად ვგებულობ. რეცენზიები გამოგზავნე. მამას სურათს აუცილებლათ გავაკეთებებ და გამოგიგზავნი. დღეს ჩვენი სოსიკო სხვებთან ერთად მიიწვიეს სოვნარკ. თავმჯდომარესთან, დიდ ამბავშია ჩვენი სოსლანი, მალე მოსკოვში გაემგზავრება. „ფრიალოსანი“ კაცია, გაიხარა ძალიან. აკბარსაც უხარია, რომ ასახელა. ამბობენ, საკავშირო დამკვრელათ გამოაცხადებენ. ასე, ჩემო სერგო, თემური სიამოვნებით უსმენს შენ წერილს. თარგმნა არ სჭირდება, ისე ესმის ყველაფერი. ისე დაემგვანა ტანით მამამისს, რომ პატარა აკბარია. სახე კი ჩემი აქვს. ძალიან მენტარებით, მაგრამ რას ვიზამ, ზაფხულამდი მოვითმენ, წელს ადრე წავალ აქედან. თემური ზღვაზეც გვინდა წავიყვანოთ. ნუცა რატომ არ იწერება? პოკო როგორ მოეწყო, არ ვიცი. შენ რატომ ასე ცოტას იწერები. სინამდვილე მოიწერე, თუ არა, შენ იცი გულის გაკეთება და ამიტომ ნუ დამიმალავ მაგათ გასაჭირს. ხვალ-ზეგ უკვე დავბეჭდავ ამანათს და გამოუგზავნი, დედიკოს საზაფხულოებს გამოუგზავნი, მოიწეროს, რა სჭირდება უფრო ადრე. მოაწერინე შენ, თუ არა, არავის არ ვახსოვარ. ლალუკა რატომ არ მომწერს ორ სიტყვას, ჩემი ტკბილი გოგონა?

დამიკოცნე სონია და ლალუკა! სონია ჭაჭებით ხომ აღარ ავათმყოფობს? მოკითხვა ნაცნობებს. საიუბილეო დღეს დიდ თეატრიდან გადმოსცეს სხდომაზე წარმოთქმული სიტყვები, ისე კარგათ ისმოდა, თუ გინდა, აქვე ყოფილიყო. უზბეკისტანიდან იყო წარმომადგენლები, ახუნ-ბაბაევი (ცაკის თავმჯდომარე). აკბარი მოსკოვში იყო იმ დროს, თუ არა, წამოვიდოდა, მეც წამოვყვებოდი აუცილებლათ. აბა ასე, გკოცნით ურიცხვს.

თქვენი ქეთო

თემურის დაეძინა, თუ არა, მოგწერდა.

17/III. [1936]

პაოლო იაშვილი – ჯიბრაილ და ბაბილინა იაშვილებს*

ჩემო ძვირფასო, ჩემო სანატრელო დედა და მამა!
არც დღე და არც ღამე შესვენება არა მაქვს მას შემდეგ, რაც შევიტყვე მამას ავადმყოფობა. რაშია ჩვენი უბედურება, როგორ გაიცივა მამამ ასე თავი, რომ მისი მდგომარეობა საშიში იყო. ვაი თუ ახლაც ცუდათ არის საქმე. ვინყველი ჩემს ბედს, რომ ვერ წამოვედი. ამბავი რომ გავიგე, მაშინ მეც მძიმე „გრიპი“ მქონდა და წამოსვლის ნება არ მომცეს. ახლა კი ხვალ მოსკოვში უნდა წავიდე, დელეგაციაში ვარ ჩართული სტალინთან შესახვედრად და ამიტომ ვერ ამოვედი მამას სანახავად. გაფიცებ ყველა შვილებს და რა წამსაც მიიღებთ ჩემს დეპეშას მოსკოვიდან, დაუყონებლივ მაცნობეთ მამას მდგომარეობა. მე იქ მხოლოდ ერთი კვირით დავრჩები და პირდაპირ სოფელში ჩამოვალ. მე ვფიქრობ, მაინც სჯობია, მამას ტფილისში წამოყვანა, თუ თბილად შეიძლება მისი მგზავრობის მოწყობა. ერთი სიტყვით, თქვენ იცით როგორ მოუართ ჩემს მამიკოს, მაგრამ რომ რამე გაუჭირდეს ჩვენი ცხოვრება არაფრად აღარ ეღირება. პაშას იმედი მაქვს, არ მოცილდეს მამას, სანამ სულ კარგად

* დაცულია პაოლო იაშვილის საოჯახო არქივში.

არ შეიქნეს. ძალიან გამახარა ჩვენი მეზობლების და ყველა სოფლელების ზრუნვამ მამაზე. ჩვენც ვუხდით და კიდევ გადაუხდით სამაგიეროს ჩვენს სოფლელებს.

ველი მოსკოვში შენს კარგ ამბებს. მრავალს დაგკოცნით, მალე გნახავთ.

*თქვენი მარად მოყვარული შვილი პაოლო იაშვილი
[17-18 მარტი, 1936]*

ქეთევან კლდიაშვილი – სერგო კლდიაშვილს

26 მარტი, 1936.

ჩემო საყვარელო სერგო!

რამოდენიმე დღის წინათ გამოგიგზავნე წერილი, უკვე მიღებული გექნება. თემურს ისევ ისე აძლევს სიცხეს. სანამ არ წავიყვან აქედან, არაფერი ეშველება. ისე, ძალიან მსუქნათ არის, არაფერი არ ტკივა, ამბობენ, ეხლანდელი გრიპი ტოვებს ანეულ სიცხეს რამდენიმე ხანსო. ექვსი დღეა, მეც ვწევარ, მეც მწვია გრიპი. ორი დღე სულ მაყვირა, ისე მტკიოდა ყველა სახსრები, მფრინავი ქარები არისო. სიცხე სულ მაქვს 37-დან 37,5-მდი. აქ არ დაუტოვებია არავინ, რომ არ იყოს ავათ. დიდი თოვლი მოვიდა 23-24/III, დღესაც არ დადნა. შენ როდის აპირებ ჩამოსვლას? ჩამოდი, თუ გიყვარდე. ჩვენი სოსიკო წარჩინებული კაცია. ძალიან კარგათ მუშაობს. აკბარი დღეს ჩამოვიდა ნადირობიდან, 23-ს წასული. ისე შევშინდი, რომ მინდოდა გამეგზავნა მოსაძებნად, მაგრამ დილით ჩამოვიდა, თურმე აქედან რომ წავიდენ, ბუქში დაბნევიათ გზა და ღამე ძლივს მისულან ადგილზე. მანქანა გაფუჭებულია და იქედან 35 კილომ. აქლემით გამოუვლია მახლობელ სადგურამდი, შემდეგ მატარებლით მოსულა. სამაგიეროთ, იმდენი ნანადირევი ჩამოიტანა, რომ თურმე ღირდა წასვლა. ერთი ტომარა სავსე. ბატები, იხვი და სხვა. საცივს გავაკეთებთ, სად მყავხართ, რომ ერთად ვისადილოთ!

ეხლა ძინავს კვდარივით, იცინოდა, აქლემმა დამამჯღვლიაო. თემური გწერს წერილს. ძალიან უხარია, შენ წერილს რომ

უკითხავ ხოლმე. სასაბნეები ღირს თითო 108 მანეთი. კარგს ვიშოვი, ოღონდ რა ფერი გინდა, მოინერე.

ვკოცნი სონიას და ლალუკას. დედას ამბავი მოინერე. ნავიკითხე ჩვენების მოსკოვში სტუმრობა. ძალიან ლამაზათ არიან.

გიორგი ლეონიძე – სანდრო შანშიაშვილს

ძვირფასო ძმაო სანდრო!

გუშინ, საღამოს 8 საათზე დედა ჩემი გარდაიცვალა. ჩემი ახალგაზრდობა, უზრუნველობა, ჩემი ცხოვრების პირველი ნაწილი დასრულდა.

დიდი ნამებით, ორი თვის უწყალო ტანჯვით გარდაიცვალა სანყალი. ქერივობით, სიღარიბით დაჩაგრული პატიოსანი, მშრომელი დედა.

გაცნობებ, როგორც ყველაზე მახლობელ ჩემს ერთგულ უფროსს ძმას და გთხოვ ამასთანავე, რომ საათის ათზე მიწახულო დასახმარებლად.

ჭირის დღეც ეგ არი!..

შენი გოგლა ლეონიძე

29 მარტი, 1936 წ.

ვარლამ ქაჯაია – ტიცციან ტაბიძეს

პატივ. ამხ. ტიცციან!

სალამი მოსკოვიდან. თქვენი ნახვა მოსკოვში ყოფნის დროს ვერ მოვახერხე, რადგანაც სწორედ იმ პერიოდში ლენინგრადში მომიხდა წასვლა. „Малая сов. энциклоп.“-სათვის მინდა გავამზადო მოკლე სტატია თქვენს შესახებ. სამწუხაროდ, აქ თქვენი ბიოგრაფიული მასალები არ იშოვება. ამიტომ გთხოვთ, როგორმე თქვენ თვითონ დასწეროთ მოკლე სტატია (1200–1500 ნიშნის რაოდენობით) თქვენს შესახებ (რუსულ ენაზე) და დაჩქარებით გადმომიგზავნოთ. ხელშეკ-

რულების თანახმად იგი 25/III-სათვის უნდა ჩავაბარო რედაქციას.

სტატიაში, გარდა ბიოგრაფიულ-ლიტერატურული ცნობებისა, გთხოვთ, მოკლედ შემოქმედებითი განვითარების ძირითადი ეტაპების დახასიათებაც წარმოადგინოთ. იმედი მაქვს, არ დააგვიანებთ.

იყავით კარგად!

პატ. ვ. ქაჯაია

ჩემი მისამართი: Москва, 4, Котельническая наб. дом №21, ком. 25-я. В. Н. Каджая.

[1936]

პაველ ანტოკოლსკი – ტიცინ ტაბიძეს

Дорогой Тициан!

Мне очень захотелось написать Вам, хотя никаких ближайших поводов к письму нет. Как Ваше самочувствие и работа? Когда думаете быть в Москве? Как Нина Александровна и Нита поживают?

Несколько дней назад я видел в Гослитиздате гранки Вашей книги. К сожалению только мельком, но у меня екнуло на сердце от самого нежного чувства к Вам и от предчувствия того дня, когда эта книга уже будет лежать на столе, пойдет по рукам наших общих и не общих друзей, словом начнет свое существование, независимое от Вас.

Мы тут очень замотались со всякими дискуссиями, в которых, к сожалению, атмосфера пленума отсутствует. Надо все таки сознаться, что пленум был очень приятен и выразителен.

Бориса я встречаю редко, но очень дружу с ним. В который раз переживаю увлечение этим нашим замечательным современником.

В Москве наклеывается медленная и неверная весна. В результате – грипы, чиханья, насморки. У Вас то, наверно, все цветет и ярко сияет.

Когда до Вас дойдет №3 „Литсовременника“, посмотрите там „Скифскую Элегию“ и „Тифлисскую ночь“. В первой Вы не досчитаетесь одной строфы: увы! Выпала, но это вина не моя, а редакции, у которой свои глубокомысленные соображения. Крепко обнимая Вас и сердечно приветствую Нину Александровну и Капитана Дального Плавания. Зоя со всем пылом и жаром к этому присоединяется.

Ваш навсегда П. Антокольский

1/IV-36, Москва

სტეფანე ალიბეგაშვილი – ტიცვიან ტაბიძეს

ბატონო ტიცვიან!

გუშინ, ე. ი. 2/IV-36 ნ. ვაჟა-ფშაველას შვილი ვახტანგი ჩამოვიდა აქ, ყაზბეგში და დღეს, ე. ი. 3/IV ნავიდა აქედან ფშავეში. ამხ. ვახტანგმა შემოგვთავაზა მუზეუმს თავისი სამსახური შემდეგით: მე, ყაზბეგის მუზეუმს, მივცემ მამაჩემის ნაქონ შემდეგ ნივთებსო:

1. ლუდის და არყის მოსახარშ ქვაბს თავისი მონყობილობით.
2. ვაჟას მიერ მოკლულ ჯიხვის ყანწს და ჯიხვს.
3. მაგიდის საათს.
4. სათუთუნე ყუთს.
5. დიდ სკივრს.
6. კარაქის გასაკეთებელ ხის „სადღვებელ“-ს.
7. სამუშაო იარაღებს: ცულს, ნამგალს, სალესს, ცელს, ხერხს, შალაშინს, ხურჯინს, ულელს (მის მიერ გაკეთებულს) და სხვას კიდევ რაიმეს გამოვნახამო.
9. ხმალს (ვ. ნაქონს). ძველი.
10. ტახტს ერთ-ერთს რომელიმეს-ო.
11. საკიდელს (ქვაბის ჩამოსაკიდს).
12. კოთხოს პურის ჩასაყრელს-ო.

ამხ. ვახტანგი ზემოაღნიშნულ ნივთებში მუზეუმისაგან თხო-

ულობს მოტოციკლეტს. ძალზე მთხოვა, თქვენთვის მეცნობებინა და მეც დღესვე გწერამთ ამ წერილს.

ბ-ნო ტიცციან! მე რომ მკითხოთ, ძალზე უხერხულად მიმაჩნია ამხ. ვახტანგის მოქმედება. მიტომ, რომ მამის საკუთარ ნივთებს სცვლის ნატურით. მე კი ვფიქრობ, ზემოხსენებულ ნივთებში რომ ფული აელო, უფრო ტაქტიკური იქნებოდა, ვიდრე გადაცვლით. შესაძლებელია, ვცდები კიდეც, მაგრამ რა ვიცი. მე რომ მის ადგილას ვყოფილიყავ, მე ვაჩუქებდი მუზეუმს, უკიდურეს შემთხვევაში კი გავყიდდი.

რამდენად მოსახერხებელი არის ეს მუზეუმისათვის, მე ამაში ცოტა გაურკვევე ვარ. შესაძლებელი დაგვრჩება ჩვენ, რომ უშოვოთ მას მოტოციკლეთი ნაცვლად ნივთებისა თუ არა? ან და მოვახერხებთ მის შოვნას? მე უთხარი, მე ამისი შოვნა არ შემიძლია და თუ ბ-ნი ტიცციანი ამას მოგიხერხებს-მეთქი, არ ვიცი და თუ არა და ამის შესახებ მე ვერაფერს გეტყვით-ქვა. თუ შესძლებს ასეთის შოვას ადვილად და მუზეუმის სახელითთქვა, ამას მხოლოდ და მხოლოდ ბ-ნი ტიცციანით-ქვა. მე კი ამას მოკლებული ვართქვა.

მე არ ვიცი, თქვენ რას იტყვით ამის შესახებ. არც ის ვიცი, რა ღირს მოტოციკლეთი, მხოლოდ ვიცი, აღნიშნული ნივთები არა უმეტეს 600-700 მან. ღირებულებას, როგორც სამუზეუმო არ წარმოადგენს. მე ვლაპარაკობ, თუ კი მუზეუმში ასეთებით დაინტერესებულია, ღირს 1000-1200 მანეთიც, ოღონ საამისო თანხა ჩვენ არ გვაქვს გათვალისწინებული და არც საშუალება ასეთების შეძენის ჯერჯერობით. ამის შესახებ თქვენ რას იტყვით, მე არ ვიცი. მხოლოდ ამხ. ვახტანგი ძალზე ჩქარობს, მე ერთი თვე მოვიცდი, მეტს არაო და ფულზე კი არაფრის დიდებით მე ამ ნივთებს არ გავყიდო.

ამხ. ვახტანგი თქვენთან მოვა მოსალაპარაკებლად 6-7 ა/ნ. მოელაპარაკეთ, მორიგდით და მეც მაცნობეთ თქვენი აზრი.

პ-მით სტ. ალიბეგაშვილი

3/IV – 36 წ.

ბ-ნო ტიცციან! ჩიტოს გამოვატანე თქვენი ორი თვის ხელფასი – 724 მან. მიღება დამიდასტურეთ.

გთხოვთ, აღმოუჩინოთ დახმარება ჩიტოს მასალის შექმნაში იმ ვარაუდით, რომ მასალა ცოტა იაფად გამოვიდეს ან „გოსკინპრომის“ საშუალებით ან „გრუბტორგი“-ს.

[ყაზბეგი]

ბორის პასტერნაკ – ტიცთან და ნინო ტაბიძეებს

8. IV. 36.

Дорогие друзья мои Тициан и Нина!

Неделю с чем-то проносил я в кармане у себя нежнейшую к Вам обоим телеграмму. Но я стыжусь сдавать на телеграф, где дежурным не до сердечных излияний, телеграммы в таком стиле. И я все собирался заменить ее более дельной и сухой. И, наконец, за прошествием большого времени, отказался и от этой мысли.

Почему Вы все задерживаетесь и все не едете, Тициан? Я хотел Вам протелеграфировать не о любви своей и верности, это Вам известно и давно надоело. Я хотел Вам сказать, чтобы Вы не унывали, верили в себя и держались, невзирая на временные недоразумения. Как меня порадовал телефонный звонок Ваш! И далее Нина подошла к аппарату – спасибо! Но разговаривать было трудно, Вы меня не слышали, а я Вас – отлично.

В передрыгах недавнего прошлого было много обманчивого, неопределенного. Я сразу это почувствовал. Меня никто не собирался трогать. Я имел глупость возмутиться за других, за Пильняка, за Леонова. И позволил себе просто, по домашнему сказать, что газетные статьи мне не нравятся и я их не понимаю. Что тут было! Вместо того, чтобы напечатать в газете, что я совершил политическую непозволительность (что было бы для меня тяжелее), мою вину смягчили, и, в виде наказания, зачислили меня на одну пятидневку в формалисты. Но и то не долее: это успеха не имело.

Ах, какая все это чепуха! Это был неприятный сон, приснившийся нескольким деятелям современной детской, и при

всем старанья я не мог переместить в плоскость их кроваток. Если есть доля правды во всем печатавшемся и говорившемся, то она лишь в том, что совпадает с крупнейшим планом времени, с его исторической бесконечностью. Как же может бесконечность быть долей, да еще такого ничтожного целого, как та манная критическая кашка, которую так трогательно расхлебывали целый месяц? Вот ответ: эта правда давалась в безотрадно слабом растворе...

Не верьте растворам, Тициан! Верьте именно этой линии, именно из революционного патриотизма, верьте же лучше себе, Тициану Табидзе, потому что, как бы то ни было, химия вашего склада растворяет все на свете, как бы это ни называлось, на более высоких градусах, чем это принято в „Литературках“ и „Вечорках“. И если бы Вы этого даже не хотели, революция растворена Вами более крепко и разительно, чем Вы можете нацедить ее из дискуссионного крана. Не обращайтесь к общественной благотворительности, друг мой, надейтесь только на себя! Забирайте глубже земляным буровом, без страха и пощады, но в себе, в себя. И если Вы там не найдете народа, земли и неба, то бросьте поиски, тогда негде и искать. Это ясно, если бы мы даже и не знали искавших по другому. А разве их мало? И плоды их трудов на лицо. Можете быть спокойны. Не я один в вас верю и знаю Вам цену. Не верьте растворам. Верьте революции в целом, судьбе, новым склонностям сердца, зрелищу жизни, а не конструкции союза писателей, Вы и чихнуть не успеете, как его вдруг преобразуют – Веку, а не неделе формалиста.

Весь этот месяц чувствовал себя превосходно. Только раз прихворнул грипом, дня на три. Страшно рад был Паоло. Но он ужасный ребенок, и с ним очень трудно. В тот миг, как он несет совершеннейшую ересь, и его надо оспаривать, он вдруг становится две капли воды Медея (страшное сходство!) и руки опускаются от умиления.

Приезжайте скорее. Редко бывал так спокоен, как сейчас, и ни капли не изменился. Только в тех ерундовых стихах, ко-

торые были написаны до Минска и на днях появятся в Знамени, снял посвящение Леонидзе с последнего по счету, из опасенья, как бы у него не было неприятностей, в виду некоторой независимости содержания.

Но какой то период, и в общей лит. жизни, и лично у меня, закончился. Он у меня кончился еще раньше: я не справлялся с прозой, душевно заболел, переводил. Знаю ли я, что надо дальше? Знаю. Только никому не скажу, может быть лишь Вам, и то под страшной тайной. Но совсем по другой линии, нежели ерунда в „Знамени“. Там один лишь холостой взрыв, пустая голословность, выход недоуменью.

Но буду работать, так скажем, с осени, если буду жив и здоров. Всем поклон. Ниту и Нину крепко поцелуйте. Обнимаю Вас от всей души. Простите за дурацкий тон письма. Причина: дико ноет зуб, а на душе весело и тянет к глупостям. И приезжайте!

Ваш Б.

სერგო კლდიაშვილი – ტიცვიან და ნინო ტაბიძეებს

IV. 36 წ.

მოსკოვი.

ჩემო ძვირფასო ნინა და ტიცვიან!

ყოველ დღე ვაპირებ მოგწეროთ და ყოველთვის ისეთი დაღლილი ვბრუნდები ოთახში, რომ „ხვალისათვის“ ვდებ. ძალიან კმაყოფილი ვარ აქ ჩამოსვლით. ვნანობ, რომ მალე დაბრუნება მიხდება. ვცხოვრობ სასტუმრო „მოსკვაში“ – ღმერთივით ვარ მოწყობილი, არაფერს ვიკლებ ღვთის წყალობით. „პრავდას“ თათბირის ანგარიშს პრავდაშივე ნახავდით. ჯერ შემკრთალი ვიყავი, სანამ ლაპარაკს დაიწყებდენ რუსი მწერლები, მაგრამ შემდეგ, როცა რუსეთის პროზის ამ საუკეთესო ნაწილმა ლაპარაკი დაიწყო, რატომღაც ისეთ უბადრუკ ხალხათ მომეჩვენა (დედავ, რა ბითურობას ამბობდენ, რომ იცოდეთ!), რომ თამამად ავლაპარაკდი ჩემი დაბლუკული ენით

და „ნაციონალების“ ბაირალი მაღლა ავსნიე. პატარა რაღაც ხელშეკრულება დავდევი პრავდასთან, თვენახევრის კამანდროვკას მადღევენ და გუშინ მეხლისის (პრავდას რედაქტორი) დავალებით „ტვორჩესტვო ნაროდოვის“ განყოფილებაში დამიძახეს ფოლკლორის შესახებ, მაგრამ ჯერჯერობით მეზარება ამ საქმეში ჩავება, რადგან დამაბამს – სად მაქვს იმისი თავი, ფოლკლორში ჩხიკინი დავიწყო. ოღონდ ავუხსენი კი მათ, თუ როგორ მოიქცენ (ჭყონიას აკაკის მიმართავენ). ხვალ კიდევ მექნება ამაზე ლაპარაკი. ლიტიზდატში მეორე გამოცემა ეწყობა ჩემი წიგნის. შენი ლექსების წიგნის შესახებ, ტიცვიანელო, აქ უკვე დიდი ლაპარაკია. მწერალთა კავშირში გოლცევი ელაპარაკებოდა მწერლებს შენს წიგნზე, შემდეგ დაიწყო თითქმის ყველამ ლაპარაკი და ყოველი მათი სიტყვიდან სჩანდა, რომ დიდის ინტერესით მოელიან. – **Да, это будет ароматная книга!** – იძახოდა ჩვენი ვიქტორი. წიგნი უკვე მზადაა და თუ ამ დღეებში არ მიიღეს შენთვის შეკვეთილი ავტობიოგრაფია, უამისოთ დაიბეჭდება. პავლე ანტოკოლსკიმ და მისმა ცოლმა დიდი ყურადღება გამოიჩინეს ჩემდამი – შინ მიმინვიეს, ორჯერ თავიანთ თეატრში ბილეთები მომცეს. ძალიან კარგი ხალხია. თქვენი ოჯახის მაღლი აქ მეცხება მეც! რაც შეეხება თეატრებს – არაფერს ვიკლებ. ამალლობელმა ორჯერ გამომიგზავნა ბილეთები დირექციის ლოჟაში და შინაც დიდებული პატივი მცა. ღმერთმანი, ისე ვარ, რომ ზოგიერთები მოვიმდურე – დრო არა მაქვს მისასვლელი, რჩევაში ვარ.

გუშინ გოლცევთან ვიყავი. პასტერნაკი იყო და მიაბო, თქვენ რომ დაურეკეთ მოსკოვის დისკუსიის შემდეგ. ძალიან გახარებული ყოფილა, რომ მისი მდგომარეობით დაინტერესებულხართ. პაპიროსის მოსაწვევად დერეფანში გავდიოდით (იუღია სერგეევნას არ ვუბოლებდით) და აქ ვხმაურობდით. რაზე იყო კიდევ დაპარაკი – ამას გიამბობთ შემდეგ. მეორე პაპიროსის შემდეგ გადავხვით ერთმანეთს და გადავკოცნეთ ერთმანეთი. მერე ვერხოვსკი შემოვიდა, „არჩილიანის“ თარგმანი მოიტანა, ნაკითხვა დააპირა – პასტერნაკმა მეჩქარებო და წავიდა. შეაშინა იმ ოჯახდასაქცევმა. შენთვის

წერილი გამოუგზავნია – ალბად მიიღეთ. აქ საოცარი ამბავი ჩამოვიდა – გადაგიტრიალებიათ მად დისკუსიაზე ყველაფერი, თითქო კიდეც შენ პაოლოსთვის გადაგიკრავს რალაცაები. წერილს ხვალ გავაგრძელებ. ახლა კი ბევრს გკოცნით, ჩემო კარგებო.

თქვენი სერგო კლდიაშვილი

სტეფანე ალიბეგაშვილი – ტიცციან ტაბიძეს

ბ-ნო ტიცციან,

ვიმედოვნებთ ახლო მომავალში, ე. ი. 12/V-სათვის თქვენს ჩამოსვლას და იმ საბუთების ჩამოტანას, რაც აღნიშნულია ამ მომართვაში.

ძალიან გთხოვთ, 12/V-36 ნ. რომ ჩამობრძანდეთ. უსათუოდ გელოდებით როგორც თქვენი ანგარიშებით, ისე სახბანკის ანგარიშებით.

მოკითხვა ქ-ნ ნინას და ყველას.

პ-მით: სტეფანე

7/V – 36 ნ.

[ყაზბეგი]

სერგო კლდიაშვილი – ქეთევან კლდიაშვილს

ჩემო კარგო ქეთო! ყოველდღე ვეპირებოდი წერილის გამოგზავნას და ხან ეს, ხან ის მიშლიდა. საავადმყოფოში ვინექი, მერე უცბადვე შევუდექი მუშაობას მიტოვებულ საქმეებზე, თეატრში კიდეც ახალი პიესა მიდის ჩემი და იქაც მთელი დრო მიდის. ახლა აქაური ამბავი უნდა მოგწერო: დედა ვერ არის კარგად. მარტში ფიზიოთერაპიულ ინსტიტუტში დავანვინეთ, ერთხანს გვეგონა, რომ გამოკეთდა, მაგრამ ეს ათი დღეა, ვერ არის მისი მდგომარეობა კარგი. ექიმები ყოველდღე დადიან, მაგრამ ყველა ერთსადაიმავს

ამბობს: სერიოზული მდგომარეობააო. ხოლო როცა ვეკითხებით, რა ზომას მიემართოდ მის საშველად, საშუალებას ვერ პოულობენ. ერთი სიტყვით, ცუდათაა საქმე. მგონი, უიმედო მდგომარეობაა. არ დაგვიკლია არც კონსილიუმები, არც სხვა ზომები, მაგრამ ჯერჯერობით უკეთესობა არ სჩანს. პირიქით, დღითი-დღე უარესად ხდება. ხვალ კიდევ უნდა მოვიწვიო პროფესურა და ვნახოთ, რას იტყვიან. გული მტკივა, რომ ვხედავ ასეთ მდგომარეობაში, მაგრამ რა ვქნა. მასთან თითქო ვხუმრობთ, არ ვამჩნევიებთ, რადგან თითონაც უიმედოთ უყურებს თავის თავს, მაგრამ ამით რას ვუშველით. ამ ბოლოს შარდმაც უკლო საგრძნობლად და ასეთი აზრი გამოსთქვეს: იქნებ თირკმელის გადაგვარება მოხდაო. ეს კი ძალიან სერიოზული ამბავი იქნება. ძალიან ხშირად გიგონებს შენ და სოსიკოს – ერთი ისინი მანახვაო, ამბობს. ახლოს რომ იყოთ, ეს შესაძლებელი იქნებოდა. გნერ ამას ყველაფერს, ჩემო ქეთო, იმიტომ, რომ საქმის კურსში იყო. ვერა ვარ კარგის მახარობელი, მაგრამ რას იზამ. დამალვას ეს ვარჩიე. კი ვერაფერს უშველით მაღედან, მაგრამ, აბა, როგორ არ გაცნობოთ დედის მდგომარეობა. თუ მოხდა სასწაული და მოკეთდა, ეს არ ვიცი და სხვა იმედი კი არ არის. შენ სწერდი დედას ბავშვის გამოგზავნის შესახებ. თუ მოკეთდა, მაშინ, რა თქმა უნდა, თემურიკას მოსვლა სასიხარულო იქნება, მაგრამ თუ უბედურება დატრიალდა ჩვენს თავზე, მაშინ გამოყრუვდება სიმონეთიც. გაცნობებ ყველაფერს, მოგწერ მის მდგომარეობაზე. ასეთია, ჩემო ქეთო, დედის მდგომარეობა. შენ რომ ჩემგან ფული მიიღე, თუ არ დაგეზარება ფოსტაში მისვლა, გამოაგზავნე უკან. სონია მიდის ამ დღეებში მოსკოვში (თუ მშვიდობა იქნა) და იქ იქნებ იშოვოს რამე. სოსიკოს აცნობე დედის ამბავი. მომიკითხე სიყვარულით აკბარი. ბავში დამიკოცნე. სიყვარულით მომიკითხე სოსიკო და კისია.

გკოცნი ბევრს შენი სერგო

Тбилиси: Варцихская 16. 13 მაისი

[1936]

კლავდია კოლჩინა – ტიციან ტაბიძეს

Москва, 17/V. 1936 г.

Уважаемый тов. Табидзе!

Ваш очерк о Пиросманишвили мы предполагаем иллюстрировать. Не могли бы Вы дать нам указания, какие из работ Пиросмани наиболее интересны для воспроизведения. В Третьяковской галлерее имеются 3 его вещи: 1. Гумно, 2. Рыбак, и 3. Семейная компания. Но все эти вещи уже были напечатаны. В Музее Восточных культур имеется 101 фотоснимок с картин Пиросмани. Вы, вероятно, достаточно хорошо знаете все его картины и сможете указать нам наиболее желательные, за что мы будем Вам очень признательны. Предполагаем дать 3-4 вкладки.

Зав. Редакцией Альманаха „Творчество Народов СССР“

К. Колчина

ვიკტორ გოლცევ – ტიციან ტაბიძეს

Москва, 18. V. 1936.

Дорогой Тициан!

Вы знаете, как я Вас люблю и ценю. Дома я ругал Вас за промедление, но в издательстве, конечно, хлопотал о Ваших делах. Пришлось упрашивать произв. сектор, потом разговаривать Мозольковым, согласовывать Лупполом вопрос о дополнительном включении в книгу Вашей автобиографии, предварительно обработав ее. В результате я получил разрешение – поместить Вашу автобиографию в конце книги в виде приложения (чтобы не переверстывать книгу уже подписанную к печати), сократив ее, выкинув цитаты и лишние детали. Сейчас предстоит провозить ее через политредактуру. Всё это было бы неизмеримо легче сделать в январе. Тираж пока остается прежний – 5 тысяч, но я буду разговаривать на этот счет. Всех сейчас режет Пушкинский юбилей с заданием

выпустить 400 миллионов оттисков в этом году(!). Многие книги (даже из числа сданных в производство) переносятся на 1937 год.

М. Н. Климкович будет теперь работать в Москве. В Союзе ему поручили руководство всеми нацделами. Мы с ним уже очень дружелюбно и дельно поговорили.

Вчера закончил большую вступит. статью о Казбеке. Работы – невероятное количество и в мае не предвидится передышки. С Леваном Семеновичем послал Вам номер „Книжных новостей“ с моей заметкой о вас. Они ее немного сократили, т. к. я написал больше, чем полагалось. Для распространения книги такие заметки имеют немалое значение.

Пастернак хандрит, занимается преимущественно переводами Клейста. Павлик Антокольский снова увлечен театром и... фотографией. Все, вместе взятые, шлем Нине Александровне и Вам дружеские приветы. Жду приезда. Имейте в виду, что все гостиницы переполнены. Заранее дайте телеграмму в Союз и мне.

В. Г.

Р. С. Не забудьте пополнить матерьялы для „Антологии“. Пока на вопросы И. К. Л. я отвечаю неопределенно. Порядки теперь строгие.

სერგო კლდიაშვილი – სოფიო კლდიაშვილს

Сопуня дорогая! Живы мы и здоровы. Погода здесь стоит отвратительная – все время дожди и прохладно, многие в зимнем ходят. Какой-то чудовищный май. Ты уже наверное получила наше письмо. Скучаем без тебя ужасно – у меня, видимо, старость начинается, очень уж к вашей особе привязались. Хорошо тебе? Если у тебя будет компания подходящая, поезжай на день до Сочи и потом обратно, хотя в тот-же день вряд-ли сможешь вернуться, а ночевать там будет негде – в гостинице номер не дадут ни за что. Особенно теперь, когда там уже много народу. Даже в начале апреля мы достали

только потому, что предъявили вызов „Правды“. Ляля хорошо себя ведет. Возимся я и она с котятами очень. Меня паражает наша кошечка – она стала серьезная, очень уж заботливая мать, прямо трогательная картина. Покупаем для нея каждый день молочко. Новаго здесь ничего. Ирина хорошо себя ведет, только немного неважно она стряпает и Лялька все ворчит – не нравится ей ея кухня. Я и Ляля даем тебе срок пребывания в Афоне только до конца мая – ни дня больше. Очень хотим быть с тобой. Целуем тебя столько, сколько волос у тебя на твоей головке. Напиши о себе, не скупись на письма. Обязательно напиши в Москву Кате, поблагодари хоть за покупки. Кето пока еще не присылала. Я написал ей об этом. Поправляйся. Летом в Кисловодск или на море еще отправлю.

Сер.

Сопун! Ляля из школы скоро придет, только что получил от тебя третье письмо. Мы тебе уже писали, странно: почему не получила. Эта страница была оставлена для Ляли, но не жду ее, вместе еще напишем.

Сер.

20. V. 36

[თბილისი]

სერგო კლდიაშვილი – სოფიო კლდიაშვილს

Сопуня дорогая! Только что получили твое письмо, пятое. Я очень рад, что тебе там хорошо. Мы тоже живем ничего, только скучаем по тебе. Я уже писал тебе, что Лялю перевели без экзаменов. Дожди здесь все время. Сопун милая, Тамара Мицишвили, Нина Абхаидзе и Нина Гветадзе стараются снять целый дом в Коджори. Предлагают и нам присоединиться, если будут комнаты. Я хочу в Коджори, но сказал им, что поеду только в том случае, если у меня будут две комнаты. Ты ничего против Коджор не имеешь? Напиши где-бы тебе больше хотелось. Я и Ляля дней на 6-7 поедем

может быть, в деревню. Напишем мы тогда тебе об этом. Вчера кошечка опять начала игры и Ляля была очень рада этому. Все тут по старому. Уф, как долго мы еще тебя не увидим! Поправляйся, позаботься о себе. Не нужны-ли тебе деньги? Сообщи, переведу. Очень хорошо сделала, что Кате написала – она справедливо сердилась – Соня, мол, меня знать не хочет. Целую тебя много, много. Пиши.

Сер.

Мамочка, дорогая, сейчас получили от тебя письмо. Ты в таком восторге от Афона, что мне немного обидно. Кошечка, скорее приезжай, очень приятно, что ты так хорошо устроилась. Надеюсь, самое меньшее на пол-пуда прибавишь. Погостье готово. Мамочка, от экзаменов меня освободили и перевели в шестую группу, я так рада. У кисы котят чудные, один особенно, знаешь который, на зарбабиного кота похож, такой шалун, прямо ужас. Душечка, очень без тебя здесь скучно, когда приезжаешь, напиши. Целую крепко и много, много.

Твой Ангел

Ирина ничего-себе, пока что хорошая.

Это киса с кисенятами.

[თბილისი, მაისი, 1936]

ვიკტორ გოლცევ – ტიცვიან ტაბიძეს

Москва, 30. V. 1936.

Дорогой Тициан!

Время идет, май совсем на исходе, а Вы все не едете к нам в Москву. Дело может кончиться довольно плохо, ибо поэты начали уже разъезжаться на лето. Кто же будет переводить „Антологию“.

Получив задание сократить Вашу автобиографию и пользуясь Вашим разрешением выправить ее, я проделал эту работу.

Расчитывал на Ваш приезд, что бы все согласовать, но пришлось обойтись без этого.

Могу Вас порадовать, что разрешение поместить ее я получил. В том виде, в каком я Вам ее на всякий случай посылаю, она уже разрешена Политредактурой и пошла в печать. Имейте в виду, что сейчас требования идейного порядка неизбежно повышаются и будут повышаться. То, что казалось вполне приемлимым несколько лет назад, будет браковаться в литературе и особенно в статьях. Этого требует жизнь.

Напишите мне о Нине Александровне, о Ните, о себе, о друзьях, о нашей чудной Ольге Дмитриевне Форш и главное – о том, когда следует Вас ждать здесь. На Украину я не поеду. Мою Юлию Сергеевну я отправляю на два месяца (июль-август) на Волгу. В Грузию я ее в этом году не повезу.

Сам подумываю о поездке в Грузию в начале августа. Хочу поработать для книги критических этюдом о груз. прозаиках и для книги очерков о Грузии. Конкретных планов у меня еще нет. Павлик и Зоя уехали в Ленинград. Зоя недавно хворала. Сейчас „гриппует“ моя Юля, которая шлет сердечный привет. Дружески жму Вашу руку.

Ваш Виктор Гольцев

ბუნედიკტ ლივშიც – ტიციან ტაბიძეს

Ленинград, 12. VI. 1936.

Дорогой мой Тициан,

Вы несказанно обрадовали меня сообщением, что скоро будете в Ленинграде: уже давно у нас ходили слухи об этом, а Вы все не ехали. Я сейчас живу один в городе: Екатерина Константиновна с Кикой неделю назад уехали под Киев – на дачу. Много работаю: делаю со скрежетом зубовном Стендаля, пишу стихи о Грузии – написал ряд новых вещей: „Алазанская долина“, „Сурамский перевал“, „Варцixe“, „Баграт“, „Смерть в Патардзеули“ и т. д. Очень хотел бы Вам почитать. На днях сдал Гослитиздату II-ое издание моей французской антологии,

дополненное 1¹/₂ тысячами новых стихов. В №5 „Звезды“ я уже фигурирую, как грузинский поэт, неизвестно кем переведенной на русский язык. В №8 „Лит. Современника“ и в №9 „Звезды“ идут мои новые вещи о Грузии. Словом, я по прежнему, ваш – и всецело. Братски обнимаю Вас, дорогой, и с нетерпением жду Вашего телефонного звонка немедленно по приезде в Ленинград. На всякий случай, вот мой телефон: Ж-2-30-89.

Итак, до скорой встречи!

Душевно Ваш Бено

Р. С. Карточки я получил – спасибо!

სერგო კლდიაშვილი – ივან ლუპოლს

Многоуважаемый тов. Луппол!

Я получил извещение за Вашей подписью, что Гослитиздат предлагает мне переиздать в 1937 году сборник моих новелл „Грузинские новеллы“ в дополненном виде, увеличив объем его листов до двенадцати. С удовольствием принимаю Ваше предложение. К сроку, который установит Гослитиздат, материал полностью представлю. Я бы очень просил Вас, предложить редакцию моей книги тов. Виктору Гольцеву.

Уважающий Вас С. Д. Клдиашвили

12. VI. 36 г.

Тифлис 2, Варцихская №16

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

Москва, 25 июня 36 г.

Дорогой Серго!

Простите великодушно за долгое молчание, но мне хотелось привести в ясность все Ваши издательские дела и потом уже

написать Вам. Выяснив, что в этом году вашу книгу у нас всё равно не переиздадут, я заготовил для И. К. Луппола письмо к Вам. Получив от Вас ответ, он передал его мне с отметкой Тов. Гольцеву. Так-что круг замкнулся. После этого я заполнил предложение на заключение договора с Вами, но сейчас пока ни с кем никаких договоров не заключают. Придется немного подождать.

Что же касается Вашего участия в юбилейном грузинском альманахе, то мы с Н. Н. Чхеидзе сообща решили, что „Встреча“ для такого издания подходит мало и потому я остановился на „Кровниках“. Сборник обещает быть интересным, но прозы у меня всё еще не хватает. Вообще грузинских дел у меня множество, как всегда. Но основная работа – интересная и никакие Самсонидзе меня от нее не отводят.

С Тицианом я встречаюсь часто. Третьего дня немножко выпили у нас. Конечно, вспоминали дорогого Серго и пили за его здоровье. Особую активность в этом отношении проявила Юля.

Был у меня и Мицишвили, но потом куда-то пропал. Я звонил ему раз двадцать за последние дни и все безрезультатно. Если он уже уехал, не побывав у нас снова и не простившись – я это ему при случае припомню. Так и передайте.

Слышал о смерти отца Паоло. Жаль интересного старика! Получил ли Паоло мое письмо с выражением сочувствия?

Смерти Горького мы ждали и все-таки она пришла неожиданно. Старик был очень трудный, сложный, сердитый, многое путал и многое делал совсем зря. Вместе с тем – он был, конечно, замечательной личностью. Как-никак, умер последний великий русский писатель. Все теперешние писатели на две головы ниже его.

Стоял я в почетном карауле в Колонном зале, смотрел на его ссохшееся, ставшее совсем маленьким лицо, на горы цветов, на людей, непрерывной лентой проходивших мимо гроба и думал о величии смерти. Умереть Горький сумел прекрасно, мужественно и умно; когда ему становилось немного лучше – пытался приниматься за работу. Волю к жизни сохранял до конца, до момента, когда начал совсем терять сознание.

Многие ошибки и неприятные свойства Горького были у всех на виду. Но знаете ли Вы, Серго, что он делал много добра? Я к нему не считал нужным и правильным обращаться, но и мне он однажды очень помог, тогда больную Юлю осенью 33 года надо было во что бы то ни стало отправить на юг.

Очень много кругом умирает людей. Жаль, бесконечно жаль Ирину Евгеньевну Павленко, умершую 25 лет. Горько смотреть на Петра Андреича.

А все-таки, жизнь очень хороша. Хочется жить долго, бодро, работоспособно и хоть что-нибудь оставить после себя.

Осенью, как я уже сообщал, хочу уйти из штатных редакторов Гослитиздата. Надоело мне это заведение и не хочу я дальше тратить на него столько времени и сил. Надо больше писать и меньше редактировать.

Спасибо большое за приглашение приехать к Вам на дачу. Но, дорогой друг, Вы же знаете, что я – неисправимы бродяга. Уж если я в самом деле в августе попаду в Грузию, то буду разгуливать по разным интересным местам. На месте сидеть я не умею. Было бы лучше, вместе совершить какое-нибудь путешествие.

В Москве сейчас жарко. А Ольга Дмитриевна Форш рассказывает, что в Цагери и в Тифлисе она мерзла.

Вчера были с Юлей и с Павликом Антокольским на выставке Сарияна и остались все очень довольны ею. Павлик вместе с Зоей едут 30-го в Киев, а потом в Одессу. Там состоятся гастроли Вахтанговского театра. Пастернак перебрался на дачу в Переделкино.

Много у нас ходит всяких слухов насчет будущего руководства ССП. Думаю, что председателя вообще не будет. Не Алексея же Толстого сажать на Горьковское место! Сейчас пока никто еще ничего толком не знает.

Ну, дорогой Серго, Вы так и не приехали в мае в Москву! Я ведь так и говорил, что не выберетесь во второй раз. Жаль, что мало побыли у нас.

Передайте большой привет Софье Григорьевне. Юля собира-

лась сделать приписку, но ушла куда-то. Перед отъездом у нее множество хлопот.

Крепко жму Вашу руку.

Ваш Виктор Гольцев

ტიციან ტაბიძე, ნიკოლო მინიშვილი, სიმონ ჩიქოვანი – სახელმწიფო კინომრეწველობას

В Госкинпром Грузии.

Заявление

В связи с наступающей в 1937 году столетней годовщиной со дня рождения Ильи Чавчавадзе и тридцатилетием со дня его смерти, мы полагаем, что в числе прочих мероприятий намечаемых в ознаменование этой даты, было бы весьма целесообразно, подготовить и специальную кино-картину, посвященную жизни, деятельности и трагической гибели великого писателя.

Не говоря уже о том, что подобного рода картины и раньше выпускались кино-фабриками Союза, что ряд таких картин выпускаются конкретно к юбилейной годовщине Пушкина. Кино фильм о Чавчавадзе приобретает особенный интерес еще и тем, что по установленным в последнее время документальным данным, убийство поэта было подготовлено царским правительством и осуществлено агентами охраны. Не вдаваясь в подробности о том, какие возможности открывает эта тема в битоописании социально-политических сдвигов 19 века в Грузии и какой резонанс может иметь эта картина по всему Союзу – мы просим Госкинпром обсудить этот вопрос в принципе.

В случае положительного вашего решения, мы обязуемся сдать Госкинпрому либретто и сценарий в согласованные с вами сроки.

Так как эта ответственная работа немыслима без постоянной политической консультации в процессе работы, нам, в случае

принятия вами настоящей заявки, необходимо будет помощь Госкинпрома в деле привлечения к этой руководящей консультации тов. Бедиа (Институт Маркса-Энгельса-Ленина) и тов. К. Горделадзе (Филиал Академии Наук).

Н. Мицишвили, Т. Табидзе, С. Чиковани

[ივნისი, 1936]

სურგო კლდიაშვილი – სოფიო კლდიაშვილს

Сопуня дорогая!

Это, наверно, последнее письмо в Афон, мы тебя до десятого ждем, не дождемся. По твоим письмам замечаю, что ты стала радостнее, веселее – это первый признак того, что понравилась. Потом ты обязательно поедешь в Цхалтубо. Лето, кажется, мы проведем в Коджори. Коля Мицишвили снял целиком дом – самый лучший особняк в Коджорах. У нас там будет две небольшие комнаты и общий с Тамарой большой балкон. Тамара ездила туда и она в восторге от дома и места. Если тебе не захочется в Коджорах, тогда поедем в другое место. Отказаться всегда можно, но мне кажется, что ты будешь согласна. В двух комнатах будет Нина Гветадзе, но она обособлена, вход у нея и балкон отдельный. Как только вернешся, скоро выеду я, а если будет жарко, то и вы. Пока здесь прохладно, дожди очень надоели, соскучились по солнцу, – безобразное лето в этом году. Я собирался поехать в деревню на несколько дней и еще в Зестапони по делу, но как представлю дождь, и охота пропадает и дело забываю. От Кето получил вчера еще письмо. Пишет, что Акбар привез ей из Самарканда на наши одеяла изумительные ткани и по красоте и по качеству, дали ему по 95 рублей. Кето спрашивает, что купить на остаток денег. Я написал ей: пусть застрахует и пришлет.

Нина и Тициан вчера выехали в Москву. В августе, если театр возьмет мою пьесу, и мы поедем. Мама в деревне продала лошадь. Некому было смотреть за ней. Для нас теперь трудно

в деревне – все в коллективе, невозможно нанять работника. Виноградник и поля обработал для коллектива, это они будут и впредь делать, но иметь дома постоянного работника – это дело уже невозможное. Лошадь купил коллектив с условием, что каждый раз, когда нам понадобится, предоставят. Вообще в деревне, как пишет мама, к ней исключительно внимательны. Мама пишет очень забавную историю – в деревне распространили слух, будто мне в Москве подарили золотое перо и сказали: пиши только этим пером. Я подозреваю, что это фантазия Абесалома. Новость для тебя: вчера привезли Такайшвилевскую Олечку. Ляля говорит, что она очень выросла и стала черная и что очень славенная стала. Купи себе билет в международном. Скоро, скоро ты будешь с нами! Ура! Ура! а пока целую тебя много, много. Твоей соседке привет.

Мамочка, золотая. Сегодня получила твои 2 открытки. Очень рада, что ты так загорела. Олечка приехала. Оленька такая стала хорошенькая, прямо прелесть. Киса с котятами шлет тебе привет. Напиши, когда приедешь. Хоть-бы скорее. Целую крепко, крепко в щечки и глазки.

Твоя Ляля

Сер.

[თბილისი, ივნისი, 1936]

ნიკოლაი ზაბოლოცკი – ტიციან ტაბიძეს

1 Июля 1936.

Ленинград.

Дорогой Тициан Иустинович!

Последние дни мы очень ждали Вас в Ленинград. Ваша открытка, где Вы сообщаете об отъезде в Грузию, очень меня огорчила. Я надеялся переговорить с Вами о многих делах. Теперь наш разговор, очевидно, оттянется до осени.

В кратких чертах дело сводится к следующему. Ленинградский Детиздат поручает мне сокращенный перевод и обработку для

детей – Руставели. Инициатива этого дела исходит от меня. Кажется, это нужное дело. Во всяком случае, современный русский массовый читатель и особенно школьник, переводом Бальмонта пользоваться не смогут. Обработка, которую я затеваю, послужила бы делу популяризации Руставели в широких массах современного русского читателя.

Я понимаю, что это трудное и ответственное дело, тем более, что его нужно выполнить в течении одного года до 1 сентября 1937 г. с тем, чтобы в самом конце юбилейного года книжка уже вышла из печати.

Наш друг Микола Бажан, у которого я провел недавно недели две, завещает мне свой подстрочник (Иорданашвили) с транскрипцией. В сентябре месяце, в самом начале, я намерен приехать в Тифлис. Я должен буду связаться с Институтом Руставели и с людьми, подготовляющими его юбилей. Необходимо подышать воздухом Грузии и почувствовать Руставели на его родине. Тем более, что русская литература не дает даже элементарных сведений об этом великом поэте.

Моя обработка по своему объему не будет превышать $\frac{1}{3}$ подлинника. Тем более, будет трудно, в этом сжатом виде, передать дух и поэтические особенности оригинала.

Если в сентябре месяце Вы, Тициан Иустинович, будете в Тифлисе, я буду просить Вас свести меня с нужными людьми и помочь мне в этом деле. К редактированию обработки мы думаем привлечь Н. С. Тихонова, хотя я с ним еще не говорил об этом.

Ради бога, сообщите мне, что Вы обо всем этом думаете, будете ли в сентябре в Тифлисе и можно ли мне будет рассчитывать на помощь со стороны Института Руставели.

До самого последнего времени я был перегружен прозаическими обработками и только теперь заканчиваю их. Намерен был тотчас же приняться за Важа Пшавелу, но теперь в связи с этой срочной затеей, перевод „Алуда Кетелаури“ несколько затягивается. Прошу Вас сообщить к какому времени он Вам нужен. И что Вы находите нужным делать в первую голову.

Числа 8 или 10 я выезжаю на Украину, где живет моя семья. Я устроил себе дачку на берегу Днепра, за Каневым, в живописном

благодатном местечке, которое описано у Гоголя в „Вие“. Там, на кладбище и сейчас стоит полуразрушенная деревянная церковь, в которой Хома Брут читал псалтырь по убитой ведьмочке. прошу Вас написать мне по адресу: УССР, Киевская область, Золотоноша, п/о Прохоровка, дом Кронберга, мне. Я буду там до самого сентября и приеду в Тифлис, не заезжая в Ленинград. И еще есть за Вами должок: обещали послать мне подстрочник и транскрипцию Вашего стихотворения, названия которого я не знаю, но которое Вы читали мне и которое, вероятно, помните. Я бы хотел попытаться перевести эту прекрасную, трогательную вещь. Или, может быть, мы в сентябре договоримся об этом, т. к. подстрочник требуется очень подробный и с авторским комментарием.

В начале октября я вернусь в Ленинград.

Вот краткий отчет о моих планах на лето и на весь будущий год. Очень прошу Вас, напишите, как Вы ко всему этому относитесь.

Передайте мой сердечный привет Нине Александровне.

Ваш Н. Заболоцкий

ვიკტორ გოლცევ – ტიციან ტაბიძე

Дорогой Тициан!

Поймите мою досаду: Вы мне сказали, что Ваш поезд отходит с Курского вокзала. Мы с Павликом Антокольским заехали в цветочный магазин и явились на Курский вокзал за 20 минут до отхода поезда. Спросили контролершу, с какой платформы отходит №20 до Орджоникидзе и та ответила, что с третьей(?!). Но платформа оказалась пуста. На пятой платформе мы увидели готовый состав. Ринулись вниз, потом наверх, но оказалось, что поезд не тот. Тогда я снова спросил у какого-то чина в форме: с какой платформы уходит Ваш поезд? Тот ответил, что с четвертой. Но и она была пуста. Мы поняли, что

дело обстоит неблагоприятно, бросились к справочному бюро, но уже по дороге к нему другой железнодорожник нам разъяснил, что Ваш поезд уходит с Казанского вокзала! Такси не оказалось. Вскочили на трамвай и... явились на Казанский вокзал с тем, чтобы... увидеть хвост уходящего поезда. В великой досаде мы сели в метро и отправились по домам.

Павлик просил передать Нине Александровне и Вам, что очень жалеет о произошедшем нелепом недорозумении, о том, что ему не удалось с Вами повидаться перед отъездом. Вид у него плохой и встревоженный: хворал последние дни его отец. 30-го я проводил Зою и Павла. В Киев поехали многие вахтанговцы. Павел хочет писать поэму о Пестеле, собирается посетить Тульгин, Каменку.

Моя Юля уезжает после-завтра на Волгу. Достать билет на паракорд прямо из Москвы так и не удалось.

У нас в Гослитиздате – новый завед. редакцией творчества народов СССР, производит приятное впечатление, но я ему сказал, что с осени из штата ухожу. Фамилия его Мусоэлян или что-то в этом роде. Он просил меня, передумать и остаться, но я проявил твердость. Послезавтра, вероятно, буду беседовать с И. К. Лупполом о всех делах.

Еще новость: Ставский уволил Дайреджиева. Тот подал заявление об очередном отпуске, а его отпустили совсем. Это следовало сделать давно.

Сообщите мне тифлиссские новости. Как проживают наши общие друзья? Надеюсь, что Вы с Ниной Александровной доехали вполне благополучно, что дома у Вас все нашли в порядке. В Москве снова стало очень жарко. Работать трудно, а работы бездна. Редактирование Брюсовского „Венка“ я почти закончил. Материально эта работа дает совсем немного, но за то она представляла для меня большой интерес. Очень приятно было перелистывать рукописи Брюсова, отыскивать неизвестные варианты.

Будьте здоровы и благополучны, дорогой друг! Пишите обязательно.

Нине Александровне, Ните и всем добрым знакомым – самый сердечный привет от меня и от Юли.

Крепко жму Вашу руку.

Ваш Виктор Гольцев

Москва. 4. VII. 36

ვიკტორ გოლცევ – ტიციან ტაბიძეს

7. VII. 36.

Дорогой Тициан!

Сегодня мне принесли Ваше письмо. Надеюсь, что Вы уже получили мое письмо, в котором я выражал дасаду мою и Павлика Антокольского и сообщал о том, как мы, согласно Вашему указанию, разлетелись на Курский вокзал.

Мою Юлю я 5-го отправил на Волгу через Казань. Из Казани вчера получил телеграмму: она уже садилась на пароход вместе с женой Н. С. Ашукина.

Относительно тиража Вашей книги я говорил с И. К. Лупполом, но ничего сообщить утешительного не могу. Он просил Вам передать, что из-за огромного увеличения изданий Пушкина и Горького, Гослитиздат повесить тираж сверх обычной нормы не может. С П. Ф. Юдиним сегодня утром случилось несчастье. Он ехал на машине в Москву с дачи, произошло столкновение, в результате которой он сильно пострадал. Кажется, у него сломлено ребро.

Сегодня виделся с П. А. Павленко. На него больно смотреть – такой он измученный и грустный. Он сейчас очень сердечен и мягок, той особой мягкостью, которую проявляют иногда люди, перенесшие большое горе. Собираюсь поехать к нему в „Переделкино“, с тем чтобы проведать и Пастернака.

С В. П. Кином и И. К. Лупполом сегодня, наконец, договорился о своем уходе из Гослитиздата. Меня отпускают с осени, но я обязался быть консультантом и внештатным редактором. По

этому случаю чувствую себя имянинником, не мог же я до бесконечности тратить столько времени на издательство. О материальной стороне я и не говорю. Но грузинской литературой я буду заниматься не меньше, с акцентом на писание статей.

Что касается Вашего заявления относительно И. Чавчавадзе, то придется немного подождать, ибо весь план еще не прошел через ЦК. А тут еще история с Юдиным!

Луппол спрашивал об Антологии. Я дал ему успокоительную информацию, но настоятельно прошу Вас, срочно прислать транскрипции и подстрочники Шавтели, Чахрухадзе и других – недостающих.

О том, что у нас в редакции новый заведующий т. Мусоэлиан, я уже Вам сообщал, так же как и о том, что Б. Дайреджиев снят. Вместо Горького, повидимому, не будет никого – формально до нового съезда писателей. Нельзя же в самом деле сажать на его место А. Толстого! При всем своем таланте, тот ведь не отличается особым умом. Исполняющим обязанности Щербакова назначен Ставский, а что будет дальше – никто толком не знает. Прошел слух, что И. А. Марченко тоже получает назначение в Ленинграде, но сегодня он сам мне это опроверг к моему большому удовольствию.

Соня Есенина больна. У нее подозревают аппендицит.

В Москве стало очень душно и жарко. Работать трудно, а надо до поездки в Закавказье многое сделать. Окончательно решил, что поеду в Грузию в первой половине августа. Вероятно, загляну и в Армению.

Мицишвили вел себя немного странно. Я звал его много раз, но он так и не пришел. Должно быть он теперь уехал.

О своей книге не беспокойтесь. Она будет издана хорошо. План пришлю (я думал, Вы его взяли на другой день).

Большой привет Нине Александровне, Ните и всем друзьям. Дружески жму Вашу руку.

Ваш Виктор Гольцев

[Ձեռագրով]

ტიციან ტაბიძე – გრიგორი კარაბელნიკოვს

В редакцию „Двух пятилеток“.

Т. Г. Карабельникову.

Начиная с 1927 года, я изучаю Грузинские субтропики, на тему об осушении колхидских болот, что дает прирост 200 тысяч га субтропической полосы для технических культур, мною написана книга изданная на грузинском языке, частично статьи появлялись и в Москве. Поэма „Рион Порт“ напечатана в специальном издании „Огонек“, посвященном субтропикам под редакцией Мих. Кольцова. Западная Грузия моя родина, мне с детства известны эти места и на фоне моих детских воспоминаний я пишу новеллу или повесть приблизительно в 3 п. листа, для вашего сборника „Родина“.

В связи с постановлением Союзного Правительства о разведении цитрусов на 40 тысяч гектаров до 1940 года проблема грузинских субтропиков приобретает общественное значение, тут входит также разрешение задачи, в конце второй пятилетки обеспечить всю потребность Союза чаем. Мне для ознакомления на месте с работами по осушке болот и разведении цитрусов, придется поехать в Поты и осмотреть эти места.

Прошу, заключить со мною договор на эту повесть. Работу представлю в срок в отредактированном виде на русс. языке.

Тициан Табидзе

10/VII – 1936 г.

[თბილისი]

სოფია ტოლსტაია-ესენინა – ნინო და ტიციან ტაბიძეებს

12 Июля 1936.

Дорогие Нина Александровна и Тициан,

Вы уехали, как всегда, не простившись со мной. Но я не очень сержусь, п. ч. очень Вас люблю и на Вас сердиться не могу.

Я все еще в М-ве, п. ч. только что встала после трехнедельной болезни – ужасный припадок малярии и аппендицит. Завтра уезжаю пароходом из Москвы на Волгу. Провыдаю свою мать. Вернувшись, поеду в Кисловодск, на Август, если достану курсовку на лечение. Сейчас мало на это надежды, п. ч. почти невозможно достать курсовки и я в мрачности по этому поводу.

У девочки Евгении Николаевы ничего не вышло с поездкой на Кавказ, т. к. ее спутница ее подвела. Сейчас Тамара уже в Коктебеле.

Это письмо Вам передаст Владимир Александрович Успенский, мой старый приятель, прекрасный человек и прекрасный художник. Он племянник Глеба Успенского, очень близкий друг Макса Волошина, Богаевского, Остроумовой-Лебедевой, Кругликовой и многих других хороших людей. Я позволила себе дать ему Ваш адрес, т. к. я подумала, что Вы можете быть взаимно друг другу интересны и приятны.

Шлю Вам мои самые нежные дружеские чувства и очень прошу оставить мне маленькое место в Вашей памяти.

С. Есенина

[Москва]

იულია გოლცევა – სერგო კლდიაშვილს

„Долгая Поляна“. 17/VII.

Здравствуйте, милый Сергей Давидович,

Я много раз хотела написать Вам из Москвы, но весь последний месяц у меня там была такая суета, что трудно было выбрать время для письма, а наспех я писать не люблю. Вот и решила отложить до того времени, как приеду на Волгу. Теперь я благополучно водворилась здесь и вот – пишу.

Прочла сегодня в газете, что театр Руставели приедет в Москву в августе и привезет Вашу пьесу. Как жаль, что меня тогда

еще не будет там. Я приеду числа 3-го 4-го сентября, а театр кончит гастроли 30-го авг., т. ч. я не успею. Очень досадно! Надеюсь, что Вы задержитесь в Москве и я Вас увижу.

Здесь я уже успела отдохнуть и боюсь, что скоро начну скучать, хотя и не принадлежу к людям, которые легко „соскучиваются“. Но дело в том, что я сейчас уже настолько окрепла, что хочется движения и смены впечатлений, хочется путешествовать, хочется пожить лагерной жизнью, хочется поночевать под открытым небом, многого хочется.

Природа здесь очень хороша, вернее хорош высокий берег Волги, поросший густым кустарником, а в некоторых местах и настоящим лесом. Хороши безконечные дали Заволжья и сама Волга, хотя я и ожидала, что она будет больше. Но кроме берега и открывающегося с него вида на Волгу тут, пожалуй, ничего интересного нет. Поля, поля и поля. Я много теряю от того, что мне нельзя купаться. Тут все полдня проводят на Волге. Зато хорошо читается. Я сейчас Тургенева перечитываю, „Вешние воды“. Когда то мне читала вслух эту вещь моя мать и, знаете, я даже вспоминаю её интонации в некоторых местах. Только что перечитала „Героя нашего времени“ (в который раз?!) и опять упивалась этим изумительным произведением. Вообще в такой тихой обстановке хочется читать „старичков“. Да тут и нет почти ничего современного, а если и есть, то всё барахло.

От Вити получила уже два письма. Очень мне неприятно, что он сидит до сих пор в Москве и лето, как на грех в этом году выдалось исключительно жаркое. Здесь у нас тоже на солнце бывает до 55 градусов.

Сейчас вечер. С реки доносятся гудки парохода, а из сада, от маленькой электростанции – громкая песня монтера. Он обычно сидит на ступеньке домика, где помещается станция, играет на гитаре и поет истошным голосом. Мотор пыхтит и хлопает так громко, что гитары совсем не слышно, но голосом ему удастся перекрыть мотор.

Публика здесь мало привлекательна. Много детей подро-

тков, табунок их мамаш, которые судачат, сплетничают, иногда пицат и веселятся и тогда имеют вид сороколетних injénués. Очень приятен и мил один татарский писатель, толстый и похожий на плюшевого мишку. Остальные – так, просто „среда“. Если будет у Вас время, напишите мне. Как Вы живете, много ли работаете и над чем? И не надоело ли Вам моё слишком разросшееся письмо? Давно пора его кончать. Желаю Вам всего наилучшего. Передайте пожалуйста мой привет Вашей жене.

Ю. Гольцева

Адрес мой: Татреспублика. П. О. Тетюши. Дом отдыха Союза писателей „Долгая поляна“.

[1936]

ნატალია ჩხეიძე – ტიცციან ტაბიძეს

21-VII-36.

Уважаемый и славный Тициан,

Шлю Вам „Автобиографию урядника“ и „Смерть Баграта Захарыча“. Над Важа я работаю, но работаю скверно (из-за болезни) и вообще, меня клонит к отдыху. Однако, в августе хочу оживить работу с тем, чтоб отдыхать в дальнейшем.

Вот список вещей, которые я считаю нужным включить в сборник:

1. შვლის ნუკრის ნამბობი.
2. ია.
3. სურათები (მგლის შესახებ).
4. ბაგრატ ზახარიჩი.
5. ურიადნიკის ავტობიოგრაფია.
6. ჩვენი მამალი.
7. გოგრა.
8. ჩხიკვთა ქორწილი.

9. ხოლერამ მიშველა.
10. სოფლის სურათები – ფმატაძე.
11. „–“
12. სათაგური.
13. მთანი მაღალნი.
14. Pro domo sua.
15. ჩემი ნუთისოფელი.

В „Pro domo sua“ неинтересны, высказывания о литературных влияниях и дать их прочесть нашим „горе критикам“ просто даже полезно. Интересен и автобиографический отрывок – нетолько для выявления личности самого автора, но и некоторых сторон тогдашнего уклада (напр., школа и отношение к ней учащихся).

Пожалуйста, сообщите Ваши соображение по поводу моего списка. Считаете-ли Вы нужным его дополнить и чем? Также и по поводу моих переводов. Я считаю эти две вещицы шедеврами Важи. Когда я их назвала подлинной социальной сатирой, то мне на это один досужий ответил, что для этого они слишком „легки“. На это я могу лишь сказать, что если не считать гениальной интриги „Ревизора“, то весь его стиль построен на той-же „легкости“ и Гаприндия наш „врет“ на той-же высокой ноте, что и Хлестаков, Сквозники и Добчинские.

В вопросе гонорара я исхожу из общего положения:

Гослитиздат, напр., оплачивает перевод классиков 320–350 р. за печатный лист при тираже 10 тыс. Так было с И. Чавчавадзе, так я думаю, надо поступит и с Важа.

Сентябрь я проведу в Раче, на Военно-осетинской дороге (უწერა). В октябре буду в Тифлисе. Тогда поговорим подробно. Пока-же жду от Вас деловых сообщений.

Привет и самые лучшие мои пожелания Вам, Нине и Вашей девочке.

Ната Чхеидзе

Москва, Центр. Колпачный пер. 11, кв. 3.

ბორის ეიხენბაუმ – ტიციან ტაბიძეს

27/VII. 36.

Дорогой Тициан!

Спасибо Вам за память и внимание. Наш первоначальный план изменился. Я так устал, что мы поехали на старое место – в Коктебель, откуда я и пишу Вам. Может случиться, что мы отсюда (в конце августа) проедемся к морю до Батума и заедем в Тифлис. Но это сомнительно.

Надеюсь увидеть Вас зимой в Ленинграде.

Сегодня – годовщина смерти Лермонтова. Видели ли Вы II том в издании „Academia“? Я им немножко горжусь. Осенью выйдет I том, а к концу года – V том, и все издание будет закончено.

Написал для детей биографию Лермонтова – осенью выйдет в Детиздате.

Шлем привет Нине Александровне и Вам.

Крепко жму Вашу руку.

Б. Эйхенбаум

[კოკტებელი]

ნინო მაყაშვილი-ტაბიძე – ტიციან ტაბიძეს

ჩემო ძვირფასო ტიციან!

ჩვენ კარგათ ვართ. ჩამოვიდა დავიდ ვლადიმროვიჩი ცოლით და ბავშვით. გუშინნინ მთელი დღე იყვნენ ჩემთან. სალამოთი მოეწყვნენ ბემლიუკში კარგათ. მარტო დავ. ვლ. სიცხე აქვს. გუშინ მე და ნიტა ვიყავით მთელი დღით. ხვალ ჩამოვა ჩვენსა, ექიმთან უნდა წავიდეს. მშვენიერია ბემლიუკში. მე რომ შენი ამბავი დანამდვილებით ვიცოდე, ჩამოხვალ თუ არა, მე არ წავალ ყირიმში, თუ არა, მე გადავიდოდი სანატორიუმში, დედა კი დაბრუნდებოდა სახლში. მოინერე ვრცელი წერილი, შენი ამბავი მანუხებს. არაბიძე დაუჭერიათ, როგორც გამოირკვა. სახლში რა ამბავია.

კლავდია ნიკოლ. და ბორის ნიკოლაევიჩის მისამართზე მომწერე. მომიკითხე, რომ ნახო.

როგორ მოგეწონა ნიტიკოს პორტრეტი? პაოლოს, გოგლას და სხვა მეგობრებს სალამი. ნიტიკომ 2 კილო მოიმატა. გააკოცებთ ბევრს.

შენი ნინა

[ივლისი, 1936]

ნიკოლაი ზაბოლოცკი – ტიცინან ტაბიძეს

2 ავგუსტა 1936. Прохоровка.

Дорогой Тициан Иустинович!

Благодарю Вас за письмо; я получил его своевременно и оно меня очень обрадовало. Я, признаться, одно время думал, что переделка для детей не может заинтересовать публику: мы еще не привыкли понастоящему учитывать интересы массового читателя. Но ведь Руставели написал народную вещь, в Грузии она известна всему народу. Значит, и в русском переводе мы должны постараться довести ее до широких масс читателей, а это возможно, к сожалению, только при помощи обработки, т. к. полный перевод по многим понятным причинам до массового русского читателя не дойдет. После Вашего письма я спокоен. Если специалисты по Руставели мне помогут, я надеюсь справиться с работой в один год.

Что касается материальной стороны, то я имею договор с Ленинградским отделением Детиздата, где я работаю давно. Ваша мысль относительно Гр. Ев. Цыпина – превосходна. Я с ним в самых лучших отношениях. Он знает меня еще с тех пор, как работал в „Известиях“ и печатал там мои стихи. Вероятно, он с большой охотой взялся бы за это дело, но меня, признаться, очень угнетает мысль о постоянных поездках в Москву и я решил заключить договор в Ленинграде. Там пошли на мои условия и обещали просить Н. С. Тихонова быть редактором этой книги. Сам Н. С. сейчас на Кавказе и я с ним не успел переговорить лично.

„Алуду Кетелаури“ я буду переводить зимой, параллельно с Руставели. В Тифлисе мы поговорим об этом подробнее. У меня нет транскрипции этой вещи, кроме того нужно устроиться с консультацией. Впрочем, это, вероятно, можно устроить и в Ленинграде, с помощью Е. Б. Вирсаладзе, которая помогала мне, когда я переводил поэму Орбелиани.

Ваши новые стихи очень хороши, это чувствуется и по подстрочнику. Я сразу стал переводить их и вот посылаю Вам два перевода: „В ущельи Арагвы“ и „Рождение слова“. Это – не окончательные тексты, тем более, что некоторые строчки для меня и до сих пор темноваты, и я слишком свободно перевел их. Вообще, как Вы видите, переводы довольно свободные. Я очень страшусь пунктуальной передачи смысла в том случае, если это звучит в русском стихе нарочито и неестественно. Я стремлюсь к тому, чтобы перевод звучал как оригинальное стихотворение. Это не значит, конечно, что я допускаю искажение смысла. Я стараюсь только интерпретировать смысл в том случае, когда это требуется для легкости и ясности стиха. В Ваших стихах пленяет меня удивительная близость душевного мира к миру природы. У Вас эти два мира сливаются в одно неразрывное целое – и это для нашего времени явление редчайшее. Среди современных русских поэтов природе любят и чувствуют лишь очень немногие. Грузины знают природу куда лучше, чем мы. Но такое гармоническое и естественное слияние душевного мира с природой, какое я вижу по Вашим стихам, я не встречал еще ни у кого. Оно, конечно, есть результат долгой поэтической и душевной работы – результат, о котором молодые поэты могут только мечтать. Я Вас прошу, Тициан Иустинович, отметить в моих переводах все те места, которые требуют исправлений. Их есть несколько, и некоторые я уже знаю. В Тифлисе я постараюсь выправить переводы.

Что касается стихотворения „Ананури“, то я перевел его неудачно, и буду переводить (позже) снова, когда несколько позабудется первый перевод. Кроме того, мне еще нужно посоветоваться с Вами относительно некоторых темных мест подстрочника.

В Тифлисе я буду в первых числах сентября. Лен. Союз Писателей писал в Ваш союз о моем приезде. Если это нужно, то я дам телеграмму о выезде из Киева (на ваш адрес). Только нужно ли это? Комнату в гостинице я, вероятно, найду, а больше мне ничего не нужно. Впрочем, Вам видней.

Передайте мой сердечный привет Нине Александровне.

Жму Вашу руку. Будьте здоровы.

Ваш Н. Заболоцкий

ილია ზილბერშტეინ – ტიცვიან ტაბიძეს

2 августа 36 г.

Многоуважаемый Тициан Устинович!

Я очень жалел, что не застал Вас в Москве. Звонил Вам несколько раз в гостиницу, но все неудачно. Очень хотел поговорить с Вами о всяких пушкинских делах, в частности о моем сценарии. Сердечно Вам благодарен за Ваш отзыв о сценарии.

Съемки картины идут сейчас кажется около Казбека полным ходом. Там уже три недели находится вся экспедиция, а также Д. Н. Журавлев – исполнитель роли Пушкина. Лично я надеюсь попасть туда в сентябре. У меня с 4 сентября путевка в Абас-Туман. Я надеюсь оттуда на машине съездить два-три раза в течение сентября на место съемок, а в октябре провести там дней 10, а заодно посмотреть ваш чудесный Тифлис.

Буду Вам очень благодарен, если Вы напишете мне о том, будете ли Вы в сентябре-октябре в Тифлисе. Кстати, сколько часов езды от Абас-Тумана до Тифлиса и хорошая ли дорога между ними?

Сегодня мы посылаем Вам наложенным платежом на Ваш личный адрес пушкинский том. Я очень жалею, что у меня все личные экземпляры разобрали, а то я бы с радостью его Вам презентовал.

Сердечный привет. Крепко жму руку.

И. Зильберштейн

[ძობკოვი]

ვიკტორ გოლცევ – ტიციან ტაბიძეს

Дорогой Тициан!

Что-то давно от Вас нет вестей. В Вашей книге никакие исправления сделать было уже невозможно, ибо она уже печаталась. Зато – бумага превосходная, лучшая, какая есть в издательстве (на весь тираж).

На днях был у Пастернака в „Переделкино“, провел целый день у них на даче. Много говорили о Вас и о Вашей русской книге. Б. Л. очень ждет ее появления, придает ей заранее большое значение (так же, как и я).

14-го я выезжаю на Орджоникидзе. Оттуда – по Военно-Грузинской дороге в Тифлис. Вместе со мной едет Соломон Иорданишвили.

Луппол в отпуску. Марченко все таки не выдержал, неполадил со Ставским (ох, какой тот трудный человек!) и ушел из Союза. Очень жаль. Вместо него – временно М. Розенталь из „Литкритика“.

Был у меня еще один разговор с Л. М. Суббоцким. Договорились о постоянном сотрудничестве в „Литгазете“ с осени. Хочу писать, писать и поменьше редактировать за... 35 рублей с печатного листа. С Кином и Лупполом, как я уже сообщал, после долгих переговоров, я договорился о переходе на внештатную работу. Но сейчас снова меня стали уговаривать остаться. Но я тверд. Дела по „антологии“ я, во всяком случае, оставлю за собой.

Кстати, Конст. Липскеров превосходно перевел Теймураза I и Бесики.

Ваше стихотворение о Маяковском я тщетно просил перевести Луговского. Перевел Державин и перевел очень хорошо. Пастернак тоже одобрил. Это стихотворение я помещаю в юбилейном альманахе (нигде в другом месте его пока печатать нельзя). Оно пойдет вслед за стихотворением Маяковского „Владикавказ-Тифлис“ на весьма почетном месте.

Я все таки добился своего от Пастернака. Упрашивал, умолял, требовал новое стихотворение о Грузии. Сейчас он пишет; го-

ворит, будет строк 200–250. Жаль, что до моего отъезда не кончит. Если только будет возможность – захвачу с собой пробный экземпляр Вашей книги.

Как Нина Александровна и Нита? Все в Боржоми? Юля продолжает обретаться на Волге, чувствует себя хорошо.

От Павлика давно нет вестей. Я разозлился на него (подвел с переводами Леонидзе) и не ответил на письмо, посланное им из Киева.

В Москве стояла дикая жара. Теперь разлилась у нас приятная прохлада.

Устал я изрядно. Хотел было совсем отказаться от поездки в Грузию, но снова потянуло на мою „вторую родину“. На будущий год предполагаю поехать с Юлей в Крым.

Не знаю, кого застану в Тифлисе. Быть может, все друзья разъехались.

Будьте здоровы и благополучны.

Любящий Вас Виктор Гольцев

Москва, VIII. 36

სურგო კლდიაშვილი – სოფიო კლდიაშვილს

Тбилиси (Тифлис), Варцихская ул. д. №16.

Софье Григорьевне Клдиашвили.

31. VIII.

Сопун! Я послал сегодня телеграмму – выедем 8-го, будем 10-го. Не пускают отсюда. Дело в том, что гастроли приняли иной характер, очень уж грандиозный. Вчера ночью несколько человек из театра, я и Сандро Шаншиашвили ужинали у Орджоникидзе дома. Там было все правительство: Ворошилов, Коганович, Молотов и многие другие. Напишу тебе об этом подробнее. Я уже хотел ехать, но мне говорят, чтобы не делал этого – что еще будет, не знаю. Ляля здорова, не

капризничает. У тебя, наверное, нет денег – Сопун, возьми у Нины или Тамары. Твоему письму очень обрадовались.

Целую Серго

[მოსკოვი, 1936]

ვიკტორ გოლცევ – ტიცციან ტაბიძეს

10. IX. 36. Вечер.

Дорогой Тициан!

Хоть я и знаю, что Вы сейчас находитесь в Казбеке, все таки пишу Вам. Я живу совершенно один в недавно построенном и еще не открытом доме отдыха, вдыхаю горную прохладу, брожу, посматриваю на непонятных людей с мечами и круглыми щитами, перечитываю поэмы Важа Пшавела. Завтра утром мне приведут лошадь и я поеду верхом в священное для меня Чаргали. Дорога уже знакома.

Самый большой привет Нине Александровне и Ниточке.

Дружески жму Вашу руку.

Любящий Вас Виктор Гольцев

Барисахо

კარლო დონაძე – ტიცციან ტაბიძეს

დიდათ პატ. ტიცციან!

უპირველესად სალამი და კარგად ყოფნის სურვილები... რაკი მოუცლელობის გამო არ მომიხერხდა თქვენთან ხანდაზმით საუბარი, იძულებული ვხდები, ამ ბარათით წაგართვათ თქვენთვის ძვირფასი რამდენიმე თავისუფალი წუთი. ამ ბარათს ვწერ პატ. პ. იაშვილის ახლა-ხან გამოსული პუშკინის თარგმანების შთაბეჭდილების ქვეშ; მეტად დიდი და პატივ-სადები შრომაა განუული... კერძოთ, ზოგიერთი ლექსი,

უფრო ცალკეული ადგილები მაღალი ხელოვნებითაა შესრულებული, თუმცა არის ავტორის ღირსებაზე დაბალი ადგილებიც. მთარგმნელს განსაკუთრებულ პატივში ყავს ლექსის რიტმულ-მუსიკალური მხარე, იცავს ჯვარედინ რითმის პრინციპს, რასაც ხშირად უვნია როგორც იდეურ მხარისათვის, ისე ლექსის სიმსუბუქისათვის. ჩემის ფიქრით, პუშკინის მაგალითზე, უმთავრესია არა ჯვარედინ რითმის პრინციპი, არამედ ლექსის პუშკინისეული სიმსუბუქე, რომელსაც აღრჩობს ჯვარედინ რითმის პრინციპი. უკანასკნელი ერთგვარი ხერხია და იწოდებოდა შეკრული ნაპირები იმ გიჟი მდინარისათვის, რომელსაც პუშკინის ლექსის სტიქია ქვია, რომელიც ნიავეით ლაღია და ონავარი... მეც აკაკისეული სუბუქი ლექსი ავიღე საზომად და ვფიქრობ, იგი უფრო საფერია და შესატყვისი პუშკინისათვის. ამგვარი ლექსით მაქვს თარგმნილი 50–60 ლექსი პუშკინ-ლერმონტოვის, რომელსაც დღემდე მკითხველად მარტო მთარგმნელი ყავდა და ეს-ესაა ამხანაგების რჩევით გადავწყვიტე, დავბეჭდო ჩვენს ჟურნალ-გაზეთებში და აგრეთვე თქვენდამი რწმუნებულ კრებულს შემოვთავაზო, რასაც ჩემთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს... მე მრწამს თქვენი ბუნების გულწრფელობა და მიუდგომელი პირდაპირობა (რომელიც ასე ღირსეულად გახასიათებს თქვენ) და ვიმედოვნებ, იხელმძღვანელებთ თარგმანის ღირსებით და ჩემი სახელის „უპოპულარობა“ ლიტერატურაში არ გახდება მაფერხებელი გარემოება ჩემი კარიერისათვის თარგმანის ფრონტზე. პირადათ 1923-4 წლიდან მეც ვიბეჭდები დრო-გამოშვებით აქა-იქ, მაგრამ ჩემი პედაგოგიური მდგომარეობა (ქართულ ენასა და ლიტერატურას ვასწავლი) ძალზე მცირე დროს მიტოვებს ლიტერატურულ მუშაობისათვის... კერძოთ, წარმოდგენილ რვეულიდან თუ 10 ლექსი მაინც გავა თქვენდამი რწმუნებულ კრებულში, მთარგმნელი დიდათ კმაყოფილი და დავალებული იქნება თქვენი სახელისაგან, რომელსაც უკავშირდება ჩემი ლიტერატურული კარიერა ამ უბანზე (თარგმნის).

მნიშვნელობა აქვს იმასაც, რომ თარგმანების სტილი რამდენიმედ თავისებურია (რაც გაამრავალფეროვანებს კრებულს) და მთარგმნელიც პროფესიონალი პედაგოგია, რო-

მელიც პუშკინზე მუშაობს არა მარტო ხელოვნების, არამედ პედაგოგიური მოსაზრებითაც...

ბოდიში შეწუხებისთვის. ბარათიც ძალზე ნაჩქარევია, თითქოს ფეხზე ნანერია.

პატ. კარ. დონაძე

5/X. [1936]

ბორის პასტერნაკ – ტიციან და ნინო ტაბიძეებს

1. X. 36.

Дорогие мои Тициан и Нина, опять Вы нас балуете. Пишу Вам из Переделкина (мы наверное будем тут зимовать), пишу, не повидав еще Софьи Андреевны.

Что за роскошь в самом деле опять на нас свалилась! Целый фруктовый сад с вином в двух возрастах: детском и зрелом. Как же благодарить Вас за все это!

И не устали Вы, догадываюсь я, уложить корзинку и отвезти на вокзал милой и несравненной С. А., как к Вам наверное явился Витя Гольцев со словами: полюбуйте, до какого бездарного лепета докатился Ваш Боря.

Нет, серьезно. Видели ли Вы чтонибудь подобное? Зина, а также и Евг. Влад. только головой покачали и отказались верить, что я отдам это в печать.

Нина, Нина! Тициан, мое золото, что со мной делается, милые мои? Откуда эта вода и скука и это бездушье и глупость, один ли я повинен в них? Скажу себе в оправданье, что ведь я отказывался, я знал, что до одоления освобождающей, разваливающей меня прозы, никакие стихи не будут в моем плане, долго-долго не будут, не в стихах я сейчас, а где то далеко-далеко от них в стороне.

Но что поделаешь! Объяснял я это Виктору, и ведь не дурак человек, а приятель, а как горохом об стену!

Не успокаивайте меня, лучше дайте сам я Вас успокою. Тициан и Нина, не думайте, что я действительно кончился, что

теперь все у меня пойдет в таком роде. Вы увидите, прозу я напишу, я дня два как вновь за нее взялся. Одно знаю, она будет живая. Здесь именно отыщутся те следы жизни, которой как будто не стало у меня со „Второго рожденья“.

Да, но как можно было дать такой трехстопничек, такое птичье, пустоватое ти-ти-ти о Грузии! Какою мерзостью было так мало сказать о Паоло! Дружите ли Вы с ним вновь по старому? Ах, как я бы этого хотел! По отсылке этого рифмованного позора я целыми вечерами думал о нем. Я вспомнил его широту, благородство его проявлений по отношению ко мне в откровеннейшие для души моей минуты. Какая безукоризненная пронизательность большого человека с большим сердцем и кругозором! Простит ли он мне легкость этих строк о себе (в них нет ничего дурного, но так ли надо было о нем говорить?), простит ли мои пересуды этого года? Ах, с каких мелких позиции судил я его! Я не в „позициях“ раскаиваюсь: более общепринятые ничуть не крупнее. Но как я смел его мерить такими ничего не говорящими мелочами. Я не изменился, я знаю: революция не в „Литературке“, не в литорганизациях, не в соревнованьи в робости, а в крайних своих очертаниях и в центральных лицах. Она пока только в самом большом. Оттого то и трудно: она станет жизнью, когда будет и в самом малом. И, конечно, будет.

Я не изменился, говорю, но вдруг вспомнил по настоящему Паоло, и не могу понять, что со мною было зимой, и кто мне дал право искать в нем перемен и их ему без основания приписывать. Меня тогда ослепила эта чортова дискуссия. В этом культурно-просветительном дурмане я вдруг забыл, что люблю его.

А Вы, Тициан? Воображаю, что вы испытали, прочитав про водопад и так далее! И это в момент, когда появление Вашей книги освежает весь воздух в литературе, напоминает о поэзии, о том, что водились такие люди когда то, поэты, и вот, как это ни невероятно, один еще уцелел, один на весь союз. Честное слово, этой радостью делятся именно в таком духе.

Ну да что говорить, как это ни страшно, главная вина на Вите – повторяться не стоит.

9. X. 36.

Письмо лежит себе и лежит, и я не знаю, почему его не отсылаю. Был в городе, звонил С. А., но не застал ее дома, и только просил передать ей нашу благодарность. Дребедени, содержащейся в этом письме, не придавайте особенного значения. С тех пор было много других волнений, и одно другое уравнивает. Крепко целую Вас обоих и Ниту.

Ваш Б.

[პერედელკინო]

ვლადიმერ გოგეშვილი – ტიცინ ტაბიძე

9/X–1936 გ.

Тов. Т. Табидзе

Для сборника „Пушкин в Грузии“ Вам поручено к 1/XI–1936 г. статьи на темы: „Пушкинские даты в Грузии“ размером в 1 печ. л., „Влияние Пушкина на русс. поэтов и писателей“ размером в 1 печ. л.

Просьба – срочно приступить к выполнению этой работы. Для заключения договора, Вы, в ближайшие дни, будете вызваны в Грузфилиал.

Зам. Председателя Грузфилиала АН СССР

В. Гогешвили

[თბილისი]

სერგო კლდიაშვილი – სოფიო კლდიაშვილს

Сопун!

Я каждый день, когда бываю в Поти, хожу на почту и спрашиваю письмо – до востребования. Почему ты не пишешь? Возьми открытку и сообщи только, здоровы или как. Ты в отношении письма очень скупа бываешь, а это немного жестоко. Ездил я по болотам. Повезло мне, погода стояла хорошая, встретил моего хорошего знакомого инженера Габуния и он возил меня на

автомобиле по новым дорогам на осушенных местах. Ездил я еще на один день в Кутаис, чтоб повидаться с мамой. В Цхалтубо я попал через ½ часа – мама чувствует себя слабоватой, болит у нее бок. В деревню поедет она 19 или 20-го. Она ждет тебя и ребенка – как вернется, приступит к сбору винограда. С ней едет Ясон. Я приеду к этому числу в Тифлис и поедем вместе.

Живу я в гостинице Интурист, в той части города, которая называется островом. Номер предоставил нам секретарь райкома. Очень симпатичный человек, отнесся к нам внимательно. Кукури уехал 12-го. Без него спокойнее – он очень нервный, прямо издерганный человек. Странно немного – это бывает большей частью с людьми более или менее не глупыми, а он, надо признаться, не отличается большим умом. Как только заходит солнце, городок вымирает, Поти спит, за-то пробуждается дождь. Днем ясно, а после 8 вечера, не помню, чтоб не лило. Лежу и читаю, работается неважно. Может быть, потому что из дому вестей нет и волей-неволей в голове только мысль о том – как там у вас. Нехорошая ты, Сопуня, плохая привычка, не писать, зная, что человек беспокоится. Поти, до востребования. Ничего больше. Я приеду через дня 3-4. Потом опять придется уехать, если дадут деньги. Если что-нибудь срочное – телеграфируй.

Целую Сер. Клдиашвили

14. X. 36

Поти

ნიკოლაი ზაბოლოცკი – ტიცინან ტაბიძეს

15 Окт. 1936.

Ленинград.

Дорогой Тициан Иустинович!

Из холодного, серого Ленинграда, уже залепленный мокрым снегом и продрогший от холода, но с головой, полной грузинских впечатлений и чудесных воспоминаний о юге – спешу еще

раз, теперь уже письмом, поблагодарить Вас за этот месяц, за наши поездки, за наши пирушки, за все Ваши хлопоты и заботы обо мне. Я никогда не забуду этот тифлисский месяц и воспоминание о нем будет лучшим воспоминанием в моей жизни.

Прошу передать мой сердечный привет и особую благодарность Нине Александровне, которая особенно тронула меня в последние минуты. После театра, утомленная спектаклем, она все же приехала на вокзал и, благодаря ей, наше прощание получилось особенно милым и сердечным.

В Москву я не заехал, вернее – не остановился в ней. Придется ехать туда в скором времени, вероятно, через неделю – для разговора с Цыпиным и Гольцевым.

Здесь в Ленинграде мои дела идут нормально. Сегодня в Детиздате мой доклад о поездке и о Руставели.

Дорогой Тициан Иустинович, прошу Вас, не забыть выслать мне рукопись „Абесалом и Этери“. Кроме того, Нина Александровна обещала мне выслать подстрочники детских вещей. Буду ждать их.

Твердо надеюсь, что этой зимой мы встретимся в Ленинграде. Прошу о приезде сообщить телеграммой, чтобы мы могли встретить Вас на вокзале. А до того времени надеюсь, Вы черкнете мне два слова – о Ваших делах, о Тбилиси, о наших общих друзьях.

Будьте здоровы. Еще раз благодарю Вас за радушное гостеприимство. Моя семья шлет Вам привет, а Никита особенно благодарит Нину Александровну за кахетинскую шапочку. Привет Ниточке.

Ваш Н. Заболоцкий

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

18 октября 1936 г., Москва.

Дорогой Серго!

Как и прежде, я увез с собой на Север самые сердечные воспоминания о наших дружеских встречах в Тифлисе. Я очень ценю

наши хорошие взаимоотношения и уверен, что они навсегда останутся такими.

Моя Юля была очень тронута Вашей посылкой и надписью на бутылке. Мы весело распили вино и вспоминали Вас, поднимали за Вас бокальчики. Едва ли Вы теперь скоро соберетесь в Москву. Очень жаль! Приятно было бы снова увидеть Вас на Сивцевом-Вражке. Может быть, все таки приедете?

Откровенно говоря, я уезжал, точнее – улетал, из Вашего прекрасного города с большим удовольствием. Уж очень досадили мне деятели с „Мачабели 13“ и кое-кто еще. Вероятно, Тициан и Паоло рассказали Вам о заседании Секретариата ССПГ по поводу альманаха „Дружба“. Боги Греции! Сколько было предъявлено мне до и во время этого заседания всяких претензий, сколько высказано обид! В ответе я сказал им, что они избаловались и „заелись“ (конечно, к Т. и П. это не относилось).

Благополучно прилетев в Москву, я с удовольствием вошел в наши комнаты, тщательно прибранные к моему возвращению. Радостно было встретиться с женой после долгой разлуки. На будущий год летом мы собираемся вместе с ней поехать в Крым.

Надеюсь, что Софья Григорьевна поправилась, что вообще в Вашем доме всё обстоит благополучно. Пожалуйста напишите мне о себе и о наших общих друзьях. Кстати, между нами говоря, меня несколько удивило поведение Мицишвили. Мы всегда были с ним в превосходных отношениях, основанных не на каких-нибудь деловых расчетах, а на уважении и доброжелательности. Устроив ему заключение договора на книгу стихов, я вовсе не хотел „угодить“ ему, а просто был уверен, что это следует сделать, ибо он хороший поэт. Однако, в этот мой приезд я заметил непонятную холодность с его стороны. Неужели он так реагировал на то, что в альманахе „Дружба“ не пришлось поместить его стихи (не было подходящих)? Ведь нельзя забывать, что этот альманах не представляет собою антологии грузинской поэзии и что можно было положить в нем только стихи нескольких авторов, наиболее под-

ходящие по теме. Впрочем, многие поэты считают, что всех можно было не помещать, кроме... его самого. Прошу Вас, дорогой Серго, при случае выяснить это обстоятельство, досадное и обидное для меня. Я бы плюнул на всё, если бы не дорожил отношениями с Мицишвили.

В Москве прохладно. Довольно часто идут дожди, но Пастернак все еще живет на своей даче в „Переделкине“. Вчера снова вспоминали Вас у Павлика Антокольского. Он и Зоя превосходно к Вам относятся.

В Союзе у нас интересного мало.

Жанго Гогоберидзе сняли. Вместо него секретарем „Литератулки“ назначили Ф. М. Левина.

Вернувшись в Москву, я в третий раз подал заявление об уходе из Гослитиздата, но меня снов упростили остаться хоть некоторое время на работе. Все-таки я скоро уйду из штатных редакторов, хоть и несколько опасаясь, что без меня грузинские литературно-издательские дела пойдут не лучше, а хуже. За последние три года я очень сроднился с грузинскими писателями (конечно, не со всеми). Тому, кто хоть немного приобщился к культуре Грузии, невозможно оторваться от нее. Грузию я полюбил раз и навсегда. Никакие невежи и бюрократы не истребят во мне эту любовь. А Вам, дорогой и чудный Серго, мне хочется снова сказать, что я Вас люблю, уважаю и ценю очень и очень.

Будьте здоровы, благополучны и не забывайте меня и мою жену. Она требует, чтобы я оставил ей немного места на этой странице.

Большой привет Софье Григорьевне и всем друзьям, в частности – Елене Михайловне и Георгию Александровичу. Какие они приятные и высоко-культурные люди!

Крепко сжимаю Вашу руку.

Любящий Вас Виктор

Большое спасибо, милый сергей давидович, за память и за вино. Я была очень тронута Вашим вниманием. Первый тост, который мы выпили, был за Вас.

Надеюсь, что Вы сдержите своё обещание и будете в ноябре в Москве. Очень хочется Вас повидать. Желаю Вам всего наилучшего.

Ю. Гольцева

Витя говорит, что тост нельзя „выпить“, как я написала. Это действительно так, но смысл остается тот же: первый бокал – в Вашу честь.

ალექსანდრ მიტროფანოვ – ტიცვიან ტაბიძეს

Уважаемый тов. Табидзе!

„Красная Новь“, договорившаяся с Вами (в последний Ваш приезд) о статье „Пушкин в Грузии“ – страстно жаждет присылки этой статьи.

Было-бы чудесно, если-б мы могли открыть этой статьей отдел „Пушкин“ в №1 нашего журнала. Кроме того, считая Вас другом и сотрудником „Красной Нови“ – ждем от Вас разнообразного материала, в частности – стихов.

С товарищеским приветом, А. Митрофанов

20/X – 36 г.

[მოსკოვი]

დ. უმანსკი – სერგო კლდიაშვილს

Акционерное Общество

Литературное Агентство,

Москва

тов. Клдиашвили С. Д.

Тифлис

Уважаемый тов. Клдиашвили,

Наше Агентство, размещающее произведения советских авто-

ром в заграничных издательствах и печати, в настоящее время, подготавливает „Антологию советской прозы“, предназначенную к изданию на иностранных языках, в первую очередь в Англии и США. Впервые в Антологии, выходящей за рубежом, будут представлены произведения не только русских писателей, но и других национальностей Советского Союза. Позвольте, рассчитывать и на Ваше участие в создании такой книги, важность издания которой очевидна.

Мы включаем в Антологию рассказы, написанные преимущественно за последние годы. Размер каждого рассказа примерно десять страниц на пишущей машинке.

Ввиду срочности дела просьба – прислать в ближайшие дни 2-3 рассказа, уже переведенных на русский язык. По получении их мы сообщим Вам, какой Ваш рассказ будет нами включен в Антологию.

*С товарищеским приветом, Зам. заведующего
Литературным Агентством Д. Уманский
28 октября, 1936 г.*

მიხაილ პეკკერ – ტიციან ტაბიძეს

Дорогой т. Тициан Табидзе!

Журнал „Новый мир“ в ближайшей книге дает анкету советских поэтов о Пушкине. Задача заключается в том, чтобы каждый поэт говорил на индивидуализированном творческом языке о своем отношении к Пушкину.

Редакция журнала обращается к Вам с просьбой – дать небольшую статью-отклик на эту тему.

По поручению редакции, Михаил Пеккер

Материал нужно прислать не позже 15-го XI.

[მოსკოვი, 2 ნოემბერი, 1936]

ვიკტორ გოლცევ – ტიციან ტაბიძეს

3 ноя., 1936.

Тициану Табидзе.

Тбилиси, Грибоедовская 18.

По поручению редакции альманаха „Творчество Народов СССР“, прошу Вас, в срочном порядке прислать подстрочник одного из своих новых стиховорений, еще не печатавшихся на русском языке.

Мы хотим включить новый перевод Вашего стихотворения в №1 альманаха, для которого отбираются заново лучшие произведения. Работа по составлению альманаха почти закончена и в конце ноября он будет сдан в набор. Было бы очень досадно, если бы грузинская литература оказалась предоставлена в нем слабо и недостаточно.

Расчитываем на быстрый ответ и присылку материалов.

Уважающий Вас В. Гольцев

[მოსკოვი]

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

Государственное издательство „Художественная Литература“.

Москва, 3 ноя. 1936.

С. Д. Клдиашвили. Тбилиси, Вардцихская, 18.

Многоуважаемый Сергей Давидович!

По поручению редакции альманаха „Творчество Народов СССР“, прошу Вас, в срочном порядке прислать грузинские тексты двух или трех своих новых новелл, еще не печатавшихся на русском языке.

Мы хотим включить новые переводы Ваших новелл в №1 альманахе, для которого отбираются заново лучшие произведения. Работа по составлению альманаха почти закончена и в конце ноября он будет сдан в набор.

Было бы очень досадно, если бы грузинская литература оказалась представлена в нем слабо и недостаточно.

Расчитываем на быстрый ответ и получение материалов.

Уважающий Вас – Виктор Гольцев

ბორის ბრიკ – ტიტუან ტაბიძე

Ленинград. 11. XI. 36.

Дорогой Тициан!

Литфонд, наконец, дал мне новую комнату. Сообщаю Вам новый свой адрес: Ленинград, 22, улица Литераторов 19, комната 19. Борису Ильичу Брику. Телефон В (Петроградская АТС) 1-08-56. Просьба – переписать этот адрес в Вашу постоянную адресную книжку и вычеркнуть старый адрес.

Сейчас я пишу свою поэму (о лбищенской катастрофе, о гибели Чапаева). Как только кончу, сейчас же начинаю переводить Ваши стихи, с которыми надеюсь выступить на Вашем московском вечере в декабре (о котором писал мне Гольцев). Гослитиздат заключил со мною договор на перевод 3000 строк Ильи Чавчавадзе. Теми подстрочниками, которые у меня есть, я обязан Вам. Кроме того мне нужно еще 1500 строк подстрочников лирики Чавчавадзе (элегии и т. д.). Вы должны получить гонорар за то, что у меня имеется. Надеюсь, что Гольцев уже просил Вас о составлении подстрочников лирики. Книга Ваша в Ленинграде имеет успех исключительный. Посылаю Вам рецензию из „Литерат. Ленинграда“. Я, моя жена и Лерочка кланяемся Нине Александровне и Ните.

Дружески жму руку.

Ваш Борис Брик

Пишите, когда думаете выезжать в Москву (может быть, устроим Вашу книгу в моем переводе).

ნიკოლაი ზაბოლოცკი – ტიციან ტაბიძეს

14 ноября 1936. Ленинград.

Дорогой Тициан Иустинович!

Благодарю Вас за письмо от 27 октября и подстрочник „Абесалома и Этери“.

Посылаю Вам „Горийскую Симфонию“, мою новую вещь – на грузинскую тему. Одновременно посылаю ее Живову с просьбой напечатать перед съездом советов. Напечатают ли – не знаю, но Вас прошу прочесть ее, ибо она относится к моим грузинским друзьям – к Вам в первую очередь. Я хотел бы получить Ваш отзыв о ней. Ради бога, сообщите – нет ли какихнибудь местных неточностей и пр.

В Москве я еще не был и с Цыпиным не говорил, надеюсь быть скоро. Переводы Ваших стихов вышлю на-днях. „Абесалома и Этери“ перевожу понемножку.

Дорогой Тициан Иустинович, простите за разбросанное письмо – поздно, устал и в голове шумит – засиделся с работой. Передайте мой привет Нине Александровне и Ниточке. Будьте здоровы. Жду Вашу книжку! И, пожалуйста, напишите – как моя Симфония?

Ваш Н. Заболоцкий

P. S. Список стихов посылаю также С. Чиковани.

О „Венчании Плодами“: это стихотворение было напечатано в Лит. Современнике за 1933 г. Посылаю вырезку.

ტიციან ტაბიძე – ბორის პასტერნაკს

17 ноября 1936.

Тбилиси.

Дорогой и любимейший Борис Леонидович!

Все лето собирался Вам написать и каждый раз тревожно откладывал, а потом столько накопилось на душе, что махнул рукой – все равно не высказаться.

Ведь так бывает в ранней юности дни за днями все больше влюбляешься и все меньше или писем пишу, иероглифов и провалов и...

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

20. XI. 1936.

Дорогой Серго!

Посылаю Вам свои скверные фотографии. Почему молчите, не отвечаете на письмо? Злодей! Одного привета через Нату Чхеидзе мне мало.

Как поживает Ваша новая пьеса?

Поклонитесь от меня Софье Григорьевне и всем общим друзьям. Моя Юлия Сергеевна часто Вас вспоминает – с большой симпатией.

Крепко обнимаю Вас.

Любящий Вас Виктор

[მოსკოვი]

ნატალია კაშია – სერგო კლდიაშვილს

მწერალ ს. დ. კლდიაშვილს!..

ჩემი უცნობი სალამი,

წერილის ავტორი უთუოდ უცხოა თქვენთვის, ვეჭვობ, თქვენზეც არ იმოქმედოს ამ წერილის დაწერის მიზეზმა.

ალბათ იცით, რომ ქუთაისში – საფიჩხიაზე დიდი ხანია არსებობს განსვენებული თქვენი მამის სახელობის სამკითხველო; ჩემის აზრით, სჯობს, რომ არ არსებობდეს, ვინაიდან იგი ისეთ უბანზეა მოთავსებული, სადაც კლასიკის პირადი ნაცნობი მოხუცებიც კი ათვარიელებენ დანგრეულ-უპატრონო-გაპარტახებულ სამკითხველოს, რაც არ უხდება ისეთი ნიჭიერი ადამიანის სახელს, როგორც იყო დავითი და

ჩემის აზრით, ეს ამბავი ღირსეული ადამიანის ღირსეულ შვილსაც მონვავეს გულს.

სამკითხველო ძალზე ღარიბია ლიტერატურით, სხვას რომ თავი დავანებოთ, თვით დავითის ნაწერების სრული კრებულის არა გვაქვს, გარდა ამისა, არც დავითის კარგი პორტრეტი გვაქვს, არა გვაქვს განათება, სახურავი ცუდია, წყალი ჩამოდის, კულტ. გასართობები არცერთი არა გვაქვს; მე ახალი დანიშნული ვარ სამკითხველოს გამგედ და განათლების განყოფილება ჩემს მიერ წაყენებულ მოთხოვნებს ჩვეულებისამებრ უშედეგოდ ტოვებს; უკანასკნელად გადავწყვიტე, მომემართა თქვენთვის, როგორც სახელოვანი ადამიანისათვის და მახლობელისათვის თხოვნით, რათა დაგვეხმაროთ დავითის ყველა ნაწერების, კარგი პორტრეტის და საერთოდ, აღნიშნული სამკითხველოს მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის გამოხმაურებაში.

*დავ. კლდიაშვილის სახ. სამკითხველოს გამგე: ნ. კაშია
[ქუთაისი, შემოდგომა, 1936]*

ნიკოლო მინიშვილი – სერგო კლდიაშვილს

ყოვლად ღირსეულო მამაო სერგი!

თქვენმა წერილმა ფრიად გვასიამოვნა. თუთუნს გაახლებთ შეძლებისდა გვარად. დღეს უკეთუ ინებებთ – ორი ბოთლი რვანომერი მაქვს და ხარჩო.

*დავშთები თქვენი, მარადუჟამს ნიკოლოზ
[თბილისი, 1935-1936]*

ბორის ბრიკ – ვალერიან გაფრინდაშვილს

Дорогой Валериан Иванович!

Я уехал из Тифлиса за день до Вашего возвращения туда. Поэтому не мог проститься с Вами. На своем вечере, который состоялся 19 сентября, я читал Ваши стихи, встреченные

очень горячо. Вами я окончил свое выступление. Ваше стихотворение „Дума о вожде“, как увидите из прилагаемых вырезок, имеет большой успех. В прошлом году весь Ленинград на демонстрации 7 ноября читал „Мою страну“, а в этом году „Думу о вожде“. Все говорят, что не читали еще столь сердечных стихов о Сталине, стихов не „приказанных“, а правдивых. Литфонд дал, наконец, мне лучшую комнату и я прошу вас, записать в построчную адресную книжку мой новый адрес: Ленинград 22, Улица Литераторов 19, комната 19. Борису Ильичу Брику. Гослитиздат заключил со мной договор на книгу переводов Ильи Чавчавадзе (3000 строк). Было сделано у меня 750 строк, да 750 строк есть в подстрочниках. Не хватает 1500 строк лирики (элегий и т. п.). Надеюсь, что Гольцев (редактор) обратится к Вам с этим делом, а Вы не откажетесь выполнить его, ибо, хотя и неловко отнимать у такого поэта, как Вы, время на это дело, но никто лучше Вас не смог бы сделать его. Очень рад был бы получить от Вас письмо. Дорогой Валериан Иванович! Я уже писал Вам: и в 1934, и в 1935 г., а от Вас не имею пока Вашего автографа в виде письма. Нарушите молчание и черкните хоть открытку о том, над чем работаете, как живете, что интересного в Тифлисе. Я сейчас работаю над собственной поэмой о Чапаеве. Вскоре буду переводить „Гандегили“. Надеюсь, что пришлете мне подстрочники Ваших стихов (каких угодно) в каком угодно количестве, как можно больше. Ведь вскоре должна организоваться Ваша русская книга, которая, несомненно, будет самой культурной и тонкой из всех грузинских книг на русском языке. Еще раз: пишите. Жена, сын и я дружески жмем руки Вам, Ире Ираклиевне и Нане.

Ваш Борис Брик

[ლენინგრადი, ნოემბერი, 1936]

პაველ იუდინ – ტიცვიან ტაბიძეს

Уважаемый тов. Табидзе!

Журнал „Литературный Критик“ в связи с 100-летней годовщиной со дня смерти А. С. Пушкина готовит специальный номер.

Один из основных вопросов плана нашего номера – Пушкин и современная советская литература – влияние Пушкина на творчество народов СССР.

Очень хотелось бы, чтобы Вы написали для нас о Вашем отношении к Пушкину, о роли его в Вашем творчестве.

Если же почему либо на эту тему Вы не сможете нам написать, то было бы неплохо, если бы Вы дали статьи на общие темы, связанные с творчеством Пушкина.

Редакция рассчитывает получить от Вас статью к 15 декабря.

Привет.

П. Юдин.

[მოსკოვი, 24 ნოემბრამდე, 1936]

რედაქცია „Литературный Критик“ – ტიცინან ტაბიძეს

Москва. 24/X. 1936.

Просьба ответить на письмо Юдина. Очень заинтересованы вашем участии Пушкинском номере, срок сдачи материала производство 15 декабря.

редакция

ლეჟნევ – ტიცინან ტაბიძეს

Москва.

Прошу дать для Правды через Поневежского стихотворение Пушкина. В качестве переводчика привлечем Антокольского. Остались считанные дни, не задержите ответ.

Лежнев

[ნოემბერი, 1936]

ვიკტორ გოლცევ – ტიციან ტაბიძეს

Москва, 30 ноября 36 г.

Дорогой Тициан!

Я не писал Вам так долго, ибо хотел предварительно выяснить все дела. Но до окончания работ съезда нашими литературными делами никто заниматься не будет всё равно; Ставский сейчас никого не принимает. Поэтому, как это ни досадно, приходится писать в „предварительном“ порядке. Подчеркиваю, что мое письмо – совершенно частное.

Подняв вопрос об устройстве Вашего вечера, я столкнулся с двумя обстоятельствами: 1) большой перерасход в ССП и самый жесточайший режим экономии (с лета – ни одного творческого вечера), 2) незаинтересованность в Вашем вечере руководства поэтической секции в лице Суркова. Кроме того, я убедился, что неугомонный Бенито Буачидзе успел немало поинтриговать в Москве, в особенности против Вас. Возможно, что и Суркова он „распропагандировал“. Арк. Ситковскому он говорил, что в Москве носятся с Тицианом Табидзе, а на самом деле большим поэтом является не он, а Галактион Табидзе(!). Сам Ситковский рассказал мне об этом, собираясь заказать Буачидзе статью о грузинской поэзии для газеты „За ком. просвещение“. Конечно, я разъяснил ему всё, но случай показательный. К этому надо прибавить, что Буачидзе решил устроиться в „Литгазете“ в качестве „прикрепленного критика“. Редакция собиралась заказать ему даже статью о... Вас. Хорошо что Н. С. Карпачева объяснила им, что это делать нельзя. Кое-какие меры я уже принял. После съезда буду обязательно разговаривать подробно со Ставским. Тот держит себя со мной очень приветливо и я не теряю надежды, что сумею объяснить ему всё. Если поймаю через Гоглу Леонидзе Эрика Бедия – расскажу все ему и попрошу дать необходимые указания.

Конкретно я считаю целесообразным устроить Ваш вечер в самом начале января (числа 5–10). Тогда финансовые препятствия отпадут. Карпачева сделает всё, что может. С В. С. Песковским (отдел работы с авторами в Гослитиздате) я уже

договорился. Обо всем рассказал Тарасенкову; кстати: в ближайшем номере „Знамени“ идет его хвалебная статья о Вас. Леонов и Зуев заявили, что охотно придут на Ваш вечер. Тихонов в ответ на мое письмо сообщил, что постарается специально приехать в Москву; Брик просит вызвать его телеграммой.

Все уточнится после моего разговора со Ставским. А Вам я советую написать Ник. Никандровичу Накорякову и указать на прецеденты (вечера Тычины, Чиковани, Бажана).

Вашу книгу все хвалят. Антокольский написал для „Литературки“ заметку о грузинских поэтах, расхвалив Вас. Даже литературная проститутка карьерист Вазилинский (вспомните его прошлогодние высказывания о переводах Пастернака) похваливает Вас в №20 „Лит. обозрения“, но ругает меня за то, что я не дал развернутой критической статьи (?!). На его подвохи я плюю, они не имеют никакого значения. Вчера мне звонил Титов и презрительно обзывался о Зелинском.

Вашу просьбу о высылке Вам еще 20-ти экземпляров Вашей книги я исполнить не смог. Вы это должны были сделать своевременно и официально. А к моменту получения Вашего письма сборник уже оказался распроданным. Хоть некоторые Ваши друзья останутся без Ваших книг, нельзя не поздравить Вас с таким исключительным успехом. Когда будете писать Накорякову, поставьте вопрос о новом издании.

Программу радиопередачи о Вашей поэзии уже составил. Жаль, что они не платят авторский гонорар, ибо издадут для бесплатного пользования на правах рукописи. Но зато это почетно и полезно.

Получили ли Вы официальное письмо относительно Ильи Чавчавадзе и прочих дел? Луппол просит Вас выслать все материалы для Чавчавадзе и для антологии спешной почтой. Обязательно сделайте это как можно скорее.

С Павликом, Зоей и Юлей мы часто вспоминаем Вас и Нину Александровну за стаканом вина и во время простых бесед. Все шлют свои приветы.

О всем другом напишу отдельно. Вероятно и Вы слушали по радио замечательный доклад Сталина. Сейчас все в Москве

живут почти исключительно съездом. Какая мощь и спокойствие, какая ясность мысли проявлены Сталиным!

Из событий предшествующих дней – самое яркое и сильное – встреча с испанскими делегатами, героями боев против фашистов. Из семи человек, пришедших к нам в ДСП не понравился только один – анархист Франциско Кореньо, державший себя подчеркнуто независимо. Остальные были просто замечательными.

Интересных литературных новостей почти нет. Вернулся в Москву Павленко. Он чувствует себя несколько лучше. Нацсектор СЕП расформировали, оставив только нескольких референтов. Лиду Стишову сняли. Вместо нее назначили очень славную Третьякову (не родственницу Сергея Михайловича). Павленковский роман разрешили печатать до конца. Тихонов собирается писать поэму о Пушкине.

Тысяча приветов Вам и Н. А., а также всем общим друзьям.

Ваш Виктор Гольцев

Прошу при встрече напомнить С. Чиковани о высылке мне моих книг и газет, оставшихся на его попечении. В каких бы отношениях мы сейчас не находились, неприлично не выполнить до сих пор мою старую просьбу.

სტეფანე ალიბეგაშვილი – ტიცციან ტაბიძეს

12/XII-36. ქ. ისტრა.

სალამი ბ-ნო ტიცციან!

დიდხანია მე თქვენთვის უნდა მომენერა წერილი, მაგრამ ვერ მოვახერხე, ვინაიდან აქ ჩამოსვლისთანავე (დავიგვიანე მეცადინობაზე 6 დღით) შეუდექი მუშაობას, მუშაობას ძალიან რთულს და ჩემთვის საჭირო-აუცილებელს. უნდა ითქვას, ძალიან რთულს და რთულს იმიტომ, რომ ერთი მე ვარ და მეორე ქალი, რომელთაც მუზეუმის ფრონტზე ძალიან ხანმოკლე სტაჟი გვაქვს 37 კაც შორის, მაგრამ მაინც სრულეობითაც არ მეშინიან (მიუხედავად იმისა, აქ სულ უმაღ-

ლესი ცოდნით და გარკვეული სპეციალისტები არიან), იმიტომ რომ საჭიროა მხოლოდ შრომა, რისაც მე არასდროს არც მეშინოდა, არც მეშინია და მით უმეტეს მომავალშიაც არ შემეშინდება. ასე თუ ისე, საქმე კარგად მიდის, მხოლოდ ცოტა ხელს მიშლის ქრონოლოგიური (თუ შეიძლება, ასე ითქვას) ავადმყოფობა, ე. ი. რაც ჩამოველი აქ 24/XI, დღემდე მეოთხედ ვარ ავად. ვცდილობ, ძალიან ვცდილობ, გადავიტანო ეს და ცოცხალი თავით არ დავნებდები ავადმყოფობას (და გთხოვთ, ტყუილად ნუ მომწერთ, რომ მე დავანებო თავი და წამოვიდე, თუმცა თქვენ წამოსვლისას ეს მითხარით. ნუ ეცდებით, გთხოვთ მეგობრულად. ნაცვლად ასეთი რჩევისა, თუ შეგიძლიათ, მომწერეთ, აი, რა! „არ გაქვს უფლება, დასტოვო კურსები, ვინაიდან ეს საჭიროა მშრომელი მასისათვის, ყაზბეგის რაიონისათვის და მით უმეტეს სრულიად ნორჩი, ახალგაზრდა, მაგრამ მკვიდრი და მაგარი ჩვენი საერთო პირმშო შვილისათვის, ყაზბეგის მუზეუმისათვის“. უკანასკნელი: მთავარია, აუცილებელი და ფრიად საჭირო, მხოლოდ პირველი მეორე ხარისხოვანი და მცირე მნიშვნელოვანი. ნაცვლად ამისა, ჩვენი მთავარი ამოცანაა, ამოცანა გადაუდებელი, უსათუოდ აქტუალური და მეტისმეტი მნიშვნელოვანი-საყურადღებო – ეს არის მუზეუმის ექსპოზიციის შექმნა, ე. ი. მუზეუმის საგამოფენო სახის შეცვლა შემდეგი 3 მიმართულებით:

1. კომპლექსური ბუნების მეტყველების გამოფენა – ლანდშაფტური კომპლექსიურობით, სადაც დაიწყება თავიდანვე, ე. ი. ევოლუციონური პერიოდიდან.
2. ისტორია – ისტორიული გამოფენა დაწყებული ადამიანის (როგორც უაღრესად განვითარებული ცხოველის) ბუნების სფეროში წარმოიშვება კაპიტალისტურ ეპოქამდის – გადასული ოქტომბრის რევოლუციამდე პლიუს მისი ბუნებასთან და მჩაგვრელთან ბრძოლა თავისუფლებისათვის.
3. ყველა რევოლუციების ისტორია, ე. ი. სოციალისტური მშენებლობის განყოფილება, სადაც აღინიშნება 20 წლის მიღწევები ეტაფებად (მე ყოველივე ამ მუხლებს ძალიან შემოკლებულად და შეიძლება ითქვას, დამახინჯებულად ვსწერ, მხოლოდ ეს მთავარი წამყვა ნი მამოძრავებელი ღერძი აუცილებელი აქტუალური თემაა ყველა მუზეუმებისათვის).

გამომდინარე აქედან, საჭიროა ყაზბეგის მუზეუმისათვის შემდეგი აუცილებლად საჭირო კადრი: გეობოტანიკოსი 1 კაცი, ისტორიკოსი 1 კ., ეტნოგრაფი 1 კაცი, მხატვარი 1 კაცი და ეკონომისტი ერთი კაცი – სულ 5 კაცი. რაც შეეხება აქვე საჭიროა: ზოოლოგი, ენტომოლოგი, გეოლოგი, ნიადაგის მცოდნე, მეტყევე-მებაღე, აგრონომი და სხვა, რომლებიც მონვეულნი უნდა იქნენ ექსპედიციაში, მხოლოდ პირველი ხუთი კაცის გარეშე არ შეგვიძლია, ე. ი. თუ კი მუშაობასა ვფიქრობთ, საჭიროა აღნიშნული კადრი.

ამ საკითხის ირგვლივ საჭიროა მოლაპარაკება განსახკომის უმაღლესი სასწავლებლების სამმართველოსთან და ყაზბეგის რაიონის პარტიულ-საბჭოთა ორგანიზაციებთან უშუალოდ თქვენი, ვინაიდან აღნიშნული საკითხი წერილობითი, მე უკვე გაუგზავნე ამხ. ნამგალაძეს, ე. ი. გაგზავნილი აქვს საგამოფენო გეგმა და მისი 1937 წლის ოქტომბრის დღესასწაულისათვის დამუშავება-დამთავრება ასეთი სათაურით: „ყაზბეგის რაიონის ოქტომბრის 20 წლის თავზე“, რაც ძალიან საპასუხისმგებლო მუშაობა და კვლევა-ძიება არის საჭირო 9 თვის განმავლობაში და თუ არ გვეყოლა კადრი, ეს საკითხი პირადათ მე კისერში მანევს არა როგორც სიმძიმე მარტო, არამედ სიხარულის ჟრუანტელსაცა მგვრის. ძალიან მადარდებს მხოლოდ ის, რომ შტატის გარღვევა გვექნება, თუ არ შეუდევით ახლავე საქმეს, რაც აუცილებლად საჭიროა.

ბ-ნო ტიცვიან! თქვენ შემპირდით (ნამოსვლისას) ფულის შოვნას და გადმოგზავნას ინვენტარის შესაძენად და საინტერესოა, როგორ არის საქმე? თუ არის რაიმე, რომ არ ჩამოგვანერონ, გადმომიგზავნეთ მოსკოვში до востребования, რაც აუცილებლად საჭირო და აუცილებელია.

ბ-ნო ტიცვიან! მე მხოლოდ ერთი რამ მწყინს ამხ. მაგალობლიშვილისაგან. ეს კი არის ის, რომ მან მუზეუმში მოინერა ოფიციალური ქალაქი „კურსანტები (ე. ი. ის პირები, რომლებიც აქ გამოიგზავნენ), რომლებიც იგზავნებიან კურსებზე, გარდა ჯამაგირისა არ ეძლევა არაფერი“. მხოლოდ აქ კი ვინც არიან, გარდა ჩემი და ერთი კიდევ სხვა არის, ყველას მიღებული და გაცემული ჰქონია დღიურები და ნუ თუ მე მხოლოდ იმიტომ, რომ არ ვარ არაფრის მოწინააღ-

მდეგე და მიყვარს კეთილსინდისიერება – ამით ისარგებლა და გამომაგზავნეს? მართალია, ჯამაგირი მომეცით, მაგრამ მე მყავს ოჯახი და მით უმეტეს დედა, ავადმყოფი, რომელიც ამ ჟამათაც ტფილისში არის სანამლებლად და ავადმყოფს სჭირდება ბევრი და აუცილებელი. თუ კი სხვას მიეცა დღიურები, მე რა დავაშავე? ნუ თუ არ შეიძლებოდა, ეთქვა, გეკუთნის, მაგრამ არ მოგცემთ. ალბათ სხვებსაც ასე მისწერა, რომ საქართველოდან ჩემის მეტი არავინ არის. თუ ამხ. მაგალობლიშვილი თავს გაიმართლებს იმით, რომ აქ ჩვენ გვეძლევა უფასოდ ყველაფერი, მაშინ მე ვეტყვი თევზზე და ისიც მარილიან თევზზე და პერლოვი ქაშზე, მე მგონი, შეუძლებელია მუდამ ცხოვრება და ვერცა ვჭამ, არა მარტო მე. არ არის აქ კურსანტი, რომ არ ყიდულობდეს საჭმელს და უამისოდ მეტისმეტი იქნებოდა, ე. ი. მთლად შეიძლებოდა მშიერი ვყოფილიყავით ამის გარეშე.

ნიკოლაი ზაბოლოცკი – ტიცინან ტაბიძეს

14. XII. 36.

Дорогой Тициан Иустинович!

Посылаю Вам перевод „Алуды Кетелаури“ Важа Пшавелы. Одновременно посылаю его В. В. Гольцеву. Белый стих, которым написан перевод, по моему мнению, в наибольшей степени соответствует поэтике Важа Пшавелы, столь близкой к народному творчеству. О качестве перевода сам судить не берусь. На всякий случай, проверял его здесь, в Ленинграде, на довольно многочисленной аудитории, и отзывы получал самые благоприятные. Прошу Вас, просмотреть перевод и сообщить мне о всех недочетах, дабы я мог их исправить своевременно. Также прошу сообщить Ваше заключение В. В. Гольцеву – для устройства издательских дел.

В письме к нему я еще раз прошу о том, чтобы дали мне возможность напечатать эту вещь отдельной книжкой у Цыпина. Прошу Вас поддерживать меня и в этом направлении.

Вашу телеграмму по поводу „Горийской Симфонии“ получил, и очень рад ей.

Послезавтра у меня здесь в Доме Маяковского большой вечер, где обсуждать мою работу будет весь город. Идут разговоры о книжке, но все это впереди. Таково действие Симфонии. Не знаю, что говорят в Москве.

Все жду и жду Вашей книжки обещанной, дорогой Тициан Иустинович! Пока я ездил, она быстро промелькнула в Ленинграде и тотчас была раскуплена, так что я уже не достал ее. Если получите, вышлите, бога ради. Очень хочется почитать Вас, не торопясь, на досуге, с чувством и с толком.

Когда же Вы к нам приедите? Я уже перестал надеяться на это. Последний месяц я жил в Петергофе, квартиру ремонтировали. Сейчас вернулся и пишу это письмо среди полного хаоса, среди разбросанных вещей и предметов. Наконец я дома! Передайте мой сердечный привет Нине Александровне, Ниточке. Приветствуйте С. Чиковани, Г. Леонидзе, П. Яшвили, И. Мосашвили, С. Кутатели и всех друзей и знакомых. Часто вспоминаю Грузию и радуюсь, что у вас в Тбилиси, завязалось у меня столько милых знакомств с людьми, уже дорогими и близкими моему сердцу. Жду Вашего письма. Над чем сейчас работаете и каковы Ваши планы? Будьте здоровы.

Ваш Н. Заболоцкий

[ლენინგრადი]

ბორის პრიკ – ტიციან ტაბიძეს

16 декабря 1936. Ленинград.

Дорогой Тициан!

Спасибо, что не забываете меня. Простите, что не отвечал Вам на ваше милое письмо, которое Вы мне прислали 2 недели назад с подстрочниками ваших стихов о Сталине. Я был всецельно поглощен поэмой о гибели Чапаева в Лбищенске, которую пишу и сейчас, что решительно не мог оторваться. Я знаю, что Вы, как большой поэт, поймете меня и простите. Вы не обидитесь, если я скажу, что в данный момент не могу (просто не выходит, или выходит плохо) переводить что-ли-

бо. Поэтому я, как мне ни жалко, приму, как должное, если Вы передадите эти строки другому, более свободному в данный момент, поэту (если, конечно, перевод нужно сделать как можно скорее).

Очень рад, что Вы будете редактировать книгу Ильи Чавчавадзе. Последний будет в единственно-знающих и любящих руках. Надеюсь, что пришлете, как обещаете, подстрочники в Москву, чтобы я, немедленно по окончании своего „Чапаева“, смог начать переводить Чавчавадзе. Интересно, какие стихи его Вы пришлете. Во всяком случае уверен, что Ваш выбор – выбор поэта.

Надеюсь, что Вы будете и в Москве и в Ленинграде, ибо тут у нас больше разговоров и восторгов перед Вашей книгой, чем перед всеми вместе взятыми ленинградскими поэтами, за исключением, быть может, одного лишь Заболоцкого. Я только что вернулся сейчас с его вечера, прошедшего с большим успехом. Он читал свой превосходный, только что законченный им перевод „Алуда Кетелаури“ Важа.

Договор на „Этери“ (1600 строк) „Academia“ мне прислала 1 декабря и в нем было указано, что работу я обязан сдать 1 января!!! Всякому понятно, что это невозможно. Осенью я был свободнее, но „Academia“ почему-то ничего не писала мне и не отвечала на мою октябрьскую открытку ей. Теперь, так как, видимо, ей нужно к 1 января иметь всего Важа, она потребовала от меня невозможного.

Договор я подписал (2 экземпляра) и отослал, как просили, обратно, с просьбой – 1) выслать мне копию и 2) назначить сроком сдачи рукописи не 1 января, а 1 марта. Ответа до сих пор не имею.

Одновременно с этим письмом посылаю письмо Севортьяну. Надеюсь, что „Academia“, по вине которой затянулось все дело, не выкинет из издания „Этери“ и не передаст его какому-либо московскому досупчому поэту, который на куриерских, спешно и, в силу этого, небрежно, переведет поэму в 2 недели! Большая просьба к Вам, дорогой Тициан, сейчас же, на всякий случай, черкнуть Севортьяну и попросить исправить

в договоре со мной 1 января на 1 марта. Надеюсь, впрочем, что „Academia“ и без того поймет и сделает это сама.

Книга моя появилась в Ленинграде и ее моментально расхватали. Отзывы слишком лестные, но отношу их к грузинским поэтам, главным образом к Вам, Леонидзе и Чичинадзе. Я сам успел ухватить только 3 экземпляра. Потому сейчас не могу выслать Вам ее. Как только пришлют мне из Москвы мои 25 законных экземпляров, немедленно вышлю Вам. Надеюсь, впрочем, что кроме того, в Грузии теперь уже пришла эта книга.

Вашей книги „Избранное“ давно уже нет в магазинах. Она исчезла в первые же 4-5 дней.

Где мои стихи о Грузии? Боюсь, что я весь душевный жар отдал своим переводам. Во всяком случае, я и на грузинскую тему написал лучшую поэму „Завещание Руставели“. От Сахелгами зависит теперь ободрить меня на дальнейшие стихи о Грузии или разочеровать меня <...> же собственных силах. Быть может я не могу сам писать. Последняя попытка – Чапаев. Мне писали, что Радиани думает в феврале приступить к изданию моей многотомной поэмы (1^{1/2} печ. листа!!). Авось, напечатает. Буду очень благодарен, если подтолкнете, а заодно и попросите тов. Мгалоблишвили, как предс. рустав. комиссии, толкнуть основательно Сахелгами.

Жена, Лерочка и я дружески жмем Вашу руку и шлем свои сердечный привет Нине Александровне и Ниточке.

Ваш Борис Брик

**ალექსანდრ პუშკინის საიუბილეო კომიტეტი –
პაოლო იაშვილს**

1936, დეკაბრ 17.

Тов. Павле Яшвили.

19 დეკაბრ, в 2 часа дня в кабинете пред. ЦИК-а тов. Ф. Махарадзе, состоится заседание Пушкинского юбилейного комитета.

Порядок дня:

1. Доклад выставочной Комиссии о ходе подготовительных работ.

(Докл. тов. Горделадзе и Т. Табидзе).

2. О сборнике „Пушкин в Грузии“.

(Докл. тов. Т. Табидзе и Мухелишвили).

3. Театры Грузии к Пушкинским дням.

(Докл. тов. Горделадзе и директоров театров).

4. О плане проведения Пушкинских дней в школах Грузии.

(Докл. тов. Гегенава).

5. О плане проведения Пушкинских дней по линии Союза советских писателей.

(Докл. тов. Гаприндашвили).

6. О проведении Пушкинского юбилея в Автономных республиках и области.

Прощу пожаловать на указанное заседание.

Ответ. секретарь Пушкинского Комитета

გამომცემლობა „Молодая Гвардия“ – პაოლო იაშვილის

21 декабря 1936 г.

Уваж. тов. Павле Яшвили!

По решению ЦК комсомола изд-во „Молодая гвардия“ готовит к изданию книгу „Наша Родина“, которая должна дать читателю представление о всем многообразии наших богатств и грандиозности социалистического строительства в СССР.

Редакция „Нашей родины“ обращается к Вам с просьбой, написать стихотворение для этой книги, вводящее читателя в раздел, посвященный Вашей союзной республике.

Размер стихотворения не должен превышать 100 строк. В стихотворении „Грузия“ нужно показать лицо страны, ее характер, те коренные изменения, которые произошли в результате побед генеральной линии партии.

Срок представления – месяц со дня получения этого письма. Стихотворение должно быть представлено в оригинале, с авторизованным подстрочником и указанием имени поэта, которому Вы хотите поручить перевод.

Оплата за строку – 5 руб.

Просьба – телеграфировать о Вашем согласии.

Привет.

Редакция „Нашей родины“

[მოსკოვი]

ვიკტორ გოლცევ – ტიციან ტაბიძეს

Дорогой друг Тициан!

Спасибо Вам за новогодние поздравления, за хорошие, дружеские слова, произнесенные по телефону. Я не сомневаюсь, что наша дружба навсегда, т. е. пока мы дышим, останется крепкой и ненарушимой.

Как я уже сообщил Вам, А. А. Фадеев к идее устройства Вашего творческого вечера отнесся вполне одобрительно. Он даже считал возможным провести вечер до Пушкинских торжеств, 15-20 января. Но А. С. Татаришвили указал мне, что есть решение не смешивать во время декады оперу с литературой, ибо грузинская литература сама по себе достаточно значительна и не может идти лишь в виде добавления к музыке. Раз Лаврентий Павлович так решил – так и будет. Следовательно, будем сговариваться об устройстве Вашего вечера во второй половине февраля. На днях снова поговорю с Фадеевым, которого я очень люблю и уважаю. Надо будет пустить дело в ход, не дожидаясь возвращения Ставского. Пока-что прошу Вас начать подборку материялов. Мне для доклада нужны „голуборожские“ ранние манифесты, всякие Ваши высказывания об искусстве, статьи о Вас (в том числе и самые плохие). Надо будет воспользоваться случаем и пробрать Буачидзе. Хочу составить и дать...

[მოსკოვი, დეკემბერი, 1936]

ელენა როზმიროვიჩ – ტიცვიან ტაბიძეს

31 декабря 1936 г.

Пушкинскому Юбилейному Комитету Грузинской ССР.
(Г. Тбилиси).

Прошу, срочно прислать Всесоюзному Пушкинскому Комитету сведения о Вашей работе по подготовке к ознаменованию столетия со дня смерти А. С. Пушкина (издание произведений Пушкина и литературы о нем, организация пушкинских выставок и др. мероприятия по широкой популяризации А. С. Пушкина), как уже проведенной, так и намеченной к проведению. Одновременно с этим прошу прислать план проведения мероприятий в юбилейные дни.

Ответственный Секретарь Всесоюзного Пушкинского Комитета – Е. Розмирович

[მოსკოვი]

გრიგორი სანნიკოვ – ტიცვიან ტაბიძეს

Москва.

К январскому Пушкинскому номеру „Нового Мира“ советские поэты готовят стихи Пушкине восемь, двенадцать строк.

Принимают участие в этом номере поэты всех союзных республик. Стихи будут печататься родном языке каждого народа при русском подстрочнике. Просьба принять участие. Ждем Ваших стихов двенадцатого декабря. Высылайте спешной почтой.

Привет.

Вронский, Санников

[დეკემბერი, 1936]

პაოლო იაშვილი – რაჟდენ გვეტაძეს

რაჟდენ!

რადგან ტექსტის შესწორება მომიხდა, გთხოვ, მეორე კორექტურა როგორმე მომანოდო. მე ნახევარ საათში მოვალ სასახლეში.

შენი პაოლო

[1936]

ვიკტორ გოლცევ – ტიციან ტაბიძეს

Тициану Табидзе.

Антокольский с женой выехал десятого, поездом сорок семь.

Гольцев

Москва

[1936]

სერგო კლდიაშვილი – იოსებ კლდიაშვილს

Ташкент. Вторая Аккурганская 26.

Семену Давидовичу Клдиашвили

ძმაო სოსიკო!

ადამიანო, რა განწყენიე ასეთი, რომ ერთი სიტყვა აღარ მომწერე. ის მაინც გამაგებინე – მოსკოვიდან რომ სამასი მანეთი გამოგიგზავნე, მიიღე თუ არა. მინდა, ფული მოგანვდინო და ეჭვში ვარ, ვაი თუ, ვერ ღებულობ. რამ შეგაძულა ასე ჩემი თავი, რომ სულ აღარ გამიხსენე. მოიწერე, თუ ძმა იყო, შენი ამბავი – მსახურობ თუ არა, ან როგორაა შენი საქმე. ღია ბარათს ნუ დაიზარებ. არაფერი ვიცი შენზე და ვწუხვარ. კისია და თემური დამიკოცნე.

შენი სერგო კლდიაშვილი

[თბილისი, 1936]

ნიკოლო მინიშვილი – ?

დოკუმენტი შემოსულია სახელგამში ოფიციალურად და არ შეიძლება მას არ მიეცეს გარკვეული შეფასება, გარკვეული პოლიტიკური კვალიფიკაცია, მით უმეტეს, რომ ამ დოკუმენტის არსებობა უკვე საიდუმლოებას აღარ შეადგენს. ის წინასწარ განხილული იქნა მოქ. გამსახურდიას ლიტერატურულ მეგობართა წრეში და სახელგამს გადმოეცა მათი სანქციის შედეგ.

.....

ეს ინერება ქალაქდზე, ამის შესახებ სადღაც თათბირობენ და მერმე გამოაქვთ ქუჩაში სადემონსტრაციოდ და სალაპარაკოდ.

მე ვფიქრობ, რომ თქვენ გააკეთებთ საჭირო დასკვნებს. ჩემის მხრივ კი, ამ დოკუმენტის ასლს, ჩემს განმარტებასთან ერთად, ვუგზავნი პასუხისმგებელ ამხანაგებს, რომელნიც მეთაურობენ ჩვენს კულტურულ ფრონტს და მასთან ახლო სდგანან: ამხ. გ. ყურულაშვილს, კ. ორაგველიძეს, ე. ბედიას, მ. ტოროშელიძეს, ნ. კიკნაძეს, ხელოვნების განყოფილებას, „სალიტერატურულო გაზეთსა“ და „მნათობის“ რედაქციებს.

[თბილისი, 1936]

ქეთევან კლდიაშვილი – სერგო კლდიაშვილს

...რიცხვი 9/XI. კინალამ გადავირიე, თემურს გეფიცები. აკბარს კითხე, თუ გინდა. ირეოდა, რა მოგივიდა, რა გაქვს სატირალიო, სირცხვილია, რომ მოსკოვიდან სტუმრები ჩამოვიდენ და დაგიძახეს შენ იმიტომ, რომ მის ცოლთან კულტურული ადამიანი უნდოდათ ყოფილიყო და ასე ეცი პატივი სტუმრებსო? თურმე მიგვრძნია ეს უბედურება, მის შემდეგ სულ ცუდათ ვარ. ექიმები აბრალეზდენ, სოჩა არ მოგიხდაო, აგიშალა ძარღვებიო. ეხლა კი გასაგებია, თუ რატომ ასე უმიზეზოთ ვიყავი ამ მდგომარეობაში. თურმე მიზეზი ყოფილა. საშინელი ამბავი მოსვლია. ნეტა ანი მაინც კარგათ იქნებოდეს. თუ შეიძლება წამოსვლა, წამოიყვანეთ; მოსკოვში აკბარი დახვდება და მშვენივრათ წამოიყვანს. აქ მეც კარგათ

მოუვლი! თქვენ გადაგწყდათ ყველაფერი, ჩვენ კი აქ ვართ მოშორებული, ვერაფერს უკეთებთ.

მე უკვე ვმუშაობ სამკველარო ქარხანაში (ეკონომისტათ). დიდი ქარხანაა. 20/XII-დან ვმუშაობ. რასაც ავიღებ, აწი მაგათ გამოუგზავნი, თუმცა ბევრი კი არ არის.

...წერილი. მის შემდეგ აღარც სოსიკოსთან მისულან და აღარ უნახავს არავის. მიკვირს, როგორ მიბედეს სოსიკოსთან მისვლა. შენ რომ ჩამოსულიყავი, რასაკვირველია, კარგი იქნებოდა. ეს რომ მცოდნოდა, აკბარსაც გავაფრთხილებდი. აბა, მომწერე, ყველას მოკითხვა გადაეცი, ტიცციანის ოჯახს და სხვა ნაცნობებს. ზინასთან ვიყავით 24/XII. ბევრს მუშაობს. მიდის მოსკოვში თებერვალში კამანდიროვკაში.

გკოცნით შენი ქეთო

რა არის ახალი, გამომიგზავნე, გაზეთი გამოწერილი მაქვს.

[ტაშკენტი, 1936]

ჩერედნიკ – ტიცციან ტაბიძეს

Киев.

Прошу ускорить присилку подстрочников Бараташвили.

Чередник

[1936]

გიორგი ლეონიძე – სანდრო შანშიაშვილს

სანდრო!

ამალამ რომ წამოხვალ, 30-50 მაანეთი წამოიღე, თუ გაქვს, – ხვალ დაგიბრუნებ...

დღეს ვერ მივიღე და საღამოსთვის მჭირდება. არ დაგავინყდეს...

გ. ლეონიძე

26 აპრ. [1930-იანი წლები]

გიორგი ლეონიძე – შალვა რადიანს

ძმაო შალვა!

ხომ იცი, რომ ჩაკეტილი ვმუშაობ და ვერ გამოვდივარ. ისიც იცი, რა სერიოზული დავალებაა. ამაღამ საბოლოო ვადაა. უკაპეიკოდ ვზივარ. იქნებ ამხანაგურად შენუხდე და ახლა რამე გამიხერხო. რამდენიც გინდა იყოს. ან მაგ წიგნის, ან მნათობის ლექსების გონორარში.

შენი გოგლა

[თბილისი, 1930-იანი წლები]

ნინო აფხაიძე – შალვა აფხაიძეს

8 აგვისტო.

ჩემო ძვირფასო შალიკო! ისედაც საშინელ მოწყენას ვგრძნობ ხოლმე უშენოთ, და შენმა წერილმა, ისეთ ხასიათზე დამაყენა, რომ შეიძლებოდეს, ე. ი. ამის საშუალება იყოს, გადმოვფრინდებოდი (ამბობენ $6\frac{1}{2}$ ზე იქნება ეხლა გადმოვფრენა მოსკოვიდან თბილისამდე). მე დარწმუნებული ვარ, რომ მე უფრო მენატრები. გიყიდე სამი საპერანგე, მშვენიერი ზოლიანი ჩითებია თუ რალაც, და 6 წყ. ნასკები. ამით მაინც გამოვხატე ჩემი შენდამი ხსოვნა და ყურადღება, რომ შემეძლოს, თავით ფეხამდე შეგმოსავდი. აქ იმდენი კარგი რამეებია მაგრამ... რომელიც ყველგან და ყველაფერში უშლის ეს ოხერი „მაგრამ“, რომელიც ამ შემთხვევაში უფულობაში გამოიხატება. ჩემო ძვირფასო, შენ ჩვენზე ნუ სწუხარ, მე საკმაოდ ბევრს ვყიდულობ ყველაფერს და შენ არ იზრუნო ზედ-მეტზე, როგორც შეიძლო, ისე გამოგზავნე. ძალიან მინდოდა, მეღიტასთვის ან მზად პალტო ან რამე მეყიდა აქვე. ჯერ არაფერი არც ვიცი, რა ღირს და სად არის. ტუფლები სწორედ ის ფასი ღირს, როგორც მანდ. არც არაფერი შვილია, რაც ვნახე შორიდან. შენი საბლუზე არ გეგონოს, რომ მე დამავინყდა, თეთრი „კოსოვოროტკები“ არ არის, არის მხოლოდ მუქი ფერი *льняное суровое полотно*. მე ასე

მახსოვს, შენ თქვი, ეს ძალიან „რყნოე“ არისო, და ამიტომ არ ვიყიდი. თუ მომწერ, ვიყიდი.

შალიკონა! ჩემო საყვარელო, წარმოიდგინე, რომ მოსკოვში ჩამოვედი ნორას შესახვედრათ და მატარებელმა ნ წუთით გამასწრო. წამოვედი და ვნახე ბორისი, როგორ გამიხარდა ვერ აგინერ. ტრამვაიდან დავინახე, თურმე ჩემთან მოდიოდა. ის და კურსმანი. მალე აპირებს წამოსვლას. ვფიქრობ, წამოვეყვე მას, შეიძლება ჭკუასთან ახლო იყოს. აბა, შენ იცი, იფიქრე და თუ გამიპირდები, წამოვალ. ჩემი თავი და თავი იყო თეატრების ნახვა. არ გამოდის მაინც. მელიტას რომ I-ში არ ეწყობოდე, მაშინ მოვასწრებდი, და გაცდენა კი არ მინდა არც ერთი დღე მისთვის. მელიტა ისე გამოიყურება, თითქოს აგარაკზე არც კი ყოფილა, ეს ოხერი აგარაკი რალაც ნაირათ ვერ მოქმედებს კარგათ მასზე. წავსულიყავით წყნეთში, შენც ჩამოხვიდოდი, და ინგას მადლსაც მოვიკიდებდი ისე, რომ სამოთხეში ღმერთთან დაგვევამდენ ალბათ. ეს უკანასკნელი ზაფხული იყოს მელიტასთვის მოსკოვის აგარაკი, არ უხდება არაფრათ. ამინდები საუცხოვო არის ეხლა. ბორისი ჩამოვა აქ ჩვენთან აგარაკზე, ვიფიქრე ეგებ წავყვე მას ოდესაში, და მერმეთ გემით ბათუმამდე თქო. მელიტას საშინლათ უნდა, ირევა ზღვისთვის, მე კი მართალი გითხრა, მეზარება თრევა. ოდესაში ჩასვლა, იქიდან გემის ლოდინი, თუ, მგონი, აქედანაც შეიძლება გაგება, როდის მიდის გემი?! ერთი სიტყვით, მიპასუხე, ვნახოთ, რას ვიზამ. ოლიას ვთხოვე, გამოეგზავნა ჩემთვის კლავირი ტრავიატა. მგონი, დაიკარგა. 17 ივლისს გამოგზავნილი ჯერაც არ მიმიღია, გაუჭირდა, მოენერა, სად გამოგზავნა? ძალიან მენწყინება, თუ დაიკარგა ვერაფერ ფულათ ვერ იშოვნის ეხლა ადამიანი, და რათ დაიკარგოს?

ჩემო ძვირფასო შალიკოშკი! შენი ლექსები მეც ძალიან მომეწონა. ვწუხვარ, რომ შენი ლირიკული ლექსები არ გაუშვიათ. მე ძალიან მიყვარს შენი ლირიკა!.. მელიტას მოეწონა „ნასაკირალი“ ყველაზე უფრო. აქ საშინლად ნერვიულობს რაფა, გაცოფებული მოდის ხოლმე. ეს საერთო გლახა სენი ყოფილა ყველგან. ამას დაერთვება მისი და ალიოს ჩხუბი. პირდაპირ მომკლა მაგათი ყურებამ. ძალიან ძძიმე ხასიათის კაცია უსათუოდ. სტოლზე არის თაფლი, მურაბა, შაქარი,

რა თქმა უნდა, მაგრამ არ არის აქაური ლუკმა გემრიელი და ტკბილი. მე ძალიან მეცოდება ალია. ტანჯული და წმებულია მაგის ხელში, რომ კითხო, უყვარს ძალიან რაფას. მე კი თავს ვგრძნობ ბედნიერათ. თურმე რა ბედნიერი, რა ბედნიერი ადამიანი ვყოფილვარ, რომ უყურებ ამათ. მე ცოტაც, ოდნავი ნიავის შენძრევაც კი არ მინდა მოვითმინო თურმე. ერთი სიტყვით, მთელი ჩემი არსება მანდ არის, ჩემ საყვარელ ტკბილ ოჯახში. იყავი კარგათ, წყნარათ და მშვიდათ. შენი სინდისი და პატიოსნება ყოველთვის შენი გზის გამნათებელი იყო, და მუდამ იქნება. ვინც თავისს სინდისს მტვერში აგდებს, იმის ბოლოც ცუდი იქნება, რა თქმა უნდა, ამის მაგალითი აქაც და მანდაც ბევრი ყოფილა. იყავი კარგათ, ჩემო დაუფინყარო შალიკოშკი.

გაკოცებ ბევრს მუდამ შენი ნინა

შალიკო! მიიღე თუ არა ჩემი ღია ბარათი რუსულათ დაწერილი. სეიფულისის და მ. შაგინიანის თარგმანების არსებობის შესახებ? მომწერე ხოლმე ღია ბარათი, რომ კარგათ ხარ.

[მოსკოვი, 1930-იანი წლები]

ღია ჩიანელი – რაჟდენ გვეტაძეს*

ამხ. რაჟდენ!

იმ დღეს ვიყავი თქვენთან. რაღაცას ჩხუბობდით. აღარ ჩავერიე და გამოვიპარე, რადგან თქვენც დაიქსაქსეთ. რაჟდენ, მე შენგან ამის იმედი მქონდა? მე მგონია, ბევრს გამიკეთებდი და დამეხმარებოდი. მით უმეტეს, რომ მე სხვებზე უკან არ უნდა ვიყო, რომელნიც თქვენთან, ზოგს ძალით და ზოგს ნებით გააქვს ბურთი... აბა, შენ იცი. გიგზავნი ბარათს, პანა ფული მეც გამავნახე. გთხოვ, ამხანაგურად ეს საქმე გამიკეთო.

შენი ღია

[1937 წლამდე]

* დაცულია ქუთაისის ცენტრალურ არქივში.

გიორგი გოგოლაძე – რაჟდენ გვეტაძეს

ძვირფასი სალამი ძვირფასს მწერალს, დიდათ პატივცემულ რაჟდენს!

გული დამწყდა ლოდინით და როგორც იყო, მივიღე, ამ რამდენიმე დღის წინედ ის წიგნები, რომელთაც მე გთხოვდით კარგა ხნის წინედ. ყურადღებისათვის დიდად გმადლობთ. მხოლოდ უნდა ავღნიშნო, რომ იაკობ მანსვეტაშვილის „მოგონებანი“-ს მაგიერ გამოგეგზავნათ ირ. ევდოშვილის II ტომი, რამაც გული დამისევდიანა, რადგან მანსვეტაშვილის წიგნი ძალიან მაინტერესებს.

წავიკითხე თქვენი მშვენიერი ახალი წიგნი „ლაშაური საღამოები“, ძალიან კარგია, მხოლოდ ავღნიშნავ, რომ: ლელენდარას ამბავი არ არის დამაჯერებელი, ასეთი ტიპი არა მგონია იყვეს ახლანდელს ცხოვრებაში, მე თქვენი წიგნი სახალხოდ წავიკითხე და ლელენდარას შესახებ ყველამ ასეთი აზრი გამოსთქვა. მე ამას ვერ შემოგკადრებდით, რომ თქვენი წიგნის გარეკანზე (სუპერზე), რომ არ იყვეს აღნიშნული: მკითხველებმა გამოსთქვან თავიანთი აზრი ამ წიგნზეო! და მეც ამიტომ გწერთ.

ძვირფასო რაჟდენ, მე აქაურ მშრომელ გლეხობას გავაცანინე თქვენი დანარჩენი ბელეტრისტული ნაწერები: „თეო“ და „ჭიაკოკონა“, რომელმაც ხალხზე კარგი შთაბეჭდილება დატოვა.. და მთხოვეს, რომ: „გვეტაძისა თუ რამე გაქვს კიდევ, ისიც წავიკითხო“.

დასასრულ, პატ. რაჟდენ, იმედი უნდა ვიქონიო, რომ როგორც არაერთხელ დამავალეთ და სურვილი შემისრულეთ, შემისრულეთ კიდევ აი რას: რაც შეგეძლოთ მალე გამომიგზავნეთ შემდეგი წიგნები: პლატონ იოსელიანის „ცხ. მეფე გიორგი XIII-სა“, იაკობ მანსვეტაშვილის „მოგონებანი“, ს. კანდელაკის „სოლომონ მეფე და როსტომ ერისთავი“, პროფ. გ. ჩუბინაშვილის „ქართული ხელოვნების ისტორია“

(I ტ.), ვაჟა-ფშაველას V ტომი. და გ. ქიქოძის „ხელოვნების საკითხები“, სულ 6 წიგნი.

გეთაყვათ, რაჟდენ, კვლავინდებურად გულკეთილობა გამოიჩინეთ და ამ 6 წიგნს ჩემთვის ნუ დაიშურებთ, კიდევ იმედი მექნება, რომ ამ წიგნებს მალე გამომიგზავნით. იყავით ჯანმრთელად.

თქვენი დიდი მოყვარული და კალმის პატივისმცემელი გ.
გოგოლაძე

მისამართი: ჯავახეთი: (ქ. ახალქალაქი), სოფ. ბარალეთში:
გიორგი ლაზარეს-ძე გოგოლაძე
7/1 – 37 წ.

გამომც. „ფედერაცია“-ს გამგეობას

ახალქალაქის რაიონის (ჯავახეთი), სოფ. ბარალეთში,
მცხოვრების მოქალაქე გიორგი ლაზარეს-ძე გოგოლაძის

განცხადება

გთხოვთ, როგორც მატერიალურად ხელმოკლე ქართველ მკითხველს (ამას დამიმონმებენ: პატ. რაჟდენ გვეტაძე, გიორგი ლეონიძე, აკ. განერელია, ი. გრიშაშვილი და სხვები) უფასოდ მოკლე ხანში გამომიგზავნოთ შემდეგი წიგნები: 1. პლატონ იოსელიანის „ცხ. მეფე გიორგი XIII-სა“, 2. იაკობ მანსვეტაშვილის „მოგონებანი“,

3. ს. კანდელაკის „სოლომონ მეფე და როსტომ ერისთავი“,

4. პროფ. გ. ჩუბინაშვილის „ქართული ხელოვნების ისტორია“, 5. ვაჟა-ფშაველას V და VI ტომი, და 6. გ. ქიქოძის „ხელოვნების საკითხები“, და თუ ზედმეტ სხვასაც გამომიგზავნით. იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ „ფედერაციას“ გამგეობა იმდენ სულგრძელობას გამოიჩინებს, რომ აღნიშნულ ლიტერატურას, რაც შეიძლება, დაჩქარებით გამომიგზავნის (წიგნები უნდა გამოიგზავოს დაზღვეულად, რათა არ დაიკარგოს!).

ღრმა პატივისცემით, განმცხადებელი გიორგი გოგოლაძე
1937 წ. 7 იანვარი

სოფ. ბარალეთი

ჩემი მისამართი: ჯავახეთი (ახალქალაქის რაიონი), სოფ. ბარალეთში: გიორგი ლაზარეს-ძე გოგოლაძე.

P. S. თუ შეიძლებოდა, უარს ნუ მეტყვით ვასილ ბარნოვის „ფერადფერადის“-ს გამომგზავნაზეც.

გ. გოგოლაძე

პიოტრ პავლენკო – ტიციან ტაბიძეს

Дорогой Тициан!

Вчера, едва встав с постели, в которой провалялся я больше месяца, пошел я на концерт грузинской песни и вдруг вспомнил, что и я грузин, правда, не полной, по частичной – и сразу мне вспомнилось и Грузия, и Вы, и множество пейзажей и лиц, и мне захотелось написать Вам и Нине Александровне.

Я страшно себя ругаю, что до сих пор ничего не писал о Грузии, но теперь исправляю ошибку – пишу. В книге о Шамиле у меня будет много о Грузии, о Тифлисе.

Я до сих пор не могу забыть того хевсурского – кажется – гимна солнцу, который я слышал у Леонидзе в исполнении Хоравы и Васадзе.

Как Вы думаете, можно-ли достать ноты и слова (по грузински, конечно) этой песни? Я вставлю ее прямо в роман. Замечательная песня!

Если будет у Вас охота, напишите мне о том, как живете и что пишете, когда рассчитываете быть в Москве.

Наверно, в феврале на Пушкинском пленуме будете?

Я надеюсь, что – наконец – хотя бы из уважения к Пушкину мои болезни оставят меня в покое и я поеду, вместе со всем пленумом, в Тригорское и Михайловское, как тут у нас предложено.

Хотел бы я сегодня приложить к письму своего книжку о Д. Востоке, но она еще не вышла из печати.

Стоит-ли предложить ее для перевода на грузинский?

Как Ваше мнение?

Крепко жму руку Вашу и Нины Александровны.

Очень хочу получить от Вас письмо.

П. Павленко

[მოსკოვი, 11 იანვარი, 1937]

ნიკოლოზ ჩაჩავა – პაოლო იაშვილს

ლიტერატურული საქართველო

საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის ათდღიანი ორგანო

ამხ. პავლე!

10 თებერვლისთვის უშვებთ ყრილობისადმი მიძღვნილ სპეციალურ გაზეთს.

საჭიროა თქვენი მონაწილეობა ამ გაზეთში. კარგი იქნება, თუ მოგვანვდით ნაწყვეტს პოემიდან ან ცალკე ლექსს კონსტიტუციის გარშემო, სამშობლოს თემაზე და სხვა. ერთი სიტყვით, უსათუოდ უნდა მოგვანოდოთ მასალა.

ვადა 7/II, დილის 11 საათი.

ნ. ჩაჩავა

4/II. [1937]

პასუხი შემომითვალეთ.

ნ. ჩაჩავა

ნატალია კაშია – სერგო კლდიაშვილს

პატივცემულო სერგი!

გელოდებით შემოდგომის შემდეგ, მაგრამ გაზაფხულიც მოვა და თქვენი მოსვლის არაფერი მესმის.

ალბათ დაგავიწყდათ კიდეც, რომ მე დამპირდით ჩამოსვლას და დავითის ნაწერებს. ეს დაპირებათ დარჩა ორთა-

ვე და მე კი დიდი იმედები მქონდა და ვფიქრობ, არ დამტოვებთ უიმედოთ და ერთ-ერთ დაპირებას შემისრულებთ. თქვენ მწერდით, მამაჩემის სურათი მაქო, მაგრამ აქ არის ვილაცასი ხელით ნახატი სურათი, რომელზედაც ვერავინ იფიქრებს, თუ ეს განსვენებული დავითის სურათიაო. ისე ცუდია, ვერც ვიშოვე აქ, რომ მეყიდა, თვარა ამას, რომ არ გვექონდეს, თითქმის ის სჯობს. თორემ როცა იქნება, ეგებ ჩამობრძანდეთ და ნახავთ. მისი ნაწერები სულ არ მოგვეპოება, გარდა „სამანიშვილის დედინაცვალი“ და ეს ხომ სამარცხვინო ამბავია, მის სახელობის ბიბლიოთეკაში მისი ნაწერები და სურათი არ გვექონდეს. დიდი კაცი იყო განსვენებული მამათქვენი და მე ვფიქრობ, არც თქვენ გესიამოვნებათ, რომ მისი სახელობის ბიბლიოთეკა არ იქნება ისე, როგორც ეს შეფერის მას. განსახკომიდან, საბიბლიოთეკო სამართველოდან ხუნდაძე იყო ჩამოსული და ეწყინა ძალიან, დავითი კარგი კაცი იყო და სირცხვილია, ასე რომ იყოს მისი სახელობის ბიბლიოთეკაო. დამპირდა შტატის გადიდებას, ბინის მომატებას, ბიუჯეტის გადიდებას, მოძველებული ლიტერატურა გაქვს და საჭიროა ახალიო. მეც ვიცი, მარა ამას შევიძინებ და დანარჩენი თქვენ უნდა დავუხმარო სურათით და ნაწერებით და 37 წლიდან, მგონი, გვეღირსოს და გავაკეთო ის, რასაც ვფიქრობ და ძალიან მონდომებული ვარ, გაუსწრო სხვებს. მართალია, არაფერი გვაქვს, მარა ბინა კარგი არის და გაფორმებით მაინც მოსწონს ყველას და შეფასების დროს მაინც პირველობას გვაკუთნებენ. ეხლა ინსპექტორიც არაუშავს, კარგი გვყავს, ზრუნავს ჩვენთვის. პარტიულ კომიტეტმაც მაგრად დააყენა საკითხი და ასე რომ, ეტყობა ცოტა ნაბიჯი.

მხოლოდ, ეხლა ეს უკანასკნელი თხოვნა იქნება ჩემი და ვფიქრობ, შემისრულებთ. ყველა მეუბნება, სერგოს თუ მისწერე, ის აუცილებლათ დაგეხმარებაო და ვფიქრობ, ასეც იქნება. რომ არაფერი მიპასუხოთ, ვიფიქრებ, მოვაბეზრე თავი, ალბათთქო და ნუ ჩამაგდებ ამ მდგომარეობაში.

გწერს: დ. კლდიაშვილის სახ. ბიბ. გამგე: ნატაშა კაშია

9/11.37 წელი

[ქუთაისი]

ტიციან ტაბიძე – რაჟდენ გვეტაძეს

მოსკოვი. 14 თებერვალი, 1937 წ.

საყვარელო ძმაო რაჟდენ!

ისე უეცრად მომიხდა წამოსვლა ტფილისიდან მოსკოვში, რომ ვერ მოვასწარი შენთან შემოვლა და გამოთხოვება.

ვერ მოვასწარი, ერთხელ კიდევ მეთხოვა, რომ თუ ჩემი ძმა ხარ, ნუ დაივინყებ ჩემი ლექსების წიგნის ამბავს.

გადამიგზავნე დატოვებული მასალები სტამბაში და ჩაგაბარებ დაპირებულ პოემას.

ყოველ შემთხვევაში, ქალაღი არ დამიბანდო სადმე!

მეც კაცი ვარ და ერთმანეთს კიდევ შევხვდებით. მე მინდა, ჩემი ლექსების ეს კრებული იყოს იდეოლოგიურად გამართული და რაც პირველ წიგნს უბედურება ეწვია, ის გამოვიყიდო, შენ თუ ამაში დამეხმარები, ამით ჩვენ გამომცემლობასაც და პირადად მეც ძალიან დამავალებ.

ეხლა ერთი ფეხით ტფილისში ვარ, ისე შენუხებული ვარ მაგ წიგნის ამბავით, მაგრამ მაინც იმედი მაქვს, შენ არ დაივინყებ ჩემ თხოვნას და წიგნს გამიგზავნი სტამბაში.

მოსკოვში დიდი სიცივეებია.

ჩემი საქმე მალე მოვათავე, სიტყვებს ისე უმოკლებდენ ორატორებს, რომ მე იძულებული ვიყავი, 12 წამის საკითხავი შვიდ წამში წამეკითხა და ამის გამო მიხდებოდა ძალიან ჩქარი ლაპარაკი. ეხლა მთელ ძალასა და ღონეს მოვახმარ, რომ ქალაღი გავინაღდო პუშკინის კომიტეტისთვის და ფედერაციაში შევუდგეთ პუშკინის ბეჭდვას.

სალამი ნინას შენსას და ჩემ ნინასგან ორივეს კიდევ სალამი. თუ ძმა ხარ, თუ პავლე საყვარელიძისთვის იყოს სიტყვა საჭირო, ნურც მაგას დამამადლი და საერთოდ შენი დიდი იმედი მაქვს. გაკოცებ ბევრს.

შენი ტიციან ტაბიძე

სოლომონ ლოზოვსკი – ტიცციან ტაბიძეს

Гослитиздат готовит сборник „Советский Писатель“ восемнадцатому съезду партии по вопросам литературы искусства, роста культуры на основе третьей пятилетки. Ждем материал не позднее 25 февраля.

Лозовский

Москва

[25 თებერვლამდე, 1937]

გიორგი მდივანი – ტიცციან ტაბიძეს

სალამი ტიცციან!

ვერ წარმოიდგენ, როგორც გამეხარდა, დღეს რომ ლენინგრადში გაზეთი გადავშალე და შენი ლექსი ტელმანზე ნა-ვიკითხე.

ძარღვიანი ვაჟკაცური ლექსია.

სალამი ნინასა და შენს გოგონას.

შენი ჟორჟ მდივანი

ლენინგრადი

3/III – 37 წ.

ტიციან ტაბიძე – ელისაბედ ფხაკაძე-ტაბიძეს

ჩემო ძვირფასო და უსაყვარლესო დედიკო!

მალე ერთი თვე გახდება, რაც მე მოსკოვში ვარ. საქართველოდან ვიყავი გამოგზავნილი ა. პუშკინის ასი წლის იუბილეს დღესასწაულზე. 10 თებერვალს მომიხდა გამოსვლა დიდ თეატრში. ამ სხდომას დაესწრო მთელი მთავრობა ამხ. სტალინის მეთაურობით და გული ლამის შემიღონდა – მაგრამ მაინც წარმოვსთქვი სიტყვა პუშკინზე, ეს სიტყვა აქ დაიბეჭდა და რადიომაც მთელ ქვეყანაზე მოჟინა.

4 მარტს მოსკოვის მწერალთა კავშირმა გამართა ჩემი შემოქმედების საღამო.

ვერ აგინერ, როგორ კარგად ჩაიარა ამ სალამომ. დაესწრნენ თითქმის ყველა გამოჩენილი რუსის მწერლები და პოეტები. მე ვკითხულობდი ქართულად, რუსის პოეტები კიდეც კითხულობდნენ ჩემი ლექსების თარგმანებს. სალამოს დაესწრნენ ისპანიიდან ჩამოსული გამოჩენილი მწერლები და მომილოცეს ეს სალამო; აგრეთვე რუსებმა, სომხებმა, თათრებმა და ყველამ. აქაურმა გაზეთებმა დიდი წარჩინებით აღნიშნეს სალამო. ყველანი მილოცავდნენ და მკოცნიდნენ.

ახლა მივდივარ ლენინგრადში, იქაც იმართება ჩემი პოეზიის სალამო. მოსკოვის სალამოს ნახევარი გამარჯვებაც რომ განმეორდეს, მე მაინც კმაყოფილი ვიქნები.

ამ შემოდგომაზე გამოვიდა რუსულად ჩემი ლექსების წიგნი, ორმაგი ტირაჟით, მაგრამ ორ კვირაში სულ გაიყიდა. ეს-ლა კიდეც სცემენ მეორედ ამ ლექსებს, მე კიდეც დავუმატე ახალი ლექსები.

ერთი სიტყვით, მე ძალიან კმაყოფილი ვარ მოსკოვის მიღებით, ხანდისხან თავი სიზმარში მგონია, ისე სიყვარულით და პატივისცემით მეპყრობიან ყველანი.

არ ვიცი, ღმერთმანი, როდის უნდა გავამართლო ასეთი უანგარო და პატიოსანი ხალხის სიყვარული. არის ერთი ტელეფონების რეკვა და დაპატიჟება. მაგრამ მე მეტი აღარ შემიძლიან.

ჩემო ძვირფასო დედიკო, გწერ ამას იმიტომ, რომ ვიცი, გაგიხარდება ჩემი გამარჯვება.

მე თუ რამეს წარმოვადგენ ქვეყანაზე, ეს სულ ერთიან შენი შემწეობით, შენი მხნეობით და ჭკუის დარიგებით.

მომავლად ჩემი სტუდენტობა და მოსკოვში სწავლა, მომავლად შენი წერილები და დაიმედება, რომ სწავლა არ დამეგდო – თუმცა მამა ავად იყო.

მე ვერასოდეს ვერ გადავიხდი შენს ამაგს და სიყვარულს. მაგრამ როდის ყოფილა, რომ შვილს დედის ამავი ერთბაშად გადაეხადოს, დედა იმიტომ არის დედა, რომ სიყვარულით იყოს მუდამ. მაგრამ შენ სხვა დედებშიც გამოირჩევი: გულმაგარი, კეთილი და გამრჯე, მეოჯახე.

თუ მე მერგო წილად ხალხის დაფასება და სიყვარული, ეს სულ შენ გეკუთვნის, მე რომ შენსავით შრომა და მუყაითო-

ბა შემეძლოს, ბევრჯერ მეტს გავაკეთებდი, მაგრამ მამისაგან გამოყოლილი გულის სისუსტე მიშლის მეტ მუშაობას. ჩემო საყვარელო დედიკო, მე არაფერი ისრე არ გამახარებდა, ერთი რომ შენ დამჭკნარ ძუძუებს ვაკოცებდე და შენ გამრჯე და პატიოსან ხელებს ცრემლებით დავკოცნიდე. მაპატიე, რომ ზოგჯერ ვერ გიგონებ და ვერ ჩამოვდივარ შინ. მაგრამ იცოდე, შენზე უფრო არავინ არ მიყვარს ქვეყანაზე, და არც არავინ ღირს ასეთ სიყვარულად. ვაკოცებ ჩემს სიმონიკას, მაროს და მათ ბავშვებს. ვიცი, მათაც გაეხარდებათ ჩვენი ოჯახის გამარჯვება და საერთო ჩვენი ერთმანეთში სიყვარული. ნინა აქ არის და ძალიანაც მეხმარება. ნიტას თითქმის ყოველ დღე ველაპარაკები ტფილისში ტელეფონით. ვაკოცებ ბევრს, ბევრს და მალე გინახულე.

შენი ერთგული შვილი ტიცციანი

გიგზავნი ხუთას მანეთს იმის მოსაგონებლად, რომ შენი დიდი ვალი აქამდე არ დამვიწყებია.

ტ. ტ.

[მოსკოვი, 4 მარტის შემდეგ, 1937]

ჭიათურის მუშათა თეატრის საიუბილეო კომისია – პაოლო იაშვილს

პატივცემულ ამხ. პ. იაშვილს.

ამა წლის აპრილის 24-ს ტარდება ჭიათურის მუშათა თეატრის 40/10 წლის არსებობის იუბილე.

იუბილესთან დაკავშირებით თეატრი გამოსცემს სპეციალურ წიგნს და ერთდროულ გაზეთს ჭიათურის თეატრის განვლილ შემოქმედებითი გზის შესახებ.

თეატრის დირექცია და საიუბილეო კომისია გთხოვთ თქვენ, მოგვანოდოთ უახლოეს დროში თქვენი წერილი ჭიათურის თეატრის შესახებ – ზემოხსენებულ წიგნში დასაბეჭდათ. მისამართი: ჭიათურა „მუშათა თეატრი“.

*საიუბილეო კომისიის მდივნები: ნ. ნერეთელი. ს. ცომაია
25/III. 37 წ.*

ვალერიან გაფრინდაშვილი – იოსებ გრიშაშვილს*

პატივცემულო სოსო! დიდი ხანია მინდა თქვენი ნახვა. მე უნდა გავეცნო, როგორც ილია ჭავჭავაძის ლექსებისა და პოემების რუსული თარგმანების რედაქტორმა, ყველა ძველ თარგმანებს.

გთხოვთ, მომანოდოთ ცნობები, რომელი პოემა და ლექსი ილიასი თარგმნილია რუსულ ენაზე. ვაპირებ თქვენთან მოსვლას, რომ უშუალოდ გავეცნო ამ თარგმანებს. ცნობების მონოდებისათვის გასამრჯელოს მოგართმევთ.

თქვენი პატივისმცემელი ვალ. გაფრინდაშვილი

29 მარტი, 1937 წელი

ავნესა ბაინდურაშვილი-ნადირაძე – კოლაუ ნადირაძეს

16 აპრ.

საყვარელო შვილო კოლაუ! დაგკოცნით მრავალს. ჩვენი თუ გვიკითხამთ, გვიდგა სული. აჰა, ამ ქალაქს გიგზავნი ვარლამის დანერილს. გადაათეთრე და ეცადე რამე. ბალი წავართვეს ჩვენ წილში შეცვინდენ და აოხრეს შენი საყვარელი ლელვი ძირიანათ ამოიღეს, ჩვენი კარგი ატმები და ბრონეულები, სულ საყანე დამგვზავნეს. გულ წყნარათ გაიგე, თუ ასე ნამუშევარის ნახდენა შესაძლებელია. რალა თავი შეგანყინო, ამ მეორე ქალაქში ანერილია ყოველივე და ახლა შენი იცი, ხომ იცი, რა არიან და გულ წყნარად იყავი. ვარლამა გასაჩივრა და მიუნიჭეს 500 კვადტნი საყენი თავისი ადგილი ჭიანათ. კორლანი მეც ვნახე და ახლა კი სხვაგან ეუბნევ. მე ამდენმა თრევამ და ჯავრმა ძლიერ დამაბერა, შვილო, მინაში არ ჩავიტან არაფელს, თუ უნდათ ისეთი მამული ამ ღირებულ ფულზე შეიყიდონ. იმდენი ზარალი მომცეს, რამდენი მესრები და კოპიტებს და ძვირფას ხეხილის ფასი არ უნდა, მინა მაგათი ყოფილა და ნამუშევარიც, გადაბრუნებული ად-

* დაცულია იოსებ გრიშაშვილის ბიბლიოთეკა-მუზეუმში.

გილიც. ასე, ჩემო შვილო, ყოლისფრად მომსპეს, უთქვიათ, ნადირაძეს სახლი აქვსო მეტი მაგათ არ მისცეთო. რაც მე მჩება იმ სახლიდან, ისიც მაგათ უნდათ და მე კი ჩემს მამულეებზე პირ მშრალი ვარ. საქმე დაჩქარებინე, თვარა ყოლიფერს მოსპობენ. ნელის ჭირიმე, როგორ არის ან თუ სადმე ნავიდა. ჭკვიანათ იყოს და მფთხილად იყვეს, მივწერ, ჭირიმე. წერილს და პატივსაც ვერა ვცემ, სულ დავეთრევი და აღარ შემიძლია. გენაცვალე, შვილო, ბრმა ვარ, სათვალეს სტეკლო დამეკარგა და ისე ვწერ, როგორმე ამოიკითხე. ახლა მშვიდობით, მომიკითხე ნინა, დაგკოცნით სამივეს.

შენი დედა აგნესა ნადირაძე

ხელი მოწერა დაჭირება და თუ გადაბეჭდიებ, მაშინ შენ მოაწერ ჩემს მაგიერ – აგნესა ნადირაძე და ისე შეიტან.

[1937]

ვიკტორ გოლცევ – სერგო კლდიაშვილს

20. IV. 37.

Дорогой Серго!

Я соскучился по Вас. Осенью послал Вам два письма, но они остались без ответа. Вашу новогоднюю телеграмму получил, но отвечать не стал. Стороной узнавал кое-что о Вас, но толком мне ничего неизвестно. Как новая пьеса? Пишите ли новые рассказы? Как поживает Ваша матушка и Софья Григорьевна? Что нового в Тбилиси? Что поделявают друзья?

Неужели Вы что-нибудь имеете против меня? Чем объяснить иначе Ваше молчание? Я редко дружу с людьми, но уж если кто-нибудь становится мне близок, то мне бывает тяжело, когда эта близость начинает исчезать. Поэтому я и делаю последнюю попытку, возобновить нашу дружескую беседу по почте.

Любящий Вас Виктор

Привет. Ю. Г.

[*მოსკოვი*]

ალექსანდრ ბუბნოვ და ელენა როზმიროვიჩი –
ტიციან ტაბიძეს

8 мая, 1937 г.

Тициан Табидзе

Всесоюзный Пушкинский Комитет посылает Вам бронзовую медаль выбитую в ознаменование столетия со дня смерти А. С. Пушкина.

*Председатель Всесоюзного Пушкинского Комитета:
А. Бубнов*

*Ответственный Секретарь Всесоюзного Пушкинского
Комитета: Е. Розмирович*

ბენედიკტ ლივშიცი – ტიციან ტაბიძეს

Ленинград, 16. V. 1937.

Мой дорогой Тициан,

Как Ваше здоровье? У нас одно время ходили слухи, что Вы больны (и даже вина не пьете!), но последние вести как будто более утешительны. Во всяком случае, прошу Вас, дорогой друг, напишите, не откладывая, как Вы себя чувствуете, что предприняли для здоровья, куда собираетесь ехать на лето... У нас все по-старому. Я интенсивно работаю над переводами из „Сталинского“ сборника. Перевел полностью (уже сличая с подлинником) Ваши „Алавердобу“ и „სტალინის სამშობლო“ (все 200 строк и не пропустил ни одного собственного имени!). Завтра у нас в груз. секции будет происходить в присутствии всего синклита здешних грузин чтение и сличение моих переводов с подлинником. Я много занимался языком последние два месяца и кое-какие успехи, б. м., сделал. Но вот глагол – адская штука: овладеть им, значит овладеть языком. Приобрел Броссе: понемногу знакомлюсь с историей. Гр. Мерчули прочел полностью – замечательно, в особенности язык!

Посылаю Вам „Алавердобу“, в которой один куплет выпущен по Вашему личному желанию. Поместить ли ее всю в „Стал. сб.“ или только ту часть, которую Вы назвали „კახელი გლეხის თქმა ბელადზე“? Прислать ли Вам перевод „სტალინის სამშობლო“?

Жду от Вас скорого – и утешительного в отношении Вашего здоровья – ответа. Крепко Вас обнимаю, целую ручки Нино. Екатерина Константиновна сердечно приветствует Вас обоих, а я, сверх того, и Ниточку.

Любящий Вас Бено

სოფია ტოლსტაია-ესენინა – ტიცინან ტაბიძეს

Москва, 19 мая – 1937.

Дорогие друзья, мне очень, очень грустно, что я не получаю никаких вестей от вас. Отчего Нина Александровна не едет?! Я жду ее каждый день с большим нетерпением. Ведь обещали, что она приедет в мае и будет жить у меня. Пожалуйста, умоляю вас – приезжайте или хоть напишите два слова. Целую и очень люблю.

С. Есенина

ნიკოლოზ მიქავა – ვალერიან გაფრინდაშვილს

აფხაზეთის საბჭოთა მწერლების კავშირი.

Союз Советских Писателей Абхазии.

22 мая, 1937 г.

В союз советских писателей Грузии.

Тов. Гаприндашвили.

В ответ на Ваше отношение сообщаем, что в связи с юбилеем И. Чавчавадзе проделана и намечается следующая работа:

Создан комитет по проведению юбилея И. Чавчавадзе, при ЦИК-е Абхазской АССР, под председательством пред. ЦИК-а тов. Агрба. По плану, намеченному комитетом, предлагается издать одготомник избранных произведений Ильи Чавчавадзе, куда войдут „Разбойник Како“ (в переводе Д. И. Гулия), отрывки из повести „Рассказ нищего“, отрывок из повести „Кация-Адамиани“ (в переводе С. Чанба), избранные стихи в переводах Д. Гулия, С. Чанба, Л. Лабахуа, Б. Шинкуба, Сангулия и др. Одготомник должен выйти не позднее 1 августа.

Готовится к печати специальный номер абхазского журнала „Апсны Капш“, посвященный жизни и творчеству И. Чавчавадзе. Журнал выйдет в дни юбилея.

Сейчас писатели Абхазии уже закончили ряд переводов творчества И. Чавчавадзе: переведены отрывки из „Разбойника Како“ (Д. Гулия), „Рассказ нищего“ и „Кация-Адамиани“ (С. Чанба), отдельные стихи и т. д.

26 мая в Гостеатре ставится пьеса И. Чавчавадзе „Отарова вдова“ с докладом от союза писателей – о творчестве Чавчавадзе. 29 мая в Гостеатре юбилейный комитет проводит республиканский вечер, посвященный юбилею И. Чавчавадзе.

В дни юбилея союз советских писателей Абхазии организует ряд литературных вечеров (доклады, лекции, концерты) в районах Абхазии, в клубах, щколах и на производствах гор. Сухуми. Докладчики на вечера уже намечены.

Газеты „Апсны Капш“, „Сабчота Абхазети“, „Советская Абхазия“ и „Комсомолец Абхазии“ – дадут ряд литературных страниц, посвященных жизни и творчеству юбиляра.

Сейчас, в порядке подготовки к юбилею, проводились и проводятся в отдельных организациях и литературных кружках доклады о творчестве Чавчавадзе и читка его произведений. Ряд докладов на эту тему прочел присланный вами армянский писатель т. Дарбинян (в совхозе „Ильич“, в Цебельде и т. д.).

Отв. секретарь ССПА – Н. Микава

ალექსანდრ ზუევ – ტიცოან ტაბიძეს

Дорогой Тициан!

Шлю Вам и сестрице моей Нине Александровне искреннейшее спасибо за уют и заботы. Надеюсь на этот раз – будете в Москве – не обойдете и мой порог.

Посылаю Вам немножко русской старины из собранного мной. Тут следующее:

1) Тетрадь пушкинской поры с рылеевскими „думами“, запретными в то время.

2) Автограф Ивана Аксакова; заявление написано его рукой. Вторая подпись Н. Чаева, известного тогда драматурга, третьей не разберу.

3) Два рисунка (большое стекло) XVIII века, из апокалипсиса. Найдены на севере, куда спасались в петровские времена наши старообрядцы. Рисунки сделаны „самодельными“ красками, грубовато, но выразительно.

4) Два рисунка из старообрядческой рукописи начала XIX века, сделаны московскими искусниками. В пещере стоит „ветхий Адам“, кувыркающийся в воздухе ангелок несет ему „ключ освобождения“. На втором рисунке ключарь Петр открывает золотые двери рая, перед которыми выстроилась очередь с разбойником Раисом во главе – это сосед Иисуса по Голгофе. Тематика типичная для старообрядцев, ожидавших кончины века и будущего воскресения.

5) Старинный русский лубок „Как мыши кота хоронили“ (не решился дать его в окантовку, боясь, что стекло на почте не уцелеет).

6) Книжку „Басен А. Н.“ – неизвестного баснописца 60-х годов, честь открытия коего принадлежит Вашему покорному слуге. Льщусь надеждой, что этот наш прямой прадед в литературе русской займет место более прочное, чем, скажем, Кирион et tutti quanti.

Очень жалею, что не удалось найти в магазинах книжки Б. Шергина (автор живет на даче) и барельефа Пушкина, сде-

ланного в Каслях – хотел послать его Нине Александровне (эти вещи останутся за мной).

Живем по старому – дома; вне дома события продолжают развиваться, но об этом Вы знаете из газет. Я собираю компанию поехать на рыбную ловлю в костромские угодья, этак на недельку – давно не бывал. Агния Александровна просит передать всем вам сердечный привет.

Жму руку и дружески обнимаю дорогих Нину Александровну, Тициана и Ниточку.

Ваш Ал. Зуев

Москва, 25. V. 37

აკაკი ფალავა – პაოლო იაშვილს

შ. რუსთაველის საიუბილეო კომიტეტის წევრს –
ამხ. პ. იაშვილს.

10/VI – საღამოს 8 საათზე, მთავრობის სასახლეში, სახკომ-საბჭოს თავმჯდომარის ამხ. გ. მაგალობლიშვილის კაბინეტში, დანიშნულია შოთა რუსთაველის რესპუბლიკური საიუბილეო კომიტეტის სხდომა.

დღის წესრიგი:

1. შოთა რუსთაველის ძეგლის აგების მიმდინარეობა /ამხ. მერაბიშვილი, ავაქოვი/.
2. ვეფხის-ტყაოსნის ტექსტი, სარედაქციო კომისიის მიერ დადგენილი /ამხ. ა. დუდუჩავა/.
3. ვეფხის-ტყაოსნის საიუბილეო გამოცემის ილუსტრაციები.
4. საგამომცემლო გეგმა /ამხ. პ. ინგოროყვა/.
5. გამოფენა „შოთა რუსთაველი და მისი ეპოქა“ /ამხ. ი. ჯავახიშვილი, პ. ინგოროყვა/.
6. საიუბილეო ზეიმის გეგმა /ამხ. კ. გორდელაძე, პ. ინგოროყვა/.
7. ხარჯთაღრიცხვა.

8. მიმდინარე საკითხები.

გთხოვთ, დაესწროთ.

საიუბილეო კომიტეტის მდივანი ბ. ფალავა
[1-9 ივნისი, 1937]

პაველ ანტოკოლსკი – ტიციან ტაბიძეს

Москва, 4 июня, 37.

Дорогой любимый друг Тициан!

Мне внезапно захотелось аукнуться с Вами. Как Вам живется? Как Нина Александровна и Нита? Недавно я пробыл около месяца в Баку, и живя там, часто старался представить себе физическую близость свою от Тбилиси, но она не укладывалась в голове; наоборот, в Москве эта близость ощутимее.

В Баку я перевел Ваше прекрасное стихотворение „Дагестанская весна“ и послал его, как было условлено, в „Правду“. Но, увы, пока что оно не печатается. Я просил Бронштейна дать мне текст перевода, но он, видимо, боится выпустить птичку из рук и божится, что стихи пойдут.

Живем мы здесь, как полагается к концу сезона, то есть безумно устав и кося обоими глазами на отдых, подмосковную речку, тишину и проч. 15-ого это и произойдет.

Пробую иногда писать стихи. Это называется потряхнуть стариной, так как новые, в настоящем смысле слова, не получаются. Но ничего! Они еще будут. Бориса я совсем не вижу, вроде того, что раздружился. От Москвы до Переделкина гораздо больше километров, чем кажется. Зато здесь недавно был Тихонов, и вот этот человек – единственный, живой, горячий, молодой – достоин всех похвал, какие только есть в моем словаре.

Ну, Тициан, дорогой, простите за бессвязность и необязательность этого письма. Крепко Вас обнимаю. Зоя сердечно кланяется Нине Александровне и Вам. Напишите когданибудь.

Ваш Павел

ლევან ასათიანი – რაჟდენ გვეტაძეს*

რაჟდენ გვეტაძეს.

„მნათობი“-ს რედაქტორის ამხ. აკაკი თათარიშვილის დავალებით, გთხოვთ, მოგვანოდოთ მასალა ჟურნალის მორიგი ნომრისათვის.

აგრეთვე გთხოვთ, უახლოეს დღეებში მოზრდნდეთ ჩვენს რედაქციაში თქვენი მიმდინარე მუშაობის და ჟურნალში უფრო ახლო თანამშრომლობის საკითხებზე მოსალაპარაკებლად.

„მნათობი“-ს პასუხისმგ. მდივანი ლევ. ასათიანი
[ივლისამდე, 1937]

აკაკი მახათაძე – სერგო კლდიაშვილს

სალამი ამხ. სერგო!

წერილი მივიღე და ძალიან სასიამოვნოთ დამრჩა მისი შინაარსი. მთელ რიგ რაიონებში დადიან თქვენი ბრიგადები და მე კი გული მტკივა, რომ ჩემთან ეს არ მოხერხდა. მე თუ დიდი მეგობარი არა ვარ ჩვენი მწერლობის, ვფიქრობ, აქტიური მკითხველი მაინც ვარ. ამიტომ მე თვით უნდა მეზრუნა მწერლების აქ მოწვევაზე, რა მიშლიდა ხელს!? პირველი: უგზობა მოვსპე. მეორე: კლუბს ვაშენებ, ვფიქრობდი, წელს დავასრულებდი, არ გამიმართლდა. ამის შემდეგ გადავსწყვიტე: გარეგნული ანბავი შემეცვალა შინაარსიანი საქმით და არც ძნელი არ იყო და აი, უბედურება: ნიაღვრებმა რაიონს მიაყენა 3-მილიონი მანეთის ზარალი, ჩემი სანაქებო გზები დააზიანა და ნახევარი მილიონი მანეთის ღირებულების ხიდი მდ. ჩოლაბურზე დაანგრია. ცოტა ხანში აღვადგენ მოძრაობას, რის შემდეგ (10/VII-დე) მე მანდ ჩამოვალ, გნახავ და ერთად დავსახოთ გეგმა, თუ როგორ მოვანყოთ მაგ საქმე. იყავი სულ კარგად, იმუშავე ნაყოფიერად.

ამხანაგური სალმით: აკ. მახათაძე

[ჩხარი, 10 ივლისამდე, 1937]

* დაცულია ქუთაისის ცენტრალური არქივში.

სერგო კლდიაშვილი – აკაკი მახათაძეს

პატივცემულო ამხ. აკაკი!

ამ დღით გამოგიგზავნეთ ღია ბარათი, შინ დაბრუნებისას კი, იმავე დღეს თქვენი პასუხი დამხვდა. თქვენმა წერილმა კიდეც გამახარა, კიდეც დამალონა. ჩოლაბურზე ხიდის ნაღების შესახებ ვიცოდი, მაგრამ ვერ წარმომედგინა, თუ იქნებოდა ის დიდი ხიდი. რა წარღვნა უნდა ყოფილიყო, რომ ასე ადიდებულიყო მდინარე! ძალიან ვწუხვარ, რომ ასეთი უბედურება დაატყდა ჩემს კუთხეს. რას იზამ! თქვენ, ცხადია, ისევ გამოაკეთებთ მდგომარეობას და ნორმალურ პირობებში ჩააყენებთ ყველაფერს. სხვათაშორის უნდა გითხრათ, რომ ჩვენს გეგმაში ზესტაფონ-ჩხარის გზაც შედიოდა. მე განზრახული მქონდა, გოსკინპრომში მეთხოვა ოპერატორი კინო-ქრონიკის გადასაღებათ. მე მგონია, ხიდის დანგრევა არ შეგვიშლის ხელს და კინო-ქრონიკორს ბევრი რამ საინტერესო დახვდება მად.

მწერალთა ბრიგადის ჩამოსვლა, რა თქმა უნდა, მერეთაც შესაძლებელია. ეს თქვენზეა დამოკიდებული, როგორც წინადაც გწერდით. კლუბი თუ დაუმთავრებელია, არა უშავს რა. კოლმეურნეობებში გაიმართება დილა-სალამოები.

როგორც მწერდით, 10-ამდე აქ იქნებით. მოგაკითხავთ და მოვილაპარაკოთ.

*თქვენი პატ-მელი სერგო კლდიაშვილი
[თბილისი, 10 ივლისამდე, 1937]*

იროდიონ ქავჭარაძე – ტიცვიან ტაბიძეს

10. 7. 37.

ამხ. ტიცვიან ტაბიძეს.

ამასთან ერთად გეგზავნებათ საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის სამდივნოს ოქმის ამონაწერი „ქართული რომანტიკოსების“ წიგნის თარგმანის შესახებ.

*მწერ. კავშ. ადმინისტრ. საფინ. ნაწილი
ირ. ქავჭარაძე*

რუსი მწერლები – ტიცოან ტაბიძეს

Золото Тициан! И я был тут. Отчего Вас не было! Лучше всех говорили Паоло и Толстой.

Ваш Б. П.

Привет дорогой и любимой Грузии.

Алексей Толстой

Приветствую страну рыцарей.

Ю. Олеша

Вера Инбер

К. Ф.

Леонид Леонов

В. Ильенков

Кирпотин

И. Кулик

Н. Р.

Г. Лившиц

[1937 წლის 22 ივლისამდე]

პაოლო იაშვილი – თამარ ოქრომჭედლიშვილ-იაშვილს

Дорогая, любимая Тамара!

Прощай. Перед смертью чувствую особую любовь к тебе. Рад твоим успехам в институте и уверен, что ты будешь полезным человеком для нашего общества. Береги здоровье, лечись. О Медее нечего тебе писать, я убежден что ты из нее сделаешь настоящего человека.

Причина моей смерти невозможность соединить имя поэта с теми оскорблениями, которые мне нанесли люди с которыми я дружил и которые действительно (я в этом вполне убежден) оказались врагами грузинского народа.

Тебе будет очень трудно, но мужайся, я убежден тебе помо-

гут воспитывать нашу дорогую и горячо любимую дочь, наше счастье и радость Медею.

Когда выйдешь замуж, старайся чтобы Медея не охладела к моим родным и близким.

Прости мне мои ошибки, я тебе все прощаю.

Целую крепко, крепко.

Твой искренний друг П. Яшвили

Тбилиси, 22. VII. 37

Умираю с каким то светлым чувством, и поэтому верю, что ты и Медея перенесете горе. Ты кое-что заметила, но я тебя смог успокоить. Береги себя и Медею. Дружи с Пашей и с моими братьями. Привет Н. Мих. и Георгию Ильичу.

პაოლო იაშვილი – მედეა იაშვილს

ჩემო შვილო, ჩემო კარგო მამიკო,

ჩემო სიხარულო და ბედნიერებავ, მედეა!

მაპატიე, გემუდარები, მაპატიე ეს უდიდესი დანაშაული შენს წინაშე, მთელი ჩვენი ქვეყნის და ხალხის წინაშე.

მთელი ღამე არ მიძინია, დაგჩერებოდი შენ მიძინარეს, მაგრამ თავის მოკვლა უკვე გადანყვეტილი მქონდა, და ვერც შენ გადამარჩინე.

არავის დააბრალო ჩემი სიკვდილი. გაიზრდები, დაუფქირდები ჩემს ბედს და დარწმუნდები, რომ ჩემი სიკვდილი სჯობდა, შენ უფრო უბედური იქნებოდი, რომ მე დღეს თავი არ მომეკლა. გიყვარდეს დედა და ყველა ჩემი ახლობლები, ისინი არ დაგტოვებენ არც ერთი წუთით, და რამოდენიმედ მაინც გაგიადვილებენ ობლობას.

მეტის წერა აღარ შემიძლია.

მშვიდობით, მამიკო.

მედეა, მედეა, მშვიდობით.

ისწავლე, იპრობე, ყოველთვის მართალი სთქვი, ეცადე სა-

სახელო ქალი გამოხვიდე, გიყვარდეს სამშობლო, მუდამ
გახსოვდეს შენი ახლობლები და შენი მამა.

შენი უსაზღვროდ მოყვარული მამა

22. VII. 37

ლუბოვ და ილია ერენბურგები – ტიციან და ნინო ტაბიძეებს

Дорогие Нина и Тициан,

я все время с нежностью вспоминаю вас обоих. Я еще месяц сидела в Москве, вернее лежала, т. к. схватила малярию. А сейчас мы с Эренбургом выехали на неделю отдохнуть, но ничего из этого не вышло, т. к. дождь и пр.

Не забывайте – напишите.

Обнимаю вас.

Ваша Люба

Дорогой Тициан, целую вас, обнимаю. Когда свидимся?

Ваш И. Эренбург

[კიევი, 4 აგვისტო, 1937]

ტიციან ტაბიძე – ალექსეი სურკოვს

Многоуважаемый и дорогой Алексей Александрович!

Мне бы очень хотелось видеть Вас, но не знаю можно ли это устроить в больнице. О Вашей же болезни я узнал от Клавдии Сергеевны Колчиной; Для альманаха творчества народов СССР я предлагаю грузинскую народную легенду „Абесалом и Этери“. Вы знаете, что эта легенда в Грузии расценивается как роман Тристана и Изольды. Вы знаете, что есть опера Зах. Палиашвили „Абесалом и Этери“, она будет показана в Москве в ноябре этого года.

Еще при жизни К. Марджанова собирались ставить „Аб. и Эт.“ в Госкинпроме, в общем, как я узнал и понял из доклада на Нац. Секторе Союза Писателей, эта вещь очень подходящая для альманаха и грузинские товарищи одногласно ее поддержат. У меня есть подстрочный перевод этой поэмы, хочу заказать виднейшему русскому поэту для перевода, она войдет в Годовое издательство „Академия“ в конце 1937 года.

[12 აგვისტომდე, 1937]

ბორის ბრიკ – ტიტუან ტაბიძეს

12. VIII. 37.

Дорогой Тициан!

Наконец, посылаю Вам на просмотр и строгий суд перевод „Этери“. Простите, что задержал. Я кончил недавно свою поэму „Василий Чапаев“, которая идет в номере „Нового Мира“, посвященная 20-летию Октября. То, что я работал над „Этери“ долго – надеюсь, послужило на пользу переводу. Ваш подстрочник всегда выводил меня на верную дорогу. Я старался сделать этот перевод проще, чем мой перевод „Гостя и хозяина“ (кстати, я все-таки надеюсь, что и он пойдет). Одновременно высылаю „Этери“ стремя лирическими стихотворениями Севортьяну, которому, я надеюсь, Вы вскоре дадите свой отзыв.

Дорогой Тициан, как Ваше здоровье? Мы все здесь очень беспокоимся за Вас. Надеюсь, что Вы вырвались из жаркого Тбилиси и отдохнули где-нибудь в прохладе? Вы знаете, что „Заря Востока“ не пожелала подождать, пока я приготовлю исправления для книги Чавчавадзе и напечатала без моих исправлений – к юбилею, за что были нарекания со стороны Союза Писателей (так, по крайней мере, писал Валериан Иванович Гольцеву). Для московского издания много уже раньше были даны исправления, а теперь я успел еще добавить и сильно улучшил текст многих переводов.

Большая просьба писать мне: как чувствуете себя, что пишете, что намереваетесь делать, не собираетесь ли осенью в Ленинград? – Вот было бы хорошо!

Кстати, у нас прошел слух, что с Паоло случилось несчастье. Не знаю, верно или нет?

Дружески привет от меня, жены и сына – Вам, Нине Александровне и Ните.

Надеюсь, скоро Вас повидать.

Ваш Борис Брик

P. S. Рад был прочитать хорошую статью о Вашем творчестве в журнале „ЛитСовременник“ №7. На всякий случай, посылаю ее Вам, ибо Вы еще, вероятно, не имеете ее.

Б. Б.

[ლენინგრადი]

ლუბოვ და ილია ერენბურგები – ტიცოან და ნინო ტაბიძეებს

Дорогие друзья, хотелось бы узнать как живете, что у Вас нового? За время нашего совместного „хождения вечера“ я очень привязалась к вам обоим. Привет.

Ваша Люба

Salud!

И. Эренбург

[ტურ-დე-ფორ, 15 აგვისტო, 1937]

ვალერიან გაფრინდაშვილი – ირა გაფრინდაშვილს

18 აგვისტო, 1937 წელი.

ძვირფასო ირა! იმედი მაქვს, რომ ჩემი წერილი ნანასადმი მიმართული, მიიღეთ. ვარიჩქასაგან მივიღე მეორე წერილი. ისევ

გვეპატიჟება ქობულეთში. ალბად, ჩემი წერილი არ ქონდა მიღებული, როდესაც ეს მეორე წერილი მომწერა. Ее письмо датированно 15 августа, а я послал ей письмо 14-го. როგორც ნანას მოვწერე, შევიძინე მშვენიერი შტორები ჩვენი ბალკონისათვის. გწერ ამ წერილს ნასადილევს. მე და დათიკომ დავლიეთ თქვენი (შენი და ნანასი) სადღეგრძელო ატენის ღვინით. ღვინო დიდებული გამოდგა. მივეცი სერებრიაკოვს და კრეიტანს ჩემი ლექსები სათარგმნელად.

შემიკვეთეს წერილი რუსთაველის თარგმანებზე გაზეთ „პრავდისათვის“. ვაგროვებ მასალებს, რომ დავწერო ეს წერილი. როგორ არიან გრიშა, მერი და გულიკო? ისევ ნავიკითხე აფიშაზე თამარას სახელი. სალამი ლიკას – გაბედულ მოგზაურს და ელენას. სოფოს თუ მოურჩა ფეხი? ამ სიცხემ იკლო. დათიკო ამბობს, რომ воздух стал прозрачным, тючевским. Помнишь, один раз с тобой услышали в Ботаническом саду благоухание осени, которое было, как запах пролитых духов. Читаю книгу Дандурова – „Шота Руставели“ (Из серии жизни замечательных людей). Интереснейшая книга, проливающаяся свет на жизнь и личность автора „Вепхис Ткаосани“. Ты должна прочесть, когда приедешь. Чуть не забыл написать тебе: уже есть постановление райсовета о том, что у жильцов нашего дома из правого корридора будет своя уборная и своя вода. Начнут строить завтра. Это для нас будет очень хорошо. ნავიკითხე „ზარია ვასტოკა“-ში, რომ სწავლა იწყება პირველ სექტემბერს.

ლიკას უთხარი – არ გაბედოს მარტო სიარული, თორემ შოკოლადს არ ვუყიდი. ნანასათვის ვიყიდე ახალი წიგნი. დღეს შევიძინე ახალი გამოცემა ლიეშიცის წიგნის „Французские лирики 19-века“. Издание дополненное новыми стихотворениями. ვიყიდე კიდევ ერთი ფრანგი პოეტის – ეჟეზიზ მოროს ლექსების წიგნი. Прости мне это слишком литературное письмо. აი, ზღაპარი ნანასათვის: მე გამოვატანე წერილი ნანასათვის მტრედს, და წერილის გარდა შევაბი ფეხზე თხელი ოქროს ბეჭედი. თუ მოფრინდა მტრედი და თუ ჩააბარა ნანას ბეჭედი? მე ვშიშობ: მტრედმა სხვას ხომ არ გადასცა ეს წერილი და ბეჭედი, ან და მტკვარში ხომ არ ჩავარდა?

თუ გაუგზავნე წერილი ვარიჩქას? ნანას უთხარი, რაც ნა-
ყივნი დააკლდა – ყველას აუნაზღაურებ თფილისში ჩამოს-
ვლის შემდეგ. ახლა გაჩნდა შოკოლადის ნაყივნი. ნახვამ-
დის. იყავი ჯანმრთელად. მოგიკითხათ დათიკომ.

თქვენი ვალერიანი

P.S. ამ წერილს ვაგზავნი მხოლოდ 19 აგვისტოს.

[თბილისი]

ტიციან ტაბიძე – შალვა ცაგარეიშვილს

ტფილისი. 1937. 28/VIII.

განათლების კომისარიატის უმაღლესს შკოლათა სამმარ-
თველოს უფროსს – ამხ. შ. ცაგარეიშვილს

როგორც მოგეხსენებათ, მესამე წელია, რაც არსებობს ყაზ-
ბეგის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი. ეს იყო ორგანიზაციის
პერიოდი და, ცხადია, მუზეუმისათვის ძალიან მცირე დრო,
რომ საფუძვლიანათ გაეშალა მუშაობა იმ დიდი მოვალეო-
ბის ასრულებისთვის, რასაც მუზეუმს უსახავს საქართვე-
ლოს მთების რაიონების მომსახურეობა და საქართველოს
სამხედრო გზაზე მომავალ ტურისტების და უცხოელების-
თვის ჩვენი კულტურის გაცნობა.

ამ ხანათ ყაზბეგის მუზეუმში მოწყობილია და გახსნილი: ვა-
ჟა-ფშაველას და ალ. ყაზბეგის კაბინეტები, ბოტანიკისა და
გეოლოგიისა და ეტნოგრაფიის კაბინეტები და გაშლილია
მუშაობა მთიურ ფოლკლორის შესაგროვებლად და ისტო-
რიის კაბინეტის მოსაწყობათ.

განსაკვირვებელია მე ვიყავი, ამ ორგანიზაციის პერიოდში, და-
ნიშნული დირექტორად. უმთავრესად ხელმძღვანელობა მიხ-
დებოდა ტფილისიდან, რადგან აქ იყო შესაკრები ექსპონატები,
აქედან ვანარმოებდით შენობის რემონტს და საერთოდ, ზამ-
თრობით ყაზბეგის რაიონი მოწყვეტილია გზის შეკვრის გამო.
დღესდღეობით მე მიმაჩნია ჩემი მუშაობა ორგანიზაციის პე-

რიოდში დამთავრებულად, ამიტომ, თანახმად თქვენთან პირადი მოლაპარაკებისა, გთხოვთ, გამანთავისუფლოთ დირექტორის მოვალეობიდან. ჩემ მაგივრობას გასწევს ამხ. სტეფანე ალიბეგაშვილი, ჩემი მოადგილე, მოხევე, რომელიც შარშან მივლინებული იყო მოსკოვში მხარეთმცოდნეობის კურსებზე. აგრეთვე გთხოვთ, ჩემი განთავისუფლება შეუფარდოთ თქვენ მიერ ყაზბეგის მუზეუმის დათვალიერებას, რომ თქვენი დასწრებით შედგენილ იქნას აქტი მუზეუმის მდგომარეობის შესახებ.

რადგან ყაზბეგის მუზეუმში მუშაობას მე ვთვლიდი ჩემთვის უდიდეს საზოგადოებრივ საქმეთ, მე მეძნელება მისი თავის დანებება მთლიანად და გთხოვთ, მიიღოთ მხედველობაში, რომ მე ბედნიერი ვიქნებოდი, მემუშავა ყაზბეგის მუზეუმში ლიტერატურულ კონსულტატათ, შტატგარეშე უფასო თანამშრომელად.

*ყაზბეგის მუზეუმის დირექტორი
ტიციან ტაბიძე*

ვიკტორ გოლცევ – ტიციან ტაბიძეს

Ялта. 4. IX. 37.

Дорогой Тициан!

Пишу Вам, лежа в постели – по дороге схватил грипп. Все последнее время работал в Москве с особой нагрузкой, чтобы иметь возможность уехать в Крым.

Здесь очень хорошо, но я еще почти никуда не успел сходить. Вашу открытку получил, но не успел ответить в Москве. Большой привет Нине Ал. и Ните. Юля со мной кляннется вам всем.

Пишете ли Вы новые стихи?

Ваш В. Гольцев

გრიგოლ ცეცხლაძე – რაჟდენ გვეტაძეს

ძვირფასო ძმაო რაჟდენ,

დიდიხანია მინდოდა მომეწერა, მაგრამ ველოდი განწყობილებას, რათა ვრცლად მომეხსენებია ჩემი ამბები და ლექსებიც გამომეგზავნა, რომელიც მე დაწვენი, მაგრამ ჯერ კიდევ მინდა გავხედ-გამოვხედო. ახლა კი უფრო წვრილმან რამეზე მინდა გელაპარაკო. ცოტა არ იყოს კრიზისები დამიდგა. „მნათობიდან“ მერგება 400 მანეთამდე და ლევანი შემპირდა გამოგიგზავნიო. 20 აგვისტოს შემდეგ მაინც ყოველდღე ველოდები და არ სჩანს, არა მგონია, დავისწყნოდეს, მაგრამ შენ თუ გაახსენებ და გადასცემ ჩემს უკაპეიკო მდგომარეობას, იქნებ დატრიალდეს და მომაშველოს აღნიშნული თანხა. თუ ეს არ მოხდა, მაშინ ისევ შენი იმედი მაქვს, რაჟდენ. ამხ. პავლეს გააცანით ჩემი მდგომარეობა, ისიც, რომ როცა ძალიან არ მესაჭიროება კაცის შეწუხება, არ მიყვარს და მოლაპარაკდით და ცოტა რამ გამომიგზავნეთ.

აქ ჯერ ვერაფერ სამსახურში ვერ მოვეწყვე. მპირდებიან და ვნახოთ.

რაჟდენ, პუშკინის გამოცემის საქმე როგორ მიდის? ახალი თარგმანები მე შემეძლო გამეკეთებია, რომ დაგევალებიათ. თუ არ დაგეზარება და გამიგებ, სახელგამმა გამოსცა თუ არა „ონეგინი“, ან რა მდგომარეობაშია, ძალიან დამავალებ. მე თბილისში 20 სექტრემბისთვის ვაპირებ. მანამ, ვფიქრობ, დავამთავრო სახელგამის სამუშაო, რომ მაქვს წამოღებული.

მომიკითხე ნინა, მანანას აკოცე ჩემ მაგიერ, მომიკითხე აგრეთვე ყველა ჩვენი მეგობრები. უმდაბლეს სალამს მოგახსენებს ზეინები.

მარად შენი გრიგოლ ცეცხლაძე

ბათუმი, 6.IX. 1937 წ.

ალექსანდრ ზუევ – ნინო და ტიცინან ტაბიძეებს

Дорогие Нина Александровна и Тициан!

Давно наладил я Вам посылочку, и даже отнес на почту, но там потребовали, чтобы я заделал ее в деревянную упаковку. Подходящего ящичка я не нашел и посылочка залежалась. Нет, товар не портящийся. Посылаю ее с Юрой, попрошу его передать Вам.

Живем в общем удовлетворительно. Агния Александровна с дочерью уехали на сентябрь под Звенигород, я же околачиваюсь в Москве – держат всякие дела.

Желаю Вам доброго здоровья и всяческого благополучия.

Привет Ниточке и добрым друзьям.

Простите, что пишу карандашом – чернила за лето пересохли.

Ваш Ал. Зуев

М., 7 сен., 37

მ. შუროვა – ტიცინან ტაბიძეს

Уважаемый товарищ!

Редакция „Творчество Народов СССР“ напоминает Вам, что срок представления работы в сборнике „Избранное“ по заключенному договору истек 1/VII с/г. с отсрочкой. Просьба – сообщить, когда будет Вами представлена означенная работа.

Литсекретарь М. Шурова

Уважаемый т. Табидзе

Шлю Вам и в/жене сердечный привет от себя и от Маяковских.

М. Шурова

Москва, 10/IX-37

ტიციან ტაბიძე – ნიტა ტაბიძეს

ჩემო ლამაზო და საყვარელო ნიტა!

როგორ ხარ, გენაცვალე და რას აკეთებ, მე უშენოთ ძალიან მოწყენილი ვარ. უეჭველათ მალე წაგიყვან რუსეთში. ეხლა შენ იცი, როგორ ჭკუით იქნები და კარგად ისწავლი, არ გაცივდები და არ იცელებ.

აკოცე ბევრი დედას, ბებოს, ქეთოს და შენ კოშკას.

შენი ტიციან ტაბიძე

[მოსკოვი, 1937 წლის ოქტომბრამდე]

ტიციან ტაბიძე – ბარბარე ყარალაშვილ-მაყაშვილს და ნიტა ტაბიძეს

ძვირფასო და საყვარელო დედა და ნიტა!

წინა წერილში გწერდით და ეხლაც გიმეორებთ, როცა მიიღებთ მოსკოვიდან გამოგზავნილ ფულს, მოაწყვეთ ისე, რომ წამოხვიდეთ მოსკოვში. სახლი იოსებს და ქეთოს ჩააბარეთ, მეზობლებიც მოუვლიან, ბარგი ჩვენ ოთახში ჩაიკეტება.

მოგზაურობა ძალიან ადვილია, ტფილისიდან ყოველთვის მოდის ვინმე ნაცნობი მატარებელში, ესეც არ იყოს, მატარებელი პირდაპირ მოდის მოსკოვში და ნიტა გზას გაიგნებს. დეპეშით მოინერეთ, რა დღეს გამოხვალთ და მატარებელის ნომერი და ჩვენ ვოკზალზე დაგხვდებით.

ძალიან მახარებს ნიტას ასეთი სწავლაში წარჩინება, გუშინ მივიღეთ თქვენი წერილი, სადაც მაგის ნიშნები იყო ჩანერილი.

რომ წამოხვალთ, წამომიღეთ უთუოდ ჩემი „ბლუზა“ თეთრი და გაზეთები ქართული – აგრეთვე ქართული ლიტერატურული გაზეთი, თუ იყოს გამოსული „მნათობი“ №4, ნიტამ დარეკოს სასახლეში.

ბილეთების აღებას, თუ იოსება მანდ არ არის, სერგო ან კოლია მიწიშვილი მოგიწყობთ, ანდა ყველას სჯობია, ნიტამ დაურეკოს პლატონ კეშელავას სასახლეში ჩემ მაგიერ და ის ყველაფერს გაუკეთებს.

ერთი სიტყვით, გელით და ამ წერილზე პასუხი დეპეშით გამოგიგზვნეთ. მე ამ თვის ბოლომდე ნება მაქვს, დავრჩე მოსკოვში, მერე კი თქვენ დარჩით და მე მივხედავ სახლს.

აბა, თქვენ იცით, როგორ მოიქცევით.

ნინა კარგად არის და თქვენ გელით, ეხლა სადღაც წასულია და მე ვჩქარობ წერილის გამოგზავნას. თუ ნინა ჟღენტიც ექსკურსიაში იქნება, ნიტა ძალიან გაიხარებს მოსკოვში.

თქვენი ტიცციან ტაბიძე

[1937 წლის ოქტომბრამდე]

სერგო კლდიაშვილი – ტიცციან ტაბიძეს

ტიცციან!

გუშინ ქუჩაში შეგხვდი და დაგემალე – შემრცხვა და ვერ დაგენახე. როდემდის უნდა დაგემალო? დამნაშავე ვარ და მაპატიე. შენ კეთილი ხარ და მალე დაივიწყებ. ძალიან მიყვარხარ, ტიცციანელო.

შენი სერგო კლდიაშვილი

[მოსკოვი, 1937 წლის ოქტომბრამდე]

ტიცციან ტაბიძე – სახალხო განათლების კომისარს

სახალხო განათლების კომისარს.

ათ წელზე მეტია, რაც მე პირველათ დავინტერესდი სახალხო მხატვრის ნიკო ფიროსმანიშვილის შემოქმედებით. იმ დროს გამირობათ ითვლებოდა ფიროსმანიშვილის გამოქომაგება, იმდენათ მოწამლული იყო ატმოსფერო მის გარშემო ოფიციალურ ცრუ აკადემიკოსების მიერ. პირველათ ჩვენ დავინწყეთ მისი სურათების შეკრება და პრესაში და საჯაროთ გამოგვექონდა მხატვარის სახელი. არაერთი მტერი გადაგვიკიდებია ამის გამო, მაგრამ ჩვენი რწმენა იმდენათ ძლიერი იყო, რომ ერთხელაც არ გვიღალატია ამ საქმისთვის.

ჩემი ინიციატივით სახელგამმა გამოსცა ნიკო ფიროსმანიშვილზე მონუმენტალური მონოგრაფია, რომელსაც რედაქცია გაუკეთა ამხ. მამია ორახელაშვილმა. ამ დღიდან იწყება ნიკო ფიროსმანიშვილით დაინტერესება როგორც საბჭოთა კავშირში, ისე უცხოეთში.

მე მაქვს შედგენილი და ამ წიგნში დაბეჭდილია მისი ვრცელი ბიოგრაფია. უფრო ადრე კიდევ ჩვენ ვუძღვევით ნიკო ფიროსმანიშვილს მთელი ნომერი გაზეთის „ბახტრიონი“, სადაც პირველათ შეიკრიბა ნიკო ფიროსმანიშვილის ცხოვრების შესახებ მასალები.

არაერთი და ორი სალამო გაგვიმართავს ნიკო ფიროსმანიშვილის შემოქმედების შესახებ, სადაც თავგამოდებით ვიცავდით მხატვარს იმ ხალხისგან, რომელიც მას უარყოფდა და თავს ესხმოდა.

ეხლა უკვე ნიკო ფიროსმანიშვილის სახელი მსოფლიო მხატვარის სახელს იხვეჭავს. უეჭველია, ეს მიენერება საბჭოთა ხელისუფლების ღონისძიებას, რომელმაც დააფასა ხალხის გულიდან გამოსული მხატვარი და შეჰქმნა საჭირო პირობები, რომ პოპულიარული გამხდარიყო ფიროსმანიშვილის შემოქმედება, უმთავრესად მონოგრაფიის გამოცემით და ოქტომბრის ათი წლის თავზე მისი გამოფენების მოწყობით მოსკოვში.

ეხლა ნიკო ფიროსმანიშვილის სურათების გამოფენა განზრახულია გერმანიაში, საიდანაც არი რამდენიმე წინადადება.

უეჭველია, საბჭოთა ხელისუფლება საჭიროთ იცნობს ამ გამოფენის მოწყობას, რისთვისაც შერჩეულ იქნება გამოფენის გამყოლი ხალხი.

მე მგონია, მაქვს სრული მორალური უფლება ვითხოვო, რომ მეც გაგზავნილ ვიქნა ამ გამოფენასთან, მე იქ მივანვდიდი მხატვრის შესახებ ბევრ ცნობებს და ამის გარდა ქართულ პრესაში დავწერდი, თუ როგორ მიიღებდენ გერმანიაში გამოფენას.

ამის გარდა, ჩემთვის, როგორც საბჭოთა მწერალისათვის, ბევრით იქნებოდა საინტერესო გერმანიის კულტურის დაკვირვება. მოსკოვიდან თითქმის ყოველწლივ იგზავნებიან

მწერლები საზღვარგარეთ, რომ დასწერონ იქაური ცხოვრების დაკვირვებანი.

თუ საგრძნობელი იქნებოდა ამისთვის გაღებული ხარჯები, მე იმას ავანაზღაურებდი, ასევე გადავცემდი ეროვნულ გალერიას ნიკო ფიროსმანის კოლექციას, რომელიც მე მაქვს. როგორც ვიცი, გერმანელებს უნდათ ნიკო ფიროსმანიშვილის სურათების შექმნა და ამ მხრივ ჩემი კოლექცია შეავსებდა ამ გამოფენას.

დარწმუნებული ვარ, მიიღებთ მხედველობაში ჩემ განცხადებას და დადგება საკითხი ნიკო ფიროსმანიშვილის სურათების საზღვარგარეთ მონყობის შესახებ.

ტიციან ტაბიძე

[1937 წლის ოქტომბრამდე]

იური ტინიანოვ – ტიციან ტაბიძეს

Сердечно благодарим за память. Поздравляем насмупившим годом дорогих Тициана Нину Александровну, Ниту. Телеграмма блуждала новый адрес улица Плеханова 8/10 – квартира 49. Первый том романа кончил. Сердечный привет дорогой Елене Михайловне, милому Серго Давидовичу.

Юрий, Елена, Инна Тыняновы

Ленинград

[1937 წლის ოქტომბრამდე]

ბენედიკტ ლივშიცი – ტიციან ტაბიძეს

Всей душою в Грузии. Никогда не забуду сердечного приема. Братски обнимаю дорогих друзей.

Бено

Баку

[1937 წლის ოქტომბრამდე]

ილია კობრეიძე – ტიციან ტაბიძეს

სალამი უძვირფასეს მგოსანს, ტიციან ტაბიძეს!

ძალიან ვწუხვარ, რომ განუხებთ, მაგრამ პირობებმა მომიყვანა ამ დღემდე. გიგზავნით ერთ ლექსს სანიმუშოთ. თუ შეიძლება ამის გამოშვება, მაცნობეთ, თუკი ძალიან არ შეწუხდებით, რომელ ჟურნალში გამოუშვებთ და შემდეგ განვარგძნობ მუშაობას. ამას გარდა გთხოვთ, მომცეთ ცნობა რომელ ჟურნალში დავინყო მუშაობა და როგორ. თქვენთან გამომავზავნა ვლადიმერსკიმ ჟურნალ „რეზეცის“ რედაქციიდან.

მაცნობეთ ყოველივე და ვიქნები ერთი მომუშავე როგორც ახალგაზრდა კომკავშირელი.

Ленинград. Петроградская сторона №3. Малый проспект д. 32. кв. 19.

Кохреидзе Илья Мелитонович

[1937 წლის ოქტომბრამდე]

თუმანოვ – ტიციან ტაბიძეს

Тбилиси.

Выставка имеет успех, закрывается не ранее пятнадцатого апреля. Вы приказом 2 февраля назначены ответственным руководителем. Адрес: Габуня, улица Цулукидзе три.

Туманов

[1937 წლის ოქტომბრამდე]

აიბუკ – ტიციან ტაბიძეს

Ташкент.

Телеграммой 17 августа мы просили выслать – Ташкент, улица первого мая 20 – счет для оплаты подстрочника по-

эмы Леонидзе. Счет нами не получен, прошу ускорить высылку.

Союз писателей Узбекистана

Айбек

[1937 წლის ოქტომბრამდე]

ევგენია ჟივოვა – ტიცვიან ტაბიძეს

Доморацкий обратится вам просьбой редакции выехать Грузинскую деревню, дать впечатления речи Сталина. Поручение важное, неотложное. Прошу согласиться. Благодарю, привет.

Живова

Известия

[1937 წლის ოქტომბრამდე]

ნადირაძე – ტიცვიან ტაბიძეს

Тифлис.

По предложению Махарадзе ускорьте приезд.

Груз Цик – Надирадзе

[1937 წლის ოქტომბრამდე]

მიხაილ ლოზინსკი – ტიცვიან ტაბიძეს

Приезжаем второго, двенадцать тридцать. Сердечный привет.

Лозинский

Сухуми

[1937 წლის ოქტომბრამდე]

ფატმან თვალთვაძე – ტიცვიან ტაბიძეს

Книга выслана давно. Рецензента подыскиваем. Скоро буду в Тбилиси. Обнимаю Нину, Ниту. Привет.

Фатъма

Москва

[1937 წლის ოქტომბრამდე]

პლისკო – ტიცვიან ტაბიძეს

Москва.

Прошу прислать статью, тема – советский патриотизм – любовь к родине. Размер – 300–350 строк, срок – 28 декабря. Телеграфуйте согласие.

Плиско

[1937 წლის ოქტომბრამდე]

ევგენია ჟივოვა – ტიცვიან ტაბიძეს

Уважаемый Тициан Юстинович!

Посылаю Вам перевод „Сказания об Арсене“, сделанный Вл. Державиным.

Прошу Вас просмотреть его и сделать Ваши замечания. Нужно проверить его с подлинником, кое-какие отступления Державин сделал – это было необходимо для того, чтобы его сделать более понятным и удобочитаемым для читателей, которым он предназначен. Думаю, что эти отступления не встретят возражений.

По договору Вы должны написать и вступительную статью к поэме.

Прошу Вас все это сделать и прислать в ближайшее время: в первую очередь перевод, а вслед за ним и статью.

Жду срочного ответа.

Привет!

Живова

[ოქტომბრამდე, 1937]

ვლადიმირ დერჟავინ – ტიცუან ტაბიძეს

Москва, 6, [1937].

Дорогой и родной мой Тициан Юстинович!

Еще раз прошу у Вас прощения за то, что я невольно, задержал переводы Важа Пшавела. Несколько успокоило меня то, что Брик, как оказалось, еще не сдал „Этери“.

Мною послано теперь Вам все за исключением „Свадьбы дэвов“ и „Песни“ – в них обоих – 30 строк. Я немного устал и заболел от усиленной работы, которую мне пришлось выполнить и послав Вам последнюю партию переводов, я сразу уехал в деревню и только что вернулся отдохнувши. Это письмо я должен был Вам написать раньше, но, кажется, и сейчас не поздно. В „Бахтриони“ я допустил некоторые купюры в первой и во второй главе и, еще, в середине поэмы. Эти сокращения я допустил потому, что мы с Вами не успели проработать построчник, как до сих пор делали, и некоторые места были мне непонятны. Потом – мне думалось, что плач Санаты в немного сокращенном виде по русски будет выглядеть лучше. Не сомневаюсь, что в подлиннике это замечательно, но перевод всё таки перевод и переводчику, даже самому талантливому, трудно, а м. б. и невозможно воспроизвести все тонкости переводимых стихов, особенно, если переводчик имеет дело с таким гениальным художником, как Важа Пшавела.

Предлагаю это на Ваше усмотрение, дорогой Тициан Юстинович, как редактора и авторитета в поэзии. Если Вы не сог-

ласитесь со мной и найдете полезным для перевода „Бахтриони“, чтобы он был переведен полностью, я восстановлю немедленно все выпущенные мною строки (их впрочем немного, строк 40 на 1460 строк поэмы).

Я сделаю это быстро и с удовольствием, для этого мне нужны разъяснения к II-й, III-й и XI главам. Вся одиннадцатая глава (меньше 30 строк) является лирическо-философским отступлением. Но такие выражения, как „узнаю по отравленному голосу“ мне непонятны и я не знаю, чем заменить это. В чистые, полные совершенно конкретного смысла стихи поэмы эта строка, если оставить ее буквально, ворвалась бы диссонансом. А мне хочется, чтобы поэма „Бахтриони“, очаровавшая меня, и по русски выглядела бы несокрушимой крепостью и чтобы в ней ни один камень не шатался.

Сам я остался доволен тем, что я сделал. Я работал упорно и взыскательно и если будет надо, буду работать и совершенствовать дальше. По моим представлениям открытие Важа Пшавела для русского читателя обогащает нашу отечественную поэзию, подобно тому, как обогатило ее открытие Гейне в начале прошлого века. Таких поэтов, как Важа Пшавела, мало в мировой поэзии и рождаются они редко. Я хотел бы работать дальше над Важа Пшавела. Вы писали мне, что Вы сделали новые построчники, прошу Вас послать мне их.

Пошлите мне, также, несколько глав Руставели. Не знаю, хватит ли у меня энергии и времени, но хотя бы немного я хочу сделать к юбилею. Жаль, что это всё делается поздно, в последние дни. Если бы построчники Руставели были у меня в руках хотя бы год назад, я думаю, что многие главы, уже сделанные, я предложил бы сейчас нашим журналам.

Дорогой наш Виктор Викторович, кажется, сейчас в Тбилиси? Передайте ему мой привет.

Я прошу Вас, Тициан Юстинович, отобрать несколько своих и чужих стихотворений, так чтобы у меня был выбор, на предмет переводы их к юбилею, к двадцатилетию Октября. Попросите Гольцева, чтобы он отобрал для меня, что он найдет

подходящим. У меня есть договоренность с „Красной Новью“ и также просит „Знамя“.

В „Детиздате“ одно время распространился тревожный слух, что вы отказались редактировать „Арсена“ потому, что Вам не хватает времени для творческой работы. А вчера Живова сказала мне, что редактором остаетесь Вы. Это меня порадовало; хорошо заканчивать работу с тем, с кем ее начал.

Главный редактор Детиздата – Лебедев уволен из издательства, кажется, на днях. Дать одобрение рукописи для того, чтобы Детиздат выплатил мне деньги, некому, кроме вас. Живова довольна моим переводом Арсены, но для ее душевного равновесия и сердечного спокойствия нужно Ваше одобрение, и только получив его, она сможет подписать мой счет.

Если Вы довольны моим переводом Арсены, будьте добры, пошлите в Детгиз телеграммку: „Арсен одобрен“.

Я сделал два варианта Арсены: один для „Академии“ совершенно буквальный и полный, другой для „Детиздата“ немного смягченный, из учета того, что читатели молоды. Между обоими вариантами существует около 200 различий.

Простите небрежность письма. Написать надо было много, отослать надо поскорее. Привет Вам – родной мой! Привет Вашей семье. Привет моим друзьям в Тбилиси.

Любящий Вас Владимир Державин

Жду вашего письма.

გრიგოლ აბაშიძე – რაჟდენ გვეტაძეს

სალამი პატივცემულო რაჟდენ!

როგორ ბრძანდებით, ლექსებით და ცოლმევილით? – ისე წამოვედი, ვერც დაგემშვიდობეთ მაღლობაც ვერ გითხარით, როგორღაც წიგნიც კი ვერ მოგიძღვენით.

ჩემს ამბავს თუ იკითხავთ, ჯერჯერობით კარგად ვარ, ვსწავლობ და... ვწერ ხანდახან.

კმაყოფილი ვარ აქაურობით. თქვენთან ეს ერთი თხოვნა მაქვს და იმედია, არ მეტყვით უარს: როგორც იცით, პოემას ვწერ სტალინზე (ბერიას დავალებით, როგორც იცით) მალე გავათავებ, მაქვს აგრეთვე ახალი ლექსები, ლექსები, რომელიც ნამდვილი დაბადება იქნება ჩემი.

ძალიან გთხოვთ, შეიტანოთ მომავალი წლის საგამომცემლო გეგმაში. თუ საჭიროა, ჩარკვიანის ჩარევა ან დახმარება, უთხარით შალიკოს, მომწერს და აუცილებლად დამეხმარება.

ამ წიგნის გამოცემა ჩემთვის აუცილებელია და ამიტომ გთხოვთ, მომიწყოთ ეს საქმე.

ბოდიში, რომ განუხებთ.

მოსკოვში თუ რამე გჭირდებათ (რედაქციებში, თარგმანებზე ან სხვა), მეც გამოგადგებით.

სალამით და იმედით, რომ არ დამივიწყებთ და დამეხმარებით,

თქვენი გრიშა აბაშიძე

19/X-37

[მოსკოვი]

სერგო კლდიაშვილი – სოფიო კლდიაშვილს

Тбилиси, Варцихская 16

Софие Григорьевне Клдиашвили

19. X.

Сопун и Ляля! Жду от вас вестей. Чувствую себя хорошо. Принимаю минеральные ванны. Если есть какие-либо вести от Сосико, напишите. Не скупитесь на письма. Мало осталось здесь быть, но все-же не забывайте. Сопун, на девочку обращай внимание, чтобы она рано ложилась. Я засыпаю в 10 ч. и утром встаю, как огурчик. Газеты не забудьте выписать. Целую вас много.

Сер.

[ბორჯომი, 1937]

გრიგოლ აბაშიძე – რაჟდენ გვეტაძეს

13 ნოემბერი, მოსკოვი.

სალამი პატივცემულო რაჟდენ!

როგორ ბრძანდებით, ან თქვენები როგორ არიან! შ. დემეტრადეს გამოფუგზავნე ბარათი, სადაც თქვენთვის გადასაცემი წერილი იყო და რადგან შალვამ არაფერი მიპასუხა არ ვიცი, მიიღეთ თუ არა.

თუ მიიღეთ, კიდევ შეგანუხებთ, რადგან პასუხი არ ვიცი.

პატ. რაჟდენ!

მალე ჩემი პოემა მზად მექნება. მე ისე წამოვედი უეცრად, რომ ვერ გნახეთ (ჩემი წიგნიც ვერ მოგეცით) და საერთოდ ვერ გელაპარაკეთ. მინდა, ახალი (38) წლის გეგმაში მოხვდეს ჩემი პოემა (და რამდენიმე ახალი ლექსი).

აღბათ უკვე გვიან არი, მაგრამ რაკი თქვენა ხართ ამჟამად გამომცემლობის ხელმძღვანელი, ვფიქრობ, გაკეთდება, მით უფრო, რომ ყველამ იცის, ვისი მითითებითაც ვწერ ამ პოემას. თუ უკვე თქვენს გარდა სხვისი ჩარევაცაა საჭირო, მაშინ ჩარკვიანს მივწერ და დამეხმარება.

ერთი სიტყვით, მე მაგ წიგნის იმედით არაფერს არ ვგზავნი ჯერჯერობით დასაბეჭდად. ძალიან იმედი მაქვს, გააკეთებთ (სულ 2000 სტრიქონი). სხვათაშორის მე ჯერ ასე არაფერი დამინერია, ლექსები კი.. თავის ქება ცუდი საქმეა, თვითონ რომ ნახავთ, ის სჯობს.

ძალიან გთხოვთ, ნუ დაიზარებთ პატარა ბარათს. მაცნობეთ პასუხი! ვზივარ მოსკოვში, ვმეცადინეობ და ვმუშაობ. მადაური არაფერი ვიცი.

მომიკითხეთ თქვენები.

პატივისცემით და საუკეთესო სურვილებით,

გრიშა აბაშიძე

[1937]

ივანე ჯავახიშვილი – შალვა აფხაიძეს

1937. 21. XI.

დიდად პატივცემულო ბნო შალვა!

სამ პირს დავავალე, რომ თქვენთვის ნაშრომების რიგი ეცნობებინათ და სურათები გადმოეცათ. მიკვირს, რომ არც ერთს დავალეა არ აუსრულებია.

1. დეკაპრელევიჩის გამოკვლევა, რომლის ქართ. თარგმანი უნდა მოეტანათ და ამ ორ დღეში უეჭველად იქმნება. მისი წერილისათვის ფოტოსურათები შ. ხიდაშელს გამოვატანე თქვენთვის გადმოსაცემად ამ 5 დღის წინათ. გავიგებთ, რა უყო და გაახლებთ.

2. ნაშრომი – პროფ. რ. ჩოლოყაშვილისაა, ფოტოსურათები გამოგიგზავნეთ იმავე პირთა ხელით. ამასაც გამოვარკვევ.

3. ნაშრომი – მ. რჩეულიშვილისაა.

4. დოც. ლოსაბერიძის – ალაზნის პირი.

5. „
6. შ. ხიდაშელის

} სხალტა-შიოღვიმის 1202 წ. წყალსადენი. მათი სურათები თან ჰქონდა დართული და რამოდენიმე შ. ხიდაშელს უნდა მოეტანა თქვენთვის.

7 ლ. რჩეულიშვილის და ნ. ჩუბინაშვილის ხიდი.

8. დოც. თ. ლომოურის ფულების შესახებ. სურათები მზადდება.

9. ლ. მუსხელიშვილი – დმანისი.

ყველა სურათები ხელთა გაქვთ: რიცხვები რომ გამოტოვებულია, ეს მე ამოვიღე, რათგან ბევრი გამოდიოდა და სურათების რიცხვი – შევამცირე, ნუმერაცია – კი ძველი დარჩა. დაბეჭდვის დროს ნუმერაცია შეიცვლება. გრიპოზული ბრონქო-პნევმონიით ვიყავი ავად, ამ დღეებში გამოსვლას ვაპირებ და ყველაფერს პირადად მოვაგვარებ.

თქვენი ივ. ჯავახიშვილი

[თბილისი]

სერგო კლდიაშვილი – სოფიო კლდიაშვილს

Сочи. Двенадцатый санаторий.

Софье Григорьевне Клдиашвили.

17. XII.

Сопуня дорогая! Почему от тебя нет письма? Последний раз получили неделю назад и с тех пор ничего не знаем о тебе. Здорова? Пожалуйста, не скрывай от меня, если ты больна. Если тебе надоело там и здорова, собирай монетки и выезжай. Как получишь письмо, телеграфируй. Получила 250 рублей? Если завтра от тебя не получим вестей, пошлю телеграмму. Мы соскучились по тебе, но утешаемся только тем, что ты поправляешься. Пиши, не забывай.

Целую Сер.

[თბილისი, 1937]

სერგო კლდიაშვილი – კანდიდ ჩარკვიანს

პატივცემულო ამხ. კანდიდ!

მაპატიეთ, რომ განუხებთ ამ წერილით და ისიც უმნიშვნელო საქმეზე, მაგრამ ჩემთვის, სამწუხაროდ, ის იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ მთელი ცხოვრება და მომავალი მხოლოდ მასზეა დამოკიდებული.

არასოდეს არ მქონია ისეთი მოთხოვნილება და ხალისი მუშაობისა, როგორც ბოლო ხანებში. მე შემეძლო გამეცნო თქვენთვის ის გეგმები და თემები, რომელთა განხორციელებას და დაწერას ვნატრობ. ვნატრობო, იმიტომ ვწერ, რომ მათი სისრულეში მოყვანა მართლაცდა მხოლოდ ოცნებათ მეჩვენება.

საშვალეა არა მაქვს, ვიმუშაო. ჩემი სამუშაო დღე იწყება ღამის 12 საათიდან, როცა შინ მიიძინებენ. მანამდე კი არც წერისა და არც კითხვის შესაძლებლობა არ გამაჩნია.

აქამდე კიდევ ვუძღვები ასეთ ანორმალურ პირობებს, მაგრამ
წლების განმავლობაში ღამის თევამ გამტეხა და მომლალა.

თუ ჩემი წარსული ნამუშევარი რამდენიმედ მაინც იმედს
გაძლევთ, რომ უნაყოფო არ იქნება ჩემთვის დახმარების
განწევა, მომაქციეთ ყურადღება. გთხოვთ ბინას. გთხოვთ
მხოლოდ იმისათვის, რომ მუშაობა მინდა.

მეუბნებოდენ – ამხ. ლავრენტი პავლეს ძეს მიმართეთ. ვერ
შევბედე. ძალიან მერიდება მისი. რასაკვირველია, თქვენიც
მერიდება, ამხ. კანდიდ. ალბად არც თქვენ შეგანუხებდით,
რომ ჩვენი კავშირის ხელმძღვანელი არ იყოთ.

კიდევ ბოდიშს ვითხოვ შენუხებისათვის.

თქვენი პატივისმცემელი სერგო კლდიაშვილი
[თბილისი, 1937]

პაოლო იაშვილი, სანდრო შანშიაშვილი, ნიკოლო მინიშვილი, გიორგი ლეონიძე, ტიცვიან ტაბიძე, ვალერიან გაფრინდაშვილი, ილო მოსაშვილი
1930-იანი წლები

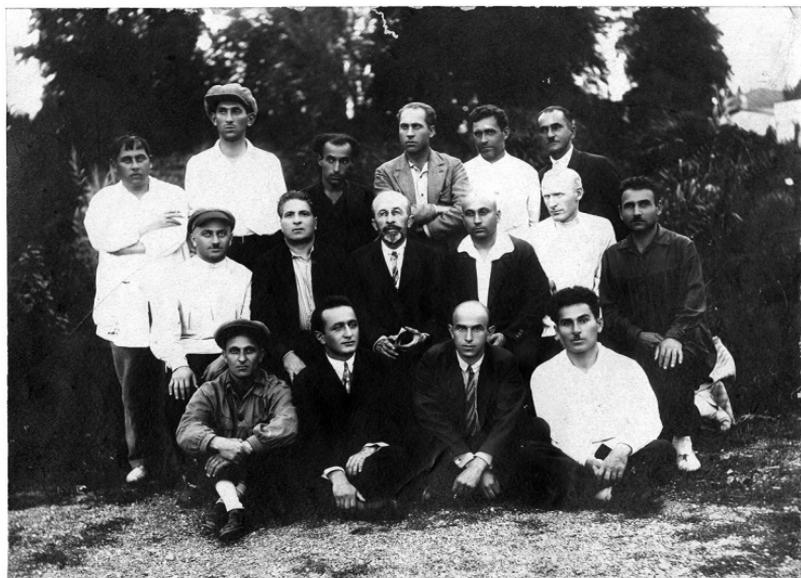
პაოლო იაშვილი მონადირეებთან
1930

სხედან: სიმონ ჩიქოვანი, შალვა რადიანი, არისტო ჭუმბაძე, გრიგოლ რობაქიძე, ტიცვიან ტაბიძე, რაჟდენ გვეტაძე, გიორგი ლეონიძე
 დგანან: ვარლამ რუხაძე, დემნა შენგელაია, ბესო ჟღენტი, ალექსანდრე სულავა, გრიგოლ ცეცხლაძე, აკაკი განურელია, ვალერიან გაფრინდაშვილი
 თბილისი, მწერალთა სასახლე, 1931

ვალერიან გაფრინდაშვილი, პაოლო იაშვილი, ნიკოლო მინიშვილი, კოლაუ ნადირაძე, ივანე ყიფიანი, რაჟდენ გვეტაძე
 გაზეთის „Заря Востока“ რედაქცია, თბილისი, 1932

I რიგში: ნიკოლო მინიშვილი, კარლო კალაძე, კონსტანტინე ლორთქიფანიძე, ვალერიან გაფრინდაშვილი

II რიგში: ჰუსეინ ნაკაიძე, სანდრო ეული-ქურიძე, ნიკო ლორთქიფანიძე, გიორგი სულუხია ბესო ფლენტი, პარმენ ლორია

III რიგში: ტიცვიან ტაბიძე, კოსტა ფარნიევი, ფრიდონ ნაროუშვილი, ალიო მირცხულავა, ?, ?

ბათუმი, 1932

სხედან: ვალერიან გაფრინდაშვილი, მიხეილ ჯავახიშვილი, შალვა დემეტრაძე, გერონტი ქიქოძე

დგანან: ირაკლი აბაძაძიძე, ილო მოსაშვილი
თბილისი, მწერალთა სასახლის ბაღი, 1933

პლახანოვის კლუბის გამგე, გალაკტიონ ტაბიძე, გიორგი ლეონიძე,
თამარ ჭავჭავაძე
პლახანოვის კლუბი, თბილისი, 1933

სერგო კლდიაშვილი, შალვა აფხაიძე
1930-იანი წლები

პირველ რიგში: დემნა შენგელაია, სანდრო შანშიაშვილი, ნიკოლო მინიშვილი, პაოლო იაშვილი, ბორის პასტერნაკი, ვიქტორ გოლცევი, შალვა სოსლანი
 მეორე რიგში: იოსებ გრიშაშვილი, დია ჩიანელი, გიორგი ლეონიძე, ლეო ქიაჩელი, მარიჯანი, პანტელეიმონ ჩხიკვაძე, მალაქია ტოროშელიძე, ნიკოლაი ტიხონოვი, დავით დემეტრაძე, შალვა დადიანი, ტიცვან ტაბიძე
 მესამე რიგში: ჩერმენ ბეგიზოვი, ნიკოლოზ მიქაევა, სამსონ ჭანბა, ?, პავლე საყვარელიძე, სანდრო ეული, პეტრე სამსონიძე, ბესარიონ ყლენტი, ალექსანდრე დუდუჩაევი, ?, ალექსანდრე ქუთათელი, გერონტი ქიქოძე, ირაკლი აბაშიძე, გერცელ ბაზოვი, ჟანგო ლოლობერიძე, სიმონ ჩიქოვანი
 მწერალთა I საკავშირო ყრილობა, მოსკოვი, 1934

კოლაუ ნადირაძე, ნიკო შავიშვილი, ნინა მიხაილოვა-ნადირაძე, მიქელ პატარიძე
 1935

პირველ რიგში: სიმონ ჩიქოვანი, ალექსანდრე ქუთათელი
 მეორე რიგში: სანდრო შანშიაშვილი, ნიკოლაი ტიხონოვ,
 მარია ნესლუხოვსკაია-ტიხონოვა, ილო მოსაშვილი,
 მესამე რიგში: თამარ ბაგრატიონი-მინიშვილი,
 ეფემია გედევანიშვილი-ლეონიძე,
 მარიამ კასრაძე-შანშიაშვილი, ნინო მაყაშვილი-ტაბიძე, ტიციან ტაბიძე
 მწერალთა სასახლე, თბილისი, 1934

სანდრო შანშიაშვილი, ტიციან ტაბიძე,
 ?, შალვა აფხაიძე, გიორგი ლეონიძე
 1930-იანი წლები

ვალერიან გაფრინდაშვილი, რაჟდენ გვეტაძე, ნიკოლო მინიშვილი, მიხეილ ჯავახიშვილი, სანდრო შანშიაშვილი, პაოლო იაშვილი, სერგო კლდიაშვილი, ტიცვან ტაბიძე ფუნიკულიორზე თბილისი, 1930-იანი წლები

გალაკტიონ და ტიცვან ტაბიძეები
1930-იანი წლები

პაოლო იაშვილი
1930-იანი წლები

ტიციან ტაბიძე, ლელი ჯაფარიძე, ალექსანდრე აბაშელი, სანდრო ახმეტელი,
პაოლო იაშვილი
1930-იანი წლები

პირთა საძიებელი

აბაკელია თამარ (1905–1953) – მხატვარი, მოქანდაკე – II. გვ. 78, 84, 103, 124.

აბაშელი (ჩოჩია) ალექსანდრე (საშა) (1884–1954) – პოეტი – გვ. I. გვ. 271; II. გვ. 15, 59.

აბაშიძე ალექსანდრე (ბუჭუტა) (†1914) – სამხედრო პირი – I. გვ. 21.

აბაშიძე ვასო (1854–1926) – მსახიობი – I. გვ. 295.

აბაშიძე გრიგოლ (1914–1994) – მწერალი – II. გვ. 149, 301, 302, 303.

აბაშიძე კონსტანტინე (კოკი) (1889–1937) – იურისტი, პუბლიცისტი – II. გვ. 149.

აბელ – I. გვ. 278.

აბესალო – ღვინეფაძე აბესალომ – I. გვ. 258, 293, 317, 358, 359; II. გვ. 210.

აბრამია კონსტანტინე (†1947) – არჩილ მიქაძის ცოლისძმა, თბილისის სამხატვრო აკადემიის ბულალტერი – I. გვ. 282.

აბრამია-მიქაძე რაისა (1903–1984) – მოქანდაკე, არჩილ მიქაძის ცოლი – I. გვ. 282, 283.

აგიაშვილი ნიკოლოზ (ნიკა) (1903–1984) – მწერალი, მთარგმნელი – II. გვ. 111, 112.

აგრაფინა – რობაქიძე, გრიგოლ რობაქიძის და – გვ. 52.

ადამიძე – II. გვ. 49.

ადელგეიმ – I. გვ. 61.

ადიკ – ნეიჰაუზ ადრიან (1925–1945) – ზინაიდა პასტერნაკის უფროსი ვაჟი – II. გვ. 22.

ავალიშვილი ზურაბ (1874–1944) – იურისტი, ისტორიკოსი, პუბლიცისტი, დიპლომატი – I. გვ. 200.

ავდევე ვასილი (1875–?) – რუსი ინჟინერი, კოლხეთის დაბლობის ამოშრობის ინიციატორი – II. გვ. 22, 75.

აიბეკ – II. გვ. 297, 298.

აინშტაინ ალბერტ (1879–1955) – გერმანელი ფიზიკოსი – I. გვ. 109.

აკაკი – I. გვ. 17, 19, 20, 25.

აკაკი – იხ. აკაკი წერეთელი – II. გვ. 116, 161, 228.

აკბარ – იხ. ისლამოვ აკბარ – II. გვ. 80, 176, 185, 186, 187, 188, 189, 199, 209, 258, 259.

- აკობია პავლე (1878–1940) – პუბლიცისტი – II. გვ. 49.
- აკსაკოვ ივან (1823–1886) – რუსი პოეტი, პუბლიცისტი – I. გვ. 117; II. გვ. 277.
- ალექსანდრე – იხ. არსენიშვილი ალექსანდრე – I. გვ. 89.
- ალი, ალიოშა – იხ. არსენიშვილი ალექსანდრე – I. გვ. 16, 24, 29, 73, 209, 223, 351.
- ალიოშა – I. გვ. 148.
- ალიბეგაშვილი სტეფანე – ყაზბეგის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის დირექტორის (ტიციან ტაბიძის) მოადგილე, შემდგომ დირექტორი – II. გვ. 10, 104, 105, 142, 144, 177, 178, 192, 193, 198, 247, 298.
- ალიკა – ნატა ჩხეიძის დისშვილი – II. გვ. 82, 104.
- ალტმან ნატან (1889–1970) – რუსი ავანგარდისტი მხატვარი, მოქანდაკე – I. გვ. 73.
- ალფრედ – I. გვ. 23.
- ალშობაია გრიგოლ (†1957) – ექიმი, დიპლომატი – I. გვ. 21, 140.
- ამალობელი სერგო (1899–1937) – დრამატურგი, კრიტიკოსი – II. გვ. 197.
- ამბროლაძე – II. გვ. 120.
- ამბროსი – II. გვ. 164.
- ამლეკ – I. გვ. 186, 190, 203.
- ანდრონიკაშვილი (ანდრონიკოვ) ირაკლი (1908–1990) – მწერალი, ლიტერატურათმცოდნე – II. გვ. 70, 153.
- ანდრონიკაშვილი კირა (1908–1960) – მსახიობი, კინორეჟისორი, ბორის პილნიაკის ცოლი – გვ. II. გვ. 52, 70.
- ანდრონიკაშვილი ლუარსაბ (1872–1939) – მეცნიერი, საზოგადო მოღვაწე – გვ. 70.
- ანდრონიკაშვილი-ყუბანეიშვილი ხახე – მხატვარ თეიმურაზ ყუბანეიშვილის დედა – გვ. II. 231.
- ანენსკი ინოკენტი (1856–1909) – რუსი პოეტი – I. გვ. 61, 117, 240, 292.
- ანია – I. გვ. 229.
- ანიკო – I. გვ. 105.
- ანტიოს – I. გვ. 123.
- ანტოკოლსკი პაველ (პავლიკ) (1896–1978) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი – II. გვ. 93, 141, 146, 161, 174, 176, 177, 182, 183, 191, 197, 179, 204, 213, 214, 226, 235, 246.
- ანტონოვსკაია ანა (1885–1967) – რუსი მწერალი – II. გვ. 10.
- აპოლონ – I. გვ. 9.

არაბიძე ალექსანდრე (1899–1937) – საქართველოს ფინანსების სახალხო კომისარიატის განყოფილების ხელმძღვანელი – I. გვ. 229; II. გვ. 221.

არაყიშვილი დიმიტრი (1873–1953) – კომპოზიტორი, მუსიკათმცოდნე-ეთნოგრაფი, პედაგოგი – I. გვ. 47, 52.

არსენა – I. გვ. 259.

არსენიშვილი ალექსანდრე (ალი) (1892–1939) – კრიტიკოსი, მთარგმნელი, ცისფერყანწელი – I. გვ. 14, 16, 19, 20, 25, 28, 81, 257; II. გვ. 10, 104, 105.

არჩილ – იხ. მიქაძე არჩილ – II. გვ. 93.

ასათიანი ლევან (1900–1955) – ლიტერატურათმცოდნე, კრიტიკოსი – I. გვ. 191; II. გვ. 123, 280, 290.

ასათიანი ლუკა (1836–1901) – საზოგადო მოღვაწე, ქუთაისისა და ბათუმის ქალაქისთავი – II. გვ. 123.

ასევე (შტალბაუმ) ნიკოლაი (1889–1963) – რუსი ფუტურისტი პოეტი, სცენარისტი – I. გვ. 349, 353.

აფხაზი კოტე (კონსტანტინე) (1867–1923) – გენერალი, პოლიტიკური და სამხედრო მოღვაწე – გვ. 132.

აფხაიძე შალვა (1894–1968) – პოეტი, ლიტერატურათმცოდნე, ცისფერყანწელი – I. გვ. 22, 49, 59, 94, 130, 159, 209, 235, 274, 309, 336, 341, 343, 348; II. გვ. 22, 43, 45, 49, 50, 51, 91, 177, 260, 304.

აღნაშვილი ლევან (1897–1937) – იურისტი, საქართველოს ცეკავშირის წარმომადგენელი გერმანიაში (1923–1925) – I. გვ. 154, 155, 156, 160, 164, 166, 197, 198; II. გვ. 94.

აღნაშვილი პეტრე (1896–1937) – სახელმწიფო მოღვაწე, საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის მეორე მდივანი (1933-1934) – II. გვ. 47, 94, 102.

აშუკინ ნიკოლაი (1890–1972) – რუსი პოეტი, კრიტიკოსი, ისტორიკოსი – II. გვ. 214.

ახვლედიანი სოლომონ (1883–1934) – ჟურნალისტი – გვ. II. გვ. 10.

ახმატოვა (გორენკო) ანა (1889–1966) – რუსი პოეტი – I. გვ. 73, 77, 348.

ახმეტელი ალექსანდრე (სანდრო, საშა) (1886–1937) – რეჟისორი, თანამედროვე ქართული თეატრის ერთ-ერთი ფუძემდებელი – I. გვ. 213, 214, 215. II. გვ. 52, 160.

ახუნ-ბაბაევ – II. გვ. 188.

ახუნდოვ მირზა-ფათალი (1812–1878) – აზერბაიჯანელი პოეტი, დრამატურგი – გვ. 139.

ბაბელ ისააკ (1894–1940) – რუსი მწერალი, დრამატურგი, მთარგმნელი – I. გვ. 182; II. გვ. 87.

ბაგრიცკი ედუარდ (1895–1934) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი, დრამატურგი – II. გვ. 160.

ბადრიაშვილი ნიკოლოზ (ნიკო) (1892–1961) – ისტორიკოსი, თბილისის კომუნალური მუზეუმის დირექტორი (1923–1958) – I. გვ. 315.

ბავრელი (ასლანიშვილი) სოლომონ (1851–1924) – ისტორიკოსი, ეთნოლოგი, პუბლიცისტი – I. გვ. 152.

ბაინდურაშვილი-ნადირაძე აგნესა – კოლაუ ნადირაძის დედა – I. გვ. 5; II. გვ. 272, 273.

ბაირონ ჯორჯ ნოელ გორდონ (1788–1824) – ინგლისელი პოეტი – I. გვ. 31, 284.

ბალმონტ კონსტანტინ (1867–1942) – რუსი სიმბოლისტი პოეტი, „ვეფხისტყაოსნის“ მთარგმნელი – I. გვ. 17, 18, 47, 61, 71, 76; II. გვ. 211.

ბალტრუშაიტის იურგის (1873–1944) – ლიტველი პოეტი – II. გვ. 273.

ბანდროვსკაია-ტურსკა ევა (1894–1979) – პოლონელი ოპერის მომღერალი – II. გვ. 273.

ბაჟან მიკოლა (1904–1983) – უკრაინელი პოეტი, „ვეფხისტყაოსნის“ მთარგმნელი – II. გვ. 211, 246, 173.

ბარათაშვილი ნიკოლოზ (1817–1845) – პოეტი – I. გვ. 29, 60; II. გვ. 149, 259.

ბარათაშვილი პეტრე (890–1946) – ვეკილი, სოციალ-ფედერალისტი – I. გვ. 23, 24.

ბარათინსკი ევგენი (1800–1840) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი – I. გვ. 254.

ბარბიუს ანრი (1873–1935) – ფრანგი მწერალი – I. გვ. 117.

ბარნოვი (ბარნაველი) ვასილ (1856–1934) – მწერალი – II. გვ. 70, 265.

ბაქრაძე-გვეტაძე ნინო – რაჟდენ გვეტაძის მეუღლე – I. გვ. 123, 276, 278, 290, 329; II. გვ. 202.

ბაქრაძე დიმიტრი (1826–1890) – ისტორიკოსი, არქეოლოგი – II. გვ. 168.

ბალაშვილი ტარას – I. გვ. 21.

ბაჩანა (ნიკო რაზიკაშვილი) (1866–1928) – მწერალი – I. გვ. 14.

ბაჭუა – I. გვ. 263.

ბაჭულა – I. გვ. 26.

ბეზუთოვ გარეგინ (გარი) (1904–1987) – სომეხი პოლიტიკური მოღვაწე, ლიტერატურისმცოდნე, ჟურნალისტი – II. გვ. 133.

ბედია ერმილე (ერიკ) (1901–1937) – გაზეთის „კომუნისტი“ რედაქტორი, ცენტრალური კომიტეტის პროპაგანდისა და კულტურის განყოფილების გამგე, განათლების სახალხო კომისარი (1933-1934) – II. გვ. 64, 77, 154, 245, 258.

ბეკზადიან ალექსანდრ (1879–1938) – სომეხი დიპლომატი – I. გვ. 145.

ბელი ანდრეი (ბუგაევ ბორის) (1880–1934) – რუსი სიმბოლისტი მწერალი – I. გვ. 61, 73, 122, 119, 229, 233, 235, 237, 238, 239, 240, 241, 245, 246, 250, 254, 285, 291, 298, 302, 318, 323, 326, 330; II. გვ. 28, 29, 41, 47, 55.

ბერგსონ ანრი (1859–1941) – ფრანგი ფილოსოფოსი – I. გვ. 109.

ბერელაშვილი ბ. – I. გვ. 21.

ბერია ლავრენტი (1899–1953) – სახელმწიფო და პარტიული მოღვაწე, საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი (1931–1938) – I. გვ. 308. II. გვ. 94, 101, 102, 116, 155, 255, 302, 306.

ბერიკაციშვილი ივანე – ასოთამწყობი – I. გვ. 188.

ბერიშვილი (ბაქრაძე) ელენე (ელი) (1897–1969) – პოეტი, მთარგმნელი – I. გვ. 30, 31, 32, 33, 38, 43, 44, 45, 77.

ბერიძე ვუკოლ (1883–1963) – ენათმეცნიერი, რუსთაველოლოგი – I. გვ. 294.

ბერიძე – I. გვ. 244.

ბერპერ – I. გვ. 201.

ბერტა – I. გვ. 160.

ბესარიონ – I. გვ. 21.

ბესიკი (გაბაშვილი ბესარიონ) (1750–1791) – პოეტი, სახელმწიფო მოღვაწე – I. გვ. 60, 65.

ბესო – ლომინაძე ბესარიონ (1897–1935) – პარტიული მოღვაწე, საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცეკას მდივანი (1922–1924) – I. გვ. 36, 136, 142, 162, 164; II. გვ. 53, 54, 225.

ბიზინიშვილი ბართლომე (ბარონ) (1883–1938) – მწერალი, პოლიტიკური მოღვაწე, სახელმწიფო გამომცემლობის გამგე – I. გვ. 184, 226, 277; II. გვ. 116.

ბილანიშვილი ირაკლი – ვაჭარი, მეცენატი – I. გვ. 152.

ბინიაშვილი – ექიმი – I. გვ. 268.

ბლოკ ალექსანდრ (1880–1921) – რუსი პოეტი – I. გვ. 61, 194, 249, 277; II. გვ. 116.

ბოგავესკი კონსტანტინ (1872–1943) – რუსი მხატვარი – II. გვ. 217.

ბოგოსლავსკი – მღვდელი ვსესვიატსკოეში – I. გვ. 309.

ბოჟკო – I. გვ. 217.

ბორის – II. გვ. 261.

ბორის, ბორის ლეონიდის ძე – იხ. პასტერნაკი ბორის – II. გვ. 69, 72, 71, 146, 161, 240, 279, 306.

ბოროზდინ კორნილი (1828–1896) – რუსი მწერალი, მემუარისტი, ადვოკატი – II. გვ. 27, 28.

ბრიკ ბორის, ბ. ბ. (1904–1942) – რუსი მწერალი, მთარგმნელი – II. გვ. 121, 122, 144, 145, 146, 149, 150, 158, 159, 164, 166, 181, 182, 239, 242, 243, 246, 251, 253, 285, 286, 299.

ბრიუსოვ ვალერი (1873–1924) – რუსი სიმბოლისტი პოეტი, კრიტიკოსი – I. გვ. 14, 18, 61, 65, 73, 103; II. გვ. 130, 154, 213.

ბრონშტეინ იური (1899–1942) – მთარგმნელი, ძველი დამწერლობის მკვლევარი – II. გვ. 279.

ბროსსე მარი (1802–1880) – ფრანგი ორიენტალისტი, ქართველოლოგი – II. გვ. 274.

ბუაჩიძე ბენიტო (1905–1937) – კრიტიკოსი, ლიტერატურათმცოდნე – I. გვ. 229, 323; II. გვ. 81, 138, 245.

ბუბნოვ ანდრეი (1884–1938) – რუსი პოლიტიკური მოღვაწე, რუსეთის განათლების სახალხო კომისარი (1929–1937) – II. გვ. 274.

ბუგაევ ბორის, ბ. ნ. – იხ. ბელი ანდრეი – I. გვ. 239, 248, 253, 257, 300, 305, 320, 325, 328, 334, 354; II. გვ. 130, 154, 213.

ბუნინ ივანე (1870–1953) – რუსი მწერალი – I. გვ. 117.

ბუტუტი – I. გვ. 99

ბუშტო – I. გვ. 150.

ბუხნიკაშვილი გრიგოლ (გუგული) (1897–1979) – მწერალი, მთარგმნელი, თეატრმცოდნე – I. გვ. 216.

გაბესკირია ბიქტორ (ვიქტორ) (1903–1964) – მწერალი – I. გვ. 126.

გაბუნია გიორგი (გოგლიკ) (1909–1957) – დრამატურგი – II. გვ. 76.

გაბუნია – ინჟინერი – II. გვ. 231.

გაგუა – სტუდენტი მოსკოვის უნივერსიტეტში – I. გვ. 15.

გადიდელი გიორგი – მწერალი – I. გვ. 242, 243.

გამრეკელი ირაკლი (1894–1943) – მხატვარი – I. გვ. 214.

გალპერინა ლუსია – პაოლო იაშვილის მოსკოველი მეგობარი – I. გვ. 351.

გალპერინ ლევ – რუსი ლიტერატურათმცოდნე, პაოლო იაშვილის მოსკოველი მეგობრის, ლუსიას მეუღლე – I. გვ. 351.

გამსახურდია კონსტანტინე (აბაშისპირელი კ., კონია) (1893–1975) – მწერალი – I. გვ. 328; II. 116, 176, 258.

გასვიანი ლიდა (1902–1937) – მთარგმნელი, სახელმწიფო გამომცემლობის დირექტორის მოადგილე – II. გვ. 72, 150, 165.

გაფრინდაშვილი ვალერიან (ჭიჭიკო, ჭიჭო) (1889–1941) – პოეტი, ესეისტი, მთარგმნელი, ცისფერყანწელი – I. გვ. 8, 9, 14, 16, 20, 23, 25, 26, 28, 29, 38, 55, 56, 57, 63, 64, 68, 70, 71, 79, 81, 82, 84, 87, 89, 92, 102, 160, 162, 182, 206, 209, 210, 220, 223, 234, 235, 273, 276, 278, 283, 340, 347, 348, 350, 351, 355; II. გვ. 49, 59, 71, 72, 88, 93, 112, 116, 124, 126, 131, 135, 138, 139, 164, 165, 169, 176, 177, 181, 182, 242, 243, 272, 275, 285, 286, 288.

გაფრინდაშვილი ქეთევან – ვალერიან გაფრინდაშვილის დედა – I. გვ. 26.

გაუპტმან გერჰარტ იოჰან რობერტ (1862–1946) – გერმანელი დრამატურგი – II. გვ. 136.

გაგუჭკორი ევგენი (1881–1954) – სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი ლიდერი, გამომცემელი, ქუთაისის გუბერნიის დროებითი მთავრობის კომისარი (1917) – I. გვ. 77.

გადევანიშვილი-ლეონიძე ეფემია – გიორგი ლეონიძის ცოლი – I. გვ. 206; II. გვ. 183, 184.

გალოვანი მიშა (1892–1956) – მსახიობი, რეჟისორი – I. გვ. 36, 352.

გაერცენ ალექსანდრ (1812–1870) – რუსი მწერალი, პუბლიცისტი, ფილოსოფოსი – I. გვ. 118.

გვაზავა გიორგი (1869–1941) – პოლიტიკური მოღვაწე, იურისტი, მწერალი – I. გვ. 146, 200.

გველესიანი დავით (1890–1949) – მხატვარი – I. გვ. 315.

გვენეტაძე მარიამ – I. გვ. 341.

გვეტაძე ამაჯა – გვ. 99.

გვეტაძე რაჟდენ (1897–1952) – მწერალი, მთარგმნელი, ცისფერყანწელი, გამომცემლობის „ფედერაცია“ დირექტორი (1937–1950) – I. გვ. 80, 99, 107, 122, 126, 127, 159, 181, 207, 230, 234, 243, 276, 290, 322, 323, 325, 326, 328, 329; II. გვ. 39, 49, 52, 55, 72, 73, 74, 85, 90, 91, 121, 137, 149, 152, 169, 170, 171, 184, 219, 257, 262, 263, 264, 268, 280, 290, 301, 303.

გივი – I. გვ. 220.

გიო – I. გვ. 123.

გიორგი – I. გვ. 21, 150.

გიორგი – იხ. გვაზავა გიორგი – I. გვ. 165, 166.

გიორგი ალექსანდრეს ძე – II. გვ. 152, 283.

გიორგი ილიას ძე – ოქრომჭედლიშვილი, პაოლო იაშვილის სიმამრი – II. გვ. 283.

გიორგაძე ვერიჩკა – II. გვ. 86, 163.

გიორგაძე მელიტონ – I. გვ. 312.

გიორგაძე რომანოზ – I. გვ. 260.

გიორგაძე კოლია – II. გვ. 162.

გიორგი მთაწმინდელი (1009–1065) – სასულიერო მოღვაწე, მწერალი, მთარგმნელი, ათონის ივერთა მონასტრის წინამძღვარი – I. გვ. 274.

გიპიუს ზინაიდა (1869–1945) – რუსი მწერალი, კრიტიკოსი – I. გვ. 61, 117.

გიულიქევიანიან ჰაიკ (1886–1951) – სომეხი ლიტერატურათმცოდნე – I. გვ. 257.

გოგეშვილი ვლადიმერ (1903–1937) – საბჭოთა კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის საქართველოს ფილიალის თავმჯდომარის მოადგილე, საქართველოს კომუნისტური პარტიის თბილისის კომიტეტის მესამე მდივანი – II. გვ. 231.

გოგი – იხ. ლეონიძე გიორგი – II. გვ. 183.

გოგია – კლდიაშვილი გიორგი, სერგო კლდიაშვილის ძმა – I. გვ. 183, 225, 258, 260, 265, 266, 313, 317, 360; II. გვ. 88, 117.

გოგიაშვილი პავლე – შალვა კარმელის მამა – I. გვ. 127.

გოგიტიძე გერმანე (1886–1960) – კინომენარმე, „სახკინმრეწვის“ დირექტორი – I. გვ. 157, 161.

გოგოლ (იანოვსკი) ნიკოლაი (1821–1852) – რუსი მწერალი, დრამატურგი, პუბლიცისტი – I. გვ. 15, 240; II. 136, 212.

გოგოლაძე გიორგი – II. გვ. 263, 264, 265.

გოგოხია რაუდ (†1984) – პოეტი – I. გვ. 126.

გოეთე იოჰან ვოლფგანგ (1749–1832) – გერმანელი მწერალი, მოაზროვნე – II. გვ. 71.

გოლცევ ვიკტორ (ვიტია) (1901–1955) – რუსი კრიტიკოსი, ლიტერატურათმცოდნე – I. გვ. 329; II. გვ. 83, 85, 88, 93, 102, 103, 105, 107, 108, 114, 115, 116, 123, 124, 128, 130, 134, 135, 139, 140, 141, 145, 150, 152, 154, 161, 164, 172, 179, 181, 182, 183, 197, 200, 203, 204, 205, 206, 208, 212, 214, 217, 219, 225, 226, 227, 229, 233, 236, 238, 239, 241, 243, 245, 247, 250, 255, 257, 273, 285, 289, 300.

გომართელი ივანე (1875–1938) – ექიმი, მწერალი, პუბლიცისტი – I. გვ. 91, 100.

გომერი – იხ. ჰომეროს – II. გვ. 168.

გორბაჩოვ – გრიგოლ ვეშაპელის სიძე – I. გვ. 190.

გორგაძე ვასილ (ვასო) (1895–1973) – პოეტი, მთარგმნელი – I. გვ. 209, 254, 278

გორდელაძე კონსტანტინე (1900–1937) – საქართველოს ცენტრალური კომიტეტის კულტურისა და პროპაგანდის განყოფილების უფროსი – II. გვ. 209, 254, 278.

გორკი მაკსიმ (პეშკოვ ალექსეი) (1868–1936) – რუსი მწერალი, პუბლიცისტი – I. გვ. 186; II. გვ. 13, 63, 146, 154, 161, 176, 206, 207, 214, 215.

გოროდეცკი სერგეი (1884–1967) – რუსი პოეტი – I. გვ. 81, 82.

გრანელი (კვირკველია) ტერენტი (1897–1934) – პოეტი – I. გვ. 126.

გრებუნშიკოვ გეორგი (1883–1964) – რუსი მწერალი, მუსიკოსი – I. გვ. 117.

გრიბოედოვ ალექსანდრ (1795–1829) – რუსი მწერალი, დიპლომატი – I. გვ. 236, 295.

გრიგოლ – გველესიანი (1870–1926) – პუბლიცისტი, გაზეთის „ერი“ თანამშრომელი – I. გვ. 21.

გრიგოლ – იხ. ვეშაპელი გრიგოლ – I. გვ. 205.

გრიგოლ, გრიშა – იხ. ლალიძე გრიგოლ – I. გვ. 24.

გრიგოლ – იხ. ცეცხლაძე გრიგოლ – I. გვ. 277.

გრიგოლ, გრიგოლ ტიტეს ძე – იხ. რობაქიძე გრიგოლ – I. გვ. 36, 50, 96, 184, 224, 252, 256, 289, 300, 305; II. გვ. 52, 55.

გრიგოლ – შალვა აფხაიძის ბიძა – I. გვ. 22.

გრინკო – II. გვ. 186.

გრიშა – I. გვ. 312.

გრიშა – ტორაძე გრიგოლ (1888–1961) – ოფიცერი, ვალერიან გაფრინდაშვილის ქვისლი – I. გვ. 220, 287.

გრიშაშვილი (მამულაიშვილი) იოსებ (სოსო) (1889–1965) – პოეტი, ჟურნალის „ლეილა“ რედაქტორი – I. გვ. 13, 27, 28, 36, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 59, 62, 64, 65, 66, 67, 70, 74, 79, 80, 100, 115, 152, 228, 257; II. გვ. 10, 24, 138, 264, 272.

გრონსკი ივან (1894–1985) – რუსი ლიტერატურათმცოდნე – II. გვ. 165.

გრუშკა აპოლონ (1869–1929) – რუსი ფილოლოგი, ლათინური ენის სპეციალისტი – I. გვ. 217.

გუბელაძე – I. გვ. 15.

გუბელია – I. გვ. 181.

გუდიაშვილი ვლადიმერ (ლადო) (1896–1980) – მხატვარი – I. გვ. 129, 130, 132, 133, 136, 143, 183, 309; II. გვ. 37, 64.

გულია დიმიტრი (1874–1960) – აფხაზი მწერალი – გვ. II. 276.

გუგა – იხ. მიქაძე გუგა – I. გვ. 284.

გულიკო – გვ. 287.

გუმილიოვ ნიკოლაი (1886–1921) – რუსი პოეტი – I. გვ. 122.

გუნია ვალერიან (1862–1938) – მსახიობი, რეჟისორი, დრამატურგი, ჟურნალისტი – II. გვ. 116.

გურამიშვილი დავით (1702–1792) – პოეტი – II. გვ. 167, 175.

გუტენბერგ იოჰან (1397/1400–1468) – გერმანელი ტიპოგრაფი, ნიგნის ბექედვის გამომგონებელი – I. გვ. 165.

დადიანი შალვა (1874–1959) – მწერალი, დრამატურგი, მსახიობი – I. გვ. 21.

დადიანი შოთა (1890–1937) – იურისტი, მწერალი – I. გვ. 66.

დაირეჯივე ზორის (1902–1955) – რუსი კრიტიკოსი – II. გვ. 213, 215.

დათეშიძე – I. გვ. 140.

დათიკო – I. გვ. 220, 336; II. გვ. 287, 288,

დათიკო – იაშვილი, პაოლო იაშვილის ბიძაშვილი – I. გვ. 35, 38, 44.

დათიკო – ლომინაძე დავით, ბესარიონ ლომინაძის ძმა – II. გვ. 54.

დათიკო, დათულა – ღვინეფაძე დავით – ექიმი სოფელ სიმონეთში – II. გვ. 120, 162.

დავით – იხ. დავით კლდიაშვილი – I. გვ. 336, 337; II. გვ. 38, 39, 78, 81, 82, 110, 111, 122, 123, 180, 241, 242, 266, 267.

დანდუროვ – II. გვ. 287.

დანიელა ურია (ჯანაშვილი დანიელ) – მომღერალი – I. გვ. 151.

დარასელია – I. გვ. 16, 25.

დანტე ალიგიერი (1265–1321) – იტალიელი პოეტი – I. გვ. 117.

დარბინიან – სომეხი მწერალი – II. გვ. 276.

დარიანი ელენე (1897–1979) – მკვლევართა ერთი ნაწილის თვალსაზრისით – პაოლო იაშვილის, მეორე ნაწილის აზრით – ელენე ბაქრაძის ფსევდონიმი – I. გვ. 59, 72, 73.

დაროშვილი სოსო – პოეტი – I. გვ. 283.

დევდარიანი სეით (1879–1937) – პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწე, პუბლიცისტი – I. გვ. 148, 334.

დეკაპრილევინ – II. გვ. 304.

დემეტრადე დავით (1904–1937) – ლიტერატურათმცოდნე, ჟურნალისტი, მწერალთა კავშირის პასუხისმგებელი მდივანი და საგამომცემლო სექტორის ხელმძღვანელი – II. გვ. 140.

დემეტრადე შალვა (შალიკო) (1907–1971) – მწერალი – I. გვ. 279, 280, II. გვ. 303.

დე ნერვალ ჟერარ (1808–1855) – ფრანგი მწერალი, მთარგმნელი – I. გვ. 194.

დერჟავინ ვლადიმირ (1908–1975) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი, მხატვარი – II. გვ. 298, 299, 301.

დია ჩიანელი (ჩხეიძე დავით) (1890–1937) – მწერალი – I. გვ. 192, II. 262.

დიასამიძე გრიგოლ (გიგო) (1870–1960) – მწერალი, ჟურნალისტი, იურისტი – I. გვ. 10.

დისმან სოფია – II. გვ. 38.

დოდიკა – I. გვ. 61.

დონაძე კარლო – პედაგოგი, მთარგმნელი – II. გვ. 227, 229.

დოსტოევსკი ფიოდორ (1821–1881) – რუსი მწერალი – I. გვ. 117, 118, 240.

დოლონაძე პავლე – II. გვ. 164.

დოლონაძე კონია – II. გვ. 312.

დრაიზერ თეოდორ ჰერმან ალბერტ (1871–1945) – ამერიკელი მწერალი – I. გვ. 317.

ენგატაშვილი ვასილ (ვასო) (1888–1956) – პედაგოგი, გაზეთის „კომუნისტი“ რედაქტორის მოადგილე (1935–1938) – II. გვ. 175.

ევგენი – I. გვ. 341.

ევგენია – I. გვ. 6.

ევუკა – როსტომ იაშვილის მეუღლე – II. გვ. 18.

ეიხენბაუმ ბორის (1886–1959) – რუსი ლიტერატურათმცოდნე – I. გვ. 226; II. გვ. 221.

ეკალაძე ია (იაკობ ცინცაძე) (1872–1933) – მწერალი, პუბლიცისტი – I. გვ. 234.

ეკატერინა კონსტანტინეს ასული – სკაჩკოვა-გურინოვსკაია (1902–1987) – ბენედიქტ ლივშიცის ცოლი – II. გვ. 204, 275.

ელერდოვ (ელერდაშვილი) იოსები (1988–1937) – ვაჭრობის მუშაკი – II. გვ. 146.

ელი, Elli – იხ. ბერიშვილი ელენე – I. გვ. 58, 73.

ელისაბედ – I. გვ. 26.

ელენე მიხეილის ასული – II. გვ. 130, 181.

ელიავა შალვა (1883–1937) – საბჭოთა პარტიული და სახელმწიფო მოღვაწე – I. გვ. 188, 200.

ემილია იოსების ასული – მედეა იაშვილის გამზრდელი – II. გვ. 35.

ენიკოლოპოვი (ენიკოლოფაშვილი) ივანე (1880–1980) – ისტორიკოსი, ლიტერატურათმცოდნე – I. გვ. 349.

ენუქიძე აბელ (1877–1937) – პარტიული მოღვაწე – I. გვ. 310.

ერენბურგ ილია (1891–1967) – რუსი მწერალი, მთარგმნელი – I. გვ. 117, 120, 208; II. 284, 286.

ერისთავი რაფიელ (1824–1901) – პოეტი, ლექსიკოგრაფი, ეთნოგრაფი – I. გვ. 76.

ესენინ სერგეი (1895–1925) – რუსი პოეტი – I. გვ. 117, 181, 182, 194.

ექვთიმე ეპისკოპოსი (ელიაშვილი ესტატე) (1846–1918) – დეკანოზი, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების სამდვილი წევრი, მოსკოვის მაცხოვრის სახელობის მონასტრის წინამძღვარი (1914–1918) – I. გვ. 47.

ვაგნერ ვილჰელმ რიხარდ (1813–1883) – გერმანელი კომპოზიტორი – I. გვ. 29.

ვადიკო – II. გვ. 34.

ვაზილინსკი – II. გვ. 246.

ვალერი – I. გვ. 263.

ვალერიან, ვალერიან ივანეს ძე – იხ. გაფრინდაშვილი ვალერიან – I. გვ. 91, 92, 127; II. გვ. 71, 72, 88, 93, 112, 116, 124, 126, 131, 135, 138, 139, 164, 165, 166, 176, 177, 181, 182, 242, 243, 272, 275, 285, 286, 288.

ვანდა გიორგის ასული – I. გვ. 246.

ვანია – I. გვ. 312, 314.

ვანო ხოჯა – I. გვ. 315.

ვანო – I. გვ. 39.

ვაჟა-ფშაველა (რაზიკაშვილი ლუკა) (1862–1915) – მწერალი – I. გვ. 12, 13, 209, 223, 271, 283, 339; , 347; II. გვ. 59, 116, 145, 150, 172, 173, 175, 177, 192, 227, 264, 288, 299, 300.

ვაჟას ქვრივი – დიდებულშვილი თამარ – II. გვ. 145.

ვარაზაშვილი – II. გვ. 106.

ვარდი – I. გვ. 297.

ვართაგავა იპოლიტე (1872–1967) – მწერალი, კრიტიკოსი, პედაგოგი – I. გვ. 103.

ვართან – II. გვ. 48, 49, 50.

ვანო, ვანიჩკა – იხ. ყიფიანი ივანე – I. გვ. 61, 94, 95.

ვარიჩქა – I. გვ. 220.

ვარლამ – გვ. 5.

ვასო – I. გვ. 248.

ვანჩაძე ნატო (ნატალია) (1904–1953) – კინომსახიობი, ნიკოლოზ შენგელაიას მეუღლე – II. გვ. 23.

ვერა – I. გვ. 248.

ვასაძე აკაკი (1899–1978) – მსახიობი, რეჟისორი – I. გვ. 341, II. 265.

ვანჩაძე ელენე (ლენა) – ნინო მაცაშვილის ნათესავი – I. გვ. 301, 140.

ვანჩაძე – I. გვ. 203.

ვახტანგოვ ევგენი (1883–1922) – სომეხი მსახიობი, რეჟისორი – II. გვ. 147, 174, 207.

ვახტანგ – იხ. რაზიკაშვილი ვახტანგ – II. 192, 193.

ვახტანგ VI (1675–1737) – ქართლის მეფე (1716–1724), პოეტი, მთარგმნელი, ისტორიკოსი – I. გვ. 310.

ვასუშტი ბატონიშვილი (ბაგრატიონი) (1696–1757) – გეოგრაფი, ისტორიკოსი, კარტოგრაფი – I. გვ. 310.

ვენგეროვ სემიონ (1855–1920) – რუსი კრიტიკოსი, ბიბლიოგრაფი, რედაქტორი – I. გვ. 103.

ვერლენ პოლ (1844–1896) – ფრანგი სიმბოლისტი პოეტი – I. გვ. 17, 117, 327.

ვერხოვსკი იური (1878–1956) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი, ლიტერატურათმცოდნე – II. გვ. 197.

ვერჰარდ ემილ (1855–1916) – ბელგიელი სიმბოლისტი პოეტი, დრამატურგი, კრიტიკოსი – I. გვ. 18, 72.

ვეშაპიძე გიორგი – გრიგოლ ვეშაპელის მამა – გვ. 202.

ვეშაპელი (ვეშაპიძე) გრიგოლ (1891–1926) – პუბლიცისტი, პოლიტიკური მოღვაწე – I. გვ. 55, 56, 186, 187, 195, 203.

ვეშაპიძე-გორბაჩოვა ნანა – გრიგოლ ვეშაპელის და – გვ. 202.

ვეხიბ-ფაშა (ვეხიბ-ფაშა მანშედ) (1877–1940) – თურქი გენერალი – I. გვ. 186.

ვიაზემსკი პიოტრ (1792–1878) – რუსი პოეტი – I. გვ. 239.

ვივიენ დე სენ-მარტენ ლუი (1802–1897) – ფრანგი გეოგრაფი – I. გვ. 196.

ვიიონ ფრანსუა (დე მონკორბიე) (1431–1463-ის შემდეგ) – ფრანგი პოეტი – I. გვ. 194.

ვიკტორ, ვიკტორ ვიკტოროვიჩ – იხ. გოლცევი ვიკტორ – I. გვ. 248; II. გვ. 85, 105, 116, 124, 125, 130, 135, 139, 141, 147, 152, 181, 183, 204, 215, 226, 227, 229, 235, 239, 241, 247, 300.

ვირაპ – I. გვ. 123.

ვირსალაძე ელენე (1911–1977) – ფოლკლორისტი – II. გვ. 223.

ვიტია – იხ. გოლცევი ვიქტორ – II. გვ. 229, 236.

ვიქტორ – I. გვ. 229.

ვლადიმერ – I. გვ. 68.

ვლადიმერსკი – ჟურნალის „Резец“ თანამშრომელი – II. გვ. 293.

ვოლოშინ (კირიენკო-ვოლოშინ) მაკსიმილიან (1877–1932) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი, მხატვარი, კრიტიკოსი – I. გვ. 73, 304; II. 217.

ვოლსკი გრიგოლ (1960–1909) – ექიმი, პოეტი, პუბლიცისტი – II. გვ. 223.

ვოლფ-სკელ – ფაშა – I. გვ. 186.

ვორონინ – რუსი მეცნიერი – I. გვ. 223.

ვოროშილოვ კლიმენტ (1881–1969) – რუსი სამხედრო და სახელმწიფო მოღვაწე – II. გვ. 227.

ვრონსკი – II. გვ. 256.

ვრუბელ მიხაილ (1856–1910) – რუსი მხატვარი – I. 326; II. გვ. 256.

ზაბოლოცკი ნიკიტა (1932–2014) – ბიოლოგი, ნიკოლაი ზაბოლოცკის ვაჟი – II. გვ. 136, 233.

ზაბოლოცკი ნიკოლაი (1903–1958) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი – II. გვ. 171, 173, 210, 212, 222, 224, 232, 233, 240, 250, 251, 252.

ზაზიკო (ზაზა) (†1933) – რაჟდენ გვეტაძის შვილი – I. გვ. 276, 277, 278, 326; II. 55.

ზაიცევი ბორის (1881–1972) – რუსი მწერალი, მთარგმნელი – II. გვ. 66.

ზდანევიჩ ილია (1894–1975) – I. ფუტურისტი მხატვარი, მწერალი – I. გვ. 115.

ზდანევიჩ კირილ (1892–1967) – ფუტურისტი მხატვარი, წიგნის ილუსტრატორი, სცენოგრაფი – I. გვ. 314, 315.

ზელინსკი ფადეი (1859–1944) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი – I. გვ. 217

ზენგერ-აშუკინა მარია (1894–1980) – ნიკალაი აშუკინის ცოლი – II. გვ. 214.

ზილბერ-ტინიანოვა ელენა – იური ტინიანოვის მეუღლე – II. გვ. 295.

ზილბერშტეინ ილია (1905–1988) – რუსი კრიტიკოსი, ხელოვნებათმცოდნე, კოლექციონერი – II. გვ. 224.

ზინა, ზ. ნ. – იხ. ნეიფჰაუზ-პასტერნაკ ზინაიდა – I. გვ. 349, II. 22, 56, 57, 58, 64, 65, 93, 110, 125, 147, 148, 229; II. 57, 58, 110, 125, 148, 229, 259.

ზოია კონსტანტინეს ასული – ბაჟანოვა-ანტოკოლსკაია ზოია (1902–1968) – მსახიობი, პაველ ანტოკოლსკის ცოლი – II. გვ. 93, 143, 183, 192, 204, 235, 279.

ზუბალაშვილი ლევან (1853–1914) – მრეწველი, ქველმოქმედი – I. გვ. 51, 200.

ზუეე ალექსანდრ (1895–1965) – რუსი მწერალი, ჟურნალისტი, მთარგმნელი – II. გვ. 77, 78, 62, 82, 246, 276, 291.

ზუევა აგნია – ალექსანდრ ზუევის მეუღლე – II. გვ. 276.

თათარიშვილი აკაკი (1897–1937) – განათლების სახალხო კომისარი (1934–1936) – II. გვ. 137, 138, 140, 153, 255, 280.

თათუშა – ქორაკიძე თამარ, მიშა იაშვილის მეუღლე – II. გვ. 18.

თამარა ალექსანდრეს ასული – დეკანოზიშვილი თამარ, პეტრე ბაგრატიონი-გრუზინსკის დედა – II. გვ. 19.

თამარა – ბაგრატიონი-მინიშვილი თამარ (1908–1979) – ნიკოლო მინიშვილის მეუღლე – II. გვ. 202, 209.

თამარა – იხ. ჭავჭავაძე თამარ – I. გვ. 220, 229; II. გვ. 287.

თამარა, თამარ გიორგის ასული – იხ. ოქრომჭედლიშვილი-იაშვილი თამარ – I. გვ. 210, 237, 289, 309, 310, 322, 346, 352; II. 21, 18, 26, 36, 52, 73, 74, 75, 282.

თამარ კონსტანტინეს ასული – II. გვ. 152.

თარხნიშვილი-გაბაშვილი ეკატერინე (1851–1938) – მწერალი, საზოგადო მოღვაწე – I. გვ. 151, 227.

თარხნიშვილი – ექიმი – I. გვ. 270.

თაყაიშვილი ოლია – II. გვ. 210.

თედო – II. გვ. 106.

თეიმურაზ I (1589–1663) – კახეთის მეფე (1606–1648), ქართლ-კახეთის მეფე (1625–1632), პოეტი – II. გვ. 225.

თემურ (თემურიკა) – ისლამოვ, ქეთევან კლდიაშვილის შვილი – I. გვ. 336, 339, 344, 358; II. გვ. 185, 185, 186, 187, 188, 189, 199. 257, 258.

თემურლენგ (ტამერლან) (1336–1405) – შუაზიეღი მხედართმთავარი, ემირი (1370–1405) – II. გვ. 83.

თვალთვაძე ფატმან (ფატი) (1897–1973) – მთარგმნელი – II. გვ. 298.

თვალჭრელიძე-ცახელი ლიუბა – პარმენ ცახელის ცოლი – I. გვ. 232.

თინა (თინათინ) – გიორგი ლეონიძის ქალიშვილი – I. გვ. 350; II. გვ. 34, 184.

თოიძე-აფხაიძე ნინო (1898–1969) – შალვა აფხაიძის მეუღლე – გვ. I. 344; II. გვ. 202.

თოიძე მოსე (1871–1953) – მხატვარი – I. გვ. 126, 309.

თუმანიან ჰოვანეს (1869–1923) – სომეხი მწერალი – I. გვ. 257.

თუმანოვ – II. გვ. 296.

იბლონოვსკი (პოტრესოვ) სერგეი (1870–1953) – ჟურნალისტი, კრიტიკოსი – I. გვ. 26.

იაკობაშვილი თამარ – არგვეთის სკოლის პედაგოგი – II. გვ. 18.

იანელი თეო (კეკელიძე თეოფილე) (1888–1962) – მწერალი, პედაგოგი – II. გვ. 54.

იაზონ – ბაქრაძე (1864–1937) – პუბლიცისტი, სოციალ-ფედერალისტი, ელენე ბაქრაძის ბიძა – I. გვ. 35.

იაკინთე – ლისაშვილი (ხომერიკი) (1897–1972) – მწერალი – II. გვ. 22, 37, 44.

იაშა – I. გვ. 283.

იაშვილი გრიგოლ (გრიშა) – პაოლო იაშვილის ბიძაშვილი – II. გვ. 18.

იაშვილი მიხეილ (მიშა) – პაოლო იაშვილის ძმა – გვ. I. 270.

იაშვილი ოთარ – პაოლო იაშვილის ბიძაშვილი – II. გვ. 34.

იაშვილი პაოლო (პავლე) (1894–1937) – პოეტი, ცისფერყანწელი – I. გვ. 12, 13, 14, 21, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 62, 63, 64, 65, 70, 72, 73, 81, 82, 84, 85, 88, 89, 92, 93, 95, 96, 97, 100, 104, 105, 106, 120, 126, 127, 128, 151, 161, 182, 192, 206, 207, 209, 210, 212, 213, 215, 223, 224, 227, 228, 233, 235, 237, 238, 240, 246, 256, 257, 273, 286, 289, 292, 299, 305, 306, 307, 309, 310, 315, 321, 322, 325, 328, 330, 331, 332, 333, 334, 339, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 354, 355, 356; II. გვ. 6, 9, 16, 17, 18, 19, 23, 24, 26, 27, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 46, 47, 48, 49, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 66, 72, 73, 74, 75, 76, 85, 116, 125, 126, 138, 147, 148, 158, 159, 167, 177, 181, 189, 195, 198, 206, 22, 230, 234, 253, 254, 257, 266, 271, 278, 282, 283, 286.

იაშვილი ჯიბრაილ (ჯიბო) (†1936) – ფარმაცევტი, პაოლო იაშვილის მამა – II. გვ. 16, 206.

იბსენ ჰენრიკ იოჰან (1828–1906) – ნორვეგიელი დრამატურგი, პოეტი, პუბლიცისტი – II. გვ. 136.

იესე – I. გვ. 262.

ივანოვ ალექსანდრ (1806–1858) – რუსი მხატვარი – გვ. 319.

ივანოვ ვსევოლოდ (1895–1963) – რუსი მწერალი, დრამატურგი – I. გვ. 182; II. გვ. 55.

- ივლიტე დავაძე** – პაოლო იაშვილის გამზრდელი – I. გვ. 17, 18.
- ივნეე რიურიკ** (1891–1981) – რუსი მწერალი, მთარგმნელი – II. გვ. 86.
- ილია** – იხ. ჭავჭავაძე ილია – I. გვ. 125, II. გვ. 116, 161, 168, 227.
- ილიკო** – II. გვ. 343.
- ილუშა** – I. გვ. 23.
- იმედაშვილი იოსებ** (1876–1952) – მწერალი, პუბლიცისტი, ჟურნალის „თეატრი და ცხოვრება“ გამომცემელ-რედაქტორი (1910–1926) – I. გვ. 151.
- ინბერ (შპენცერ) ვერა** (1890–1972) – რუსი მწერალი, მთარგმნელი – II. გვ. 282.
- ინგოროყვა ავთანდილ** – ექიმი – I. გვ. 245.
- ინგოროყვა პავლე** (1893–1983) – ლიტერატურათმცოდნე, ისტორიკოსი – I. გვ. 127, 152; II. გვ. 278.
- ირა, ირა ირაკლის ასული** – იხ. ჭავჭავაძე-გაფრინდაშვილი ირინე – II. გვ. 166.
- ირაკლი** – ჭავჭავაძე (1860–1930) – ვალერიან გაფრინდაშვილის სიმამრი – I. გვ. 220.
- ირაკლი** – I. გვ. 9.
- ირინა** – II. გვ. 202, 203.
- იორდანიშვილი სოლომონ** (1898–1953) – ენათმეცნიერი, ლექსიკოლოგი, მთარგმნელი – II. გვ. 78, 103, 211, 225.
- იოსებ** – ტიცვიან ტაბიძის ძმა – I. გვ. 6, 278, 281, 289; II. გვ. 36, 83, 292.
- ისლამოვ აკბარ** (1896–1938) – უზბეკი საზოგადო მოღვაწე, სერგო კლდიაშვილის სიძე – II. გვ. 176.
- იულია, იულია სერგეევნა, იუ. გ.** – გოლცევა, ვიკტორ გოლცევის ცოლი – II. გვ. 93, 197, 204, 206, 207, 217, 219, 226, 234, 236, 273, 289.
- იუდინ პაველ** (1899–1968) – რუსი ფილოსოფოსი, დიპლომატი, ჟურნალის „Литературный Критик“ რედაქტორი (1934–1937) – II. გვ. 214, 215, 224.
- კ. აბაშისპირელი** – იხ. გამსახურდია კონსტანტინე – I. გვ. 21.
- კაკაბაძე დავით** (1889–1952) – მხატვარი – I. გვ. 87, 136, 215, 216.
- კაკაბაძე ივანე (ვანო)** (1905–1992) – ლიტერატურათმცოდნე, განათლების სახალხო კომისარიატის თანამშრომელი – II. გვ. 143.
- კაკაბაძე მიხეილ (მიშა)** – II. გვ. 143.
- კაკაბაძე სარგის** (1886–1967) – ისტორიკოსი, ფილოლოგი – I. გვ. 271.

- კალაძე კარლო (1904–1988) – პოეტი – II. გვ. 59, 167, 180.
- კალდერონ გარსია ვენტურა (1886–1959) – პერუელი მწერალი – I. გვ. 283.
- კალისტრატე – იხ. ცირეკიძე კალისტრატე – I. გვ. 100.
- კამენევ (როზენფელდ) ლევ (1883–1936) – რუსი სახელმწიფო მოღვაწე – II. გვ. 85.
- კამენსკი ვასილი (1884–1961) – რუსი ფუტურისტი პოეტი – I. გვ. 71.
- კანდიევსკაია-ტოლსტაია ნატალია (1911–1963) – პოეტი, მემუარისტი, ალექსეი ტოლსტოის ცოლი – II. გვ. 136.
- კანდელაკი დავით (1895–1938) – განათლების სახალხო კომისარი (1922–1929) – I. გვ. 122, 128, 129, 133, 143.
- კანტ იმანუელ (1724–1804) – გერმანელი ფილოსოფოსი, „კრიტიციზმისა“ და გერმანული კლასიკური ფილოსოფიის ფუძემდებელი – I. გვ. 194.
- კარაბელნიკოვ გრიგორი (1904–1996) – მწერალი, კრიტიკოსი, რედაქციის „Две пятилетки“ პასუხისმგებელი მდივანი – II. გვ. 216.
- კარავევა ანა (1893–1979) – ჟურნალის „Молодая Гвардия“ (1931–1936) რედაქტორი – II. გვ. 9.
- კარალევიჩ (კარალიოვ) ვლადიმირ (1894–1969) – რუსი პოეტი, მსახიობი, კინორეჟისორი – I. გვ. 73.
- კარდოვსკაია ოლგა (1875–1952) – რუსი მხატვარი – გვ. 77.
- კარმელი (გოგიაშვილი) შალვა (1898–1923) – პოეტი, ცისფერყანწელი (1898–1923) – I. გვ. 67, 68, 99, 100, 101, 122, 123, 126.
- კარპაჩოვა ნ. – II. გვ. 245.
- კასრაძე დავით (1985–1965) – მწერალი – I. გვ. 53, 200.
- კასრაძე-შანშიაშვილი მარიამ (მარო) (1905–1964) – სანდრო შანშიაშვილის ცოლი – I. გვ. 232, 234, 235; II. გვ. 271.
- კატია – II. გვ. 8.
- კაშია ნატა (ნატაშა) – ქუთაისის დავით კლდიაშვილის სახელობის ბიბლიოთეკის გამგე – II. გვ. 241, 242.
- კაჩალოვ (შვერუბოვიჩ) ვასილი (1875–1948) – რუსი მსახიობი – I. გვ. 181.
- კაჩუნაშვილი (კაჩუნოვ) ივანე – გვ. 197.
- კაჭარავა რ. – სახელმწიფო ბანკის თბილისის განყოფილების გამგე – I. გვ. 140.
- კაჯარ – I. გვ. 157.
- კედია სპირიდონ (1884–1948) – პუბლიცისტი, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარე – I. გვ. 21.

- კელენჯერიძე მელიტონ** (1864–1942) – პედაგოგი, ფოლკლორისტი, თეოლოგი – I. გვ. 103.
- კერენსკი ალექსანდრ** (1881–1970) – რუსი პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწე – I. გვ. 159.
- კეშელავა პლატონ** (1893–1963) – ხელოვნების სასახლის კომენდანტი (1921–1933) – I. გვ. 292.
- კვარაცხელია გიორგი** – I. გვ. 123.
- კვინიკაძე ნ.** – I. გვ. 11.
- კვიციანიძე ისიდორე** (1870–1937) – გამომცემელი, რედაქტორი, საზოგადო მოღვაწე – I. გვ. 48.
- კვიციანიძე სანდრო** – I. გვ. 20.
- კიევიანიანი** – I. გვ. 276.
- კივი** – I. გვ. 26.
- კიკაბიძე გრიგოლ** – I. გვ. 190, 201.
- კიკნა-ფშაველი (სიკო, სიმონ ბადურაშვილი)** (1889–1916) – პოეტი – I. გვ. 10.
- კიკნაძე ნიკო** – I. გვ. 258.
- კიკტუხ** – ლატვიელი პოეტი – I. გვ. 355.
- კილაძე გრიშა** – I. გვ. 249.
- კინ (სუროვიკინ) ვიქტორ** (1903–1938?) – რუსი საბჭოთა მწერალი – II. გვ. 214.
- კინწურაშვილი მიხეილ (იასამანი)** (1885–1955) – გვ. მწერალი – I. გვ. 12.
- კირევესკი ივან** (1806–1856) – რუსი ფილოსოფოსი, პუბლიცისტი – I. გვ. 117.
- კირიონ II (საძაგლიშვილი გიორგი)** (1855–1918) – სასულიერო და საზოგადო მოღვაწე, ისტორიკოსი, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი (1917-1918) – I. გვ. 103.
- კიროვ სერგეი** (1886–1934) – რუსი სახელმწიფო და პოლიტიკური მოღვაწე – II. გვ. 159.
- კირპოტინ ვალერი** (1898–1997) – რუსი ლიტერატურათმცოდნე, კრიტიკოსი – II. გვ. 282.
- კირშონ ვლადიმირ** (1902–1938) – რუსი დრამატურგი – II. გვ. 277.
- კისია** – II. გვ. 199.
- კლავდია ნიკოლაის ასული, კ. ნ., კლ. ნიკ.** – ვასილიევა-ბუგაევა კლავდია (1886–1970) – ანდრეი ბელის მეუღლე – I. გვ. 235, 236, 238, 240, 250, 251, 253, 286, 287, 288, 289, 299, 300, 303, 304, 305, 306, 307, 318, 319, 320, 321, 324, 328, 330, 331, 332, 333, 334; II. გვ. 28, 29, 42, 48, 109.

კლდიაშვილი გიორგი (გოგი) – სერგო კლდიაშვილის ძმა – I. გვ. 340.

კლდიაშვილი დავით (1862–1931) – მწერალი. – I. გვ. 101, 183, 225, 257, 259, 260, 261, 262, 264, 267, 293, 315, 317, 334, 335, 336; II. გვ. 110, 111, 112, 242, 243, 266, 267.

კლდიაშვილი მელიტა (ლიალია) – სერგო კლდიაშვილის ქალიშვილი – II. გვ. 141.

კლდიაშვილი ნინო (ნუცა) – სერგო კლდიაშვილის და – II. გვ. 106.

კლდიაშვილი სამსონ – აქციზის სამმართველოს მოხელე, სერგო კლდიაშვილის ბაბუა – I. გვ. 260.

კლდიაშვილი სერგო (სერგუნია, სეროჟი) (1893–1986) – მწერალი, ცის-ფერყანნელი, დავით კლდიაშვილის შვილი – I. გვ. 123, 125, 126, 130, 153, 182, 183, 203, 225, 227, 248, 257, 259, 260, 262, 263, 265, 266, 267, 292, 310, 311, 313, 314, 317, 336, 337, 342, 356, 357, 359, II. გვ. 7, 8, 36, 88, 110, 111, 112, 113, 114, 120, 130, 162, 163, 182, 185, 186, 189, 196, 198, 201, 202, 205, 209, 226, 231, 242, 257, 258, 266, 267, 293, 302, 305, 306.

კლდიაშვილი სოფიო (სონია) – სერგო კლდიაშვილის მეუღლე – I. გვ. 227, 248, II. გვ. 7, 8, 201, 202, 226, 231.

კლდიაშვილი ქეთევან (ქეთო) – სერგო კლდიაშვილის და – I. გვ. 227, 317, 338, 339; II. გვ. 185, 186, 189, 198, 258.

კლეისტ ჰენრიხ ფონ (1777–1811) – გერმანელი მწერალი – II. გვ. 201.

კლიმკოვიჩ მიხას (1899–1954) – ბელორუსი მწერალი და კრიტიკოსი – II. გვ. 201.

კლიუევ ნიკოლაი (1884–1937) – რუსი პოეტი – I. გვ. 117.

კობახიძე – გვ. 197.

კოვანოვიჩ ლაზარ (1893–1991) – რუსეთის საბჭოთა სახელმწიფო და პარტიული მოღვაწე – II. გვ. 226.

კოვალევსკი ვიარესლავ (1897–1977) – რუსი მწერალი – II. გვ. 84.

კოზინცოვა-ერენბურგ ლუბოვ (ლუბა) (1899–1970) – რუსი მხატვარი, ილია ერენბურგის ცოლი – II. გვ. 284, 286.

კოზლოვ ივან (1779–1840) – რუსი პოეტი – I. გვ. 19.

კოკინა – I. გვ. 192.

კოლლაუ – იხ. ნადირაძე კოლაუ – I. გვ. 100, 192.

კოლია – იხ. მინიშვილი ნიკოლო – I. გვ. 316; II. გვ. 209.

კოლია – II. გვ. 18.

კოლომბინა – იხ. მაყაშვილი-ტაბიძე ნინო – I. გვ. 84, 209.

კოლცოვ მიხაილ (1898–1948) – რუსი მწერალი, პუბლიცისტი – II. გვ. 216.

კოლჩინა კლავდია – აღმანახის „Творчество народов СССР“ რედაქციის გამგე – II. გვ. 284.

- ლანსერე ვეგენი** (1875–1946) – რუსი მხატვარი – I. გვ. 349.
- ლაპინ ბორის** (1905–1941) – რუსი პოეტი – II. გვ. 151.
- ლაპუხინ ივან** (1756–1816) – რუსი ფილოსოფოსი, მემუარისტი, პუბლიცისტი – I. გვ. 270.
- ლალიძე გრიგოლ (გრიშა)** (1904–?) – მსახიობი, რეჟისორი – I. გვ. 21, 24, 67, 192.
- ლალიძე თინათინ (თინა)** – მიტროფანე ლალიძის შვილი – I. გვ. 85.
- ლუ-დანტიუ მიხაილ** (1891–1917) – რუსი მხატვარი – I. გვ. 216.
- ლუბედევ ვლადიმირ** (1891–1967) – რუსი მხატვარი, ნიგნის გრაფიკოსი, გამომცემლობის „Детиздат“ მთავარი რედაქტორი (1924–1933) – II. გვ. 217.
- ლევან** (†1937) – გიორგი ლეონიძის ძმა – I. გვ. 350.
- ლევან, ლევან დავითის ძე – იხ. ლოლობერიძე ლევან – I. გვ. 76, 136, 164, 165, 166, 189, 190, 197, 199, 200, 202, 203, 205, 266, 292, 301, 347; II. გვ. 14, 54, 75, 76.
- ლევან სიმონის ძე** – იხ. აღნიაშვილი ლევან – II. გვ. 201.
- ლევინ ფიოდორ** (1901–1972) – რუსი კრიტიკოსი, ლიტერატურათმცოდნე – II. გვ. 235.
- ლელი, ლელო, ლელიან** – იხ. ჯაფარიძე ლევან – I. გვ. 56, 58, 59, 64, 65, 184, 190, 198.
- ლენა** – იხ. რობაქიძე ელენე – II. გვ. 52.
- ლენოჩკა** – I. გვ. 7.
- ლეო** – ყაზბეგის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის თანამშრომელი – II. გვ. 157.
- ლეონ** – I. გვ. 186.
- ლეონიძე გიორგი (გოგლა, გოგი)** (1899–1966) – მწერალი, საზოგადო მოღვაწე – I. გვ. 62, 70, 77, 78, 79, 83, 91, 96, 97, 101, 123, 124, 126, 151, 152, 154, 182, 206, 207, 209, 232, 233, 234, 235, 237, 240, 249, 270, 271, 282, 309, 322, 337, 339, 347; II. გვ. 8, 15, 16, 19, 37, 48, 49, 59, 60, 64, 65, 73, 74, 89, 116, 152, 160, 161, 167, 168, 169, 176, 183, 184, 190, 196, 222, 226, 245, 251, 253, 259, 260, 264, 265, 297.
- ლეონოვ ლეონიდ** (1899–1972) – რუსი მწერალი – II. გვ. 55, 93, 194, 246, 282.
- ლეჟავა გიორგი** – ყაზბეგის განათლების განყოფილების გამგე – II. გვ. 54.
- ლეჟნევი ისაია** (1891–1955) – რუსი პუბლიცისტი, კრიტიკოსი – II. გვ. 244.
- ლერმონტოვ მიხაილ** (1814–1841) – რუსი პოეტი – I. გვ. 219; II. გვ. 104, 131, 228.

ლეროჩკა – გვ. 235, 239.

ლიალია, ლიალკა, ლიალუკ – იხ. კლდიაშვილი მელიტა – I. გვ. 248, 262, 265, 267, 293, 310, 311, 314, 336, 337, 339, 337, 339, 341, 342, 344, 346, 357, 358, 359, 360; II. გვ. 7, 8, 86, 93, 117, 118, 119, 141, 177, 202, 210, 226, 302.

ლიუსია – იხ. გალპერინა ლუსია – I. გვ. 349, 352, 355.

ლივშიც ბენედიკტ (1887–1939) – რუსი პოეტი – II. გვ. 6, 166, 167, 204, 274, 282, 287, 295.

ლივშიც კირილ (კიკა) (1925–1942) – ბენედიკტ ლივშიცის შვილი – II. გვ. 204.

ლიზიკო – I. გვ. 277.

ლიკა – გვ. 287.

ლიპსკეროვ კონსტანტინ (1889–1954) – რუსი პოეტი – II. გვ. 225.

ლიხელი (სულიაშვილი) დავით (1884–1964) – მწერალი – I. გვ. 284.

ლოზინო-ლოზინსკი ალექსეი (1886–1916) – რუსი მწერალი, მთარგმნელი – I. გვ. 194.

ლოზინსკი მიხაილ (1886–1955) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი – II. გვ. 297.

ლოზოვსკი სოლომონ (1878–1952) – რუსი დიპლომატი, პუბლიცისტი, სახელმწიფო გამომცემლობის დირექტორი (1937–1939) – II. გვ. 269.

ლომინაძე ლადო – II. გვ. 72.

ლომოური თ. – II. გვ. 304.

ლონგველო ჰენრი (1807–1882) – ამერიკელი მწერალი – II. გვ. 71.

ლორია პარმენ (1898–1978) – მწერალი – II. გვ. 122, 123.

ლორთქიფანიძე კონსტანტინე (კონია, კოლია) (1904–1986) – მწერალი – I. გვ. 229, 309; II. გვ. 54, 59, 129.

ლორთქიფანიძე მერი – კონსტანტინე ლორთქიფანიძის მეუღლე – I. გვ. 230.

ლორთქიფანიძე ნიკო (1880–1944) – მწერალი – I. გვ. 73, 89, 93.

ლოსანბერიძე ალექსანდრე (1903–1972) – ინჟინერი – II. გვ. 304.

ლოტი პიერ (ვიო ლუი მარი-ჟულიენ) (1850–1923) – ფრანგი ოფიცერი, მწერალი – I. გვ. 117.

ლუგოვსკი ვლადიმირ (1901–1957) – რუსი პოეტი – II. გვ. 225.

ლუნაჩარსკი ანატოლი (1875–1933) – რუსი მწერალი, მთარგმნელი, ხელოვნებათმცოდნე – I. გვ. 16.

ლუპოლ ივან (1896–1943) – რუსი ფილოსოფოსი, ლიტერატურათმცოდნე – II. გვ. 173, 200, 205, 206, 213, 214, 215, 225, 246.

ლურიე-პასტერნაკ ვეგენია (1898–1961) – მხატვარი, ბორის პასტერნაკის პირველი ცოლი – II. გვ. 56, 74, 229.

მაზნიაშვილი გიორგი (1870–1937) – გენერალი, მხედართმთავარი – გვ. 203.

მაიკა – ჯანდიერი მაიკო, ნინო მაყაშვილის ნათესავი, ეკონომისტი – I. გვ. 124, 229.

მაკინიანც – I. გვ. 165.

მალიკო – I. გვ. 123.

მათე მახარებელი (†60) – ქრისტეს მოციქული, პირველი სახარების ავტორი – I. გვ. 7.

მაიაკოვსკაია ლუდმილა (1884–1972) – მხატვარი, ვლადიმირ მაიაკოვსკის და – II. გვ. 291.

მაიაკოვსკაია ოლგა (1890–1942) – მხატვარი, ვლადიმირ მაიაკოვსკის და – II. გვ. 291.

მაიაკოვსკი ვლადიმირ (1893–1930) – საქართველოში დაბადებული რუსი ფუტურისტი პოეტი – გვ. I. გვ. 21, 284, 289; II. გვ. 225, 251, 291.

მაკაშინ სერგეი (1906–1989) – რუსი ლიტერატურათმცოდნე – II. გვ. 133.

მაკინიანც – I. გვ. 165.

მალარმე სტეფან (1842–1898) – ფრანგი პოეტი – I. გვ. 88, 91.

მამულაიშვილი – I. გვ. 147.

მამულია სამსონ (1892–1937) – სახელმწიფო და პარტიული მოღვაწე – I. გვ. 335.

მანდელშტამ ოსიპ (1891–1938) – რუსი აკემისტი პოეტი – I. გვ. 209; II. გვ. 71.

მანია – გვ. 5.

მანსვეტაშვილი იაკობ (1855–1839) – მწერალი, ჟურნალისტი – II. გვ. 168.

მარგო – II. გვ. 23.

მარი ნიკოლაზ (ნიკო) (1865–1934) – ენათმეცნიერი, ფილოლოგი, აღმოსავლეთმცოდნე, არქეოლოგი, კულტურის ისტორიკოსი – I. გვ. 136.

მარეშალ მორის (1892–1964) – ფრანგი ვიოლონჩელისტი – II. გვ. 39.

მარინეტი ფილიპო ტომაზო (1876–1944) – იტალიელი მწერალი, ფუტურისტიზმის ფუძემდებელი და თეორეტიკოსი – I. გვ. 120.

მარიჯანი (ტყემალაძე-ალექსიძე მარიამ) (1890–1978) – მწერალი – I. გვ. 73, 120.

მარო – I. გვ. 220.

მარო – იხ. კასრაძე-მანშიაშვილი მარიამ – II. გვ. 233, 235, 290.

მარუსა – I. გვ. 248.

მარქს კარლ (1818–1883) – გერმანელი ფილოსოფოსი, თეორეტიკოსი – I. გვ. 69.

მარჩენკო ივან (1883–1938) – შინსახკომის თანამშრომელი – II. გვ. 151, 215, 225.

მარჯანიშვილი (მარჯანოვ) კონსტანტინე (კოტე) (1872–1933) – რეჟისორი – I. გვ. 214; II. გვ. 285.

მაცაშვილი კონსტანტინე (კოტე) (1875–1927) – პოეტი, საქართველოს მწერალთა კავშირის ერთ-ერთი დამაარსებელი და პირველი თავმჯდომარე – I. გვ. 94, 104, 105.

მაცაშვილი-აღნიაშვილი მარუნია – პეტრე აღნიაშვილის ცოლი – II. გვ. 46.

მაცაშვილი-ტაბიძე ნინო (კოლომბინა) (1900–1965) – ტიცინ ტაბიძის ცოლი – I. გვ. 91, 124, 227, 228, 233, 234, 235, 236, 249, 268, 269, 284, 285; II. გვ. 35, 36, 37, 52, 73, 74, 81, 82, 83, 112, 137, 138, 141, 142, 150, 157, 174, 176, 177, 178, 183, 184, 196, 198, 216, 222, 224, 268, 269, 271, 273, 293.

მაშაშვილი (მირცხულავა) ალიო (1903–1976) – მწერალი – I. გვ. 340; II. გვ. 59, 180.

მაშკოვცევ ნიკოლაი (1887–1962) – რუსი ხელოვნებათმცოდნე – II. გვ. 84.

მაჩაბელი ივანე (ვანო) (1854–1898) – მთარგმნელი, პუბლიცისტი, საზოგადო მოღვაწე – I. გვ. 151; II. გვ. 168.

მაჭავარიანი ვიქტორ – კალიგრაფი – II. გვ. 17.

მაჭავარიანი ივანე (1863–1943) – მწერალი, პუბლიცისტი, მთარგმნელი – გვ. II. 136.

მაჭავარიანი ივანე (ვანო) (1901–1957) – პედაგოგიური ინსტიტუტის ადმინისტრაციული ნაწილის გამგე – II. გვ. 17.

მაჭავარიანი-კლდიაშვილი მარიამ (მაშო) – სერგო კლდიაშვილის დედა – I. გვ. 257, 259, 260, 262, 263, 265, 266, 292, 310, 311, 313, 314, 317, 341, 356, 357, 359; II. გვ. 86, 88, 117, 118, 119, 120.

მაჭუტაძე – მოსკოვის ქალაქისთავის მოადგილის, ვლადიმირ ნაზანსკის ცოლი – I. გვ. 47.

მახათაძე აკაკი (1906–1938) – ლანჩხუთის რაიკომის მდივანი – გვ. 106, 107, 280, 281.

მახარაძე ფილიპე (1868–1941) – პარტიული და სახელმწიფო მოღვაწე, საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარე (1931–1936) – I. გვ. 159, 191, 227; II. გვ. 18, 153, 297.

მახვილაძე – II. გვ. 86.

მაგლობლიშვილი – I. გვ. 134.

მაგლობლიშვილი გერმანე (1887–1937) – პოლიტიკური მოღვაწე, საქართველოს სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარე (1931–1937) – II. გვ. 86, 249, 250, 278.

მაგლობლიშვილი სოფრომ (1851–1925) – მწერალი – I. გვ. 154.

მდივანი ბუღუ (პოლიკარპე) (1877–1937) – სახელმწიფო და პარტიული მუშაკი – I. გვ. 126, 129, 197.

მდივანი გიორგი (ჟორჟ) (1905–1981) – დრამატურგი, სცენარისტი – II. გვ. 269.

მდივანი სიმონ (1876–1937) – პოლიტიკური მოღვაწე – I. გვ. 184, 186, 197, 201, 203, 204, 205.

მეგრელიშვილი აკაკი – II. გვ. 316.

მედვა – იაშვილი (1925–1992), პაოლო იაშვილის ქალიშვილი – I. გვ. 347, 350, 352; II. გვ. 17, 18, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 52, 53, 55, 73, 74, 75, 76, 195, 283, 306.

მეიერჰოლდ ვსევოლოდ (1874–1940) – რუსი რეჟისორი, მსახიობი, პედაგოგი – II. გვ. 160.

მეუნარგია ლილი – იონა მეუნარგიას ქალიშვილი – I. გვ. 123.

მელიტა – შალვა აფხაიძის ქალიშვილი – II. გვ. 141, 260, 261.

მელიტა, მელიტუნჩიკ – სერგო კლდიაშვილის ქალიშვილი – I. გვ. 337; II. გვ. 7, 8, 141, 174, 177.

მელიტონ – I. გვ. 99.

მელიქიშვილი ბასილ (1904–1930) – მწერალი – I. გვ. 219, 220.

მერეჟოვსკი დმიტრი (1866–1941) – რუსი მწერალი – I. გვ. 18, 117, 203.

მერლე – I. გვ. 189.

მერი – ჭავჭავაძე-ტორაძე მარიამ (1895–1980) – ვალერიან გაფრინდაშვილი ცოლისდა – I. გვ. 220; II. გვ. 306.

მერიმე პროსპერ (1803–1870) – ფრანგი მწერალი, მთარგმნელი – II. გვ. 108, 114.

მერჩულე გიორგი (X საუკუნე) – მწერალი, ჰიმნოგრაფი – II. გვ. 274.

მესხი დავით (1860–1943) – დრამატურგი, პუბლიცისტი, მთარგმნელი – I. გვ. 21, 294; II. გვ. 105, 306.

მესხი სერგეი (1844–1883) – პუბლიცისტი – I. გვ. 148.

მესხის ლევ (1889–1953) – რუსი პარტიული და სახელმწიფო მოღვაწე, გაზეთის „Правда“ მთავარი რედაქტორი (1930–1937) – II. გვ. 197.

მიკიტენკო ივან (1897–1937) – უკრაინელი მწერალი – II. გვ. 92.

მეტრეველი ლევან (1887–1941) – მწერალი – I. გვ. 21.

- მიტროფანოვ ალექსანდრ** (1899–1951) – რუსი მწერალი – II. გვ. 236.
- მიუსსე შარლ ალფრედ დე** (1810–1857) – ფრანგი მწერალი, დრამატურგი – I. გვ. 89.
- მიქავა ნიკოლოზ** (1910–1997) – პოეტი – II. გვ. 276, 277.
- მიქაძე არჩილ** (1895–1937) – აღმოსავლეთმცოდნე, შრომის სახალხო კომისარი, „მნათობის“ რედაქტორი – I. გვ. 273, 283, 284; II. გვ. 34.
- მიქაძე გუგა** (1927–2000) – მხატვარი, მოქანდაკე, არჩილ მიქაძის ქალიშვილი, პაოლო იაშვილისა და გოგლა ლეონიძის ნათლული – I. გვ. 283; II. გვ. 34.
- მიქაძე ვარლამ** – I. გვ. 352.
- მინიშვილი ნიკოლო (სირბილაძე ნიკოლოზ) (ნიკო, კოლია, ნიკა)** (1896–1937) – მწერალი, ცისფერყანნელი, ჟურნალის „ჩვენი მწერლობა“ რედაქტორი (1926–1928), ლიტერატურული ფონდისა და სახელმწიფო გამომცემლობის დირექტორი – I. გვ. 90, 101, 107, 122, 126, 128, 129, 130, 133, 137, 145, 151, 154, 158, 159, 163, 166, 184, 187, 195, 204, 207, 208, 209, 224, 234, 235, 191, 297, 298, 300, 301, 302; II. გვ. 27, 28, 49, 59, 70, 80, 84, 85, 94, 95, 96, 97, 102, 113, 116, 130, 152, 167, 180, 181, 206, 208, 209, 215, 234, 235, 242, 258, 292.
- მიხაილი** – II. გვ. 117, 118,
- მიხაილოვა-ნადირაძე ნინო** – კოლაუ ნადირაძის ცოლი – I. გვ. 212, 223, 224.
- მიხელა** – I. გვ. 266.
- მოდებაძე** – I. გვ. 134
- მოლოტოვ (სკრიაბინ) ვიარესლავ** (1890–1986) – რუსი პოლიტიკური და სახელმწიფო მოღვაწე – II. გვ. 226.
- მოსაშვილი ილია (ილო)** (1896–1954) – მწერალი, დრამატურგი – II. გვ. 73, 74, 90.
- მორ. ნიკ.** – I. გვ. 186.
- მორო ეჟეზო (პიერ ჟაკ რუიო)** (1810–1838) – ფრანგი პოეტი – II. გვ. 287.
- მუმლაძე გიორგი** (1874–1945) – მწერალი, მთარგმნელი – I. გვ. 21, 61, 67.
- მუსოელიან** – საბჭოთა ხალხების შემოქმედების რედაქციის ხელმძღვანელი – II. გვ. 213.
- მუსოლინი ბენიტო** (1883–1945) – იტალიის ფაშისტური პარტიისა და მთავრობის მეთაური – I. გვ. 196.
- მუსხელიშვილი ლევან** (1900–1942) – არქეოლოგი – II. გვ. 304.
- მუშიშვილი (ხოფერია) გრიგოლ** (1899–1938) – პუბლიცისტი – II. გვ. 175.
- მხეიძე** – I. გვ. 196.

ნ. სემიონ ზახარის ძე – I. გვ. 217.

ნადირაძე – საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის თანამშრომელი – II. გვ. 297.

ნადირაძე გალაქტიონ (†1917) – ექიმი, კოლაუ ნადირაძის მამა – I. გვ. 5, 7, 9, 11.

ნადირაძე კოლაუ (ნიკოლოზ, კოლია) (1895–1991) – პოეტი, ცისფერ-ყანწელი – I. გვ. 5, 7, 8, 11, 42, 90, 91, 92, 93, 106, 153, 161, 191, 210, 211, 212, 223, 224, 234, 235, 237, 267, 269, 279, 283, 346, 347, 351, 352, 355; II. გვ. 11, 19, 21, 24, 49, 59, 60, 66, 67, 68, 72, 121, 144, 145, 158, 272, 273.

ნადირაძე ნელი – კოლაუ ნადირაძის ქალიშვილი – I. გვ. 352; II. გვ. 26.

ნადსონ სემიონ (1862–1887) – რუსი პოეტი – II. გვ. 57.

ნაზანსკი ვლადიმირ (1877–1939) – რუსი პოლიცემისტერი, მოსკოვის ქალაქისთავის მოადგილე – I. გვ. 47.

ნაკორიაკოვ ნიკოლაი (1881–1970) – მოსკოვის სახელმწიფო გამომცემლობის ხელმძღვანელი (1930–1937) – II. გვ. 246.

ნამორაძე გიორგი – II. გვ. 38, 39.

ნამგალაძე შალვა (1900–1937) – ყაზბეგის რაიონული კომიტეტის მდივანი – II. გვ. 249.

ნანა, ნანოჩკა – გაფრინდაშვილი ნანა (1928–1992) – ვალერიან გაფრინდაშვილის შვილი – I. გვ. 348, 351; II. გვ. 166, 182, 280, 287, 288, 290.

ნანეიშვილი გიორგი (ზოზო) (1894–1937) – იურისტი – II. გვ. 93, 181.

ნანეიშვილი ლიდა – ზოზო ნანეიშვილის მეუღლე – II. გვ. 93.

ნატალია გიორგის ასული – იხ. ვაჩნაძე ნატალია – II. გვ. 70.

ნატალია ნიკოლოზის ასული – იხ. ჩხეიძე ნატა – II. გვ. 23, 70, 129, 130.

ნატროშვილი ანტონ (1852–1930) – მეცნიერი, მწერალი, პედაგოგი – I. გვ. 83.

ნაჭყეზია – I. გვ. 181.

ნეიჰაუზ-პასტერნაკ ზინაიდა (ზინა) (1897–1966) – ბორის პასტერნაკის მეორე ცოლი – I. გვ. 346.

ნეკრასოვ ნიკოლაი (1821–1877) – რუსი პოეტი, მწერალი, პუბლიცისტი – I. გვ. 18.

ნიკა – I. გვ. 99, 127.

ნიკო – იხ. მიწიშვილი ნიკოლო – I. გვ. 102.

ნიკოლაევა ევგენია (1898–1846) – რუსი პოეტი – II. გვ. 217.

ნიკოლაძე იაკობ (1871–1951) – მხატვარი, მოქანდაკე – I. გვ. 309.

ნიკოლაძე ნიკო (1843–1928) – პუბლიცისტი, კრიტიკოსი, საზოგადო მოღვაწე – I. გვ. 190, 295.

ნიკოლოზ – იხ. მინიშვინი ნიკოლო – I. გვ. 143.

ნინა – I. გვ. 229.

ნინა – I. გვ. 220.

ნინა – გრიგოლ ვეშაპელის მეუღლე – I. გვ. 190, 203.

ნინა – იხ. კლდიაშვილი ნინო – I. გვ. 227.

ნინა – იხ. ხუციშვილი-ლოლობერიძე ნუცა – I. გვ. 150, 292.

ნინა – იხ. ბაქრაძე-გვეტაძე ნინო – II. გვ. 90, 91, 137, 262, 268, 290.

ნინა, ნინა ალექსანდრეს ასული, ნ. ა. – იხ. მაყაშვილი-ტაბიძე ნინო – I. გვ. 105, 184, 201, 239, 240, 241, 251, 252, 254, 256, 273, 286, 280, 292, 299, 300, 304, 305, 307, 318, 320, 321, 322, 325, 328, 330, 334, 346, 349; II. გვ. 7, 21, 58, 63, 66, 70, 79, 107, 109, 112, 114, 124, 126, 136, 141, 145, 147, 148, 150, 152, 153, 161, 167, 173, 174, 179, 185, 191, 192, 194, 201, 204, 209, 212, 213, 214, 215, 216, 220, 221, 226, 227, 229, 233, 239, 240, 246, 251, 253, 266, 275, 277, 279, 284, 286, 289, 291, 295, 298,

ნინა – იხ. მისაილოვა-ნადირაძე ნინა – I. გვ. 346, 352; II. გვ. 26, 33.

ნინელი – იხ. მაყაშვილი-ტაბიძე ნინო – I. გვ. 315.

ნ. მის. – გეგიძე ნინა (1882–1940) – პაოლო იაშვილის სიდედრი – II. გვ. 283.

ნიცუე ფრიდრიხ (1844–1900) – გერმანელი ფილოსოფოსი – I. გვ. 254.

ნიტა, ნიტორკა, ნიტულიკო – ტაბიძე ტანიტ (1921–2007) – ტიცინ ტა-ბიძის ქალიშვილი – I. გვ. 124, 209, 210, 249, 268, 269, 273, 281, 285, 289, 290, 299, 300, 301, 322, 349; II. გვ. 7, 10, 21, 35, 36, 37, 49, 52, 58, 63, 66, 70, 73, 74, 79, 81, 82, 83, 87, 107, 109, 112, 114, 124, 126, 136, 137, 138, 141, 142, 145, 147, 148, 150, 152, 153, 157, 161, 167, 173, 174, 176, 177, 178, 179, 183, 184, 185, 191, 192, 194, 196, 198, 201, 204, 209, 212, 213, 214, 215, 216, 220, 221, 222, 224, 226, 227, 229, 233, 239, 240, 246, 251, 253, 266, 268, 269, 271, 273, 275, 277, 279, 284, 286, 289, 291, 293, 295, 298.

ნოე – ფანჩულიძე, სერგო კლდიაშვილის მეზობელი სოფელ სიმონეთ-ში – I. გვ. 261, 262, 293, 312, 313, 314, 346, 348, 358, 361; II. გვ. 164.

ნოზაძე პავლე (1906–1937) – ფუტურისტი მწერალი – I. გვ. 194. II. გვ. 150, 151, 152.

ნ. ფ. – იხ. ფიროსმანიშვილი ნიკო – I. გვ. 315.

ნუცა – იხ. ხუციშვილი-ლოლობერიძე ნინო – I. გვ. 161, 284;

ნუცა – იხ. კლდიაშვილი ნინო – I. გვ. 183, 313, 344, 356; II. გვ. 88, 106, 107, 117, 118, 119, 120, 187.

- ოლემა იური** (1899–1960) – რუსი მწერალი – II. გვ. 282.
- ორახელაშვილი ივანე (მამია)** (1883–1937) – სახელმწიფო და პარტიული მოღვაწე – გვ. I. 142, 143; II. გვ. 294.
- ორაგველიძე კარლო** (1902–1937) – საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის კულტურისა და პროპაგანდის განყოფილების გამგე, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი (1935-1937) – II. გვ. 258.
- ორბელიანი გრიგოლ** (1804–1883) – პოეტი, გენერალი, საზოგადო მოღვაწე – I. გვ. 297; II. გვ. 172, 223.
- ორბელიანი ვახტანგ** (1812–1890) – პოეტი, გენერალი – I. გვ. 149, 200; II. გვ. 150, 172.
- ორბელიანი სულხან-საბა** (1658–1725) – მწერალი, მეცნიერი, სახელმწიფო მოღვაწე – I. გვ. 200; II. გვ. 114.
- ორლოვ ალექსანდრ** (1871–1947) – რუსი ლიტერატურათმცოდნე – II. გვ. 92.
- ორჯონიკიძე სერგო (გრიგოლ)** (1886–1937) – საბჭოთა სახელმწიფო და პარტიული მოღვაწე – I. გვ. 188; II. გვ. 46, 266.
- ოსტროუმოვა-ლებედევა ანნა** (1871–1955) – რუსი მხატვარი – II. გვ. 217.
- ოქრომჭედლიშვილი-იაშვილი თამარ** (1904–1986) – პაოლო იაშვილის ცოლი – I. გვ. 228; II. გვ. 75, 282.
- ოქრომჭედლიშვილი (სერებრიაკოვი) ივანე (ვანო)** (1832–1898) – აგრონომი, კავკასიის სამეურნეო საზოგადოების წევრი, მთარგმნელი – II. გვ. 168.
- ოძელაშვილი არსენა (მარაბდელი არსენა)** (დაახლ. 1797–1842) – ბატონყმობის წინააღმდეგ მებრძოლი გლეხი – II. გვ. 113.
-
- პაველ გრიგორის ძე** – იხ. ანტოკოლსკი პაველ – II. გვ. 183.
- პავლენკო პიოტრ** (1899–1951) – რუსი მწერალი – II. გვ. 55, 83, 93, 99, 151, 154, 155, 207, 214, 247, 265, 266.
- პავლენკო ირინა** (†1936) – პიოტრ პავლენკოს ცოლი – II. გვ. 207.
- პავლე** – იხ. იაშვილი პაოლო – I. გვ. 317.
- პავლიაშვილი დავით** – I. გვ. 21.
- პავლიკ** – იხ. ანტოკოლსკი პაველ – II. გვ. 204, 213, 226, 235, 246.
- პავლო** – იხ. პაოლო იაშვილი – I. გვ. 260.
- პანაევა (ბრანსკაია) ავდოტია** (1820–1893) – რუსი მწერალი – I. გვ. 336.
- პაპავა აკაკი** (1890–1964) – მწერალი, პუბლიცისტი – I. გვ. 95.

პასტერნაკ ბორის (1890–1960) – რუსი მწერალი, მთარგმნელი – I. გვ. 236, 344, 345, 346, 348, 354; II. გვ. 5, 19, 29, 49, 55, 56, 58, 63, 69, 71, 73, 74, 79, 89, 109, 121, 125, 135, 147, 151, 154, 165, 167, 174, 176, 180, 183, 194, 197, 201, 207, 214, 225, 229, 235, 240, 246.

პაშა – იაშვილი-მოდებაძე პელაგია – პაოლო იაშვილის და – II. გვ. 18, 31, 188.

პასტერნაკ ლეონიდ (1862–1945) – რუსი მხატვარი, ბორის პასტერნაკის მამა – II. გვ. 64.

პასტერნაკ ჟოზეფინა (ანნა ნეი) (1900–1993) – პოეტი, ბორის პასტერნაკის და, ემიგრანტი გერმანიაში – II. გვ. 109.

პაშუკანის ვიკენტი (1879–1920) – რუსი გამომცემელი, მოსკოვში სიმბოლისტების გამომცემლობის „Mycaret“ (1907–1917) მდივანი – I. გვ. 71.

პეკერ მიხაილ – ჟურნალის „Новый Мир“ თანამშრომელი – II. გვ. 237.

პერვომაისკი – I. გვ. 341.

პესკოვსკი ვ. – მოსკოვის სახელმწიფო გამომცემლობის თანამშრომელი – II. გვ. 245.

პესტელ პაველ (1793–1826) – დეკაბრისტების სამხრეთ საზოგადოების ხელმძღვანელი, პოლკოვნიკი – II. გვ. 213.

პეტრე – იხ. ბარათაშვილი პეტრე – I. გვ. 20.

პეტროვ-ვოდკინ კუზმა (1878–1939) – რუსი მხატვარი, ხელოვნების თეორეტიკოსი, მწერალი, პედაგოგი – I. გვ. 326, 330; II. გვ. 47.

პიკასო პაბლო (1881–1973) – ესპანელი მხატვარი და მოქანდაკე – I. გვ. 87.

პილა – I. გვ. 192.

პილნიაკ (ვოგაუ) ბორის (1894–1937) – რუსი მწერალი – I. გვ. 182; II. გვ. 194.

პირუმოვ – I. გვ. 150, 155, 156, 157, 158, 160, 163, 164, 165, 166.

პიტირიმ მიტროპოლიტი (ოკნოვ პაველ) (1858–1920) – რუსეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის ეპისკოპოსი – I. გვ. 47.

პლისკო – II. გვ. 298.

პო ედგარ ალან (1809–1849) – ამერიკელი მწერალი, კრიტიკოსი – I. გვ. 61.

პოკო – მურღულია პოლიკარპე (1900–1973) – თეატრალური მოღვაწე, რეჟისორი, რუსთაველის თეატრის დირექტორი (1937–1949) – I. გვ. 359; II. გვ. 88, 119, 187.

პოლუჟაევ ალექსანდრ (1804–1838) – რუსი პოეტი – I. გვ. 19.

პოლიკარპე (პოლიკარტე) – სერგო კლდიაშვილის მეზობელი სიმონეთში – I. გვ. 293, 312.

პრუსტ მარსელ (1871–1922) – ფრანგი მწერალი – I. გვ. 224.

პუშკინ ალექსანდრ (1799–1837) – რუსი მწერალი – I. გვ. 73, 103, 216, 219, 239; II. გვ. 48, 71, 75, 104, 160, 200, 208, 214, 224, 227, 228, 229, 231, 236, 237, 243, 244, 247, 253, 254, 255, 256, 265, 268, 269, 274, 277, 290.

ჟანგო – იხ. ლოლობერიძე ჟანგო – II. გვ. 125, 140.

ჟენია – სოსიკო კლდიაშვილის მეუღლე – I. გვ. 225, 248, 259, 315, 317.

ჟივოვ მარკ (1893–1962) – რუსი ლიტერატურათმცოდნე, მთარგმნელი, ჟურნალისტი – II. გვ. 240.

ჟივოვა ევგენია – მოსკოვის გამომცემლობის „Детиздат“ რედაქტორი – II. გვ. 297, 298, 301.

ჟორდანიას ნოე (1868–1953) – პოლიტიკური მოღვაწე, პუბლიცისტი, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის პირველი თავმჯდომარე – I. გვ. 149.

ჟორჟოლიანი დავით (დათიკო) (1898–1940) – პოლიტიკური მოღვაწე – I. გვ. 147.

ჟულ იაშა – I. გვ. 283.

ჟურავლიოვ დმიტრი (1900–1991) – რუსი მსახიობი, რეჟისორი, პედაგოგი – II. გვ. 224.

ჟურული ვარლამ (1909–1965) – პოეტი – I. გვ. 279.

ჟლენტი ბესარიონ (ბესო) (1903–1976) – კრიტიკოსი, ლიტერატურისმცოდნე – II. გვ. 98, 100.

ჟლენტი ნინო – ბესარიონ ჟლენტის ქალიშვილი – II. გვ. 293.

რადიანი (შენიერული) შალვა (1905–1977) – კრიტიკოსი, ლიტერატურათმცოდნე – I. გვ. 276, 323, 337, 339, 340, 343; II. 89, 93, 104, 131, 150, 253, 260.

რადლოვ ნიკოლაი (1889–1942) – რუსი მხატვარი, ხელოვნებათმცოდნე, პედაგოგი – I. გვ. 348.

რადლოვ სერგეი (1892–1958) – რუსი რეჟისორი, პედაგოგი – I. გვ. 348.

რავიჩ ნიკოლაი (1899–1976) – რუსი მწერალი, მთარგმნელი – I. გვ. 297.

რაზიკაშვილი ვახტანგ (1905–?) – ვაჟა-ფშაველას შვილი – I. გვ. 339; II. გვ. 145, 192, 193.

რაზიკაშვილი თამარ (1878–1957) – ვაჟა-ფშაველას ცოლი – II. გვ. 145.

რაზიკაშვილი თედო (1869–1922) – მწერალი, ვაჟა-ფშაველას ძმა – I. გვ. 14.

რაზიკაშვილი მიხეილ – ვაჟა-ფშაველას დისშვილი – I. გვ. 12.

რაისა – I. გვ. 220.

რაისა – იხ. აბრამია-მიქაძე რაისა – I. გვ. 284; II. გვ. 93.

რამიშვილი ლადო – I. გვ. 20.

რაჟდენ – იხ. გვეტაძე რაჟდენ – I. გვ. 101, 209, 210; II. 52, 55, 72, 73, 74, 263, 264.

რაჭველიშვილი ქრისტეფორე (1894–1937) – ისტორიკოსი, ფილოლოგი, პოლიტიკური მოღვაწე – II. გვ. 175.

რემბო ჟან ნიკოლა არტურ (1854–1891) – ფრანგი სიმბოლისტი პოეტი – I. გვ. 90.

რიაზინინა (ნაზაროვა) ალექსანდრა (1897–1977) – გამომცემლობის „Художественная Литература“ რედაქტორი – II. გვ. 151.

რილკე რაინერ მარია (1875–1926) – ავსტრიელი პოეტი – II. გვ. 20, 109, 148.

რობაქიძე გრიგოლ (1880–1962) – მწერალი, პუბლიცისტი, დრამატურგი, მთარგმნელი – I. გვ. 46, 47, 57, 81, 82, 87, 89, 90, 91, 92, 94, 100, 102, 142, 182, 194, 215, 240, 307, 321, 322, 325, 334; II. გვ. 22, 71.

რობაქიძე (ფიალკინა) ელენე (ლენა) (1900–1957) – მსახიობი, სცენარისტი, გრიგოლ რობაქიძის ცოლი – I. გვ. 118, 240, 241.

როზენტალ დიტმარ (1899–1994) – რუსი ლინგვისტი, პედაგოგი – I. გვ. 342; II. გვ. 225.

როზმიროვიჩ ელენა (1886–1953) – რუსი იურისტი, მოსკოვში ლენინის სახელობის სახელმწიფო ბიბლიოთეკის დირექტორი (1935–1939) – II. გვ. 256.

როლან რომენ (1866–1944) – ფრანგი მწერალი, მუსიკათმცოდნე – I. გვ. 184; II. გვ. 109.

როსს რობერტ ბოლდვინ (1869–1918) – ფრანგი ჟურნალისტი, კრიტიკოსი – I. გვ. 18.

როსტომ – იაშვილი, პაოლო იაშვილის მამის ბიძაშვილი – II. გვ. 17, 18.

რუსთაველი შოთა (XII–XIII საუკუნეები) – პოეტი – I. გვ. 47, 76. II. გვ. 37, 72, 75, 105, 150, 166, 173, 182, 211, 222, 223, 233, 253, 278, 287, 300.

რუხაძე ალექსანდრე (საშა) (1898–1965) – ექიმი, ნევროპათოლოგი – I. გვ. 124.

რუხაძე – I. გვ. 197.

რჩეულიშვილი მ. – II. გვ. 403.

საბა – იხ. ორბელიანი სულხან-საბა – I. გვ. 309, 349.

საგანელი გიონ (საგანელიძე გიორგი) (1899–1922) – პოეტი – I. გვ. 106.

საგანელი ერლომ – დრამატურგი – I. გვ. 216.

საიათნოვა (საიათინ არუთიუნ) (1712–1795) – პოეტი, აშული – I. გვ. 65, 76, 103.

საიანოვ (მახნინ) ვისარიონ (1903–1959) – რუსი მწერალი – II. გვ. 167.

სამსონიძე პეტრე (1898–?) – მწერალი – II. გვ. 116, 206.

სალარიძე – I. გვ. 364.

სანგულია შალვა – აფხაზი მწერალი – II. გვ. 276.

სანდრო – იხ. ცირეკიძე ალექსანდრე – I. გვ. 100, 102.

სანდრო – იხ. შანშიაშვილი სანდრო – I. გვ. 209, 228; II. 49, 113.

სანნიკოვ გრიგორი (1899–1969) – რუსი მწერალი – II. გვ. 29, 256.

სარიან მარტიროს (1880–1972) – სომეხი მხატვარი – II. გვ. 240.

საყვარელიძე თამარ (1898–1924) – კოლაუ ნადირაძის პირველი ცოლი – I. გვ. 42.

საყვარელიძე პავლე (1885–1944) – პოლიტიკური მოღვაწე, მწერალი, გამომცემლობის „ფედერაცია“ დირექტორი (1935–1937) – II. გვ. 268, 290.

სევერიანე – I. გვ. 123.

სევორტიან – მოსკოვის გამომცემლობის „Академия“ თანამშრომელი – II. გვ. 252, 285.

სელვინსკი ილია (1899–1968) – რუსი პოეტი – II. გვ. 127.

სერგია – გვ. 117.

სერგო – იხ. კლდიაშვილი სერგო – I. გვ. 101, 264, 273, 358; II. გვ. 175, 177, 186, 187, 199, 267, 292.

სერგო – I. გვ. 197.

სერებრიაკოვ ბორის (1890–1959) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი, ცხოვრობდა საქართველოში – II. გვ. 287.

სერგენკო პიოტრ (1854–1930) – მწერალი, ჟურნალისტი – II. გვ. 130.

სერგეი დავითის ძე – იხ. კლდიაშვილი სერგო – II. გვ. 79.

სეროჟ კლდევნი – იხ. კლდიაშვილი სერგო – I. გვ. 342, 344.

სვიმონა – I. გვ. 67.

სიმონა, სიმონიკა – იხ. ტაბიძე სიმონ – I. გვ. 6, 271.

სიმონ – იხ. ჩიქოვანი სიმონ – I. გვ. 343, 344.

სიტკოვსკი არკადი (1901–1964) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი – II. გვ. 245.

სიული (რენე ფრანსუა არმან) პრიუდომ (1839–1907) – ფრანგი პოეტი – I. გვ. 17.

სკრიაბინ ალექსანდრ (1872–1915) – რუსი კომპოზიტორი, პიანისტი – I. გვ. 29, 88; II. გვ. 20.

სკობელევი მატევი (1885–1983) – რუსი სოციალ-დემოკრატი, მენშევიკი – I. გვ. 145.

სობინოვ ლეონიდ (1872–1934) – რუსი ოპერის მომღერალი – I. გვ. 61.

სოლოგუბ (ტეტერნიკოვ) ფიოდორ (1863–1927) – რუსი მწერალი, დრამატურგი, პუბლიცისტი – I. გვ. 18.

სოლოვიოვ ვლადიმირ (1853–1900) – რუსი ფილოსოფოსი, პოეტი, პუბლიცისტი – I. გვ. 117.

სოლომონ მეფე (ძვ. წ. X საუკუნე) – ისრაელის მეფე (ძვ. წ. 965–928) – I. გვ. 7.

სონია, სოფუნ, სოფუნია, ჩუპურა – იხ. კლდიაშვილი სოფიო – I. გვ. 125, 258, 262, 265, 267, 293, 310, 311, 314, 336, 337, 339, 337, 339, 341, 342, 344, 346, 357, 358, 359, 360; II. გვ. 7, 8, 37, 81, 86, 88, 93, 117, 118, 119, 141, 175, 177, 186, 188, 190, 199, 202, 210, 226, 302.

სონია – მედეა იაშვილის გამზრდელი – II. გვ. 18, 26, 35.

სონიჩკა – ტაბიძე სოფიო, ტიცვიან ტაბიძის და – I. გვ. 6.

სონღულაშვილი იროდიონ (ილო) (1880–1958) – მწერალი, ხელოვნებათმცოდნე – I. გვ. 206; II. გვ. 168.

სოროკინ გრიგორი (1898–1954) – რუსი მწერალი, მთარგმნელი, გამომცემელი – II. გვ. 115.

სოსიკო (იოსებ) – სერგო კლდიაშვილის ძმა – I. გვ. 259, 265, 292, 293; II. გვ. 80, 186, 187, 189, 199, 257, 259.

სოსლანი (სოსელია) შალვა (1902–1941) – მოსკოვში მცხოვრები ქართველი მწერალი – I. გვ. 191, 297, 300, 301, 302, 322, 328, 344, 351, 353; II. გვ. 8, 10, 27, 187.

სპასკი სერგეი (1898–1956) – რუსი მწერალი, დრამატურგი, მთარგმნელი, კრიტიკოსი – II. გვ. 117.

სტავსკი (კირპიჩნიკოვ) ვლადიმირ (1900–1943) – რუსი მწერალი, ჟურნალისტი – II. გვ. 213, 215, 245.

სტალინ (ჯუღლაშვილი იოსებ) (1878–1953) – სახელმწიფო მოღვაწე, საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივანი (1922–1953) – II. გვ. 92, 98, 188, 243, 246, 247, 251, 269, 274, 297, 302.

სტანიუკოვიჩ კონსტანტინ (1843–1903) – რუსი მწერალი – II. გვ. 114.

სტენდალ (ზეილი ანრი მარი) (1783–1842) – ფრანგი მწერალი – II. გვ. 204.

სტეფანე – იხ. ალიბეგაშვილი სტეფანე – II. გვ. 144, 198.

სტიშოვა ლიდა – II. გვ. 247.

სტურუა შალვა – ქონების აღმწერი სიმონეთში – I. გვ. 263.

სუბოცკი ლევ (1900–1959) – ლიტერატურის კრიტიკოსი – II. გვ. 225.

სუდეკინ სერგეი (1882–1946) – რუსი მხატვარი – I. გვ. 87, 117.

სულამანიძე მიხა – I. გვ. 266.

სულუხია გიორგი – II. გვ. 144.

სუმბატოვი – სუმბათაშვილი-იუჟინ ალექსანდრ (1857–1927) – რუსი დრამატურგი, მსახიობი – I. გვ. 15, 38, 47, 52; II. 141.

სურკოვ ალექსეი (1899–1983) – რუსი პოეტი, ჟურნალისტი – II. გვ. 245, 284.

სუპო ფილიპპ (1897–1990) – ფრანგი მწერალი, დადაიზმისა და სურეალიზმის ერთ-ერთი ფუძემდებელი – I. გვ. 193.

ტაბიძე გალაკტიონ (1891–1959) – პოეტი – I. გვ. 27, 28, 46, 57, 58, 70, 73, 77, 93, 100, 328, 329; II. გვ. 59, 245.

ტაბიძე იუსტინე (1860–1919) – ტიციან ტაბიძის მამა, მღვდელი – I. გვ. 6.

ტაბიძე მარიამ (მარო) – სიმონ ტაბიძის მეუღლე – II. გვ. 271.

ტაბიძე სიმონ (სიმონიკა) – ტიციან ტაბიძის ძმა – I. გვ. 6, 46, 184.

ტაბიძე ტიციან (ტიტე, ტიტუკო) (1895–1937) – პოეტი, ცისფერყანწელი – I. გვ. 6, 7, 21, 22, 29, 39, 40, 42, 46, 47, 51, 53, 55, 56, 57, 65, 66, 70, 74, 76, 77, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 95, 96, 97, 98, 100, 102, 104, 105, 106, 124, 126, 127, 137, 143, 144, 151, 160, 162, 181, 183, 186, 187, 191, 193, 195, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 215, 216, 217, 218, 219, 226, 227, 228, 229, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 241, 242, 243, 245, 246, 249, 250, 253, 254, 256, 257, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 276, 278, 279, 281, 282, 283, 284, 285, 289, 290, 291, 294, 295, 297, 298, 300, 301, 302, 304, 306, 307, 309, 314, 318, 324, 326, 329, 330, 342, 344, 346, 347, 348, 349, 351, 352, 353, 354; II. გვ. 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 23, 26, 28, 31, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 61, 63, 69, 72, 73, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 87, 91, 92, 93, 107, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 125, 131, 132, 136, 137, 140, 141, 142, 145, 146, 147, 150, 153, 157, 159, 160, 161, 166, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 183, 185, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 200, 203, 204, 208, 209, 210, 212, 214, 216, 219, 221, 222, 224, 225, 227, 229, 231, 232, 236, 237, 238, 239, 240, 243, 244, 245, 247, 249, 250, 254, 255,

256, 257, 259, 265, 268, 269, 271, 274, 275, 277, 279, 281, 284, 285, 288, 289, 291, 292, 293, 295, 296, 297, 298, 299.

ტაგერ ელენა (1895–1964) – რუსი მწერალი – I. გვ. 349.

ტაიად ლორან (1854–1919) – ფრანგი პოეტი – I. გვ. 18.

ტაიროვ ალექსანდრ (1885–1950) – რუსი რეჟისორი – I. გვ. 228.

ტასინარი პია (1903–1995) – იტალიელი ოპერის მომღერალი – II. გვ. 152.

ტარასენკოვ ანატოლი (ტოლია) (1909–1956) – რუსი პოეტი, კრიტიკოსი – II. გვ. 158.

ტასო – I. გვ. 244.

ტატევოსიან ოპანეს (1889–1974) – სომეხი მხატვარი – I. გვ. 354.

ტეზიკ – ბაგრატიონ-გრუზინსკი პეტრე (1920–1984) – პოეტი – II. გვ. 19.

ტელმან ერნსტ (1886–1944) – გერმანელი კომუნისტების ლიდერი, რეისსტაგის დეპუტატი (1925–1933) – II. გვ. 269.

ტინიანოვ იური (1894–1943) – რუსი მწერალი, დრამატურგი, კრიტიკოსი – II. გვ. 69, 79, 81, 87, 114, 154, 176, 295.

ტინიანოვა ინნა (1916–?) – პოეტი, მთარგმნელი, იური ტინიანოვის ქალიშვილი – გვ. II. გვ. 295.

ტიტე – იხ. ტიცინ ტაბიძე – I. გვ. 24.

ტიტოვ ნიკოლაი (1906–1960) – რუსი პოეტი – II. გვ. 246.

ტიუტჩევი ფიოდორ (1803–1873) – რუსი პოეტი, დიპლომატი, პუბლიცისტი – I. გვ. 15, 16, 108.

ტიჩინა პაველ (1891–1967) – უკრაინელი პოეტი – II. გვ. 246.

ტიხონოვ ნიკოლაი (კოლია) (1896–1979) – რუსი მწერალი, პუბლიცისტი, მთარგმნელი – I. გვ. 348.

ტოლსტოია-ესენინა სოფია (სონია) (1900–1957) – რუსი ლიტერატორი, ლევ ტოლსტოის შვილიშვილი, სერგეი ესენინის ცოლი – I. გვ. 182, 191; II. გვ. 216, 275.

ტოლსტოი ალექსეი (1883–1945) – რუსი მწერალი – II. გვ. 136, 207, 215, 219.

ტოლსტოი ლევ (1828–1910) – რუსი მწერალი – I. გვ. 226; II. გვ. 130.

ტოლსტოია მარიანა (1911–1988) – ალექსეი ტოლსტოის ქალიშვილი – II. გვ. 136.

ტოლსტოი ნიკიტა (1917–1994) – ფიზიკოსი, ალექსეი ტოლსტოის შვილი – II. გვ. 136.

ტოროშელიძე მალაქია (1880–1937) – ჟურნალისტი, პარტიული მოღვაწე, მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე (1932–1935), განათლების სახალხო კომისარი (1936) – II. გვ. 61, 93, 102, 134, 258.

ტოსია – პეტრენკო პანტელეიმონ (1908–1936) – უკრაინელი პოეტი, მთარგმნელი, ცხოვრობდა საქართველოში – II. გვ. 159, 166, 182.

ტრეტიაკოვ სერგეი (1892–1937) – რუსი ფუტურისტი პოეტი, პუბლიცისტი, დრამატურგი – II. გვ. 247.

ტრეტიაკოვა – II. გვ. 247.

ტურგენევი ივან (1818–1883) – რუსი მწერალი – გვ. 306.

ტუპია (ივანე) – პაოლო იაშვილის ძმა – II. გვ. 17, 32.

ტუტუნა – I. გვ. 7.

ტულუში მარკოზ (მარკ იბერი) (1900–1971) – ისტორიკოსი, პოლიტიკოსი – I. გვ. 97.

ტცარა ტრისტან (1896–1963) – ფრანგი პოეტი, დადაიზმის ერთ-ერთი ფუძემდებელი – I. გვ. 193.

უაილდ ოსკარ ფინგალ ო'ფლაერთი უილს (1854–1900) – ინგლისელი მწერალი – I. გვ. 74.

უელს ჰერბერტ ჯორჯ (1866–1946) – ინგლისელი მწერალი – I. გვ. 198.

უმანსკი დ. – მოსკოვის ლიტერატურული სააგენტოს უფროსის მოადგილე – II. გვ. 236.

უმიკაშვილი პეტრე (1834–1904) – ლიტერატორი, პუბლიცისტი – II. გვ. 168.

უსპენსკი გლებ (1843–1902) – რუსი მწერალი – II. გვ. 217.

უსპენსკი ვლადიმირ (1892–1956) – რუსი მხატვარი – II. გვ. 217.

უმანგი – ჩხეიძე (1898–1953) – მსახიობი – I. გვ. 214.

ფადეევი ალექსანდრ (1901–1956) – რუსი მწერალი – II. გვ. 255.

ფალიანი – II. გვ. 71.

ფალიაშვილი ზაქარია (1861–1933) – კომპოზიტორი, დირიჟორი – II. გვ. 284.

ფარქოსაძე გუცა (1891–1949) – პოეტი, მთარგმნელი – I. გვ. 21, 28.

ფარერი კლოდ (ბარგონ ფრედერიკ შარლ ედუარ) (1876–1957) – ფრანგი მწერალი – I. გვ. 117.

ფატი, ფატმუშა – იხ. თვალთვაძე ფატმა – II. გვ. 78, 87, 93, 104.

ფალავა აკაკი (1887–1962) – რეჟისორი – II. გვ. 278.

ფელია – I. გვ. 153.

- ფედინ კონსტანტინ (1892–1977) – რუსი მწერალი – II. გვ. 93.
- ფეოფანიდის – I. გვ. 186.
- ფეტი (შენშინ) ათანასე (1820–1892) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი – I. გვ. 25.
- ფეფუცა – იხ. გედევანიშვილი-ლეონიძე ეფემია – I. გვ. 206, 249, 310, 350; II. გვ. 184.
- ფილია ს. – I. გვ. 188.
- ფილიპოვ დ. – მოსკოვში, ტვერის ქუჩაზე, კაფეს მფლობელი – I. გვ. 70.
- ფიროსმანიშვილი ნიკო (ფიროსმანი) (1862–1918) – მხატვარი – I. გვ. 115, II. გვ. 293, 294, 295.
- ფისო (ნესტან) – გიორგი ლეონიძის ქალიშვილი – I. გვ. 350.
- ფორშ (კომაროვა) ოლგა (1873–1961) – რუსი მწერალი – გვ. II. 69, 204, 207.
- ფრელიკ ვ. – ჟურნალის „Передел“ რედაქციის მდივანი – I. გვ. 8.
- ფხაკაძე ელისაბედ (1865–1951) – ტიცინ ტაბიძის დედა – I. გვ. 6.
- ფხაკაძე იაკობ – ტიცინ ტაბიძის ბიძა, დეკანოზი, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების წევრი – I. გვ. 39, 40, 47, 51
-
- ქავთარაძე პეტრე (1890–1937) – მწერალი, მთარგმნელი – I. გვ. 345.
- ქავჟარაძე იროდიონ (1893–1988) – მთარგმნელი – II. გვ. 281.
- ქართველიშვილი ლავრენტი (ლავრენტიევ) (1890–1938) – პარტიული მოღვაწე – II. გვ. 335.
- ქაქუცა – ჩოლოყაშვილი ქაიხოსრო (1888–1930) – პოლიტიკური და სამხედრო მოღვაწე – I. გვ. 196, 199.
- ქაჯაია ვარლამ (1906–1970) – მეცნიერი, პედაგოგი – II. გვ. 335.
- ქეთო (ქეთევან) – იხ. კლდიაშვილი ქეთევან – I. გვ. 259, 344, 358; II. 80, 176, 186, 188, 198, 199, 259.
- ქეთო (ქეთევან) – ტიცინ ტაბიძის და – II. გვ. 36, 38, 292.
- ქეთო – ირემაძე ქეთევან (1912–1945) – მწერალი, მთარგმნელი, შალვა რადიანის პირველი ცოლი – II. გვ. 89.
- ქეცბა ტერენტი – II. გვ. 131.
- ქვარიანი სიმონ (1868–1946) – მწერალი, ისტორიკოსი – I. გვ. 24.
- ქიაჩელი ლეო (შენგელაია ლეონ) (1884–1963) – მწერალი – I. გვ. 207, 208, 309; II. გვ. 84.

ქიქოძე გერონტი (1885–1960) – მწერალი, კრიტიკოსი, მთარგმნელი –
I. გვ. 21, 190, 233, 234, 235; II. გვ. 264

ქიქოძე პლატონ (1905–1937) – მწერალი – II. გვ. 99.

ქოჩიაშვილი – I. გვ. 21.

ქორელი გოგი – I. გვ. 266.

ქუთათელი (ქუთათელაძე) ალექსანდრე (1897–1982) – მწერალი, კრიტიკოსი – II. გვ. 135.

ქურხული ილია (ილიკო) (1885–1954) – მომღერალი, მევიოლინე, მესტივირე – I. გვ. 26.

ლამბაშიძე ვახტანგ (1872–1951) – ექიმი, საფრანგეთის ქართული სათვისტომოს თავმჯდომარე – I. გვ. 150.

ლლონტი ხარლამპ (1878–1959) – საქართველოს განათლების სახალხო კომისარიატის თანამშრომელი, მაღალმთიანი ბიოლოგიური სადგურის დირექტორი – II. გვ. 178.

ლოლობერიძე ივანე (ყანგო) (1897–1937) – ფუტურისტი მწერალი, მწერალთა კავშირის მდივანი (1926–1927), გაზეთის „დროული“ რედაქტორი (1926) – I. გვ. 193, 216; II. 140, 151, 235.

ლოლობერიძე ლანა (ლანიკო) (დაიბადა 1928 წელს) – კინორეჟისორი, ლევან ლოლობერიძის ქალიშვილი – II. გვ. 76.

ლოლობერიძე ლევან (1896–1937) – სახელმწიფო და პარტიული მოღვაწე, საქართველოს ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი (1930) – I. გვ. 130, 133, 137, 145, 159, 163, 186, 190, 202, 203, 207, 273.

ლუღუშაური – ყაზბეგის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის ფოტოგრაფი – II. გვ. 143.

ყაზბეგი ალექსანდრე (1848–1893) – მწერალი, დრამატურგი, მსახიობი – II. გვ. 113, 116, 103, 201.

ყანჩელი ალექსანდრე (სანდრო) (1875–1948) – პოეტი, მთარგმნელი, იურისტი – I. გვ. 272, II. 78, 105.

ყანჩელი სალომე (1921–1985) – მსახიობი, ალექსანდრე ყანჩელის შვილი – II. გვ. 76.

ყარა-დარვიშ (გენჯიან აკოფ) (1872–1930) – სომეხი ფუტურისტი პოეტი – I. გვ. 86, 87.

ყარალაშვილი-მაყაშვილი ბარბარე (1865–1944) – ტიცინ ტაბიძის სი-
დედრი – I. გვ. 289; II. გვ. 292.

ყიფიანი დიმიტრი (1814–1887) – მწერალი, პუბლიცისტი, მთარგმნე-
ლი, საზოგადო მოღვაწე – I. გვ. 295.

ყიფიანი ივანე (იოვანე, ივიკ) (1893–1948) – პოეტი, ცისფერყანწელი
– I. გვ. 23, 274, 275.

ყიფიანი (ტატიშვილი) ნინო (1867–1937) – მწერალი – I. გვ. 209.

ყიფშიძე იოსებ (1882–1919) – ენათმეცნიერი – I. გვ. 49.

ყაუხჩიშვილი სიმონ (1895–1981) – ისტორიკოსი, ფილოლოგი, ბიზან-
ტოლოგი, პედაგოგი – I. გვ. 217.

ყურულაშვილი გიორგი (1893–1937) – პარტიული და სახელმწიფო
მოღვაწე – I. გვ. 284, 358; II. გვ. 285, 357, 359.

შაგინიან მარიეტა (1888–1982) – რუსი მწერალი, ჟურნალისტი, ისტო-
რიოგრაფი, ხელოვნებათმცოდნე – II. გვ. 39.

შავთელი იოანე (XII–XIII საუკუნეები) – პოეტი, სასულიერო მოღვაწე
– II. გვ. 215.

შალვა, შალიკო, შალუშ – იხ. აფხაიძე შალვა – I. გვ. 23, 61, 98, 101,
123, 273, 310, 338, 342, 344; II. გვ. 174, 261, 262, 302.

შალვა – იხ. რადიანი შალვა – I. გვ. 15.

შალვა – იხ. კარმელი შალვა – I. გვ. 127.

შალვა – იხ. სოსლანი შალვა – I. გვ. 323.

შალიკო – I. გვ. 142.

შალიკო – იხ. დემეტრაძე შალვა – I. გვ.

შამილი (1797–1871) – დაღესტან-ჩეჩნეთის იმამი, კავკასიის მთიელ-
თა გამათავისუფლებელი ბრძოლის მეთაური – II. გვ. 48, 265.

შანშიაშვილი ალექსანდრე (სანდრო) (იარალი) (1888–1979) – მწერალი,
დრამატურგი – I. გვ. 62, 67, 77, 78, 232, 233, 234, 235, 270, 271, 282,
284, 290, 328; II. გვ. 19, 59, 64, 147, 190, 226, 259.

შარაბიძე ნიკო – I. გვ. 99.

შაქრო – I. გვ. 229

შელეგია პარმენ – ქუთაისის გაზეთის „სტალინელი“ რედაქციის თა-
ნამშრომელი – II. გვ. 111, 112.

შენგელაია დემნა (1896–1980) – მწერალი – I. გვ. 309; II. გვ. 82, 103.

შერგინ ბორის (1893–1973) – რუსი მწერალი, ფოლკლორისტი, პუბ-
ლიცისტი, მხატვარი – გვ. I. გვ. 277.

შერვაშიძე მერი (1890–1986) – ნიკოლოზ II-ს კარის ფრეილინა – I. გვ. 36.

შექსპირ უილიამ (1564–1616) – ინგლისელი დრამატურგი, პოეტი – I. გვ. 117.

შინკუზა ბაგრატი (1917–2004) – აფხაზი მწერალი – II. გვ. 276.

შიო – I. გვ. 22.

შიუკაშვილი ნუცა – I. გვ. 21.

შლიგესოვ – I. გვ. 9.

შოთა – იხ. დადიანი შოთა – I. გვ. 58.

შოლოხოვ მიხაილ (1904–1984) – რუსი მწერალი – II. გვ. 39.

შოპენ ფრიდერიკ ფრანც (1810–1849) – პოლონელი კომპოზიტორი – II. გვ. 20.

შპენგლერ ოსვალდ (1880–1936) – გერმანელი ფილოსოფოსი და ისტორიკოსი – I. გვ. 109.

შუროვა მ. – გამომცემლობის „Творчество Народов СССР“ მდივანი – II. გვ. 291.

შჩერბაკოვ ალექსანდრ (1901–1945) – რუსი სახელმწიფო მოღვაწე, ცენტრალური კომიტეტის კულტურისა და პროპაგანდის განყოფილების ხელმძღვანელი (1934–1935) – II. გვ. 148, 215.

ჩადაევ პიოტრ (1794–1856) – რუსი ფილოსოფოსი – I. გვ. 117.

ჩაევ ნიკოლაი (1824–1914) – რუსი მწერალი, დრამატურგი – II. გვ. 277.

ჩაპაევ ვასილი (1887–1919) – წითელი არმიის დივიზიის უფროსი – II. გვ. 239, 243, 251.

ჩარენც ელიშე (1897–1937) – სომეხი მწერალი, მთარგმნელი – I. გვ. 219.

ჩარკვიანი კანდიდ (1904–1994) – სახელმწიფო მოღვაწე, მწერალთა კავშირის პირველი მდივანი (1937-1938) ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივანი (1938–1953), – II. გვ. 302, 303, 305.

ჩარკვიანი შარუხ (შალვა) (1895–1957) – პოეტი – I. გვ. 191, 211.

ჩაჩავა ნიკოლოზ (1901–1974) – პოეტი, ჟურნალისტი – II. გვ. 150, 266.

ჩახრუხაძე (XII–XIII) – პოეტი – II. გვ. 215.

ჩერედნიკ – II. გვ. 215.

ჩერნიაევსკი ნიკოლოზ (კოლაუ, კოლია) (1892–1947) – საქართველოში მცხოვრები რუსი პოეტი, მთარგმნელი, ფუტურისტი – I გვ. 234, 235, 301; II. გვ. 157.

ჩერუბინა დე გაბრიაკ (დმიტრიევა ელიზავეტა) (1887–1928) – რუსი პოეტი – I. გვ. 58.

ჩიტაია გიორგი (1890–1986) – ისტორიკოსი, ეთნოგრაფი – I. გვ. 49.

ჩიტო – იხ. ჩოფიკაშვილი შალვა – II. გვ. 61, 143, 193, 194.

ჩიქოვანი მიხეილ (1909–1983) – ლიტერატურათმცოდნე, ფოლკლორისტი – II. გვ. 159, 161.

ჩიქოვანი სიმონ (1902–1966) – პოეტი, ლიტერატურათმცოდნე – I. გვ. 329; II. გვ. 59, 169, 208, 209, 240, 246, 247, 251.

ჩიქოვანი ალექსანდრე (საშა) (1887–1967) – I. გვ. 38.

ჩოლოყაშვილი რ. – II. გვ. 304.

ჩოფიკაშვილი შოთა (ჩიტო) – ყაზბეგის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის ფოტოგრაფი – II. გვ. 53, 54, 61.

ჩუბინაშვილი ნიკოლოზ (1908–1993) – ხელოვნებისმცოდნე – II. გვ. 304.

ჩუკოვსკი კორნეი (1882–1969) – რუსი პოეტი, კრიტიკოსი, მთარგმნელი – II. გვ. 52.

ჩულკოვ გეორგი (1879–1939) – რუსი მწერალი, ლიტერატურათმცოდნე, მთარგმნელი – I. გვ. 349, 354, 355; II. გვ. 5, 7.

ჩუშინა ოლგა (1858–1909) – რუსი პოეტი, მთარგმნელი – I. გვ. 19.

ჩხეიძე – I. გვ. 220, 268.

ჩხეიძე დათიკო – II. გვ. 117.

ჩხეიძე ნატალია (1900–?) – მთარგმნელი – II. გვ. 40, 42, 43, 77, 81, 84, 87, 102, 105, 127, 128, 129, 134, 152, 179, 182, 206, 219, 220, 241.

ჩხეიძე პეტრე (პეტია) – I. გვ. 266.

ჩხენკელი აკაკი (1874–1959) – იურისტი, პოლიტიკური მოღვაწე, პუბლიცისტი, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი ლიდერი, საქართველოს ელჩი საფრანგეთში (1921–1933) – I. გვ. 147.

ჩხიკვაძე პანტელეიმონ (1903–1940) – მწერალი – II. გვ. 11, 12, 15, 22, 43, 44, 45, 46, 50, 51, 136, 137.

ცაგარეიშვილი შალვა (1906–1972) – პედაგოგი, განათლების კომისარიატის უმაღლეს სკოლათა სამმართველოს უფროსი – II. გვ. 288.

ცაგარელი ალექსანდრე (1844–1929) – ენათმეცნიერი, ფილოლოგი, ისტორიკოსი – I. გვ. 295.

ცაგო – გვ. 6.

ცახელი (თვალჭრელიძე) პარმენ (1866–1919) – პოეტი, მთარგმნელი – I. გვ. 232.

ცეცელია – I. გვ. 248, 249.

ცეცხლაძე გრიგოლ (1894–1976) – პოეტი – I. გვ. 123, 126, 243, 244, 245; II. 90, 169, 170, 290.

ცვეტაევა მარინა (1892–1941) – რუსი მწერალი, მთარგმნელი – I. გვ. 147.

ციმბალისტ ევრემ (1889–1985) – რუსი ვიოლინისტი, კომპოზიტორი – II. გვ. 152.

ცინცაძე ლიდა – I. გვ. 61.

ცინცაძე ილიკო – I. გვ. 341.

ციპინ გრიგორი (1899–1938) – ჟურნალისტი, პარტიული მოღვაწე – II. გვ. 173, 222, 233, 240, 250.

ცირეკიძე ალექსანდრე (სანდრო) (1894–1923) – პოეტი, ცისფერყანწელი – I. გვ. 59, 61, 80, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 99, 123, 125, 126.

ცირეკიძე კალისტრატე – სანდრო ცირეკიძის ძმა – I. გვ. 130.

ცომაია – I. გვ. 19.

ცუგა – რუსუდან მოდებაძე – პაოლო იაშვილის დისშვილი – II. გვ. 34.

ცხაკაია მიხა (1865–1950) – რევოლუციონერი, პოლიტიკური მოღვაწე – I. გვ. 147,

ცხაკაია ნიკოლოზ – ქუთაისის გაზეთის „სტალინელი“ რედაქტორი – II. გვ. 110, 111, 112.

ძაგულა (ძაგუ) მდივანი – პაოლო იაშვილის ბიძაშვილი – II. გვ. 34.

წერეთელი აკაკი (1840–1915) – მწერალი – I. გვ. 276, 295; II. გვ. 164.

წერეთელი გრიგოლ (1870–1938) – მეცნიერი, კლასიკური ფილოლოგიის ქართული სამეცნიერო სკოლის დამფუძნებელი – I. გვ. 101, 217.

წერეთელი თამარ (თამუნია) (†1968) – აკაკი წერეთლის ნათლული, ტიცვიან ტაბიძის მუზა – I. გვ. 184.

წერეთელი ნ. – II. გვ. 271.

წვერავა სიმონ (1905–1982) – მწერალი – I. გვ. 343; II. გვ. 169.

წუნუნავა ალექსანდრე (1881–1955) – სცენარისტი, რეჟისორი – I. გვ. 257.

ჭაბუკიანი ალექსანდრე – I. გვ. 197.

ჭავჭავაძე ალექსანდრე (1786–1846) – პოეტი, გენერალი – I. გვ. 236; II. გვ. 150.

ჭავჭავაძე-გაფრინდაშვილი ირინე (ირა) (1892–1958) – პედაგოგი, ვალერიან გაფრინდაშვილის მეუღლე – I. გვ. 210, 220, 223, 274, 348, 351.

ჭავჭავაძე თამარ (1896–1968) – მსახიობი, ვალერიან გაფრინდაშვილის ცოლისდა – I. გვ. 224, II. გვ. 287.

ჭავჭავაძე ილია (1837–1907) – მწერალი, პუბლიცისტი, საზოგადო მოღვაწე – I. გვ. 295; II. გვ. 103, 208, 215, 220, 239, 243, 252, 246, 275, 276, 285, 295.

ჭანბა სამსონ (1886–1937) – აფხაზი მწერალი – გვ. 276.

ჭანიშვილი – I. გვ. 186.

ჭიპუტია – I. გვ. 19.

ჭიჭიკო, ჭიჭო – იხ. ვალერიან გაფრინდაშვილი – I. გვ. 18, 21, 24, 69, 73, 96, 99, 344; II. გვ. 16, 18, 21, 23, 24, 28, 55, 56, 57, 58, 69, 70, 71, 73, 79, 84, 89, 96, 99, 160, 223, 269, 344.

ჭიჭინაძე ზაქარია (1854–1931) – გამომცემელი, ლიტერატურისა და ისტორიის მკვლევარი – გვ. 62, 181.

ჭიჭინაძე კონსტანტინე (კონია) (1891–1960) – პოეტი, მთარგმნელი – გვ. 49, 121, 138, 176, 253.

ჭუმბაძე არისტო (1880–1971) – მწერალი, მთარგმნელი – I. გვ. 64. II. გვ. 10.

ჭყონია აკაკი (1898–1937) – პუბლიცისტი, ენისა და ლიტერატურის ინსტიტუტის დირექტორი (1934–1935), თბილისის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრის დირექტორი (1935–1937) – II. გვ. 154.

ჭყონია ილია (1860–1927) – მწერალი, ჟურნალისტი, მთარგმნელი – II. გვ. 148, 197.

ხაიამ ომარ (1048–1122) – ირანელი პოეტი, მათემატიკოსი, ფილოსოფოსი – I. გვ. 240, 284.

ხაჩიძე – I. გვ. 188, 197.

ხელაძე აღფეს (1886–?) – პოლიტიკური მოღვაწე – I. გვ. 201.

ხიდაშელი შალვა (1910–1994) – მეცნიერი, ფილოსოფოსი – II. გვ. 304.

ხიზანაშვილი ლ. – I. გვ. 21.

ხმალაძე ვასილ – I. გვ. 123.

ხორავა აკაკი (1895–1972) – მსახიობი, პედაგოგი – I. გვ. 344.

ხუნდაძე სილოვან (1860–1928) – პედაგოგი, ლიტერატორი, პუბლიცისტი – I. გვ. 10.

ხუნდაძე ჭულა – I. გვ. 123.

ხუნდაძე – II. გვ. 267.

ხუციშვილი-ლოლობერიძე ნუცა (ნინო) (1902–1966) – რეჟისორი, ლევან ლოლობერიძის მეუღლე – I. გვ. 163, 273, 292.

ხუხუნი – I. გვ. 202.

ჯავახიშვილი (ადამაშვილი) მიხეილ (1880–1937) – მწერალი – I. გვ. 114, 203, 204, 237, 256; II. გვ. 20, 98, 116.

ჯავახიშვილი ივანე (1876–1840) – ისტორიკოსი, საზოგადო მოღვაწე – II. გვ. 278, 304.

ჯანელიძე ალექსანდრე (1888–1975) – გეოლოგი – I. გვ. 129.

ჯაფარიძე გრიგოლ (გრეშა, გრ. ჯაფარი) (1887–1953) – ფილოლოგი, პუბლიცისტი – I. გვ. 126, 171.

ჯაფარიძე კონსტანტინე (1873–1951) – მთარგმნელი – I. გვ. 186.

ჯაფარიძე ვლადიმერ (ლადო) (1887–1981) – იურისტი, პედაგოგი – II. გვ. 171, 184.

ჯაფარიძე ლევან (ლელი, ლელო) (1895–1934) – პოეტი, მთარგმნელი, ცისფერყანწილი – I. გვ. 24, 56, 58, 82, 101, 183, 201.

ჯიბუ – იხ. იაშვილი ჯიბრაილ – I. გვ. 161.

ჯიქია ვლადიმერ (ვალოდია) (1893–1937) – ინჟინერი, რიონჰესის და ხრამჰესის მშენებლობის ხელმძღვანელი – II. გვ. 52.

ჰაინე ჰაინრიხ (1797–1856) – გერმანელი პოეტი – II. გვ. 57, 300.

ჰაუპტმან გერჰარტ იოჰან რობერტ (1862–1912) – გერმანელი დრამატურგი, ნოველისტი – II. გვ. 136.

ჰაფეზი შამს ედ-დინ მოჰამედ შირაზი (1320–1389) – ირანელი პოეტი – I. გვ. 61.

ჰენრიხ გუსტავის ძე – ნეიჰაუზ (1888–1964) – რუსი პიანისტი და პედაგოგი – II. გვ. 93.

ჰერედია ჟოზე მარია დე (1842–1905) – ფრანგი პოეტი – I. გვ. 346.

ჰომეროს (ძვ. წ. VIII ს.) – ძველბერძენი პოეტი – I. გვ. 270.

© გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის
სახელმწიფო მუზეუმი
თბილისი, 2018

Tsisperkantsebi (the Blue Horns). Correspondence, II

© Giorgi Leonidze State Museum of Georgian Literature
Tbilisi 2018

მისამართი: გიორგი ჭანტურიას ქუჩა 8
ტელ.: +995 32 293 20 45

www.literaturemuseum.ge
info@literaturemuseum.ge

ყდაზე: გალაკტიონ ტაბიძე, *ცისფერყანწელები*, 1940
ფორზაცზე: ლადო გუდიაშვილი, *მეოცნებე ნიამორები*, 1919

გამომცემელი: **ლაშა ბაქრაძე**
რედაქტორ-შემდგენელი: **თეა თვალავაძე**
ტექსტი მოამზადეს: **ნანა კიკნაძე, ია ლაღუა**
დაკაბადონება და დიზაინი: **ფატი გაგუღია**
ამკრეფები: **ელისო კალმახელიძე, ლიანა ქიტიაშვილი**

პროექტი (N216788) განხორციელდა
შოთა რუსთაველის ეროვნული
სამეცნიერო ფონდის ფინანსური
მხარდაჭერით.

შოთა რუსთაველის ეროვნული
სამეცნიერო ფონდი
SHOTA RUSTAVELI NATIONAL
SCIENCE FOUNDATION

წინამდებარე პუბლიკაციაში გამოთქმული მოსაზრება ეკუთვნის
ავტორებს და შესაძლოა, არ ასახავდეს ფონდის შეხედულებებს
This project (AR/109/1-20/14) been made possible by financial support
from the Shota Rustaveli National Science Foundation. All ideas expressed
herewith are those of number, and may not represent the opinion
of the Foundation itself

დაიბეჭდა სტამბაში *კოლორი*

ISBN 978-9941-9480-7-7 (ყველა ნიგნი)
ISBN 978-9941-9595-0-9 (მეორე ნიგნი)

